

80
ACADEMIA ROMÂNĂ

INSEMNĂTATEA EUROPEANĂ

A REALIZĂRII DEFINITIVE

A DORINTELOR ROSTITE DE DIVANURILE AD-HOC

IN 7/19 ȘI 9/21 OCTOMVRIE 1857

ȘI

AUTORITATEA FAPTULUI INDEPLINIT

EXECUTAT IN 1866 DE CEI INDREPTĂȚIȚI

DE

DIMITRIE A. STURDZA

SECRETARUL GENERAL AL ACADEMIEI ROMÂNE.

CU 6 PORTRERE.

EXTRAS DIN:

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

Seria II. — Tom. XXXIV.

MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

BUCUREȘTI

Institutul de Arte Grafice CAROL GÖBL S-sor Ioan St. Rasidescu
16, STRADA DOAMNEI, 16

1912.

31.712

Virgiliu
5 oct 19
617
32125
ACADEMIA ROMÂNĂ

INSEMĂNĂTATEA EUROPEANĂ

A REALIZĂRII DEFINITIVE

A DORINTELOR ROSTITE DE DIVANURILE AD-HOC

IN 7/19 ȘI 9/21 OCTOMYRIE 1857

ȘI

AUTORITATEA FAPTULUI INDEPLINIT

EXECUTAT IN 1866 DE CEI INDREPTĂȚIȚI

DE

DIMITRIE A. STURDZA

SECRETARUL GENERAL AL ACADEMIEI ROMÂNE.

CU 6 PORTRERE.

EXTRAS DIN:

ANALELE ACADEMIEI ROMÂNE

Seria II. — Tom. XXXIV.

MEMORIILE SECȚIUNII ISTORICE

BUCUREȘTI

Institutul de Arte Grafice CAROL GÖBL S-sor Ioan St. Rasidescu

16, STRADA DOAMNEI, 16

1912,

31 712

146/06

ACADEMIA ROMANA

INSTITUTUL DE LINGVISTICA SI LINGVA ROMANA

DE LINGVISTICA SI LINGVA ROMANA

A COMITATULUI ROMAN DE DIVANURI AD-ROG

DE LA 11 ANI

INSTITUTUL DE LINGVISTICA SI LINGVA ROMANA

Institutul de
de
BIBL

B.C.U. Bucuresti

C20061201

Inventar nr. 67681/75

1975

*Principe
Carol-Anton de Hohenzollern.*

*Principe
Carol de Hohenzollern
1866.*

*Arnold Otto Aepli
Landammann al Cantonului St. Gall
1866.*

Doamna Hortensia Cornu.

Doamna Drouyn de Lhuys.

Baroneasa de Franque.

INSEMNĂTATEA EUROPEANĂ

A

REALIZĂRI DEFINITIVE A DORINTELOR ROSTITE DE DIVANURILE AD-HOC

IN 7/19 ȘI 9/21 OCTOMVRIE 1857

DE

DIMITRIE A. STURDZA

Secretarul general al Academiei Române.

I.

Sedința dela 24 Februarie 1912.

Răsboiul Crimeei și consecințele sale au pus în mișcare toate puterile vii ale statelor și popoarelor europene, și au creat o situațiune foarte favorabilă pentru cei mici și slabi, apăsați de împrejurări nenorocite anterioare și înapoiați în civilizațiune.

Pentru a intra însă într'o epocă de vicață proprie și de dezvoltare nouă, cei mici și slabi trebuiau neapărat să fie insuflați de deciziunea de a-și reformă întreaga lor organizare politică și socială.

Ocaziunea de a realiza această mare reformă a fost dată Principatelor Moldova și Valahia de *Tractatul de Paris din 18/30 Martie 1856*, semnat de cele șapte state, cari formau atunci Areopagul European (Austria, Marea Britanie, Franca, Prusia, Rusia, Sardinia și Turcia).

Acest Tractat a pus cele două Principate Române în legătură neașteptată cu tendințele ce agitau lumea pe la jumătatea secolului trecut.

Munca desfășurată a fost grea și anevoioasă, dar stăruințele depuse, pășind treptat cu cumpăneală liniștită înainte — dela rostirea de dorințe naturale și legitime la realizarea lor de fapt —, Principatele Moldova și Valahia au izbutit a-și înființa o situațiune politică, care de atunci a crescut și s'a întărit neconținut.

*

Actul Diplomatic, care trebuie considerat ca un Program Politic, aşternut de o mână măeastră, condusă de prevederi, realizate rând pe rând în cursul evenimentelor ce s'au desfăşurat în Principatele Române dela Dunărea de jos, în scurtul timp al celor *zece ani dela 1856 până la 1866*, este fără îndoială *Memorandul prezentat în numele Impăratului Napoleon III de Baronul de Bourqueney în Conferinţele dela Viena din anul 1855* şi consemnat în Protocolul al şeselea din 14/26 Martie 1855.

Se cuvine a însemna acest punct de plecare al acţiunii Areopagului European şi al Poporului celor două Principate, prin reamintirea Textului însuş al acestui Document remarcabil. Acest Act a servit de bază a discuţiunilor în Congresul de Paris, pentru a aşeza Textul definitiv al Articolelor XXI până la XXVII incluziv ale Tratatului, şi Instrucţiunile Comisiunii Europene a celor şapte Puteri, însărcinată a cerceta starea de atunci a Principatelor şi a auzi dorinţele tuturor claselor populaţiunii asupra Organizărei lor viitoare prin mijlocirea a două Divanuri ad-hoc, convocate în Iaşi şi Bucureşti, şi ale cărora deliberaţiuni trebuiau, după hotărîrea Congresului, să stea în afară de orice influinţe, mai ales externe.

Iată glăsuirea acelei părţi a Protocolului al şeselea al Conferinţelor din Viena din 1855, care priveşte Programul guvernului Francez:

«Baronul de Bourqueney a cerut să depună la Protocol Expunerea aci alăturată, prin care guvernul său a dezvoltat câteva puncturi de vedere, cari nu au fost luate în consideraţiune la Conferinţe, în momentul în care s'au stabilit principiile, a cărora aplicaţiune e menită a asigura întâia garanţie a păcii.

«După ce a dat cetire Memorandului Cabinetului de Paris, Domnul Plenipotenţiar al Franciei adaoge, că intenţiunea sa nu a fost a provoca chiar acum o discuţiune asupra cestiunilor dezvoltate în acest act, şi că în tot cazul rămâne bine înţeles, că ele nu vor deveni obiectul deliberaţiunilor comune, decât cu consimţământul Porţii».

Iată Textul Memorandului:

«După însuş textul notelor din Viena şi interpretarea ce li s'a dat lor prin o comună înţelegere, gândul celor trei Cabinete Aliate a fost nu numai a sustrage teritoriul Principatelor unei influinţe care se exercită asupra lor în mod exclusiv, ci totodată a face din ele un fel de stavilă naturală, peste care nu va mai putea păşi o asemenea influinţă spre a ameninţa Imperiul Otoman.

«Între combinațiunile ce se prezintă pentru a asigura Moldovei și Valahiei o consistență și o forță îndestulătoare, cea dintâi ne pare a fi *Unirea acelor Principate într'un singur Stat*. Nu e necesar a insista asupra ce a făcut natura spre a facilita această Unire — asupra identității limbei, a obiceiurilor, a legilor și a intereselor lor. Dorința acestor provincii în această privire este conformă cu conveniențele Guvernelor Aliate; acestea nu văd în fuziunea lor administrativă decât aplicarea unui plan, care de mulți ani este obiectul necurmatelor lor preocupățiuni, și care a fost indicat în unul din articolele Regulamentului lor Organic, elaborat de Rusia în 1829, la o epocă în care se constată în toate silința de a desăvârși despărțirea lor morală de Imperiul Otoman.

«În cazul prezent, interesul Puterei Suzerane conglăsuște în totul cu interesul general și cu interesul celor două provincii; și este dar de crezut că consilierii cei mai luminați ai Sultanului vor fi favorabili unei combinațiuni, care ar stabili astfel pe malul stâng al Dunărei un mare Principat cu o populațiune de aproape 4.000.000 locuitori, în locul a două Principate, până acum prea slabe pentru a putea opune o rezistență eficace acțiunii Rusiei.

«Aceleași considerațiuni, cari impun dorința ca Moldova și Valahia să fie întrunite sub un singur guvern, aceleași considerațiuni cer ca *acest guvern să aibă toate condițiunile de putere și de durată și un sistem apropiindu-se cu cât se va putea mai mult de forma monarhică*, pentru a răspunde în mod complet țelului ce se propune. O putere timpurară lasă un câmp deschis competițiunilor și luptelor de partid, cari nu ar face decât a facilita reîntoarcerea influinței, pe care dorim cu toții să o depărtăm. O putere pe viață ar avea aproape aceleași inconveniente, căci dacă schimbarea persoanelor ar fi mai puțin frecventă, ea n'ar suscita mai puține competițiuni, cari ar provoca aceleași intrigi. Istoria Principatelor nu a fost, putem zice, decât trista experiență a acestor două moduri de guvern.

«*Autoritatea supremă ar trebui să fie dar ereditară*, ca să poată ca îndeplini cu siguranță rolul important ce i s'ar da.

«Asupra acestei cestiuni a eredității, opiniunea Porții nu ne este cunoscută. Cu toate acestea, faptul în sine nu ar constitui în ochii săi o inovațiune: familia Miloș în Serbia obținuse dela Sultanul Mahmud principiul eredității, și în Egipt el s'a conferit lui Mehemed-Ali, unde el continuă a regula transmisiunea puterii. Poarta nu a privit aceste concesiuni ca incompatibile cu drepturile ei de Suveranitate și cu principiile Imperiului Otoman. Ea nu ar avea prin urmare obiecțiuni de fond în contra unei schimbări, care, de altă parte, ar fi atât de favorabilă intereselor ei de pe malul stâng al Dunărei.

«În această privire ar fi două căi de urmat,—sau s'ar mărgini, pentru mo-

ment, a proclama ereditatea, conferind suveranitatea cu titlu condițional unui Principe din țară, rezervându-și Poarta a aprecia, într'un timp dat, devotamentul și titlurile persoanei alese;—sau s'ar adopta o măsură care ar fi cea mai bună, fiindcă ar decide chiar de pe acum cestiunea, și anume a face apel la un Principe dintr'o familie domniloare din Europa.

«Aceasta a fost combinațiunea, la care Puterile s'au gândit pentru Grecia, căci la epoca când au ajutat Grecia a se constitui, ele credeau că un Principe ereditar dintr'o familie domniloare va întări pozițiunea Greciei și a Turciei. Puterile nu se îndoiau atunci, că Turcia ar fi dat consimțământul său, și ele nu priviau că ar fi imposibil, ca un Principe creștin să primească guvernul noului Stat, cu condițiunea de a recunoaște Suveranitatea Sultanului. Aceasta rezultă din Protocolul Coferinței dela Londra din 21 Martie 1829.

«*Importanța noului Principat, prin pozițiunea sa politică și numărul populațiunii sale, ar asigura unei Dinastii Creștine îndestule și mari foloase, pentru ca Vasalitatea să nu fie în realitate o obiecțiune decisivă.*»

În discuțiunile ce au urmat în Congresul dela Paris din 1856,—Comitele Walewski și Baronul de Bourqueney au susținut Programul Politic al Franciei din 1855,—Comitele Cowley a precizat utilitatea și interesul de a se lua în serioasă considerațiune dorințele popoului,—iar Comiții Orloff și Cavour au declarat că dorințele populațiunilor Principatelor Moldovei și Valahiei pentru Unire sunt anterioare împrejurărilor, cari au tras după sine întrunirea Congresului de Paris din 1856.

*

Voiu încercă în Cuvântarea de astăzi să fac să reiasă *munca progresivă a Poporului Român din Principatele Moldova și Valahia pentru realizarea Programului Politic, așternut în 1855* de Memorandul Baronului de Bourqueney, care a servit de bază discuțiunilor din Congresul de Paris din 1856 și Conferințelor următoare privitoare la Principatele Române dela Dunărea de jos. Voiu face să reiasă punctele culminante ale acestei munci, și totodată a arată că, cu cât obstacolele interne și externe creșteau, cu atâta bărbații cari conduceau munca au luat în mâinile lor proprii executarea desăvârșită a Memorandului Bourqueney.

De aceea Poporul Român poate zice, cu conștiința clară și lămurită, că nu numai Statele cele mari i-au dat ajutor, ci că Renașterea sa e rezultatul munci sale proprii în cursul celor zece ani dela 1856 până la 1866, în cari puterile lui creșteau, cu cât el își apăra

mai cu bărbăție țelurile ce urmăria. Se va dovedi totodată că aceste țeluri reprezentau interese generale ale națiunii, iar nu interese individuale sau de partid sau chiar momentane.

*

Pe la *finele lui Mai*, 30 Maiu (11 Iunie) 1856, s'a înființat în Iași, prin impulsivitatea dată de principele Moldovei Grigorie Alexandru Ghika, *Comitetul Unirei*, al cărui scop era — a organiza în Moldova, prin presă și întruniri, o acțiune energică pentru *Unirea Principatelor Moldova și Valahia într'un singur Stat sub un Principe străin dintr'o Dinastie domnitoare din Europa, afară de dinastiile staturilor megieșite*. Acest Comitet era format de fruntași ai țării, între cari se aflau în primul rând cei trei fii ai Principelui — Constantin, Ioan și Alexandru, — patru Miniștri — Ștefan Catargiu, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu și Dimitrie Rallet, — și mai mulți bărbați de încredere, precum Vasiliu Alecsandri, Constantin Hurmuzaki, Mihail Kogălniceanu, Constantin Negre, Nicolae Suțu; iar Vasiliu Alecsandri a fost însărcinat să între în relație cu Românii din București.

Acest Comitet, restrâns la început, s'a lărgit și s'a întărit tot mai tare, când luptele interne și externe au început a fi din ce în ce mai vii în contra acelorora, cari voiau să mănție o stare de lucruri politică și socială, care nu se mai potrivea cu aspirațiunile lumii inaugurate de Tractatul de Paris din 1856.

Guvernul Franciei urmăria însă și el, pas cu pas, acțiunea Sublimei Porți.

În 14/26 Iunie Ambasadorul Franciei la Constantinopole, Thouvenel, încunoștințează pe Comitele Walewski, că lăsându-se Porții toată libertatea de a forma Căimăcămiile, ea a preferit, în locul Căimăcămiilor Regulamentului Organic, a numi în fiecare Principat o singură persoană pentru a îndeplini în mod provizor funcțiunile de șef al Guvernului, — că fostul Domn Alexandru Ghika era candidatul mai în vedere pentru Valahia, și Vornicul Teodorică Balș pentru Moldova, — și că Grecii din Fanar au și început intrigile lor în contra Unirei și a Principelui străin, numind în special pe Aristarhi, Vorigide și Fotiade.

Nu se semnase încă Tractatul de Paris din 18/30 Martie 1856, și în 15/27 Martie corupțiunea a început să bată la ușă: ea a urmat lucrarea ei și după numirea Caimacamiilor.

Intăia dovadă e biletul semnat de Panaiote Balș în 15/27 Martie în următoarea cuprindere:

«Biletul de zece mii galbeni, ce l-am dat d-lui Adossides, Secretarul intim al A. S. Aali Pașa, și pe care vărul meu, Vornicul Teodoriță Balș, confirmă că această sumă va fi valabilă și plătită, — eu mă leg a nu o reclama dela vărul meu decât atunci, când vărul meu va fi numit Domn al Moldovei prin îngrijirea d-lui Adossides. Și pentru încredințare am dat această hârtie vărului meu, în contra scrisorii ce va scrie Eminenței Sale Episcopului Nicomediei.»

În 28 Iunie (10 Iulie) Consulul Franciei din Iași, Victor Place, trimite Comitelui Walewski următoarea informațiune:

«Aducându-mi-se la cunoștință un fapt îndestul de important, m'am grăbit a-l comunica Ambasadorului Franciei la Constantinople și am onoarea a adresa aci alăturat E. V. un duplicat al scrisorii scrise cu această ocazie:

«În acest moment aflu în mod foarte sigur, că D-l Teodoriță Balș a trimis ieri împuternicirea sa *Casei Zarifi și Vlastò* din Constantinople, ca să trateze în numele său cu Ministerii turci pentru numirea sa la Domnia Moldovei. El însărcinează această Casă să rădice până la suma de 80.000 ducăți (aproape 1.000.000 franci), pentru a obține acest rezultat, și în caz de reușită se obligă să-i dea pe un preț de nimic arenda Salinelor și a Drepului de export al Cerealelor.

«Casa Zarifi și Vlastò îi scrie că și-a asigurat cooperațiunea Ambasadorilor Franciei și Angliei. Ea adăogă, că este sigură, că va obține pentru d-l Tudoriță Balș Căimăcămia în schimbul sumei de 25.000 ducăți (cam 300.000 franci), și d-l Balș a răspuns că nu va primi Căimăcămia decât cu asigurarea că va fi numit pe urmă Domn».

*

În 3/15 Iulie, *Fermele de instalare a Caimacamilor* au fost trimise la Iași și București. Ele pornesc dela constatarea că terminele Domniilor lui Grigorie Alexandru Ghika și Barbu Dimitrie Știrbei fiind expirate, cel întâiu a fost rechemat și cel al doilea depărtat, — că Sultanul a numit Caimacami în Principate, cari fac parte integrantă a Imperiului Otoman, pentru Moldova pe Vornicul Teodoriță Balș, și pentru Valahia pe fostul Domn Alexandru Dimitrie Ghika. Amândouă aceste Ferme respirau atmosfera politică, care domină pe Bosfor înaintea războiului Crimeei, și al cărei product a fost Convențiunea dela Balta Liman din 1849.

După ce a numit și a instalat pe amândoi Caimacamii, Sublima Poartă a expus, prin o *circulară a lui Fuad-Pașa din 19/31 Iulie 1856*, vederile sale în-cestiunea nouăi organizări a Principatelor Moldova și Valahia. Punctele principale dezvoltate în această circulară sunt:

1. Mănținerea integrității și independenței Imperiului Otoman, și prin urmare a drepturilor suverane ale Sultanului asupra Principatelor.

2. Dezvoltarea bunei stări morale și materiale a poporului moldo-valah, garantându-se fiecărei provincii o administrație interioară independentă și națională, al căreia guvern să-și reazime puterea pe încrederea Suveranului în Vasalul și Tributarul său și pe încrederea poporului în șeful ce va avea.

3. Înalta Poartă crede că Unirea celor două Principate într'un singur stat sub un singur Principe nu va produce decât pericole și complicațiuni; căci popoarele Valahiei și Moldovei, deși unite prin originea lor, au format de zece veacuri naționalități separate, corpuri distincte obicinuite să fie administrate deosebit, având fiecare un șef și legile lor proprii, formând într'un cuvânt o naționalitate distinctă.

Aceste vederi mai sunt depuse în *Proiectul de Ferman pentru convocarea Divanurilor ad-hoc*, prezentat Reprezentanților Puterilor garante în *8/20 Octomvrie 1856*, în care se văd următoarele dispozițiuni caracteristice:

1. Președintele și Secretarul Divanului va fi numit de Caimacamul Principatului.

2. Raporturile Divanurilor cu Comisiunea Europeană nu se vor face decât prin mijlocirea Comisarului Otoman.

3. Dacă membrii acestor adunări își vor permite a discuta cesțiuni contrarii drepturilor Porții și vechilor privilegii ale Principatelor, Comisarul Porții va comunica aceasta Comisiunei Europene și Locotenenței Domnești.

4. Dacă Divanurile ar avea o purtare nepotrivită cu starea de lucruri existentă, se vor lua măsuri de represiune.

Aceste apucături și intențiuni au produs o vie impresiune pretutindenea, mai ales că în *29 August (10 Septemvrie)* Fuad Pașa trimite Caimacamului Moldovei un ordin, — a suspenda legea Presei promulgată de fostul Domn Grigorie A. Ghika, și a restatornici censura de mai înainte, — și că în *8/20 Septemvrie* un Decret al Caimacamului Balș ordonă Sfatului Administrativ Extraordinar a restatornici imediat așezământul atingător de censură.

De aci încep a se organiza în Iași și în Constantinopole mijloace arbitrare și violente, având de scop final a intimidă lumea și a înăduși exprimarea dorințelor pentru unire.

Caimacamul Teodor Balș credea că poate uză și abuză de o putere nemărginită pentru a ajunge dela Căimăcămie la Domnie, fiind sprijinit de Inalta Poartă, și a mers până a se amestecă în hotărârile Divanului Domnesc, a celei mai înalte instanțe judecătorești a țării. Efectul produs a fost că în 3/15 Decemvrie întreg Divanul Domnesc a demisionat motivat, zicând — «că ar aduce o știr-«bire atât demnității lor personale, cât și datoriiilor celor mai sfinte «față de țară, dacă ar mai continuă să stea în Divan—».

Două zile după această demisiune, în 5/17 Decemvrie, Caimacamul a făcut schimbări în Ministerul său, numind persoane cunoscute ca cei mai înverșunați inimici ai Unirei și ca apărători hotărâți ai vechiului regim de supunere la ordinele Porții. Logofătul Nicolae Cantacuzin a fost numit Ministru de Interne și Prezident Sfatului Administrativ Extraordinar, Luminarea Sa Beizadea Nicolae Konaki Vogoridi Ministru de Finanțe și Postelnicul Nicolae Istrati Ministru Lucrărilor Publice.

Caimacamul se mai sprijină pe veleitățile Porții de a ocupa Principatele cu trupe otomane.

*

Atunci s'au strâns Unioniștii din Iași și au constituit la începutul luni *Februarie 1857* un *Comitet Electoral al Unirei*, pentru a organiza partidul Unirei în vederea liberei rostiri a dorințelor popoului român din Principate în Divanurile ad-hoc.

Acest Comitet Electoral a adoptat un Program de Acțiune, semnat de — Logofeții Ștefan Catargiu și George Sturza, — de Vornicii Constantin Hurmuzaki, Mihail Kogălniceanu, Petru Mavrogheni, Anastasie Panu, Dimitrie Rallet și Constantin Rolla, — de Majorul Vasile Mălinescu — și de Spătarul Dimitrie Cozadini.

Cuprinsul Actului este următorul:

«In ajunul reorganizării patriei noastre, subscrișii, cari dela început ne-am declarat pentru Unirea Principatelor Române într'un singur Stat, după înțelegerea ce am avut cu o mare parte din amicii noștri politici, am găsit de neapărată nevoie a ne constitui —și ne-am constituit— în *Comitet Electoral al Unirei*, adoptând totodată și următorul Program :

«1°. Unirea Principatelor Moldova și Valahia într'un singur Stat, cu respectarea Drepturilor Porții în cuprinderea vechilor noastre Tractate (Capitulații);

«2°. Neutralitatea Pământului Principatelor române ;

«3°. Respectarea Drepturilor Principatelor și în deosebi a Autonomiei lor în cuprinderea aceluiași Tractate ;

«4°. Ereditatea Șefului Statului, ales din una din familiile suverane ale Europei, însă cu înlăturarea aceluia din Statele vecine (Hospodaratul și-a făcut timpul ; un nou regim european trebuie să-i succedez) ;

«5°. Puterea legiuitoare încredințată unei obștești Adunări, care să reprezinte interesele întregii nații ;

«6°. Supunerea străinilor din Principate la legile pământului ;

«7°. Recunoașterea dreptului Principatelor-Unite de a-și întemeia relațiile comerciale după interesele lor ;

«8°. Garanția colectivă a tuturor Puterilor, cari au subscris Tractatul de Paris, spre asigurarea tuturor drepturilor mai sus arătate ;

«9°. Partida Unirei, fiind totodată și partida progresului, dorește a vedea introduse în țara noastră și toate reformele, cari sunt în stare de a ne civiliza societatea și a ne întări nația, — reforme întemeiate pe principiile dreptății și egalității înaintea legii, precum și pe respectul proprietății.

«Dar, întemeindu-ne chiar pe art. 23 din Tractatul de Paris, care consfințește plina libertate a legislației noastre, noi dorim ca toate reformele, ce au a se introduce în organizarea din lăuntru a Principatelor, să se facă nu cu jicnirea, ci cu respectarea și în puterea Autonomiei noastre, după ce mai întâiu se vor fi regulat relațiile legale ale Principatelor cu Inalta Poartă și cu Puterile garante, și după ce se va fi statornicit definitivă putere executivă și legislativă în țară.

«Scopul întrunirii noastre este dar realizarea acestui program și pentru acest sfârșit :

«a) A ne pune în strânsă înțelegere cu partida Unirei din ambele Principate, iar mai ales cu aceea din ținuturile Moldovei ;

«b) A lucra în conglăsuire cu ele, pentru ca în toată țara partida Unirei să se organizeze astfel, ca viitoarele alegeri să trimită în sânul Divanurilor cât se poate mai mulți reprezentanți ai marelui principiu, care predomină în Principate.

«Cunoscând mărimea chemării noastre, noi ne îndatorim a-i închină cea mai zeloasă și necurmată activitate, energie și privighere și a lucra împreună în strânsă unire, până la triumfarea principiilor rostite în programul nostru.

«Totodată am hotărât :

«a) A ne aduna cât se poate mai adeseori — acum de odată în toate zilele — spre a ne sfătui împreună și a înainta lucrările cuvenite ;

«b) A ne supune hotărârii majorității membrilor, din cari se compune comitetul nostru ;

«c) A constată și a regulă întrunirile și hotărârile noastre prin jurnaturi subscrise de toți membrii de față, ca să aibă compatrioții noștri puțința de a se încredința de zelul și activitatea fiecăruia din noi».

*

Ingrijirile, cari au impus Unioniștilor din Iași a constitui Comitetul Electoral al Unirei, preocupau în acelaș mod în Europa bărbații de Stat în guverne și parlamente.

Comitele Walewski, dorind să nu stea nime la indoeală asupra hotărârii Franciei, de a nu lăsa să se pericliteze un interes mare european, a publicat în «*Le Moniteur Officiel*» din 24 Ianuarie (5 Februarie), un articol care a avut un mare răsunet în Europa, mai ales fiindcă amintia că guvernul Împăratului Napoleon III nu și-a schimbat convicțiunile expuse de Baronul de Bourqueney în Memorandul prezentat în Conferințele dela Viena.

La Londra, în Camera Lorzilor, o interpelare a Lordului Lyndhurst din 28 Ianuarie (9 Februarie) ridică vâlul intrigilor ce se urziau în contra Unirei Principatelor într'un singur Stat cu un Principe Străin.

Publicațiunea din «*Le Moniteur Officiel*» este următoarea:

«Guvernul Împăratului a fost totdeauna inspirat de o îndoită idee în afacerile Orientului. Dacă el a înțeles din punctul de vedere al unui interes general politic, francez și european, a asigura independința și mănținerea Imperiului Otoman; una din cele mai constante preocupățiuni a fost de a vedea îmbunătățindu-se soarta Populațiunilor Creștine, care atărnă de Suveranitatea și de Suzeranitatea Sultanului. El privește ca unul din rezultatele cele mai fericite ale politicei sale și ale sfortărilor armatelor franceze, că a contribuit a rădica condițiile acestor numeroase populațiuni, făcând ca ele să obție egalitatea drepturilor și foloasele libertății religioase.

«Guvernul Împăratului eră cu atât mai mult îndreptățit a aveă această purtare, că el eră convins, că servește cauza umanității și a civilizațiunei, ajutând totodată dispozițiunile luminate și binevoitoare ale Guvernului Otoman.

«Intre populațiunile creștine, acele ale Serbiei, ale Valahiei și ale Moldaviei erau într'o pozițiune particulară. Având instituțiunile lor proprii, ele se bucurau de Imunități și Privilegii vechi: eră deci necesar a le asigura mănținerea acestor foloase, puindu-le sub Garanția Dreptului European și adăogând pentru aceste țări elemente noue de Ordine și de Prosperitate.

«Pe acest punct de vedere s'a pus Congresul de Paris, când a decis că Principatele Moldo-Valahe vor fi chemate a numi două Adunări sau Divanuri ad-hoc, având ca mandat special de a rosti dorințele acestor provincii și de a indica modificările ce s'ar cuveni a se introduce în organizarea lor.

În rândul întâiu al acestor modificațiuni figurează, fără îndocală, aceea care e menită a întruni, sub o singură și unică administrațiune, Moldova și Valahia. Guvernul Impăratului a găsit în Congresul de Paris o ocazie naturală de a se pronunța în mod formal pentru această combinațiune.

«Mai înainte încă, în Conferințele din Viena, Plenipotențiarul Franciei a expus că Unirea eră combinațiunea cea mai proprie pentru a asigura Moldaviei și Valahiei puterea și consistența necesare, spre a deveni, în acea parte, o barieră utilă a independinței teritoriului otoman. Guvernul Impăratului a exprimat, chiar dela început, în mod hotărîtor, modul său de vedere asupra acestei importante cestiuni. El nu a încetat a o avea, și schimbul de comunicațiuni care a avut loc în timpul din urmă între dânsul și Cabinetele cari gândesc altfel, cu ocaziunea măsurilor de luat la Constantinopole pentru convocarea Divanurilor, nu a putut decât să-l întărească în convicțiunile sale. El nu desnădăjduște de a le vedea adoptate și în Consiliile Puterilor, căci i se pare cu greu ca puterea aceea, care dintre toate e cea mai interesantă în cestiune, să nu recunoască, când ziua unei deliberațiuni adânci va fi sosit, că Unirea Principatelor, care ar fi pentru dânsa o reinnoită asigurare de securitate și de independință exterioară și pentru populațiuni un element mare de prosperitate, nu are nimic care nu ar fi de acord cu drepturile de suzeranitate, exercitate astăzi de Inalta Poartă asupra Provinciilor Dunărene».

Interpelarea Lordului Lyndhurst în Camera Lorzilor glăsuește astfel:

«Nobilul meu amic Lordul Clarendon a cetit negreșit un articol publicat, sunt puține zile de atunci, în «Moniteur Universel», și îl va fi cetit cu o oareșicare mirare. Acest articol a produs pe Continent o impresiune foarte vie, cu atât mai mult că niște persoane bine cunoscute, Principii Stirbei, Bibescu și Sturdza și un principe tânăr, aliat cu amândouă familiile imperiale din Rusia și din Francia, al cărui nume nu-l cunosc, sunt în acest moment la Paris, sau au fost zilele trecute, și nu au rămas de tot neactivi în această cetate a intrigilor. Articolul, la care fac aluziune, constată că Impăratul a dorit, din capul locului, Unirea celor două Principate Dunărene, că de atunci încoace experiența l-a confrmat în această opiniiune și că el sperază încă, că celelalte Puteri, cari acum sunt contrare vederilor sale, le vor adopta la sfârșit. Scriitorul mai insinuează, cu toate că nu afirmă aceasta în termeni foarte preciși, că cestiunea Unirei celor două Principate va fi supusă deliberărei Adunărilor, cari au să fie convocate prin un Ferman al Porții. Cu toate acestea aflu, și am aflat aceasta de mult, că Turcia, ca și Austria, pe cât cred, au în această privire cu totul alte vederi,

și sunt foarte contrare ca cestiunea să fie adusă în Adunările de cari e vorba. Aceasta tocmă este o cestiune de mare importanță, fiindcă Turcia consideră că Principatele sunt stăvilare spre a o apăra în viitor în contra Austriei de o parte, a Rusiei de altă parte. Dacă Principatele vor fi întrunite într'un singur Stat, punând în capul acestui regat un Principe străin, acest stat va cădea sub influința altor State, mai ales a Rusiei.

«Dacă astfel la un capăt al Turciei noi vom fi siliți să vedem un regat sub influința Rusiei, și la un alt capăt un al doilea regat, adică al Greciei, sub aceeași influință,—o astfel de stare de lucruri poate trage după sine foarte mari pericole pentru Turcia, și ar îngriji cu drept cuvânt Guvernul Otoman.

«Cestiunea ce pun nobilului Lord Clarendon este aceasta:—Este bine înțeles că Adunările, cari au a se întruni în amândouă Principatele în virtutea Fermanului Porții, vor discuta și hotărî într'un raport conveniența Unirii celor două Principate; sau dacă această cestiune va fi rezervată numai debaterilor reprezentanților marilor Puteri în viitoarele Conferințe, cari vor avea loc la Paris.»

*

În 7/19 Februarie *Unioniștii din Moldova* au adresat tuturor Puterilor formând Areopagul European *Primă Protes'are* în contra uneltirilor Caimacamilor, cari și-au însușit, în opunere cu dispozițiunile Tractatului din 1856, prerogativele atribuite Principilor, încât nu le rămâne acum decât a fi în realitate numiți Hospodari.

Boala și moartea neașteptată a Caimacamului Teodorică Balș au schimbat situațiunea în câteva zile — între 15/27 Februarie și 23 Februarie (7 Martie)—nu în mai bine, ci în mai rău.

În zadar *Unioniștii din Moldova* au adresat o a doua *Protestare* Puterilor Garante în 17 Februarie (1 Martie), solicitând puternicul lor sprijin pentru rânduirea unei Căimăcămiei de trei membri, ca fiind cea mai folositoare și singura combinație, care ar putea răspunde necesităților situațiunii și intențiunilor binevoitoare ale Europei.

În 23 Februarie (7 Martie) *Marele Vizir comunică Principelui Nicolae Konaki Vogoride numirea sa de Caimacam al Moldovei* prin următoarea scrisoare, prin care se caracterizează întreaga schimbare:

«În urma morții d-lui Balș, fost Caimacam al Moldovei, fiind nevoie pentru a-l înlocui de o persoană demnă de această pozițiune, până la numirea unui nou Domnitor, în conformitate cu Regulamentul Organic, ce se va alcătui pentru Organizarea și Bunăstarea Principatelor, Exceleța Voastră ați fost ales să ocupați acest post important, în baza credinței voastre bine

cunoscute și a înaltului vostru spirit de dreptate. *Această numire a fost supusă Maiestății Sale Imperiale, care s'a milostivit a o decretă printr'o Trădă Suverană; și Fermanul dat în acest scop a fost încredințat Domnului Photiade, ginerele Prințului Vogorides, tatăl vostru, pentru a vi-l predă. Veți binevoi a dispune să se cetească și să se publice acest Ferman».*

Cetirea Fermanului de Convocare a Divanului ad-hoc din Moldova s'a făcut cu mare solemnitate în Iași în 28 Februarie (12 Martie). Cu această ocaziune noul Caimacam a exprimat Comisarului Inaltei Porți, Cabuli Efendi, recunoștința sa și a țării în următorul mod:

«Rog pe Excelența Voastră să binevoească a depune la picioarele Maiestății Sale Sultanului omagiul profundei gratitudini a țării pentru neadormita și părinteasca sa solitudinē în favoarea destinelor Moldovei. *Noua binefacere*, prin care Maiestatea Sa Imperială binevoește a-și manifesta astăzi simțimintele sale mărețe, ne este astăzi cu atât mai prețioasă, cu cât noi vedem în ea o asigurare a Conservării Privilegiilor și Imunităților date din vechime acestui Principat. Țara mea se va ține la înălțimea actului important ce este chemată a desăvârși, procedând la alegerile prescrise cu liniște și cu moderație perfectă. Înălțăm rugile noastre fierbinți spre Cer, ca să conserve zilelele prețioase ale M. S. Sultanului și ca să dea Imperiului său puterea și gloria deplină. Suntem fericiți de alegerea făcută de Inalta Poartă în persoana E. Voastre, pentru a ne aduce acest Ferman Impărațesc, care deschide Moldovei o nouă eră de prosperitate. Eu și iubiții mei compatrioți vă mulțumim de grija adusă în îndeplinirea acestei misiuni, și privim sosirea Voastră între noi ca de fericit augur pentru viitor.

Numirea de Caimacam al Moldovei a Principelui Nicolae Conaki-Vogoride a produs în amândouă Principatele aceeași impresiune: impulsunea ca fiecare cetățean să-și împlinească datoria sa către patrie.

Comitetul Electoral din Iași a adresat Unioniștilor din Moldova în 1/13 Martie un Apel, pentru a-și strânge rândurile, și în 10/22 Martie următorul *Manifest*:

«Tractatul de Paris a hotărât că locuitorii Principatelor Române vor fi întrebați asupra reorganizării Patriei lor.

«Fermanul M. S. I. Sultanului, care chiamă Adunările menite a rosti dorințele țării (Divanele ad-hoc) s'a și publicat.

«Comisia Europeană, ce are a adună aceste dorințe și a le supune Congresului Marilor Puteri, a și sosit în București.

«În acest moment plin de atâtea speranțe, datorită tuturor Românilor este de a se întruni, de a se lumina, de a se înțelege împreună asupra principiilor, pe cari trebuie să se întemeieze rostirea dorințelor țării.

«Insuflețiți de această dorință națională, subscrișii, după o înțelegere urmată cu o mare parte din sprijinatorii Unirii Principatelor, ne-am întrunit în Comitet Electoral pentru Iași.

«Scopul întrunirii noastre este: a ne pune în strânsă înțelegere cu alegătorii ce au cu noi aceeaș credință politică, cum și a lucra în conglăsuire cu ei, pentru ca la viitoarele alegeri să triumfe marea dorință ce predomină în Principate.

«Programul ce ne îndatorim a sprijini se întemeiază pe înseși principiile Tractatului de Paris, și anume: — 1° Unirea Principatelor într'un singur Stat, cu respectarea drepturilor Inaltei Porți, în cuprinderea vechilor noastre Tractaturi (Capitulații), — 2° Neutralitatea pământului Principatelor, — 3° Respectarea drepturilor Principatelor, și în deosebi a Autonomiei lor în cuprinderea aceluiași tractate, — 4° Ereditatea Șefului Statului (Domniile și-au făcut timpul. Un regim european trebuie să le succedez), — 5° Puterea legiuitoare încredințată unei Obștești Adunări, care să reprezinte interesele întregii nații, — 6° Supunerea străinilor aflători în Principate la legile pământului, — 7° Recunoașterea dreptului Principatelor de a-și întemeia relațiile comerciale după interesele lor, — 8° Toate acestea sub Garanția colectivă a Puterilor ce au subscris Tractatul de Paris.

«Partida Unirii este totodată și partida progresului. Din tot sufletul dorim dar să se introducă și în țara noastră toate reformele cari sunt în stare de a ne civiliza societatea și a ne întări nația, reforme întemeiate pe principiile dreptății, egalității înaintea legii și al respectului proprietății.

«Intemeindu-ne însă chiar pe art. 23 din Tractatul de Paris, care ne consfințește deplina libertate a legislației noastre (Autonomia), dorim ca toate reformele ce au a se introduce în organizația din lăuntru a Principatelor să se facă nu cu jignirea, ci cu respectarea și în puterea Autonomiei noastre. Oricât de prețioase și de neapărate sunt reformele din lăuntru, noi punem mai presus de ele dritul de a ne face noi singuri legi în pământul nostru.

«Reguleze-se relațiile legale ale Principatelor cu Inalta Poartă și cu Puterile garante; contenească pe pământul nostru resbelele și ocupațiile militare, cari ne precurmă toată propășirea și ne seacă toată averea; statornicească-se puterile executive și legislative ce au a se pune în capul țării; hotărască-se odată starea politică a României; cu un cuvânt să fim stăpâni în casa noastră; și atunci noi singuri vom ști și vom trebui a face toate reformele din lăuntru, de cari țara noastră are nevoie, reforme cari până

acum, în mare parte, s'au împiedecat numai prin înrăuirile din afară, și prin lipsa de stabilitate în lăuntru.

«De aceea dar, înainte de toate, să stăruim și să cerem dela dreptatea providențială a Europei, ca existența națională și autonomia să ni se respecte, precum în drit, așa și în faptă; și atunci patria noastră singură va dovedi că știe a răspunde la așteptarea Marilor Puteri, și că este vrednică de binefacerile lor.

«Acesta fiind programul adoptat de noi dela început, noi îl aducem la cunoștința tuturor amicilor noștri, pentru ca toți împreună în fața viitoarelor alegeri să mărturisim aceleași principii, și să păzim aceeaș urmare politică.

«Prin aceasta însă noi suntem departe de a ne însuși un drept de amestecare în însemnarea candidaților meniți pentru viitoarea adunare. Aceasta rămâne la deplina și libera chibzuire a alegătorilor din deosebitele localități.

«Numai ei sunt în dreptate a însemna numele ce trebuie a fi propuse la alegerile de deputați. Nu avem însă îndoeală, că pentru o chemare atât de mare se vor alege bărbați capabili de a apăra cu tărie neclintită drepturile țării, și de a stăruii pentru triumfarea Unirei și a Autonomiei Principatelor, fără de care nu este viitor, nu este mântuire pentru nația noastră.

«Sfârșind, să ne fie iertat a face apel la simțimântul național al compatrioților noștri, al Românilor, fără osebite de clasă și opinie.

«O mare criză se apropie pentru țara noastră; suntem în oara a unsprezecea! În fața unui moment atât de mare, datoria tuturor Românilor este, că precum ei sunt uniți prin aceeaș iubire către muma patrie, asemenea să se unească și asupra principiilor, cari singure pot întemeia fericirea ei morală și materială.

«Dar spre a putea împlini cu stințenie o datorie atât de însemnată, să depunem toată patima personală, să uităm desbinările dintre noi, urmare a nenorocirilor și a bântuirilor cari de o sută de ani ne apasă țara, să ne dăm cu toții mâna, aducându-ne aminte că, Munteni și Moldoveni, suntem fii ai aceleiaș țări, că acelaș sânge curge în vinele noastre, că acelaș viitor ne așteaptă pe toți, și că acest viitor nu poate fi ferice, decât dacă în ziua marei întrebări, Europa — care ne-a recunoscut toată libertatea întru rostirea dorințelor noastre — ne va găsi pe toți întruniți în aceeaș credință, însuflețiți de aceeaș cugetare pentru binele obștesc, și zicând toți într'un glas: «Să trăească România unită și autonomă!»

La această acțiune din Moldova a urmat o acțiune paralelă în Valahia, unde Membrii Comitetelor Unite au publicat următorul *Program al Adunării din București din 3/15 Martie*:

«Cu apropierea epocii, în care Românii au a-și exprima definitiv dorin-

țele despre viitoarea reorganizare a stărei politice a țării lor, cetățenii orașului București au început, în diferite și numeroase Adunări ce avură până acum pentru acest scop, a se ocupa cu discuțiunile acestor probleme ce sunt a se decide la acea exprimare de dorințe.

«După multe discuțiuni dar, ce se făcură în toate adunările lor, în cari se adoptase diferite programe de dorințele ce erau să fie exprimate, mai toate conforme între dănsesele despre formele principale, în sfârșit, Marți seara, la 3 Martie, o adunare numeroasă, ca la șase până la șapte sute de cetățeni cel puțin, au primit cu unanimitate următoarea programă, care ne grăbim a o comunica Românilor, felicitându-ne totdeauna pentru conformitatea care predomină în ideile noastre, cât și pentru aceea ce o vedem într'ale fraților noștri de peste Milcov.

«Dorințele Românilor.»

«În virtutea vechilor drepturi ale țării noastre, consfințite prin capitulațiile ce au încheiat, după vreme, Domnii noștri Moldo-Români cu Inalta Poartă, și în urmarea Tractatului dela Paris din 18/30 Martie 1856; voind să păstrăm în toată întregimea lor acele drepturi strămoșești, cari sunt temelie Autonomiei noastre, și să respectăm totdeauna și dreptul de Suzeranitate al Inaltei Porți, stipulat prin acele capitulații, Noi, subsemnații Români, dorim :

«I. Chezășuirea Autonomiei și a Drepturilor noastre Internaționale, după cum sunt hotărâte amândouă prin Capitulațiile din anii 1393, 1460 și 1513, încheiate între Țările Române cu Inalta Poartă Suzerană; precum și Neutralitatea teritoriului Moldo-Român.

«II. Unirea țărilor România și Moldova într'un singur stat și sub un singur guvern.

«III. Prinț străin cu moștenirea Tronului, ales dintr'o dinastie domnitoare d'ale Europei, ai cărui moștenitori născuți în țară am dori să fie crescuți în religia țării.

«IV. Guvern Constituțional Reprezentativ; și după datinele cele vechi ale țării, o singură Adunare Obștească, care va fi întocmită pe o bază electorală îndestul de largă, încât să reprezinte interesele generale ale populației române».

«Acestea fiind bazele, pe cari se întemeiază ființa noastră politică, fără de care orice chezășuire în privința îmbunătățirii sociale este peste putință a se realiza și a procura țării un viitor ferice și statornic; subînsemnații credem că numai după ce Inaltele Puteri garante vor binevoi a recunoaște și chezășui cele patru puncte sus zise, ar urmă să ne ocupăm de organizarea din lăuntru; când atunci, unindu-se Divanurile ad-hoc din amândouă

Țările Române, să se declare în Adunare Extraordinară în virtutea dreptului de autonomie, și alcătuind Legea Electorală, după care să se compună în viitor Obșteasca Adunare a țării pe baza art. IV mai sus pomenit, să se îndeletnicească apoi la reformele din întru ale Statului Românesc, așezând bazele viitoarei sale Constituțiuni.

«Declarăm totdeodată ca o profesiune a noastră de credință: Respect la dreptul proprietății de orice natură, — Egalitatea tuturor Românilor înaintea legilor, — Libertatea individuală și a muncii țăranului.

«Pătrunși că dela cele dintâi patru baze fundamentale cuprinse aci atârnă existența politică națională a patriei, câți dintre noi vom avea dreptul de alegători, încredințând soarta țării în mâinile Deputaților, ne îndatorăm că votul nostru îl vom da numai pentru acei cari mai înainte de ziua alegerii vor chezașul prin înscris îndatorirea că ei vor declara aceste baze, le vor susține cu conștiință și le vor vota în Divanul ad-hoc pe față, iar nu vot secret.

Prezidenți: — C. Krețulescu, L. Kalinderu.

Vicepreședinți: — A. Goleșcu, G. Bozianu, N. Christu.

Membri: — P. Poenaru, I. I. Filipescu, E. Prădescu, G. Ioranu, P. I. Cernătescu, I. Penescu, N. Nenoviei, C. Racoviță, A. Orăscu, Costaforu, Kirilov, Culoglu, Popazu, A. Petrescu, G. Romanov, Polichroniadi.

Totdeodată Comitetul Central al Unirei din București a intrat imediat în comunicare cu Comitetul Central al Unirei din Iași prin următoarea adresă din *11/23 Martie*:

«Domnilor și iubiți ai noștri compatrioți!

«Noi am salutat programul politic al Moldaviei despre dorințele Românilor cu urări de fericire pentru viitorul Patriei noastre comune. El s'a cetit și s'a repetat în adunările noastre în auzul publicului, care l-a primit cu cele mai vii aclamații de entuziasm și cu săltări de bucurie. La noi, ca și la Dumneavoastră, Domnilor, se fac pregătiri. Insuflețiți de acelaș spirit, mai mulți patrioți zeloși, bărbați înfocați pentru binele comun, au luat inițiativa, făcând cele dintâi pasuri ca să lumineze masele asupra înaltei misiuni, care le așteaptă, și să dea spiritelor o direcție dreaptă și uniformă.

«Noi credem a împlini o datorie, alăturându-vă aci în copie programul nostru, din 3 Martie curent, în care, după o îndelungă și matură desbatere, s'au expus bazele fundamentale ale viitoarei noastre organizări politice și sociale, — și a căreia redacție definitivă s'a adoptat în unanimitate și s'a sancționat prin iscăliturile unui însemnat număr de Români din toate clasele societății noastre.

«Idea principală, idea care predomină într'una și care ne însușește pe toți, este aceea a Unirei cu frații noștri de peste Milcov; căci este timpul să ne întindem mâna unuia altuia, și să conlucrăm împreună cu toate puterile noastre unite pentru regenerația Patriei noastre comune. Spre acest sfârșit am dorit, Domnilor, a ne pune în comunicație directă cu Comitetul Dumneavoastră, ca să putem pași în conformitate pe acelaș drum, și să nu ne rătăcim, depărtându-ne unii de alții pe căi diferite.

«Intemeiați pe fraternă unanimitate ce există între noi, ne place a crede că frații noștri Moldoveni vor adopta și înșile, în programul Dumnealor, mandatul imperativ ce-l socotim de cea mai mare importanță pentru Deputații Divanelor ad-hoc, căroră este a li se încredința soarta nației întregi.

«Suntem convinși, Domnilor, că vă veți sili a insuflă conaționalilor noștri de acolo această măsură de asigurare, crezând că ea poate fi, la întâmplare, singurul scut ce ne mai rămâne pentru mântuirea drepturilor noastre.

«Asemenea socotim că ar fi de dorit a vă uni cu noi și asupra chestiei Prințului străin, considerând importanța acestui principiu în împrejurările noastre de astăzi.

«Ne apropiem, Domnilor, de momentul suprem care va decide despre existența noastră politică și despre viitorul copiilor noștri.

«Soarta noastră este unică și fără antecedente în analele diplomatice ale Europei. Națiile cele mai poleite, cele mai puternice din lume, ne-au trimis din sânul lor bărbați luminați și plini de înțelepciune, ca să ne dea, în numele civilizației moderne, mijloace pentru renașterea noastră politică. Ei au să ne întrebe: Cari sunt nevoile? cari sunt dorințele noastre? Toate spiritele serioase, toate guvernele și popoarele Europei, Occidentul și Orientul, și-au ațintit privirile asupra noastră și sunt în așteptare să audă: Cari vor fi cele dintâi graiuri ale acestui popor, ce se deșteaptă din letargia în care a zăcut până astăzi.

«Când odată vom expune cu unanimitate, în fața Europei, dorințele noastre, în toată demnitatea unei nații, atunci vom aștepta în pace și liniștiți aceea ce arcopagul ei va hotărî despre soarta noastră. Până atunci, deviza noastră va fi: curaj, liniște și frăție între noi.

*

De atunci Comitetul Electoral al Unirei din Iași a urmărit pas cu pas uneltirile deschise și ascunse, actele ilegale, violente și scandaloase, ale Caimacanului Vogoride, provocate, susținute și apărate din Constantinopole și aiurea. Astfel s'a concentrat în Iași în mod natural întreaga acțiune a Uniunii din Principatele Române în contra inamicilor interni și externi.

Această acțiune concentrată și energic condusă s'a dovedit a fi cu atât mai necesară, cu cât *Comisiunea Europeană de Cercetare se hotărîse, pe la începutul lunii lui Aprilie, să vie în Iași*, pentru a constata prin că însăș ce se petrecea în guvernul Caimacamului și în Comitetul Unioniștilor.

Baronul de Talleyrand, Comisarul Franciei, a sosit în Iași în *6/18 Aprilie*, d-l Liehmann de Palmrode, Comisarul Austriei, în *7/19 Aprilie*, Savfet Efendi, Comisarul Otoman, în *8/20 Aprilie*, și Cavalerul Benzi, Comisarul Sardiniei, în *9/21 Aprilie*.

Atât Unioniștii, cât și Guvernul Caimacamului Vogoride au întâmpinat pe Reprezentanții Europei.

D-l Victor Place, Consulul Franciei, însărcinat de Baronul de Talleyrand, a trimis Comitelui Walewski în *10/22 Aprilie* următorul raport amănunt asupra intrărei Comisarilor în Iași:

«Membrii Comisiunei Internaționale, a căroră prezință eră atât de necesară în Moldova, au sosit în parte în Iași.

«D-l Baron de Talleyrand mă însărcinează să dau seamă E. V. de unele incidente, cari au semnalat intrarea în oraș a mai multora dintre colegii săi.

«*Comisarul austriac* a fost primit cu o răceală, pe care trebuie să o fi simțit. În locul populațiunei atât de numeroase, care de bună voie s'a dus întru întâmpinarea *Comisarului Impăratului* și care l-a aclamat cu atâta entuziasm, Comisarul Austriei a întâlnit la barieră opt Moldoveni, ale căroră nume nu le am. Este adevărat că a putut vedea ca compensație pe drumul său plebea evreească, care aci este sub protecțiunea Austriacă, și pe care căprarii Agenției au condus-o înaintea lui. Sosind la hotelul său, d-l Liehmann nu mai putea avea nici o îndoeală de antipatia ce a lăsat-o în țară ultima ocupațiune militară.

«*A doua zi trebuia să sosească Comisarul Otoman*, și cu toată nemulțumirea ce Guvernul actual a provocat prin actele sale, o mare parte din locuitorii Iașilor, cei mai mulți Unioniști, s'au dus întru întâmpinarea lui Savfet Efendi, chiar până dincolo de barieră.

«Acolo a avut loc un incident foarte regretabil, și iată informațiunile ce am putut adună până acum asupra lui. Puțin timp după sosirea d-lui Costin Catargiu, care preceda cu o jumătate de oră pe Comisarul Otoman, *un Arap care de câtvă timp este în serviciul Administrației moldovenești, a plecat în galop și a întâmpinat pe Savfet Efendi la o mică distanță de oraș. Acolo și-a încredințat calul unui individ necunoscut, iar el s'a urcat pe capra trăsurei Comisarului, spunând surugilor că nu le dă voie să se oprească în fața primei grupe de oameni ce vor întâlni, sub pedeapsă de*

a li să tăie capetele. Deci cum a sosit trăsura aproape de persoanele cari așteptau pe Comisar spre a-i ură bun sosit, acestea s'au apropiat de porți cu buchete strigând: Trăescă Sultanul! Arapul care scosese sabia, a început atunci să lovească în dreapta și în stânga. Mai multe persoane au fost alinse și unul dintre surugii a primit trei lovituri de sabie. Această scenă s'a repetat la barieră, unde așteptau delegații oficiali ai Guvernului, deoarece Arapul, înțelegând desigur rău ordinul ce i s'a dat, credea că întâlnește peste tot locul dușmani, așa că Moldovenii, veniți să aclame pe reprezentantul Sultanului, au fost loviți cu sabia în strigătele de: Trăescă Sultanul!

«Trăsura și-a continuat drumul cu acelaș aparat războinic, și cum mă aflam pe parcursul cortegiului, am putut vedeà însumi pe Arap, șezând pe capră, cu sabia în mână și aruncând peste tot locul priviri furioase și amenințătoare.

«In acest chip a ajuns la Iași Savfet Efendi.

«E. V. va înțelege fără greutate impresia penibilă ce a produs în oraș această demonstrație. Publicul a văzut într'însa reprezentarea, mai dramatică decât de obicei, a amenințărilor pe cari Guvernul moldovenesc le face în fiecare zi, în numele Porții, în contra aceloră cari cer libera exprimare a dorințelor lor.

«Vă mărturisesc de asemenea, că în urma unei atitudini atât de provocătoare, ne-am temut un moment de dezordini grave.

«E foarte bine că partidul național consimte să asculte cuvintele moderate, pe cari adevărații prieteni i le-au spus cu această ocazie, căci populațiunea întreagă, fără deosebire de păreri, eră indignată.

«Savfet Efendi, care a fost informat îndată de efectul deplorabil cauzat pe acest individ, s'a grăbit a-și exprima regretele. El le-a exprimat în termeni foarte vii d-lui Talleyrand și mie și ne-a rugat să spunem peste tot locul că a fost adânc mâhnit de cele întâmplate. El a mai declarat că nu știă de prezența unui Arap pe capra trăsurei sale, și actul aci alăturat, publicat după cererea sa, aduce la cunoștință modul cum judecă el o demonstrație, care s'a întors împotriva aceloră cari o pregătise.

«In seara intrării lui Savfet Efendi Guvernul a ordonat să fie iluminat orașul. Astfel a fost iluminăție în două case de Moldoveni și în cinci sau șese case de bancheri evrei supuși protecțiunei austriace.

«Primirea ce s'a făcut a doua zi Cavalerului de Benzi s'a resimțit mult de dispozițiile în cari se găsiă populațiunea.

«S'au dus în masă întru întâmpinarea lui, cu buchete și panglici în corlile Unirei: albastru, roș și galben. Strigătele cele mai entuziaste au însoțit

pe Comisarul Sardiniei dela barieră până acasă, și atunci s'a produs un fapt, care nu e cu puțință de a nu fi regretat.

«Numeroase drapele în colorile Unirei figurau în cortegiu și cei ce le purtau au parcurs pe urmă câteva străzi strigând: Trăească Unirea!

«Fără îndoială eră supărător că aceste colori, nefiind încă în mod legal ale țarei, au fost arborate, și noi ne-am grăbit a blamă aceste acte. Totuș ele sunt ușor de explicat, din cauza simpatiei masselor pentru Regele Sardiniei, a cărui politică este favorabilă Unirei, din cauza urei ce poporul are în contra Austriei, al cărei reprezentant a fost primit cu atâta răceală, și mai ales din cauza intrărei ciudate și amenințătoare a Comisarului Otoman. Trebuie să fim mulțumiți că protestarea poporului a găsit atât de repede ocazia de a se satisface printr'o manifestație, care a fost oricum foarte inofensivă și care, fără a turbura ordinea publică, s'a mărginit la câteva strigăte și la o plimbare cu drapele.»

Actul publicat în «Gazeta de Moldavia» din 10/22 Aprilie:

«În momentul când Ex. Sa Savfet Efendi, Comisarul Otoman, a sosit la marginea orașului, un individ cu turban arăpesc și cu sabie la coapsă a luat loc pe capra trăsorei lângă vizitiu, fără ca Ex. Sa să fi observat, și și-a permis să scoată sabia și să o învârtască, în scop de a intimidă și a îndepărta persoanele cari s'au apropiat de trăsura.»

«Ne grăbim a informă publicul că îndată ce Ex. Sa a fost încunoștințat despre acest act nevrednic, îndeplinit de un individ pe care nu-l cunoștea, a fost foarte rău impresionat, cu atât mai mult cu cât în decursul călătoriei sale dela București până aici a primit cu plăcere persoanele, cari în trecerea sa au voit să-i vorbească și să-i exprime sentimentele lor.

«La cererea Ex. Sale acest individ a fost arestat.»

Savfet Efendi a fost însuș nevoit să se convingă de atitudinea leală și demnă a Unioniștilor, când căpăteniile mișcării naționale s'au prezintat în 13/25 Aprilie cu următoarea adresă, cetită de *Constantin Hurmuzaki*:

«Principatele Moldovei și Valahiei au dat totdeauna dovezi, prin fapte negăduite, că ele știu să mănție legăturile seculare, cari le țin strânse de Imperiul Otoman.

«Dacă de o parte Români consideră garanția drepturilor lor imprescriptibile, consemnate în Capitulațiile lor ca o apărare a existenței lor naționale și politice, ei sunt totdeodată deciși a respectă legături, al căroră folos reciproc nu se poate contesta.

«De aceea astăzi, când, în virtutea Tractatului de Paris, Principatele sunt

chemate a-și rosti liber dorințele lor asupra organizării lor definitive, noi ne grăbim a declara solemn Excelenței Voastre această asigurare atât de sinceră, cât și de unanimă.

«Noi profităm în acelaș timp de ocaziunea E. Voastre între noi, pentru a reînnoi expresiunea simțimentelor noastre de devotament, de respect și de grațitudine ce păstrăm pentru Maiestatea Sa Imperială Sultanul, care, dimpreună cu Augustii Săi Aliiați, a binevoit să deschidă patriei noastre perspectiva unui viitor stabil și prosper.

«Aceste simțimente, pe cari nu le-am negat niciodată, nici chiar în zile de încercări și nenorociri, și legalitatea cea mai riguroasă nu vor încetă a regula purtarea noastră.

«Calitățile eminente cari vă disting și cari au motivat alegerea făcută de Maiestatea Sa Sultanul în persoana E. V., pentru a-l reprezintă în sânul Comisiunei, ne însuflă cea mai mare încredere și ne autoriză a fi convinși, că nu veți fi mult timp între noi fără a vă convinge de sinceritatea asigurărilor noastre și a lealității intențiunilor noastre».

E interesant și caracteristic, ca contrast, a pune această Adresă a Unioniștilor în fața următoarei *Petiții a Funcționarilor Separatiști către Savfet Efendi*, cu data de 2/14 Maiu, douăzeci și una de zile după 13/25 Aprilie: :

«Excelență,

«Intemeindu-ne pe generozitatea și mărinimia Maiestății Sale Sullanului, Augustului nostru Suzeran, care garantează Moldovei mănținerea vechilor privilegii, cunoscute de către glorioșii Sullani; Intemeindu-ne pe textul acelor privilegii, prin cari Inalta Poarlă ne asigură păstrarea Moldovei, păstrarea autonomiei Moldovei și păstrarea Guvernului nostru național; Inmeindu-ne pe Tractatul încheiat la Paris în 30 Martie, prin care Marile Puteri întăresc privilegiile Moldovei și rămânerea ei sub Suzeranitatea Inaltei Porți;

«Noi cunoaștem o abatere și o răsturnare a acelor privilegii, o jignire a Tractatului de Paris, o urmare ilegală, fuzia Moldovei cu Valahia, fuzie care n'a existat nici odinioară.

«Convinși totodată că o asemenea fuzie ar fi funestă în toate privirile, că ea ar deșteptă rivalități între noi și Valahieni, cari ar provoca nenorociri și intervenții; — Incredințați că prin această transformare s'ar compromite existența patriei noastre; — Incredințați că și interesele sociale ale Moldovei de asemenea s'ar compromite pentru ale Valahiei, care între alte avantaje ar posedă și avantajul majorității; — Incredințați că fericirea patriei noastre trebuie să o așteptăm dela instituții bune, iar nici cum dela întinderea teri-

torială prin unire cu Valahia; — Dorind a păstră și în viitor pacea și armonia cu Valahia, și a nu da nimănui prilej de intervenție sub oricare nume sau pretext; — Dorind a avea întreaga noastră autonomie și o putere legislativă neatârnată de puterea domnitoare, dinaintea căreia să fie răspunzători funcționarii Statului; — Dorind, în sfârșit, a nu pierde Moldova și privilegiile ei moștenite și câștigate, în schimb pentru un viitor eventual și nesigur; — Păstrând recunoștință și simpatie pentru prosperitatea Imperiului Otoman; — Am așteptat cu încredere și în completă liniște compunerea Divanului ad-hoc, chemat de a rosti dorințele în privirea reorganizării Statutelor și Regulamentului actual.

«Inșă văzând, cu îngrijire, noi locuitorii din toate clasele Moldovei, evenimentele ce se desfășură chiar în prezența Excelenței Voastre, văzând că în loc de repausul atât de dorit, după o lungă agonie și calamități de un șir de ani, cari au apăsat obosita noastră Patrie, ne găsim acum expuși unor lucrări ținătoare a ne lovi privilegiile, și a compromite liniștea Moldovei: — *Cu umilință supunem Augustului nostru Suzeran, prin organul Excelenței Voastre, rugămintea noastră, ca în temeiul legăturilor ce ne sunt garantate prin vechi capitulații și prin Tractatul de Paris, să ni se păstreze Moldova și autonomia ei, singurul mijloc pe care se reazămă liniștea și fericirea țării.*

«Avem onoare a ne însemna

«Ai Excelenței Voastre prea plecați și supuși servi:

(Au iscălit) «*Panaioți Balș*, Secretar de Stat, Ministru Afacerilor străine; Colonel *Roselli*, adjutant Caimacamului; Maior *Christea*, comandant militar al Capitalei; Colonel *Scheletti*, adjutant Caimacamului, director Departamentului de Interne; *A. A. Sturdza*, director Departamentului Finanțelor; *Ioan Drăghici*, director Departamentului Lucrărilor publice; *C. Carp*, membru Divanului Domnesc; *A. Sorociano*, candidat la Divanul domnesc; *G. Cigara* (străin, supus rusesc), membru Divanului domnesc; *Teodor Burada*, președinte Tribunalului criminal; Spătar *Pancrati*, președinte Tribunalului din Iași; *Gheorghe Caliman*, ispravnicul de Iași; *C. Voinesco*, membru Divanului legislativ; *P. Rado*, vornic Portăreilor; *B. Drăghici*, controlor Statului; *C. Balaes*, cassierul Departamentului Finanțelor; *D. Gane*, membru Divanului legislativ; *J. Eni*, președinte Tribunalului din Piatra; *Costinesco*, judecător la Tribunalul din Piatra; *G. Asachi*, arhivist Statului și redactor la «Buletinul Oficial»; *Em. Codrescu*, membru Divanului; *M. Străjescu*, agent principal al Guvernului pentru propaganda antiunionistă; *N. Drossu*, director la Departamentul de Interne; *Const. Alcaz* (supus rusesc), secretar Consiliului sanitar; *P. Sterian*, șef de secțiune la Departamentul Lucrărilor publice; *T. Albinel*, idem la Interne; *Antoniadi*, idem la Secretariatul de

Stat; *A. Braesco*, idem la Finanțe; *Malcoci*, secretar la Arhiva Statului; *Calici*, revizor la Departamentul de Interne; *Florescu*, șef de biuro la departamentul de Interne; *A. Boghian*, funcționar la Departamentul de Finanțe; *B. Stamati*, protocolist la Tribunalul din Iași; *I. Lazarini*, profesor la școala Statului; *I. Sacara*, idem; *B. Gregori*, director postelor; *G. Vasiliu*, funcționar la poliția din Iași; *A. Steriadi* (străin), subdirector vâmlor; *Castrino* (străin), funcționar vamal; *M. Mihailescu*, idem; *Schintleiu*, idem; *Farra* (supus austriac); *Ioan Ciudin*, fără proprietate; *Scarlat Clementi*, idem; *Chirica*, idem; *C. Palladi*, idem; *T. Romanu*, idem; *J. Beker*, idem; *C. Gane*, idem; *G. Plastara* (străin), supus grecesc; *Calliarchi*, idem; *Papazoglu*, idem; *G. Papafil*; *N. B. Docan*; *Alecu Balș*, logofăt; *J. Alexandrescu*; *N. Istrati*, postelnic; *I. Istrati*, spătar.

*

Cu toate acestea, acțiunea Caimacamului Vogoride și a Guvernului său în contra Unioniștilor nu s'a potolit, ci din contra s'a înăsprit. Chiar a doua zi după scandaloasa primire a Comisarului Otoman, în *11/23 Aprilie*, Caimacamul prin un ordin special, trimis Ministerului de Interne și publicat în «Gazeta de Moldavia», declară «că orice demarșă colectivă prin stradele Orașului, fiind turburătoare liniștei publice și doveditoare unor scopuri nepriincioase țării, nu poate a se privi de către Guvern altfel decât ca o nelegiuire, care trebuie să atragă după sine aplicația legilor, după gravitatea delictului.

Actele Caimacamului mai sunt caracterizate prin graba ce Guvernul său a pus a publică în *15/27 Aprilie: Instrucțiunile Sfatului Administrativ Extraordinar al Moldovei pentru aplicarea Fermandului de Convocare a Divanului ad-hoc.*

Câteva zile în urmă, la *28 Aprilie (4 Maiu)*, Secretarul de Stat P. Balș comunică Ministerului de Interne, care e *Depozitarul Puterilor Inaltei Poliții*, că Sfatul Administrativ e de părere a se luă următoarele măsuri pentru a se garantă viitoarelor alegeri cea mai perfectă nepărtinire:

«1. Să se dea ordin tuturor comisarilor de poliție și celorlalte autorități legal constituite, că deși este îngăduit tuturor locuitorilor țării să se bucure de dreptul alegătorilor de a discuta liber și de a se sfătui cu privire la viitoarele alegeri, nu e mai puțin adevărat, că existența unor Comitete cari lucrează să încline spiritul poporului mai mult spre o părere decât spre alta, într'un spirit exclusivist de partid, este prejudiciabilă adevăratelor interese ale țării.

«2. Să conștate și să distrugă orice program sau proclamațiune, care ar avea o astfel de tendință, peste tot locul unde s'ar găsi în țară.

«3. De a publica tendințele de acest fel emanate dela un Comitet ca acela numit mai sus, pentru edificarea publicului în general.

Guvernul Caimacamului Vogoride luă deci măsuri polițienești pentru a înfrână și a opri orice mișcări ale Unioniștilor, declarându-le dăunătoare intereselor țării.

Nici aceasta nu se socotia îndestulător, pentru a ajunge în sfârșit la țalul mult dorit — de a impune un Divan ad-hoc, care să reprezinte Interesele Separatiste.

In 25 Aprilie (7 Maiu) Baronul de Talleyrand-Périgord telegrafiază din Iași Ambasadorului Franciei Thouvenel, — că Savfet Efendi și Caimacamul s'au adresat la Constantinopole pentru a obține înlocuirea Mitropolitului Moldovei, ale căruia păreri sunt unioniste, și care trebuie prin urmare împiedicat să prezideze Divanul ad-hoc.

In 27 Aprilie (9 Maiu) Comitele Walewski încunoștințează pe Comisarul Franciei, că Ambasadorul Sultanului din Paris i-a cetit o comunicare a Marelui Vizir, — «care-i semnalează necesitatea de a trimite trupe otomane în Principatele Moldova și Valahia, din cauza agitației ce domnește în aceste provincii și care poate provoca turburări iminente.»

*

Eră vederat că o furtună, mare și distrugătoare a orice viitor senin se deslănțuia asupra Principatelor Române.

In aceste zile grele Principele Grigorie Alexandru Ghika trimite Comitelui Walewski în 18/30 Maiu un Act de o importanță covârșitoare, căci el conține *spovedania sa, ca fost Domn al Moldovei*.

Iată ce zice acest bărbat cu un curaj neasămănat de mare:

«Unindu-se Principatele, să se puie un Prinț sau Rege străin, spre a le guvernă, căci numai un străin va fi în stare de a le face fericite.

«De li s'ar da un Prinț pământean, li s'ar face iarăș cel mai mare rău, pentrucă eu din experiență cunosc aceasta. Cu rușinea mea mărturisesc că, în timp de șapte ani, cât am guvernat Moldova, am făcut o mulțime de nedreptăți și de nelegiuiri; eugetul mă muștră, Dumnezeu să se îndure a mă iertă. Inșă ce eră să fac, când eram în înrudire și în amicitie cu toți boierii? Cum eră să nu pun ministru pe vărul meu; logofăt mare pe cuscruil meu; postelnic pe fiul meu; președintele Divanului pe cumnatul meu; ispravnici pe nepoți și pe amici; privighetori și polițai pe oamenii acestora. Și dacă

vreunul din ei nedreptățiau pe oameni, dacă ei condamnau pe nevinovați, dacă răpiu fâțiș onorul și averea cuiva, ce eră să fac eu? Puteam să fiu totdeauna drept? De-i depărtam din funcțiune, trebuia să rânduiesc pe alții tot ca dânsii, pentrucă Regulamentul Organic nu-mi permitea să pun pe oricine cu merite. De-i condamnă, mă condamnă pe mine însuși, căci îi căpătam inamici neîmpăcați, cari apoi, neconținut, mă prigoniau, mă calomniau în fața poporului și la Poarta Otomană, care voia să mă cunoască atârnat cu desăvârșire, și care socotia întru nimic chiar de a-mi tăia capul, după vechiul obicei.

«Am avut simțire de Român, am fost de inimă patriot, sufletul meu strigă pururea dreptate, însă puțin puteam face; m'aș fi depărtat de pozițiunea în care mă găsiam; dar cine altul dintre pământeni putea să fie, în locul meu, mai bun decât mine? Nevoia mă făcea să sufăr toate, și să îngădui multe rele. — O rudă a mea schingiuită și jefuită cu toate puterile pe niște locuitori pontasi; alta răpiă moșiile a mii de răzeși pe cari-i lăsa în cea mai mare sărăcie și ticăloșie; alta jefuia visteria; alta prădă casele obștești. — M'am încercat dar în mai multe rânduri să fac dreptatea; mă hotăram a nesocoti stăruințele și rugămintele tuturor, cari săriau pentru unul, însă rezultatul tuturor încercărilor mele a fost că mi-am căpătat inamici de moarte, cari mă ponegriau în toate părțile. Poarta, după obicei, primia neadevăratele calomnii, și poporul, auzindu-le din gura boierilor și a funcționarilor, le credea, întru nepătrunderea adevărului. Imi trebuia să fac prea mult, ca să mă cunoască bine acelaș popor; imi trebuia, în privirea aristocraților, să fiu mai aspru și mai mult decât tiran.

«Însă cum aș fi putut execută sentințele ce inima mea încheia pentru nedreptate, când nu aveam putere deplină în mâini, când aveam a mă teme de intrigi și de oricare funcționar al Sublimei Porți și când știam că, pentru ori și ce aș fi făcut, trebuia, după îngrădirea ce mi se pusese, să dau relațiune și seamă Vizirului, întocmai ca și guvernatorii de pašalâcuri din Turcia?

«Pozițiunea mea eră grea, și mai mulțumit aș fi fost astăzi, dacă n'aș fi mai ajuns să mai trăiesc niște zile, în cari am suferit mult, și în cari am cunoscut ce va să zică invidia, zavistia și dușmănia. *De aceea dar trebuie un Prinț Străin Moștenitor Tronului, un cap încoronat, care să stea în relații cu Inaltele Puteri, cu îndatorire însă, după pretențiunea poporului, ca fiii sau moștenitorii săi să primească religiunea ortodoxă.*

«Numai un așa Prinț va fi în stare să fie echilibrul dreptății. Iar posturile de ministri, cum și toate celelalte funcțiuni, să fie ocupate de pământeni capabili, cari, pe cât să fie sprijiniți, recompensați și neamovibili din îndatoririle lor, pe atâta să se supue judecății, și să se condamne pentru ori și ce abatere sau nedreptate ar face ei.

«Cu Prințul pământean iarăș s'ar deschide drumul la toți arislocrații de a speră ficcare în deosebi la Domnie, împrejurare ce totdeauna a produs și va produce intrigi și partizi, dela cari iese cea mai mare mizerie pentru țară.»

Să judece ori și cine, dacă acest Act al unui fost Domn nu poartă în sine însuș o mărturie, a cărei sinceritate se impuneă ca un adevăr netăgăduit. Acest Act a produs atunci o mare impresiune în țară și în străinătate.

E cert că numai Unioniștii erau însuflețiți de asemenea simțiminte înalte și patriotice.

Aceasta se dovedește încă prin acțiunea neadormită a Unioniștilor din Iași și a Comitetului lor Central. *In 82 zile (dela 18/30 Martie la 8/20 Iunie) ei au trimis în contra umeltirilor și nelegiuirilor Caimacamului Vogoridi 7 Protestări, adresate Puterilor celor Mari sau Reprezentanților acestora.*

Prima Protestare a Unioniștilor din Moldova din 18/30 Martie, semnată de un număr de peste 60 cetățeni dintre cei mai cu vază în țară, e adresată Comisiunei de cercetare din București, cerând să se pună capăt amestecului direct ori indirect al Guvernului în alegerile pentru Divanul ad-hoc:

«La 17/19 Fevruarie trecut, subsemnații am avut onoarea să adresăm Inaltei Porți și Puterilor semnatare ale Tractatului din Paris reclamațiunile noastre contra puterilor excesive pe cari și le-a luat Caimacamul Moldovei Tudoriță Balș, contrar intențiunilor Congresului din Paris.

«Din copia aci alăturată a zisei cereri, Inalta Comisiuno de reorganizare a Principatelor se va putea convinge despre dreptatea motivelor cari au provocat-o. Cererea subsemnaților eră bazată pe un drept recunoscut și câștigat, pe un principiu stabilit de însuș Congresul, și care a fost cu totul falsificat în aplicarea lui: dreptul Românilor de a-și exprima liber dorințele.

«In timpul când cererea noastră ajungea la destinație, moartea Caimacamului Tudoriță Balș a dat loc numirei unei nouă puteri interimare în Moldova.

«Am așteptat acest eveniment cu liniște, speranțele noastre erau mari, căci, repetăm, se bazau pe un drept stabilit de Congres. Mai mult, chiar după moartea Caimacamului, ne măguliam că plângerile noastre în contra guvernului trecut vor avea ca rezultat inevitabil cel puțin de a face să se ia anumite măsuri de precauțiune, pentru a se împiedică sub noua administrație reînnoirea abuzurilor celei dintâi.

«Prin urmare încrederea noastră în verdictul tribunalului la care apelam nu putea fi decât foarte mare; și astăzi încă, deși vedem repetându-se acc-

leași fapte, n'am putea atribui, în prezența Tractatului din Paris, nesuccesul dreptelor noastre plângeri decât evenimentelor neprevăzute și grabei cu care s'au succedat.

«Numirea imediată a Prințului Nicolae Vogoride ca urmaș al răposatului Tudoriță Balș, a fost pentru noi un fel de revelațiune descurăjătoare pentru situațiunea noastră. Am bănuit imediat că aceasta nu eră decât continuarea sistemului, în potriva căruia am reclamat. Cu toate acestea am așteptat cu resemnare, ca primele acte ale noului Caimacam să lămurească situațiunea. Câteva zile au fost de ajuns ca să justifice temerile noastre. Nu a întârziat a-și atribui aceleași puteri princiare, în contra cărora ne ridicasem, puteri pe cari legea organică, astăzi încă în vigoare, și Congresul din Paris nu le îngăduie în nici un chip puterei interimare. Prerogativele ce și-a luat fostul Caimacam sunt exercitate astăzi în toată deplinătatea lor de către succesorul său, și efectul moral al acestui fapt s'a agravat prin coincidența că Prințul Vogorides face parte dintre funcționarii Guvernului Imperial. În adevăr, câteva zile înainte de numirea lui în postul de Caimacam al Principatului, «Gazeta de Moldavia» a anunțat că M. S. Sullanul s'a milostivit a înainta în grad pe Prințul Vogorides, dându-i demnitatea de «Rullei-Ulia». Astfel sistemul de presiune inaugurat, și multă vreme practicat de precedentă Căimăcămie, se menține cu stricteță, cu agravarea că astăzi aplicarea lui este încredințată unui funcționar direct al Porții, care este supus în acelaș timp și în mod necesar influinței legăturilor de familie, cari îl leagă de Constantinopole. Administrația superioară continuă a fi în mâna unor oameni, cari și-au manifestat în public simpatiile lor politice și cari lucrează cu energie ca să le facă să triumfeze. Nu vom cită decât un singur fapt în sprijinul celor ce afirmăm: S'a făcut mare sgomot de un proiect de remaniere a Consiliului administrativ, în scop de a corespunde imparțialității, la care Guvernul trebuie să fie constrâns. Această remaniere s'a făcut de fapt, dar s'a mărginit la un simplu schimb de portofoliuri între foștii miniștri. Logofătul Justiției Costin Catargiu a înlocuit pe Logofătul Necolae Canta la Ministerul de Interne și acesta a înlocuit pe Logofătul Catargiu la Ministerul de Justiție. O astfel de schimbare s'a făcut între cei mai mulți funcționari și ea caracterizează îndeajuns, ni se pare, situațiunea. Însă d-l Costin Catargiu, care este crezut, cu probe de sigur, mai energie decât colegul său, a fost numit la Departamentul Afacerilor interne, pentru ca să lucreze cu mai multă eficacitate în criza electorală ce se pregătește și a cărei direcțiune aparține acestui Departament. Astfel, a doua zi după lectura Fermanului pentru convocarea Divanului și în ajunul operațiunilor electorale, libertatea alegerilor e amenințată de a fi compromisă prin intervențiunea activă a Guvernului. Ordonanța dată de Caimacamul Moldovei pentru pu-

nerca în aplicare a Fermanului de convocare, comparată cu aceea a Caimacamului Munteniei în aceeași cestiune, și instrucțiunile ulterioare, redactate în această privință de către Consiliul administrativ din Iași, puse față în față cu ale celui din București, probează în mod evident tendințele părtinitoare și exclusiviste ale politicei urmate de Guvernul moldovenesc, contrare intențiilor Congresului din Paris. De altă parte noi ne vedem lipsiți de orice mijloc de acțiune pentru a ne apăra drepturile în privința influinței, pe care Guvernul voește să și-o rezerve în mod exclusiv. Prin suspendarea legii de presă din 12 Maiu 1856, nu numai suntem lipsiți de dreptul de a discuta pe calea publicității cestiunile cari trebuie să servească ca punct de plecare pentru alegători în alegerea mandatarilor lor, și a desminți svonorile false și calomniile ce se îndreptăază în contra tuturor acelor cari nu împărtășesc părerile Guvernului, dar suntem opriți de a publica orice ziar, chiar sub regimul unei censuri impuse în mod arbitrar. Cererile verbale și scrise, ce am adresat în această privință Caimacamului Vogoride, au fost refuzate categoric, de vreme ce publicul este în continuu indus în eroare asupra incidentelor zilnice, de către unicul ziar care este admis în țară, «Gazeta de Moldavia», organul oficios al administrației.

«In chipul acesta Guvernul, care în materie electorală n'are singur cuvântul, își arogă exclusiv dreptul de a vorbi și reduce la cea mai absolută tăcere pe cei cărora legea le dă puțința de a se sfătui și de a se pronunța asupra înaltelor interese ale țarei.

«Nădăjduind totuși că vom obține delă însuș Caimacamul să revină în mod sincer și loial la principiul unei imparțialități stricte, am făcut o ultimă încercare. Cinci dintre subsemnații, și anume Logofătul Ștefan Catargiu și Vornicii Mavrogheni, Ralet, Rolla și Kogălniceanu,—s'au prezintat E. S. și i-au cerut încetarea oricărei intervenții, directe sau indirecte, a funcționarilor în alegeri, precum și a presiunii ilicite ce se exercitează actualmente asupra opiniei publice și, ca unică garanție, puțința de a ne exprima și apăra pe calea presei părerile noastre. E. S. s'a mărginit a ne răspunde că este în imposibilitate de a ne împlini dorințele; că înțelege legitimitatea plângerilor noastre, dar că nu depinde de loc de E. S. să facă cea mai mică schimbare; că de altfel, cum Inalta Comisiune nu se află decât la distanță de 24 ore, n'avem decât să-i prezintăm ei plângerile; și E. S. speră că acest demers va contribui să facă, chiar prin ea însăși, situația mai netedă și mai ușoară.

«Cum se poate vedea, situațiunea noastră în acest moment diferă de cea a Valahiei. Căci acolo opinia publică este la adăpostul piedicilor ce le suferă în Moldova, și presa discută liber.

«Sub stăpânirea adâncei emoțiuni ce a provocat-o în public, pozițiunea

excepțională creată Moldovei într'un moment atât de solemn, subsemnații vin să supună aprecierii Comisiunii Internaționale dolanțele lor contra unei stări de lucruri în contrazicere flagrantă cu drepturile de veacuri ale Românilor, cu acelea pe cari le-a garantat Tractatul din Paris, și cu principiul libertății depline ce le-a rezervat Congresul în exprimarea dorințelor lor. Toate încercările făcute până acum pentru a reuși ca această clauză a Tractatului să înceteze de a mai fi numai o literă moartă și să devină o realitate în aplicarea ei, au căzut în fața acestui sistem hotărât.

«Astăzi deci când Inalta Comisiune Internațională se găsește în sfârșit întrunită la fața locului; astăzi când aplicarea stipulațiilor Tractatului dela 30 Martie este pe cale de executare, noi venim să protestăm în mod formal contra violării angajamentelor luate față de Principate și contra violării drepturilor noastre recunoscute în mod solemn. Nu ne îndoim că Comisiunea Internațională, pătrunsă de dreptatea reclamațiilor noastre, va lua măsuri ca să remedieze o situațiune atât de puțin conformă cu cecace se așteptă să găsească în Moldova.

«Dar stăruința neobosită cu care se urmărește aci față de toți și contra tuturor un sistem premeditat de presiune este în adevăr menită să deziluzioneze pe aceia, cari ar mai putea să spere a readuce guvernul actual pe calea imparțialității. El nu și-a ținut și nu-și ține încă nici una din promisiunile ce a făcut singur sau cari s'au făcut în numele său Europei și nouă. Nici un scrupul nu-l oprește de a călca datoriile ce i le impun litera și spiritul Tractatului de Paris. A ne gândi că-l vom putea face să renunțe la scopul pe care vrea să-l atingă prin orice mijloace; a spera să-l putem constrânge la o abținere atât de mare, încât să ne asigure libertatea electorală cea mai absolută, acestea sunt pentru noi lucruri atât de grele, încât ni se par imposibile.

«Astfel nu mai avem altă speranță decât în intervenția Inaltei Comisiuni internaționale, care singură mai poate să ne mântuească, în ultimul moment, de pericolul de care ne vedem amenințați. De aceea venim să punem sub protecțiunea ei puternică drepturile și viitorul nostru. De aceea venim să-i cerem să uzeze de puterile cu cari este împuternicită, pentru ca să oprească eventualitățile fatale, pe cari i le semnaleză prevederile noastre.

«Oricari vor fi măsurile pe cari Comisiunea Internațională va găsi de cuviință să le ia, noi am ajuns, întru cât ne privește, să nu vedem mântuire pentru noi decât în adoptarea următoarelor dispozițiuni:

«Noi cerem dreptul ca comitetele electorale să se poată întruni în libertate, și restabilirea Legei de presă din 12 Maiu 1856, pentru a putea discuta asupra intereselor țării cu libertatea pe care ne-o acordă implicit Congresul.

«Noi cerem ca orice acțiune directă sau indirectă a Guvernului asupra alegerilor și asupra voturilor Divanului să fie de fapt împiedicată, după cum de drept îi este interzisă.

«Noi cerem, în sfârșit, ca Lualla Comisiune Internațională, față de pericolul ce prezintă situațiunea, să binevoască a nu se mărgini numai a supraveghea, ci să iea în mână conducerea superioară a puterilor existente, ca singurul mijloc de a asigura, după noi, un caracter de dreptate manifestării voturilor țarei.

«Terminând, să ne fie permis a ne face rezervele noastre față de urmările eventuale ale situațiunei anormale ce avem astăzi. Desigur speranța noastră în rezultatele intervențiunei directe și active a Înălților Comisari este foarte mare; dar suntem în ajunul publicării listelor electorale, și chiar în acest moment s'au luat toate măsurile pentru a paraliza cu totul exercițiul liber al drepturilor noastre. Temerea noastră este prin urmare cu totul naturală, dar de altă parte încrederea ce avem în dreptatea providențială a Europei ne impune datoria să depunem în mâinile Înălților Comisari protestarea de față.

«Semnați) «Logofeții: E. Catargiu, G. Sturdza, V. Ghica.

«Vornicii: G. Sturdza, D. Mavrocordat, I. Bogdan, G. Razu, C. Ghica, I. Ghica, P. Mavrogheni, C. Hurmuzaki, C. Rolla, I. A. Cantacuzino, D. Rallet, M. Kogălniceanu, A. Panu, C. Negri, E. Chrisoverghi, P. Ventura, A. Ghica, D. Ch. Miculescu, Grigore Cuza, M. Manu.

«Hatmanul: Alexandru Aslan.

«Postelnicii: Gheorghe Cucurcanu, M. Jora, I. Sturdza, V. Alecsandri, A. Teriachi, D. Grigoriu, P. Manu, Sc. Mavrogheni, C. Vârnav, G. Prăjescu.

«Colonelii: T. Casimir, A. C. Mavrocordat.

«Agalele: I. Sillion, G. Sillion, I. Ralet, I. Donici, G. Scorțescu, I. Paladi, A. Grigoriu, P. Calimachi, P. Străjescu, A. Jora, N. Burchi.

«Maiorul: V. Mălinescu.

«Spătarii: D. Cozadini, A. Scorțescu, G. Sion, D. Negulici, A. Rusu, V. Adamachi, I. Brăescu, I. Xanti, G. Giușcă, G. Vârnav, G. Gane, D. Sturdza, etc.

A doua Protestare din 22 Aprilie (4 Maiu) este semnată de Comitetul Electoral Central din Iași, și e adresată Ministrilor Afacerilor străine ai Marilor Puteri Garante. Ea reclamă în contra deciziunei Consiliului Administrativ din 23 Martie (3 Aprilie) și cere revocarea ei.

«Tractatul de Paris și Fermanul de Convocare a Divanurilor au recunoscut locuitorilor Principatelor dreptul de a-și rosti liber dorințele lor, priitoare la reorganizarea patriei lor.

«Prin însuș aceasta, Marile Puteri au recunoscut tuturor cetățenilor dreptul incontestabil de a se întruni, de a se consulta asupra adevăratelor lor nevoi

și de a ascultă profesiunile de credință ale candidaților, pentru a putea judeca cari dintre dânsii sunt mai vrednici pentru cea mai înaltă misiune, aceea de a reprezintă națiunea și de a decide de soarta țării în Divanul ad-hoc.

«Acest drept cuprinde în sine acela de a forma comitete electorale și constituie o condițiune sine qua non a alegerilor, pretutindenea unde acestea nu trebuie să fie o literă moartă.

«Acest drept noi trebuie să-l avem, și îl avem, dacă Tractatul de Paris, actul cel mai înalt și cel mai solemn al secolului nostru, nu este o literă moartă, în ce privește Principatele.

«În consecință, noi rezămându-ne pe aceste promisiuni solemne, pe aceste principii incontestabile și legale, și după cererea unui mare număr al amicilor noștri din țară, noi subscrișii ne-am întrunit în liniștea cea mai mare, ne-am consultat unii cu alții asupra necesităților și intereselor țării, și ne-am constituit în Comitet Electoral al Unirei Principatelor, publicând în același timp profesiunea de credință a acestui partid.

«Purtarea noastră a fost și continuă a fi legală, cu atât mai mult, că nici Regulamentul Organic, nici o altă Lege a țării, nici Fermanul de Convocare nu opresc asemenea acte. Mai mult, publicarea programului partidului Unirei a fost o măsură nu numai legală, ci și necesară; căci ajunși în ajunul reorganizării patriei noastre, Guvernul provizoriu ne-a retras orice mijloc de publicitate prin abolițiunea Legii asupra Presei din 12 Maiu 1856. Pe publicitate se reazămă mijlocul de a lumina opiniunea publică asupra adevăratelor nevoi și adevăratelor interese ale Moldovei, precum și asupra persoanelor cari sunt demne de înalta misiune a reprezintă țara lor în momentul cel mai solemn și cel mai critic al istoriei noastre; numai în publicitate vom găsi mijlocul de a combate teoriile dăunătoare societății, a apăra onoarea noastră și principiile noastre politice în contra calomniilor ce se îndreaptă în fiecare zi în contra noastră, a desminti svonurile perfide ce se răspândesc pentru a turbura liniștea și a băga discordie între cetățeni; într'un cuvânt, publicitatea este singurul mijloc de a pregăti adevărata și exacta expresiune a dorințelor țării prin Divanurile ad-hoc.

«De aceea am văzut cu o foarte mare surprindere deciziunea Consiliului Administrativ din 22 Martie curent, publicată în «Gazeta Moldaviei», No. 24, declarând ilegale actele noastre de alegători și ordonând căutarea și distrugerea programului nostru.

«Această deciziune a Consiliului e menită a intimida pe unii și a încuraja pe alții. Ea exercitează o adevărată presiune asupra opiniunilor și constituie o restricțiune a libertății electorale; și prin aceasta ea este contrarie generoaselor intențiuni ale Congresului de Paris și ale Fermanului de Convo-

care, cari interzic în mod expres orice influințare sau imixtiune a Guvernului provizor, ale căruia atribuțiuni se mărginesc întru a mănține liniștea publică, pe care nimeni din acci cari aparțin numerosului nostru partid nu au turburat-o și nici gândese a o turbura.

«Cum a putut Consiliul să califice actele noastre de ilegale, în fața atător promisiuni solemne ale Puterilor, și în fața întregii libertăți de care se bucură frații noștri din Valahia? Acolo, în adevăr, sub ochii Comisiunei Europene, se țin întruniri cu mult mai numeroase, se discută prin organul presei toate înaltele cestiuni actuale, se institue comitete, se publică programe, precum și corespondențele comitetelor din provincii cu Comitetul Central.

«Hotărîrea Consiliului ne acuză că reprezentăm — «un partid care și-a însușit dreptul de a se constitui formal în Comitet, de a delibera asupra ființei politice a Principatului, de a semna procese verbale, de a publică programe, etc».

«Acest drept a fost recunoscut de Congresul de Paris fiecărui cetățean al Moldo-Valahiei, și prin urmare nu mai are nevoie de a fi sancționat de Guvernul local, a căruia întâie datorie, impusă de Congresul de Paris și de Ferman, este imparțialitatea, neutralitatea cea mai strictă.

«Hotărîrea Consiliului mai zice încă, că «noi lucrăm lângă autoritatea existentă». Dacă prin aceasta Consiliul a voit să zică, că noi ne-am însușit atribuțiuni ale Guvernului, atunci noi respingem o asemenea imputare cu toată energia ce ne însuflă conștiința legalității actelor noastre: și declarăm în acelaș timp, că departe de a uzurpă cea mai mică părțică a drepturilor autorității, noi respectăm ordinea legală și nu uzăm decât de un drept care ne-a fost dat în vederea viitoarelor alegeri, și care a fost refuzat în mod expres numai Guvernului, și numai lui — dreptul liberei manifestări a opiniunilor.

«Mai departe, aceeaș deciziune mai adaogă — «că noi lucrăm într'un spirit exclusiv de partid, etc., etc.—». La această acuzare suntem îndreptățiți a răspunde că numai acte ascunse și făcute la întunec ar putea fi acuzate de a fi inspirate de un spirit exclusiv de partid și de a tinde a rătăci opiniunea publică sau a amenința sinceritatea alegerilor. Dar acci cari lucrează deschis, și proclamă tare principiile lor și tendințele lor, și le supun aprecierii țarei întregi; acci cari nu întrebunțază alte mijloace de influință decât publicațiunea profesiunei lor de credință și nu fac apel decât la sfințenia cauzei lor, aceștia nu pot primi o asemenea acuzare. *In consecință. atacurile făcute prin această deciziune a Consiliului în contra drepturilor celor mai mari ale cetățenilor și a libertății electorale obligă pe subsemnații a*

reclamă lângă Excelențele Voastre în contra acestor măsuri vexatorii și a cere revocarea lor imediată».

(Semnați) «George Sturdza, Ștefan Catargiu, Petru Mavrogheni, Constantin Hurmuzaki, Anastasie Panu, I. A. Cantacuzino, Dimitrie Cozadini, Constantin Rolla, Vasile Mălinescu».

A treia Protestare din 22 Aprilie (4 Maiu) e semnată tot de Comitetul Electoral Central din Iași și adresată Comisiunii Europene de Cercetare din București. Ea este identică în textul ei cu a doua Protestare.

În aceeași zi de *22 Aprilie (4 Maiu)* se trimite Comisiunii Europene de Cercetare din București *Protestarea a patra*, semnată de peste două sute Unioniști din toate clasele sociale. Ei anunță că vor fi nevoiți a se abține de la orice participare la Alegerile ce se vor face sub tot felul de amenințări și provocațiuni.

«În 19 Februarie trecut subscriși semnalăm în petițiunea adresată Puterilor semnatore ale Tractatului din Paris abuzurile de putere ale Caimacului Teodor Balș și invocăm intervențiunea lor pentru a-l sili să se mântie în calea strictei nepărtiniri, ce s'a impus guvernelor interimare ale Principatelor în tot ce privește cestiunea liberei expresiuni a dorințelor țarei.

«Continuarea aceluiaș sistem de presiune sub Căimăcămia Prințului Vgoridi ne-a silit să adresăm în 30 Martie Comisiunii Europene de reorganizare, întrunită la București, o petițiune conținând expunerea plângerilor noastre vechi și nouă.

«Lipsa oricărui rezultat al acestor două încercări și continuarea și înrăutățirea chiar a acestei stări de lucruri, care apasă greu asupra cugetului țarei, impun subsemnaților datoria de a se adresa încă odată Inaltei Comisiuni, rugând-o să binevoască a lua în serioasă considerațiune graba învederată ce există, de a se stabili în Moldova o stare de lucruri în conformitate cu hotărârile Tractatului din Paris. Suntem obligați a repetă aci, fără temere de a fi desminșiți, că în ciuda acestor hotărâri, a intențiunilor formale ale Marilor Puteri, enunțate în protocoalele Congresului din Paris și contrar textului Fermanelor de instalare a Caimacurilor și de convocare a Divanurilor ad-hoc, niciodată și în nici o vreme Moldova n'a fost supusă la o apăsare atât de mare, ca aceea ce se exercitează în acest moment, chiar în ajunul publicării actului celui mai solemn al istoriei noastre moderne, acel care provoacă exprimarea liberă a dorințelor a cinci milioane de creștini. Orice părere contrară părerei administrației — care singură în Principate nu trebuie să aibă vreo părere, — orice întrunire electorală, orice profesiune de

credință, sunt considerate ca crime de înaltă trădare. Libertatea individuală, respectul domiciliului, sunt în fiecare zi călcate în picioare și presa este și mai arbitrar încătușată.

«Subsemnații credem inutil a înșiră aci toate mijloacele, prin cari administrația își urmărește sistemul său de părtinire, chiar sub ochii domnilor Comisari.

«In memoriul anexat la prezenta petiție se găesc consemnate faptele principale cari motivează și legitimează plângerile noastre în contra Guvernului. Dar nu ne putem opri de a observa aci, că ceace ne iea orice speranță de a vedea Guvernul actual revenind la legalitate și pătrunzându-se cel puțin pe viitor de motivele de imparțialitate, cari au îndreptățit instițuirea lui este, că chiar în timpul șederei domnilor Comisari în Moldova, el a continuat să meargă cu îngâmfare pe calea de părtinire și de amenințări, ce și-a tras-o dela instalarea sa.

«Incerările de intimidare sub toate formele, arestările arbitrare, ordonanțele cari aveau de scop a prezintă ordinea publică serios amenințată, în lipsa oricărui simptom de agitație și a oricărei manifestațiuni ilegale, au avut de urmare să pună țara într'o situațiune atât de anormală, încât trebuia să provoace mai curând sau mai târziu cea mai strălucită dezaprobare din partea populațiunei. Astfel sosirea domnilor Comisari în Moldova a produs entuziasmul cel mai viu și cel mai obștesc. Poporul, ieșit în massă întru întâmpinarea lor, i-a primit ca pe niște liberatori.

«Cu toate acestea, Guvernul, nevoind să vadă în aceste manifestațiuni spontane și legale semnificarea ce în adevăr o aveau, s'a silit să le prezinte ca niște simptome premergătoare uneltirilor revoluționare. El a mers până acolo, încât a sustras, prin mijloace ce nu se pot califica, pe E. S. Comisarul Inaltei Porți dela primirea simpatică a poporului, care-l așteptă cu nerăbdare la intrarea tuturor orașelor situate în calca lui.

«Subsemnații nu putem crede, că în urma cunoștințelor exacte, ce domnii Comisari au trebuit să-și câștige, în timpul șederei lor aci, asupra situațiunei anormale în care se găsește Moldova, doleanțele prezente nu vor fi luate în considerare; dimpotrivă sperăm încă să obținem, în urma intervențiunilor drepte ale Inaltei Comisiuni, un regim național și legal, care să poată asigura o libertate deplină operațiunilor electorale și care să fie, în acelaș timp, pătruns de datoriile ce Tractatul din Paris și Fermanul M. S. Sultanului impun Guvernelor Interimare.

«Dacă s'ar întâmplă altfel, expuși în fiecare zi la tot felul de amenințări și provocațiuni, ne-am vedea lipsiți de orice mijloc legal de a participa la libera exprimare a dorințelor, pe cari Divanurile sunt chemate să le emită, și vom fi reduși să susținem o luptă tot atât de ilegală, pe cât de

infructuoasă. Nu ne va rămâneă alunci decât să ne abținem dela orice participare la alegerile făcute sub astfel de auspicii și să protestăm înaintea Europei întregi în contra violărei drepturilor noastre solemne, consacrate prin Tratatul din 30 Martie.

«Cu această ocazie rugăm pe EE. LL. Domnii Comisari să primească asigurarea profundului nostru respect.

(Semnați) «*Episcopii*: Marcian Ieropoleos, Chesarie Sinadon, Ghenadie Șendrea.

«Ciril Gumorier, Iosif Bobeni.

«*Arhidiaconul*: Ilarion Vârnav.

«*Arhimandriții*: Neofit Scriban, Antonie Dumbravă (dela mănăstirea Bogdana), Varahiil (dela m-rea Lipova).

«*Economii*: Ioan Loșan, Dimitrie G. Ionescu.

«*Preoții*: Const. Șoimar, Ioan Sachelarie, Andrei Ioan, G. Solomon, Const. Agapia, Ioan Gafencu, M. Vasile, G. Profiriu, Dim. Andronachi, Gheorghe Graur, Th. Agapia, Gheorghe Badașcă, Alex. Gavrilesco, Vasile (Economul din Dorna), Gheorghe (Econom), Ioan Grigoriu, Mih. Istrati, Gheorghe, Teodor Dimitrie, Alex. Dimitrie Mardari, Mih. M. Sachelari, Gheorghe Gavrilesco, Const. Nic. Nalma, Nic. Popovicz, Ioan (Econom), Andrei, Vasile Zotta, Grigore, Vasile Koroj, Vasile Pompilian, Ioan Georgiu (Econom), Vasile Arbore, Ioan (Econom), Ioan Georgiu, Gheorghe (Econom), Ioan Nemțeanu.

«*Diaconii*: Dim. Nicolau, M. George, Alex. Petrovici, G. Sara, Gavril Vasilian, Ioan Pompilianu, Ioan Procopiu.

«*Logofeții*: P. Rosetti, R. Rosetti, S. Catargiu, C. Sturdza.

«*Vornicii*: G. Sturdza, A. Cantacuzino, P. Mavrogheni, E. Chrisoverghi, C. Hurmuzaki, I. A. Cantacuzino, S. Cănanău, Th. Ghica, L. Catargi, M. Kogălniceanu, D. Rallet, D. Manu, Em. Costachi Epureanu, G. Razu, Const. Aslan, D. Ch. Miclescu, Manoil Manu, Ioan A. Ghica, Lascar Bogdan, Grigore Cuza, C. Rolla, A. Panu.

«*Hatmanul*: A. Aslan.

«*Postelnicii*: Dr. G. Cuciuranu, G. Grigoriu, Sc. Mavrogheni, A. Luca, V. Alecsandri, M. Jora, D. Diamandi, C. Strat, Dr. C. Varnav, P. Manu, G. Prăjescu, C. Teodoru, I. Sturdza, N. Vârnav.

«*Agalelele*: Emanoil Morțun, Grigore Costachi Epureanu, Ioan Donici, Ioan Silion, E. Silion, Ioan Ralet, N. Burchi, P. Străjescu, E. Grigoriu, Alex. Jora, Dim. Aslan, Dr. A. Grecianu, A. Fătul, A. Papadopol-Kalimachi, Ioan Ralet.

«*Spătarii*: A. Milot, I. Buhnilă, S. G. Negulici, C. Angonescu, D. Sturdza, G. Platon, A. Corjescu, D. Filip, G. Pastia, D. Cozadini, G. Aslan, G. Său-

Ilescu, N. Carp, Th. Codrescu, I. Miclescu, G. Anastasiu, G. Sion, G. Drian, N. Lupu.

«Colonelii»: Alex. C. Mavrocordat, C. Vărnăv.

«Maiorul»: Hăncu.

«Comișii»: Vasile Forăscu, Ch. Ruginschi, D. Nicolau, Lascar Tehure, I. Fătul, Corjescu, G. Dediul, G. Tufescu, Toma Vricon, E. Antonescu.

«Banii»: Ch. Schipor, S. Adamachi, G. Capeha, S. Tăutu.

«Slugerii»: E. Nicolau, G. Panu, Zahareanu, I. Bontes.

«Medelnicerii»: D. Albu, I. Neagu, N. Vasiliu, N. Arhip, G. Eustațiu, G. Frătilă, I. Patriciu, G. Lupu.

«Serdarii»: D. Manoliu, I. Praja, T. Lătescu.

«Pitarii»: C. Frimu, D. Tacu, G. Ghițu, I. Lateș, F. Caramzuli, V. Chiriac.

«Paharnicii»: Ioniță Sion, G. Brânză, C. Tomița, G. Grigoriu, G. Tacu, P. Gherghel.

«Căminarii»: Polihroni Arbore, C. Pleșescu, I. Buțurcanu, A. Carakliu, G. Cuparencu, D. Popovici (avocat), V. Popovici (avocat), Lătescu, Fătul.

«Locotenentul»: Ch. Manu.

«Sublocotenenții»: Ioan Cocota, Brănișteanu.

«D-nii»: Ioan Docan, G. M. Holban, A. Romalo, P. Palladi, Matei Rosetti, C. Bobeica, E. C. Sturdza, V. Mălinescu, A. Russo, C. Racleș, Ghiță Ioaniu, Sandu Bonciu, G. Balica, Parteni, D. Hristescu, Gr. Holban, Gr. Alexandrescu, A. Cambanu, I. Botezatu, C. Carp, I. Grăjdeanu, D. Zamfirescu, I. Lanali, T. Turculeț (profesor), G. Cobălcescu (profesor), G. Cozadini, Teodoru, Ch. V. Vărnăv, Christu Cozmița, C. Vasiliu, Gr. Lester, I. Codrescu, I. Tanțari, G. Onlicănescu, D. I. Morfen, C. Torscon, N. Hulubei, V. Bombilă, G. Corvin, N. Neculcea (inginer), I. Șendre, Anghel Ion Duca.»

Prin *A cincea Protestare din 28 Aprilie (10 Maiu)*, Unioniștii din Moldova s'au încercat a reclama direct la Caimacamul Vogoride însuș în contra termenului scurt de 15 zile pentru reclamațiile în contra Listelor Electorale și cer a se respectă termenul de 30 zile, fixat de Fermanul de convocare a Divanului ad-hoc.

«Buletinul Oficial» No. 31 cuprinde o publicație, care poartă titlul de: Instrucții pentru aducerea întocmai întru împlinire a Inaltului Ferman, atinător de convocarea Divanului ad-hoc.

«In cât privește dispozițiile acestor instrucții, cari răstoarnă rândul ordinii alegerilor, pescriș de citatul Ferman, încredințază prezidența adunărilor alegătoare ispravnicilor, cărora Fermanul anume refuză tot felul de intervenire la alegeri, etc., noi ne abținem de orice observații, rezervându-ne dreptul de a le face la locul cuvenit.

«Astăzi ne mărginim a reclama numai în contra art. 3 și 4 din Instrucții, cari îndatoresc pe proprietarii de moșii și de case, precum și pe profesiile libere, a se înfățișa la isprăvnicile și la eforiile locale în termen de 15 zile dela data «Buletinului», cu felurite dovezi, spre întocmirea și îndeplinirea listelor ce sunt în lucrare.

«Măsura aceasta este o abatere vederată dela citatul Ferman, care departe de a legiui un termen de 15 zile pentru înfățișarea unor dovezi, pe cari Guvernul le are în arhivele sale și le-a și adunat de mult, lasă în sarcina Guvernului alcătuirea listelor, iar îndrituiților, ce s'ar socoti asuprați prin ele, termen de 30 zile, pentru reclamații.

«Din aceasta chiar se poate cunoaște că neînfațișarea îndrituiților în termenul de 15 zile, însemnat prin instrucții, nu poate închide dreptul de reclamație în curgere de 30 zile.

«Pe aceste legale cuvinte întemeindu-ne declarăm:

«1. Că noi cunoaștem de obligatoriu numai termenul de 30 zile, legiuit prin Fermanul mai sus citat, pentru reclamații în contra listelor ce au a se face de Guvern. Așteptăm publicarea listelor.

«2. Că noi ne rezervăm dreptul de a ne folosi de termenul de 30 zile, la întâmplare când ne-am socoti asuprați prin ele, și

«3. Că prin urmare nu ne cunoaștem datori de a ne înfățișa în termenul de 15 zile, însemnat prin instrucțiile Guvernului.»

Acest Protest adresat Caimacamului Vogoride, necăpătând nici un rezultat, petiționarii *A șasea Protestare din 8/20 Maiu* au trimis-o Comisiunei de cercetare la București, rugând-o să iea măsurile cele mai energice, pentru a asigura alegătorilor respectarea drepturilor lor garantate prin Tractatul de Paris.

«In luna lui Martie a anului curent ne-am văzut obligați a reclama în contra hotărârei Consiliului de Miniștri, care a decretat disolvarea Comitetelor electorale, precum și confiscarea Programelor și Profesiunilor de credință.

«Reclamațiunea noastră, adresată Caimacamului, a fost de asemenea adusă la cunoștința Inaltei Comisiuni.

«In vreme ce noi așteptam cu liniștea ce ne inspiră dreptatea cauzei noastre retragerea hotărârei sus menționate, E. S. Caimacamul, care, primind petiția, ne-a promis că ne va face dreptate în termen de trei zile, ne-a trimis-o îndărăt fără nici o soluțiune și după ce a păstrat-o mai bine de o lună.

«Acest refuz de dreptate, fiind o dovadă strălucită a sistemului de politică excludivistă, în contra căreia noi ne-am adresat în mai multe rânduri doleanțele noastre, ne silește să aducem la cunoștința Inaltei Comisiuni, ru-

gând-o să binevoască a lua măsurile cele mai energice, pentru a ne asigura respectul drepturilor noastre garantate de Tractatul din Paris.

«Ne luăm în acelaș timp libertatea de a înaintă Inaltei Comisiuni originalul reclamațiunei noastre trimis îndărăt de d-l Caimacam, precum și traducerea acestui act.»

A șaptea și ultima Protestare a Moldovenilor din 8/20 Iunie, adresată Comisiunei Europene de cercetare din București, și acoperită de mii de semnături, recapitulează actele și măsurile ilegale ale Caimacamilor din Moldova în contra glăsuirei Tractatului de Paris. Ea prezintă tabloul cel mai complet al presiunilor interne și externe, cari au crescut neconținut și cari silesc pe Moldoveni a declara în mod hotărâtor, că ei nu vor participa la alegeri pătate de nelegiuiri și de violențe, și fac cunoscut o abținere generală a cetățenilor și o protestare solemnă în contra silniciilor cărora sunt zilnic expuși.

«Excelențelor lor Membriilor Inaltei Comisii Europene pentru reorganizația Principatelor, adunată în București.

«Prin art. 24 al Tractatului de Paris, «Maiestatea Sa Sultanul făgăduiește a convoca îndată în Moldavia și Valahia Divanuri ad-hoc, compuse așa încât să constituieze reprezentăția cea mai exactă a intereselor tuturor claselor societății. Aceste Divanuri vor fi chemate a rosti dorințele populațiilor, în privirea organizării definitive a Principatelor.»

«In ședința Congresului din 8 Aprilie 1856, Lordul Clarendon a observat:— «că Congresul, ocupându-se de Principatele Dunărene, înainte de toate și-a propus a provoca rostirea liberă a dorințelor populațiilor, și că scopul acesta nu s'ar putea împlini dacă Domnitorii ar păstră puterile ce le au; și că poate s'ar cuveni a căută o altă combinare, care ar asigura Divanurilor ad-hoc o deplină libertate.»

«Mai mulți Plenipotențieri, arătând că legea organică prevede întreruperea puterilor domnești, Congresul a hotărît (protocolul 22, ședința din 8 Aprilie), că lasă asupra Porții îngrijirea de a lua, la contenirea Domniilor, dacă trebuința ar cere, măsurile trebuincioase cari ar fi în stare de a îndeplini intențiile Congresului, combinând libera rostire a dorințelor Divanurilor cu mănținerea ordinei și cu respectul stărei legale.

«Este aproape de un an, de când Inalta Poartă a avut prilejul de a pune în lucrare cugetările Congresului. Cu toate acestea, speranța, care cinci milioane de Români întemeiau pe aceste cugetări, a fost amar înșelată. Căimăcămia de trei membri, prevăzută de Regulamentul Organic, singura combinație ce ar fi putut păstră ordinea și mănținerea stărei legale, se înlocui

de Caimacamii deadreptul numiți la Constantinopole, în contra drepturilor străvechi ale Principatelor și în contra stipulațiilor Tractatului de Paris, carele voiă suspendarea, iar nu urmarea, sub o altă formă, a Puterilor Domnești. Caimacamii își însușiră nu numai toate prerogativele domnești, pe cari art. 19 din Regulamentul Organic anume le refuză, precum: lista civilă, dreptul de a întări cu desăvârșire hotărârile judecătorești, a iertă pedepse, a numi și a depărta pe funcționarii publici, în sfârșit dreptul de a da ranguri militare și boierii; ei încă își luară chiar și puteri mai mari decât acele ce au avut domnitorii, cari, cel puțin, au fost controlați prin o umbră de Adunare Națională. Cu ajutorul acestor prerogative nemăsurate, cari toate, în mâinile lor, se prefăcură în mijloace de înrăurire nelegală și de corupție, Caimacamii ridicară fățiș steagul unei politici personale. Spre a asigura triumful acestei politici, ei nu se sfiră de nici un mijloc, de nici o nelegalitate. Ei schimbară mai pe toți funcționarii publici, încât din 107 membri, din cari se compunea ramul judecătoresc la instalarea răposatului Caimacam, numai nouă au rămas astăzi în posturile lor.

«Asemenea schimbări au urmat și în privirea funcționarilor de ramul administrativ. Abuzurile de putere ale Caimacamilor nu se mărginiră însă numai întru aceasta: ei cutezară a numi chiar deadreptul funcționari în locul privilegietorilor de ocoale și în locul dregătorilor eforicești, cari, după legi, nu pot primi însărcinările lor decât numai prin alegeri regulamentare ale cetățenilor lor. Ei merseră încă și mai departe: anulară chiar legi votate de puterea legislativă și întărite de puterea suverană a țării.

«Astfel s'a înfățișat pericolul pe care Congresul a voit să-l depărteze, pericolul că Șefii Cărnuirei Principatelor ar putea întrebuiță puterile de cari dispun, spre a împiedică libera rostire a dorințelor populațiilor, pe care Lordul Clarendon tocmai a voit a o feri de orice înrăurire.

«Din înființarea Căimăcămiilor directe subscrișii au cunoscut, chiar dela început, că stipulațiile formale ale Tractatului de Paris aveau să fie rău aplicate.

«De aceea, chiar dela instalarea Căimăcămiilor, ei n'au încetat a protesta în contra nelegalității înființării lor, în contra puterilor nemăsurate ce ele și-au însușit, precum și în contra părtinirii de care ocărnuirile provizorii ale Moldovei s'au făcut vinovate. Tânguirile subscrișilor din 7/10 Fevruarie, 18/30 Martie și 22 Aprilie (4 Maiu) 1857, adresate Reprezentanților Marilor Puteri și Comisiei Europene întrunite la București, mărturisesc aceasta.

«Cu toate acestea, nici uitarea totală a principiilor statornicite de Congresul de Paris, nici călcarea vederată a nepărtinirii ce s'a recomandat cu deosebire ocărnuirei provizorii, nici legitimitatea tânguirilor noastre, nici numeroasele și necontestabilele dovezi pe cari ele sunt întemeiate, n'au putut izbuti ca să căpătăm dreptate. Cu cât tânguirile noastre erau mai vii, mai întemeiate

și mai înnoite, cu atât asupririle, apăsarea și părtinirea se făcură mai revoltătoare, cu atât Căimăcămia urmă fățiș a se ține de programul său politic, fără a băga de seamă nici măcar ființa Domnilor Comisari ai Puterilor Garante.

«Este obstește cunoscut, că petiția colectivă în contra Unirei, înfățișată Excelenței Sale Savfet Efendi, a fost provocată și fățiș patronată de Guvern. Nu mai puțin cunoscut este, că această petiție a fost purtată de către funcționarii publici și de către credincioșii Guvernului, în Capitală și prin districte, și că subscrierile, puse pe această petiție, s'au căpătat numai prin mijloacele cele mai nevrednice, precum: amenințări, făgăduințe, depărtări din slujbe, puneri și înaintări în slujbe și decreturi de boierii, șcl., șcl.

«Presa, deși în condiția cea mai aspră de censură, este nimicită, dreptul de a ne adună este oprit, în sfârșit, toate mijloacele legale, prin cari cetățenii s'ar fi putut înțelege și lumina pentru rostirea dorințelor, ce au a se adună de către delegații celor șapte puteri, sunt arbitrar desființate.

«Dar cu toate aceste măsuri, atât de abuzive și provocătoare, pacea, liniștea și buna orândueală nu s'au turburat cât de puțin. Credința țării în dreptatea Augustilor Monarhi, cari au binevoit a pune soarta și viitorul Principatelor sub scutul lor, eră nesdruncinată: așa de mari erau speranțele noastre, așa de tare și bine întemeiat eră dreptul nostru!

«În adevăr cum putea cineva să-și închipuească că un Tractat, care a costat atâtea jertfe, atâtea sânge și atâtea suferințe, un act care a fost debătut și subscris de cele mai mari puteri din lume, așa de curând să fie sfărâmat și, în aplicarea sa, redus la o înșelătură vederată? Cum să-și închipuească cineva că un singur Funcționar al Inaltei Porți, un Caimacam, ar ajunge, fără frică de pedeapsă, a-și bate joc de o țară nefericită, în contra legilor, lăsate în voia-lui și în voia înrăuririlor cari îl însuflă, și a se juca astfel cu Marile Puteri, cari au luat parte la Congresul din Paris și cari au subscris Tractatul din 30 Martie, cu conștiința sacrificiurilor și a puterii lor, și cu toată seriozitatea care trebuie să fie caracterul esențial al unui act atât de solemn?

«Astfel este însă trista realitate. Expunerea legiuitelor noastre tânguirii, sprijinită de dovezile cele mai autentice și mai nerecuzabile, nu numai că n'a produs nici un fel de îndreptare și n'a adus nici o schimbare în sistemul de apăsare și de arbitrariu, cari ne sfărâmă, dar sistemul acesta s'a întărit încă fără încetare și astăzi a ajuns la culme.

«Listele de alegere, publicate de Guvern, sunt dovada cea mai vederată întru aceasta și ca un fel de încununare a acestei lucrări de apăsare și de înșelătorie, care a ajuns la proporțiile unui scandal public.

«Listele acestea sunt o insultă făcută maiestății Tractatului de Paris, drepturilor poporului din Moldova, dreptății, umanității. Ele au deșteptat in-

dignația țarei și ar fi provocat izbucnirea mâniei sale, dacă oamenii, cari în Unirea principatelor văd singurul mijloc de scăpare și singura condiție de viitor pentru patria lor, nu și-ar fi impus, ca lege neștrămutată, de a respecta ordinea, la fiecare întâmplare.

«Chiar cetirea acestor liste dovedește cât s'a împlântat Guvernul pe calea arbitrariului, călcând în picioare drepturile cele mai sfinte, titluri câștigate, condiția legală a marei majorității a locuitorilor din Moldova.

«Intr'adevăr, fără a vorbi aci de metehnele Fermanului, de înlăturarea cu care el lovește pe mai multe clase de locuitori, de mărginirile și greutățile de aplicații ce se găsesc în el la tot rândul; poate cineva sprijini oare că listele de acum publicate sunt măcar conforme cu dispozițiile Fermanului, dacă nu cu stipulațiile Tractatului de Paris?

«Din 2.000 de Proprietari Mari, cunoscuți în Moldova, numai 350 alegători figurează în liste; și din 20.000 de Proprietari Mici, numai 2.264 de alegători de gradul întâiu sunt cuprinși în ele. Clasa Profesiilor Libere este reprezentată numai de 11 alegători, și cele 15 târguri, rezidențe ținutale din țară, înfățișează numai 1.788 de alegători, proprietari de case, neguțatori și meșteri, când, chiar în tablele vistieriei, figurează 12.000 neguțatori și meșteri, afară de acei ce sunt pe pământul dat Moldovei din Basarabia.

«Tractatul de Paris însă a voit ca toate clasele să fie reprezentate în chipul cel mai exact. Eră dar lucru firesc a se face cuvenita chibzuire, ca clasele acestea să se reprezinteze la alegeri cel puțin prin majoritatea din care ele se compun, iar nu prin o minoritate atât de mică.

«Ne adresăm la orice tribunal cu cuget, facem apel la opinia lumii civilizate, ca să hotărască dacă o așa de mică minoritate, ca aceea pe care listele o chiamă la alegeri, poate să constituie un Divan, merit a reprezintă interesele tuturor claselor societății, interesele a două milioane de locuitori.

«In adevăr, exclușiile și reștrângerile Fermanului sunt foarte mari. Țara însă tot ar fi putut avea o reprezentăție destul de întinsă, dacă Guvernul ar fi pus cât de puțină bună credință, nepărtinire și conștiință în facerea listelor. Dar având în vedere un singur scop, acela de a compune, cu orice preț, colegiuri electorale, cari să-i trimită deputați părtinitori politicei sale personale, el a jefuit dreptatea, buna credință și legalitatea. Astfel marea majoritate a partizanilor Unirei s'au șters, în chipul cel mai arbitrar, sau pentru greutăți însufleșite de credință rea, sau pentru închiphuite lipsuri de însușiri, cari nu sunt nicidecum întemeiate pe dispozițiile Fermanului.

«O scurtă analiză va dovedi aceasta cu prisosință.

«In contra glăsuirei Fermanului, reprezentăția Egumenilor Mănăstirilor proprietare de Averi Inchinate, precum și reprezentăția Mănăstirilor de Averi Neinchinate, au fost cu totul falsificate. După Ferman, Egumenii Mănăstirilor,

ale cărora averi sunt închinată, adică atârinate de locurile sfinte, sunt datori, ca și Egumenii Mănăstirilor Neînchinată, să aleagă doi deputați; cu această deosebire însă că deputații aceștia trebuie să fie aleși nu dintre membrii clerului grecesc, ci dintre clerici pământenți.

«În urma opunerii clerului grecesc de a lua parte la alegeri pentru Divan și în urma pașilor făcuți de el în privința aceasta, atât la Constantinopole cât și aici, s'a hotărât, într'un chip ascuns, a-l scuti, prin răstălmăcirea cuvântului închinat. Prin urmare, toate mănăstirile neînchinată s'au mutat în categoria mănăstirilor închinată, iar în locul aceluia, s'au înscris ca mănăstiri neînchinată mănăstirile Neamțu și Vorona, cari, fiind chinovii, cu administrație neatârnată de autoritatea Departamentului bisericesc, s'au părut a putea sluji numai bine la răstălmăcirea cuvântului închinat. Cei doi stareși dela Neamțu și Vorona, fiind în acest chip constituiți ca singuri alegători ai acestei categorii de mănăstiri, s'au declarat, de către Guvern, deputați îndrituiți. Afară de aceasta, mai mulți îndrituiți din cler cu nelegiuire s'au scos din listele alegătoare.

«Un mare număr de alegători din clasa Proprietarilor celor Mari, precum și un mare număr de Proprietari de Case din Capitală și din rezidențiile ținutale, s'au înlăturat, sub cuvânt de sarcini ipotecare, când, după Ferman, numai aleșii proprietății celei mari trebuie să aibă trei sute fălci slobode de orice ipotecă. Asemenea, atât alegătorii, cât și aleșii proprietății celei mici s'au depărtat, tot sub pretextul de ipotecă, pretext despre care niciodată nu s'ar fi putut crede că se va aplica și în privința lor.

«Bărbații nu mai au dreptul ce legea civilă a țării le dă, dreptul de a prezenta averea femeilor lor, cu toate că Fermanul nu cuprinde nici o mărghinire în privința aceasta. Un mare număr de partizani ai Unirei asemenea s'au înlăturat, sub pretext că n'ar avea titluri destul de lămurite spre a dovedi cătimea fălcilor proprietăților lor, că moșiile lor n'ar fi hotărâte sau împărțite, că n'ar avea documente spre a dovedi vârsta sau condiția de indigenat lămurit, așezată de legea reglementară, ș. c. l.

«Legiștii și, în deobște, toți acei dedați Profesilor Liberale sistematicește s'au depărtat, sub pretext că diplomele cari s'au slobozit chiar de către Guvern după examene, și cari adevăresc condiția lor legală, nu ar fi de ajuns și că le trebuie încă diplome dela universitate, într'o țară care nu numai că nu are asemenea școală, ci până acuma nici școli speciale.

«Corpuri Alegătoare întregi s'au desființat, așa spre exemplu: corpul proprietarilor dela Cahul, sub cuvânt că acest ținut nu ar avea alegători de această clasă, când acolo se află peste o sută de proprietăți mari, cari trec peste numărul de o mie fălci și cari toate se stăpânesc de către particulari, între cari sunt mai mulți boieri și fii de boieri, adevăr ce însuș Guvernul

l-a recunoscut prin cuvintele poruncii, după care s'a înființat tribunalul civil dela Cahul, și în care anume se zice: «Așa precum în districtul Cahulului, toate proprietățile sunt boierești», ș. c. l.

«Din contră, și ca și cum ar fi voit mai bine să dovedească abuzurile ce am arătat mai sus, în mai multe colegiuri electorale, neajunsurile acestea s'au îndeplinit prin trecerea în listă a mai multor persoane, cari nu au numărul de făci hotărâte de Ferman, nici vreo altă calitate din acele cerute, dar cari se pot folosi de un titlu care, în ochii Guvernului, face mai mult decât toate celelalte, adică titlul de părtași fără rezervă ai politicei sale. Astfel, pentru asemenea persoane, condițiile de ipotecă, de vârstă, de indigenat, de proprietăți de zestre, sau curat titlul de proprietari în deobște, de diplome universitare, ș. c. l., nu s'au cerut. Pe lângă aceasta, și rangurile de boierie, date cu nelegiuire la persoane cari nu erau nici boieri, nici fii de boieri, au mai slujit de mijloc spre a înființa alegători pentru proprietatea cea mare.

«Putea să ne rămăc o de pe urmă speranță în comitetele însărcinate după Ferman a cercetă, în cele treizeci de zile, reclamațiile îndrituiților necrețuți în liste. Dar chiar această slabă nădejde s'a zădărnicit, prin spiritul care a predominat la compunerea lor. Și, într'adevăr, comitetele acestea sunt departe de a înfățișa o garanție în contra părtinirei, care a depărtat cel mai mare număr de alegători, fiind compuse de funcționari ai Guvernului, aleși din nou dintre oamenii cari i-au dat cele mai multe dovezi de devotament, dintre aceia chiar cari au compus listele și cari, prin chipul acesta, sunt astăzi părți și judecători.

«Ce ne rămâne dar de făcut sub lovitura unui asemenea regim, atât de contrariu stipulațiilor formale ale Tractatului de Paris, Capitulațiilor Principatelor, dreptății, drepturilor câștigate? Ce ne mai rămâne de făcut, mai ales când suntem lipsiți de orice mijloc legal spre a putea îndreptă arbitrară stare de față și a face ca Guvernul să între în calea nepărtinirei? Ce ne mai rămâne de făcut în fața indignației generale, provocată de asemenea uneltiri, când simțim că încrederea țarei în stipulațiile Tractatului de Paris începe a se sdruncină, și când nici nu putem prevedea nefericitele întâmplări, în cari ar cădea țara, dacă nu am urmă a susține o luptă nepotrivity? Ingrijiiți dar despre viitorul ce ne așteaptă, cunoscând de mult urmările unui Guvern, vinovat atât către țară, cât și către Europa, ne credem datori a ne feri de orice conflict și de orice neorânduială, a păzi liniștea pretutindeni și totdeauna, și a alergă numai la mijloace legale, pentru ca să combatem regimul urâcios care ne stăpânește, adică a ne ține de o parte și a protestă, precum cere dreptul și datoria noastră.

«Chiar acei dintre noi, pe cari Guvernul i-a înscris în liste, sau de frica unui scandal prea răsunător, sau mai bine ca o bătaie de joc mai mult

pentru alegătorii cei mai numeroși pe cari i-a înlăturat, nu primesc această favoare amăgitoare și refuză a lua parte la alegerile de cari sunt amenințați, fiindcă împărțășirea lor ar fi o complicitate.

«In fața țării noastre și a Europei, care, curând sau mai târziu, ne va da dreptate, venim dar cu solemnitate a declara că:

«Fiindcă s'a depărtat cu grămada o mare majoritate de alegători, sub deosebite deșarte cuvinte, precum de vârstă, de indigenat, de nedespărțire de moși, etc.;

«Fiindcă Fermanul s'a călcat, prin înființarea deadreptul a doi deputați ai clasei clerului în persoanele stareșilor mănăstirilor Neamțul și Vorona; că egumenii mănăstirilor închinată s'au scutit, într'un chip nelegiuit, de împărțășire la alegerile pentru Divan; și că mai mulți preoți din reședințele episcopale s'au șters ori s'au înlăturat din liste;

«Fiindcă condiția atingătoare de ipotecă care, după textul Fermanului și al Regulamentului Organic, nu putea fi aplicată decât la singurii eligibili ai clasei proprietarilor mari, s'a impus și alegătorilor acestei clase;

«Fiindcă s'au supus acesteiaș condiții și pre alegătorii și eligibilii clasei proprietarilor mici;

«Fiindcă cea mai mică ipotecă este privită ca un cuvânt de înlăturare, chiar și atunci când valoarea moșiei ar întrece îndoit și întreit suma ipotecei, de vreme ce, după Ferman, numai trei sute de fălci se cer a fi libere de o asemenea sarcină;

«Fiindcă bărbații s'au lipsit de a reprezintă averea de zestre, măcar că Fermanul nu cuprinde nici o mărginire în această privire;

«Fiindcă prerogativa ce Caimacamul arbitrar și-a însușit, de a da ranguri militare și titluri de boierie, îi slujește ca mijloc spre a îmmulți numărul alegătorilor credincioși în clasa marilor proprietari, precum și ca mijloc de corupție;

«Fiindcă profesiile liberale s'au înlăturat într'un chip sistematic;

«Fiindcă numai micul număr de 310 alegători, de abia recunoscuți pentru Capitală, a căreia populație se suie peste 18.000 de suflete, puși în alăturare cu numărul de 131 de alegători ai târgului Huși, care n'are nici măcar 8.000 locuitori, dovedește îndestul părtinirea și sistemul de înlăturare ce au predominat la facerea listelor;

«Fiindcă Galații, al doilea oraș al Principatului, și care, după înseși listele Guvernului, are 227 de alegători, s'a desbrăcat de dritul de a alege doi deputați, și aceasta în favoarea Focșanilor care, după înseși aceste liste, nu numără decât 92 de alegători, și că, prin urmare, Fermanul s'a călcat prin strămutarea rândului orașelor;

«Fiindcă, prin măsura arbitrarilor depărtări din slujbe, pusă de curând în lucrare, și mulți profesori s'au lipsit de dritul lor de alegători;

«Fiindcă alegătorii orașelor de religia armenească, și cari pururea au luat parte la alegerile municipale, s'au înlăturat din liste în contra Fermanului, care primește ca alegători, în reprezentarea orașelor, pe toți alegătorii corpurilor municipale ;

«Fiindcă un număr de alegători înscriși în liste, cari au proprietăți în mai multe locuri, sunt trecuți ca alegători și eligibili numai în ținuturile acelea unde încunjurările de a fi aleși nu se par a le fi favorabile ;

«Fiindcă un mare număr de proprietari de case s'au scos din liste; pentru că binale lor s'au prețuit arbitrar de către municipalități, mai jos de valoarea lor reală, și sub pretext de ipotecă, în contra textului Fermanului ;

«Fiindcă toți funcționarii chemați, după Ferman, a formă comitete de reclamație s'au schimbat ;

«Fiindcă, chiar înaintea publicației listelor, în clasa țăranilor s'au făcut mai multe alegeri în clasa de gradul I și de gradul II, prin mijlocul unor izvoade electorale, în cari locul numelui aleșilor a rămas alb ;

«Fiindcă acei trei delegați, prin cari fiecă corporație are a fi reprezentată la alegeri, s'au impus mai înainte, fără a se fi făcut alegerea lor prin dare de glasuri, și fără nici o publicație ;

«Fiindcă cea mai mare parte dintre starostii corporațiilor s'a schimbat cu câteva zile înaintea publicației listelor, și că mai marele staroste al neguțătorilor din Iași s'a înlocuit prin un funcționar, numit deadreptul de către Guvern ;

«Fiindcă preoții, diaconii, dascălii de biserică și scriitorii satelor, și prin urmare partea cea mai luminată a populației sătești, s'au lipsit de dritul de alegere în clasa locuitorilor țărani ;

«Fiindcă adunările alegătorilor sunt puse sub prezidenția ispravnicilor, în contra Fermanului și a art. 9 și 10 din Regulamentul Organic ;

«Fiindcă, afară de gazeta Guvernului, închinată păstrării statului-quo, toate jurnalele, chiar sub condiția de a fi censurate, sunt oprite ; că profesiile de credință nu sunt învoite, că dritul de a ne adună ni s'a contestat ; că, în sfârșit, suntem lipsiți de toate mijloacele neapărate spre a ne putea lumina și pregăti pentru actul cel mai mare în viața unei nații, adică pentru alegerea deputaților săi ;

«Fiindcă listele electorale nu s'au publicat întocmai precum fusese pregătite de către administrațiile ținutale, ci s'au prefăcut și s'au scurtat în Departamentul din Lăuntru, și apoi, chiar când se aflau sub tipar, s'au supus unei a treia prescurtări, la care au luat parte d-nii Caimacamul și Agentul Austriei ;

«Fiind, în sfârșit, că aceste liste nu înfățișează nici de cum majoritatea claselor societății Moldovei, și că Divanul, ce ar rezulta din viitoarele alegeri, nu poate nici într'un chip a constitui reprezentarea legală și exactă a intereselor tuturor claselor, precum cere hotărât art. 24 din Tractatul de Paris ;

«Subscriși se văd în dureroasa nevoie de a se retrage dela orice împărlășire la niște alegeri făcute sub jugul înșelăciunii, al împărlărei și al nedreptății. Ei se vor ține de o parte, până când țara nu va fi pusă în acea stare legală, cerută și hotărâtă de Congresul de Paris, în ședința din 8 Aprilie 1856.

«Ei declară viitoarele alegeri lovitoare în larga și adevărata reprezentare, ce s'a făgăduit Principatelor de către Tractatul de Paris, lovitoare și în drepturile străvechi ale țării, în driturile fiecăruia din subscriși.

«Ei protestează, totodată, în contra ori și căreia hotărâri, în contra oricărei măsuri, în contra oricărei dorințe a viitorului Divan ad-hoc, ca unele ce nu pot fi decât rezultatul unor alegeri înșelătoare, ca unele ce trebuie să fie lovite de nelegalitate, chiar înaintea întrunirii sale.

«Această protestație, strigătul de desnădăjduire a unui popor întreg, vătămat în drepturile sale cele mai prețioase, înșelat în nădejtile sale cele mai legitime; această protestație, dictată de o nevoie neapărată, nu atinge întru nimic adâncul respect ce păstrăm Puternicilor Monarhi, cari au garantat existența patriei noastre. Cu totul din contra, noi credem încă, că tipătul unei nații nefericite care, în mijlocul secolului al nouăsprezecelea, vede în pericol drepturi pe cari și le-a putut păstra, chiar în timpul barbariei și a luptelor veacului de mijloc, va ajunge la picioarele tronurilor lor, și că li se va face dreptate.

«Plini de încredere în ocrotirea Dumnezeuului părinților noștri, în generozitatea Marilor Puteri ale Europei, în puterea opiniei publice, acestui tribunal înaintea căruia cauzele drepte niciodată nu se pierd, noi protestăm cu solemnitate în contra silniciei ce ni se face.

«Țara va fi liniștită, nici o rezistență materială nu se va face din partea noastră. Dar până când un singur glas va putea să răsune în Moldova, înlemeiași pe dreptul nostru, având conștiința de a împlini o datorință sfântă către strămoșii noștri și către fiii noștri, noi nu vom înceta de a protesta.

«Statornicească-se nepărtinirea; așeze-se țara în starea cerută de către Tractatul de Paris; respecteze-se solemnele juruințe ale Europei și ale Măriei Sale Sultanului; nimicească-se listele înșelătoare; compue-se alte nouă, potrivite cel puțin cu textul și spiritul Fermanului; într'un cuvânt, lase-se țara să se rostească liber, și atunci cu toții vor putea și vor trebui să se închine înaintea sentinței ce se va pronunța.»

*

Lungul șir al acestor Protestări ale Unioniștilor din Moldova dovedește, că nici una din ele nu a putut influența pe acei cari erau hotărâți a întrebuița orice ilegalități și violențe și chiar fraude, pentru a încurcă tot mai mult viitorul României, împiedecând libera și sincera rostire a dorințelor poporului în amândouă Divanurile

ad-hoc. În Iași eră dela început cheia situațiunei și acolo a rămas până la sfârșit. În Iași luptă Caimacamul Vogoride pentru a izbuti, ca prin Căimăcămie să treacă la Domnie; și tot în Iași luptă Inalta Poartă pentru a izbuti, ca prin Vogoridi și ai săi să îngroape pentru totdeauna realizarea Programului politic al Memorandului Baronului de Bourqueney din 1855.

Ceeace se petrecea la Iași și la Constantinople nu eră numai o luptă personală și locală; ci o luptă care, ridicând ori nimicind un popor, poartă sigiliul unui mare interes european. Tocmai de aceea Românii erau datori, pentru a izbuti, să dovedească prin fapte, că ei sunt insuflețiți de o energie impersonală, conscientă, sinceră și necurmată.

*

Eră vederat că se urziă un complot de inimizii noștri interni și externi. Acești inimizii puneau multă grabă pentru a execută planul lor; iar dovezile pipăite și reale ale complotului erau greu de adunat, și descoperirea lor prea târzie ar fi fost atunci fără folos. Cum să se vădească acest complot cât mai curând și în mod mai necontestabil; aceasta eră cestiunea ce trebuia rezolvită de conducătorii Unioniștilor din Moldova.

Bărbatul care a descoperit la timp dovezile necontestate ale acestui complot este *Dimitrie Rallet*, fost Ministru al Cultelor și al Instrucțiunei publice în ultimii ani ai Domniei lui Grigorie Alexandru Ghika, și membru al Comitetului Central al Unirei din Iași, chiar dela fundațiunea lui în 1856.

Aceste dovezi reprezintă *Scrisorile secrete ce se trimiteau Caimacamului Vogoride dela Constantinople* (una singură e din Iași), pentru a-i da instrucțiunii și a-i aprobă purtarea — «de Depozitar Responsabil al Puterilor Suzeranului său». — *Ele sunt în număr de 17 și cuprind un timp de 48 zile (dela 2/14 Aprilie până la 8/20 Maiu)*. Dintre aceste scrisori 10 sunt scrise în limba grecească și 7 în limba franceză.

Pentru a face să reiasă mai mult importanța lor și a facilita orientarea cetitorului, scrisorile s'au împărțit în două clase: — *Scrisori dela Membrii familiei Caimacamului și Scrisori dela diplomați*.

Scrisorile dela Membrii familiei sunt în număr de 11. Proveniența lor e următoarea: — 2 scrisori dela *Stefanaki Bey*, părintele Caimacamului Vogoride, fost Caimacam al Moldovei în 1821, — o scrisoare dela *Mussurus Pașa*, ginerele lui Stefanaki Bey, ambasador al Sultanului la Londra, — 2 scrisori dela *Alexandru Vogoride*, fratele Caimacamului Vogoride, primul Secretar al Amba-

sadei Otomane dela Londra, și mai târziu fost guvernor al Rumeliei Orientale, — 6 scrisori dela *Ioan Fotiadi*, ginerele lui Stefanaki Bey, Hatman și Capukehaia al Moldovei la Constantinopole.

Scrisorile dela Diplomați sunt: — 2 dela Edhem Pașa, Ministrul Afacerilor străine, — 1 dela *Lord Strafford de Redcliffe*, Ambasadorul Angliei, — 1 dela *Alison*, primul Secretar al Ambasadei Angliei, — 1 dela *Prokesch Osten*, Internunțul Austriei, — 1 dela *Gödel-Lanoy*, Consulul Austriei la Iași.

Scrisori familiare			TABLOUL CORESPONDENȚEI SECRETE CU CAIMACAMUL VOGORIDE	Scrisori dela diplomați		
Ziua	Luna	No.		No.	Luna	Ziua
14	Aprilie	1 1	— Lord Strafford de Redcliffe, Ambasadorul Angliei la Constantinopole	1	Aprilie	3
15	Aprilie	2 2	— Alexandru Vogoride, primul Secretar al Ambasadei Otomane la Londra	—	—	—
21	Aprilie	3 — 1	— Alexandru Vogoride, primul Secretar al Ambasadei Otomane la Londra — Prokesch-Osten, Internunțul Austriei la Constantinopole	2	Aprilie	18
			— I. Fotiade, Hatman și Capukehaia al Moldovei la Constantinopole	3	Aprilie	22
			— Edhem Pașa, Ministrul de Externe al Sultanului	4	Aprilie	22
23	Aprilie	4 — —	— Edhem Pașa, Ministrul de Externe al Sultanului	—	—	—
25	Aprilie	5 — 1	— Mussurus Pașa, Ambasadorul Otoman la Londra	—	—	—
6	Maiu	6 — 2	— Stefanaky Bey, fostul Caimacam al Moldovei în 1821	5	Maiu	6
6	Maiu	7 — 2	— Gödel-Lanoy, Consulul Austriei la Iași. Stefanaky Bey, fostul Caimacam al Moldovei în 1821	—	—	—
9	Maiu	8 — 3	— I. Fotiade, Hatman și Capukehaia al Moldovei la Constantinopole	—	—	—
10	Maiu	9 — 4	— I. Fotiade, Hatman și Capukehaia al Moldovei la Constantinopole	—	—	—
16	Maiu	16 — 5	— Alison, Secretar al Ambasadei Angliei la Constantinopole	6	Maiu	16
20	Maiu	20 — 6	— I. Fotiade, Hatman și Capukehaia al Moldovei la Constantinopole	—	—	—
			— I. Fotiade, Hatman și Capukehaia al Moldovei la Constantinopole	—	—	—

Scrisorile familiare.

1) *Scrisoarea confidențială a lui Al. Vogoride*, Secretar al Ambasadei Otomane din Londra, către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 2/14 *Arilie* :

«Mă grăbesc a-ți anunța că cumnatul tău, Ambasadorul, a văzut pe d-l Palmerston; el a adus informațiuni plăcute cu privire la dispozițiunile sale în contra Unirei Principatelor. Lordul Palmerston este cu totul în contra Unirei; el o consideră contrarie drepturilor și supremației Suveranului nostru, și prin urmare instrucțiuni analoge se vor trimite astăzi d-lui H. Bulwer, Comisarul Mării Britanii în Principate. *După cum ți-am scris și mai înainte, este de mare nevoie să-ți dai din timp toate silințele, ca Moldovenii să nu exprime dorințe pentru Unire, pentru ca să te faci astfel vrednic de bunăvoința Inaltei Porți și de sprijinul Angliei și Austriei.* Deoarece aceste trei puteri sunt hotărâte a împiedica din toate puterile lor Unirea, nu trebuie să te îngrijești de loc de cele ce vreau sau amenință să facă Francezii, ale căror ziare te tratează de Grec. Dimpotrivă trebuie să lucrezi cu istețime și finețe, având față de Moldoveni o atitudine generoasă, față de boieri o atitudine politicoasă, și arătându-te cu tărie adversar al Unirei. *Trebuie să le spui: că deoarece Unirea nimicește drepturile Moldovei, nu poți consimți, ca în timpul Căimăcămiei tale să se piarză și să se desființeze drepturile Moldovei în favoarea Valahiei.* Un astfel de limbajiu trebuie să placă oricărui patriot moldovean».

2) *Scrisoarea confidențială a lui Al. Vogoride*, Secretar al Ambasadei Otomane la Londra, către Caimacamul Vogoride, din 3/15 *Aprilie* :

«Am primit mult dorita ta scrisoare din 25 Martie (6 Aprilie) și am fost foarte întristat de toate cele ce trebuie în mod necesar să suferi și de toate intrigile la cari ești expus. Dar trebuie, dragul meu, să suferi și să nu desnădăjduiești. Rog pe bunul Dumnezeu să vină ziua, când te vei putea bucura de roadele muncii tale.

«Te sfătuesc dar a urmă orbește pe reprezentantul austriac, de ar fi și mai nesuferit, și cu toate defectele sale. Trebuie să te gândești, dragul meu, că acest om lucrează numai după instrucțiunile Guvernului său, și cum Austria se silește, cu drept cuvânt, să împiedice Unirea, urmează ca Consulul ei să o socotească drept o cinste de a se grăbi să prevină și să îndeplinească dorințele Guvernului său. Austria este de acord cu ideile Inaltei Porți și ale Mării-Britanii, și tocmai pentru aceasta, dacă va fi mulțumită Austria, vor fi mulțumite și Turcia și Anglia.

«*Îndrăznesc deci a-ți repela sfatul meu de a te conforma sfaturilor și dorințelor Consului austriac și de a întrebuița fără nici o obiecțiune toate persoanele ce-ți va recomanda el, fără a mai cerceta dacă persoanele recomandate sunt perverse sau cu nume rău. Este destul ca acești oameni să fie din toată inima contra Unirei, aceasta ajunge. Căci dacă se va proclama Unirea de către Divanul Moldovenesc, Austria va spune că tu ești cauza, fiindcă nu ai voit să lucrezi după sfaturile Consului său, care a suferit și a lucrat atât de mult în contra Unirei. Și cum Anglia este contra Unirei, după cum ți-am scris ieri, și că Unirea nu se va realiza, chiar dacă toate Divanurile s'ar pronunța în favoarea ei, îți poți închipui, dragul meu, cât va fi de dureros pentru tine și cât de multe remușcări vei avea, că nu ai urmat sfaturile Consului austriac Gödel; căci Puterile, afară de Franța și Rusia, nu vor încuviința niciodată să se realizeze dorința Unirei. Ar fi deci foarte bine și de dorit, ca să faci astfel, încât Divanul Moldovenesc să nu se pronunțe pentru Unire, căci atunci greutatea celor trei puteri în fața Franței și Rusiei vor fi mai mici, și cu chipul acesta cele trei puteri îți vor datora recunoștință, ca unui om care a contribuit mai ales la acest rezultat.*

«*Ce-ți pasă dacă oamenii, pe cari ți-i recomandă Consulul Austriac, sunt morali sau vițioși? Singurul lucru ce trebuie să cercetezi la o asemenea propunere, este să vezi dacă acești oameni sunt din toată inima și în adevăr în contra Unirei, și să nu-i întrebuițezi decât cu această condițiune; căci astăzi nu mai este vorba de moralitate ori de rea sau bună purtare, în înțeleles filozofic, ci de existența drepturilor imperiale față de rău voitorii și inimicii M. S. Suveranului nostru, și toți cei ce pot contribui, pentru a se ajunge acest scop, trebuie să fie priimiți ca prieteni.*

«*Bine ai făcut că ai oprit libertatea presei, pe care niște Moldoveni smintiți, prieteni ai Rusiei, sub mască franceză, caută a o întrebuița spre a face poporul să se pronunțe în favoarea Unirei. Ține-te bine, dragul meu, și împiedică manoperele de acest fel. Eu cred că dacă «Steaua Dunărei» și alte asemenea publicații, bune pentru a înveli cu ele brânza, s'ar publică în Franța, Guvernul nu ar întârzi de a trimite numai decât pe redactorii lor la Cayenne.*

«*Franța care vrea libertate, cluburi și adunări politice în Moldo-Valahia, ar trebui mai întâiu să le îngăduie la dansa acasă și să nu pedepsească cu exil și amenințări pe toți ziariștii, cari îndrăznesc să vorbească ceva mai liber. Cine propovăduiește milostenia, să o pună el mai întâiu în lucrare.*

«*Tratatul din Paris nu vorbește de Unirea Principatelor, el zice numai că Divanurile vor avea să se pronunțe și să-și dea părerea asupra reorganizării interioare a acestor două țări: dar smintiții, cari doresc Unirea, au uitat cu*

totul această clauză a Tractatului și se ocupă cu organizarea exterioară, în loc să se ocupe cu cea interioară; și în loc să se gândească la reformele din lăuntru, ei meditează neatârănarea și domni străini. Cine râde mai pe urmă, râde mai bine.

«Anglia este cu totul de părerea Austriei și se opune cu desăvârșire Unirei, și o va împiedică de a se realiza, împreună cu Inalta Poartă. Dacă Consulul francez vorbește altfel, nu-l crede, căci minte și eu știu ce spun.»

3) *Scrisoarea Hatmanului I. Fotiade* către Logofătul Costin Cărgău, Ministru de Interne, din 9/21 Aprilie:

«Dorind să fiu în continuare relațiuni cu D-voastră, mă grăbesc a le începe, luând inițiativa de a vă ruga, D-le Logofăt, să binevoiți a răspunde dorinței mele, în chipul cum ne-am înțeles în timpul petrecerii mele în Iași.

«Cunoașteți de sigur ce s'a întâmplat la Constantinopole, cu privire la D-voastră, în primele zile dela sosirea mea aci. Am toate motivele de a crede că ați rămas mulțumit de rezultatul procedărei mele, sub conducerea înțeleaptă și prevăzătoare a A. S. Caimacamului.

«Acest rezultat, constatând și punând în evidență interesul ce vi-l poartă E. Sa, precum și sentimentele mele de prietenie față de D-voastră, D-le Logofăt, îmi oferă plăcuta ocazie de a mă felicita și de a mă putea recomanda, că am fost consecvent angajamentelor ce le-am luat față de D-voastră, angajamente cari stabilesc între noi o solidaritate deplină.

«În momentul de față trebuie să aveți vizita Comisarilor; eu vă rog să vă apropiați de Comisarul Imperial, să-i faceți profesiunea de credință și să-l lămurii despre toate fără cel mai mic scrupul...

«P. S. Din ordin mai înalt, adaug că ar fi bine să evitați cât se poate de mult cuvinte violente cu oricare dintre consuli, cu atât mai mult, că astfel de cuvinte nu pot decât să strice cauzei noastre, de vreme ce actele fără sgomot ne sunt foarte necesare.»

4) *Scrisoarea confidențială a lui C. Mussurus Pașa*, Ambasadorul Porții Otomane la Londra, către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 11/23 Aprilie:

«*Prea ilustre și prea iubite frate,*

«Am primit scrisoarea voastră din 6 Aprilie și primesc astăzi pe cea dela 13, precum și toate scrisorile alăturate. Vă sunt recunoscător pentru informațiunile serioase ce-mi comunicați regulat. Am făcut uz de prima trimitere, în deplin acord cu așteptările E. V. Voiu face acelaș uz, cu un rezultat tot atât de favorabil, și de informațiunile trimise cu scrisoarea de astăzi.

«Vă spun confidențial că Lordul Clarendon a aprobat răspunsul vostru, dat reprezentanților Franciei și Rusiei, cu privire la cele două ziare; el l-a găsit demn, drept și legal.

«Am recomandat E. S. purtarea voastră înțeleaptă și bine chibzuită în împrejurările actuale atât de grele. Scriu de asemenea Porții cecace este necesar și lucrez peste tot locul la ceeace poate fi folositor succesului vostru în cariera strălucită ce vă stă înaintea și pentru care mă bucur că vă arătați atât de vrednic. Vă rog să nu încetați de a-mi trimite și în viitor informațiuni serioase. În ce privește ideile și sfaturile prietenești ce-mi cereți, văd cu plăcere că nu aveți nevoie de ele, căci purtarea voastră până în momentul de față este în conformitate cu toate planurile ce le-aș putea dori! Eu nu doresc nimic altceva decât să urmați aceeaș cale, căci puteți fi sigur, că în acest chip numele vostru va deveni ilustru în Europa, iubit în Moldova, demn de a fi pronunțat de către generațiile viitoare ale patriei moldovenești. Astfel veți scăpa această frumoasă țară de pericolul, în care vor să o arunce niște trădători nerușinați și nevrednici de numele de Moldoveni, cari pentru interese și recompense materiale și efemere și pentru bani, merg cu răutatea lor până acolo, încât vor să contribuie a transformă Moldova, patria lor, într'o simplă provincie a Valahiei și a o șterge de pe harta popoarelor autonome, și sub pretextul numelui fabulos de România, vreau să reducă Moldova și pe Moldoveni în starea Irlandei și a Irlandezilor, neîngrijindu-se de blestemele generațiilor prezente și viitoare.

«Voi împliniți datoria de patriot cinstit și virtuos, neputând suferi astfel de acțiuni ticăloase de ale acelora, cari nu roșesc a se numi partid național. Cum se poate numi «partid național» o cabală, care vrea robia patriei? Partidul unionist se poate numi «partid național» în Valahia, unde tinde la mărirea patriei, și pentru acest motiv chiar în Moldova nu poate avea alt nume decât cel de «partid antinațional», căci singurul partid național în Moldova este partidul protivnic Unirei, acela care se interesează de onoarea patriei, de autonomia ei, de interesele ei, de prezentul și viitorul ei; și eu mă bucur că E. V. și prietenii E. V. fac parte din acest partid național și patriotic.

«Guvernul englez este contra Unirei; să nu aveți nici o îndoaială despre aceasta. Vă spun confidențial că s'au dat de curând instrucțiuni în consecință Comisarului englez din București, care este prietenul meu, și E. V. va cunoaște în scurt timp rezultatul numitelor instrucțiuni.

«E. V. a răspuns foarte bine reprezentanților Franciei și Rusiei, aveți incontestabil dreptul și ați lucrat în limitele puse de drept și de legalitate. Ce zic? Nu aveți numai dreptul, dar și datoria de a proceda astfel, ca șeful unui Principat autonom, și de a respinge intervenirile scandaloase și ilegale

ale străinilor în afacerile interne, cari privesc în primul rând liniștea și siguranța locală, de cari Guvernul autonom este în întregime responsabil.

«Nu e vina E. V., dacă acești doi Consuli s'au pus în mod imprudent într'o pozițiune falsă, din care Guvernele lor nu-i vor putea scoate decât rechemându-i. Dacă aceasta va mai întârziă și dacă acești domni și-ar închipui să reînceapă acele interveniri oficiale și în scris, răspunsul laconic și stereotip al E. V. este gata: el va fi un antidot special pentru aceste friguri intermitente.

«Eu sunt convins că Inalta Poartă va ști să aprecieze serviciile prudente, tăria legală și înțelepciunea E. V., și nu cred că, în urma insinuațiunilor străine, să ajungă în situația neplăcută de a vă ascunde, fără voie, în corespondența ei, întreagă mulțumirea ce simte și cât de mult aprobă înțeleapta și prudenta purtare a E. V.

«E. V. în calitate de Caimacam al Moldovei trebuie negreșit să se supună Guvernului superior, și aceasta este o datorie sfântă; dar tocmai fiindcă sunteți șef al acestui Principat autonom și în acelaș timp boier moldovean, trebuie să vă îndepliniți și datoriile către patria voastră și să arătați la nevoie Porții, cari sunt prerogativele pretinse *ab antiquo* ale acestor provincii, și că cea dintâi dintre aceste prerogative este existența autonomă a Moldovei ca un Principat deosebit. Orice om drept și cuminte nu poate decât să respecte pe E. V., câtă vreme veți considera ca o datorie a pozițiunii voastre și a sentimentelor voastre patriotice, de a păstră nevătămat depozitul prețios ce vă este încredințat, depozitul autonomiei și al bazei prosperității viitoare a patriei voastre Moldova. Mă mărginesc astăzi la cele de mai sus, rezervându-mi să vă scriu, ori de câte ori se va prezintă un caz serios și demn de a fi transmis E. V. Vă repet că în general purtarea voastră până în prezent a fost perfectă, și că observând și cunoscând tot ce se petrece, aceeaș purtare veți trebui să aveți și în viitor.

5. *Scrisoarea confidențială a lui Stefanaki Vogoride către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 13/25 Aprilie:*

«Scumpul meu fiu Nicolae! Dorindu-vă toată fericirea, vă salut părintește.

«Din scrisorile ce vi s'au trimis de Inalta Poartă, precum și din cele ce singur îmi spuneți, rezultă că toți sunt mulțumiți de administrația voastră. Mai rezultă că trebuie să fiți mulțumit de secretarul Ministrului Prusiei și de Consulul său din Iași.

«Aflu că d-l Bulwer se înțelege în mod sincer cu reprezentantul Austriei. Sublima Poartă este satisfăcută de purtarea înțeleaptă și de limbajul pe care Savfet Efendi îl ține consulilor și boierilor; eu nu mă îndoesc, că pentru a atinge scopul Inaltei Porți, și dată fiind vechea prietenie ce o are

față de mine, să nu se poarte cu bunăvoință către tine. Te rog transmite E. S. complimentele mele respectuoase și devotamentul meu pentru persoana sa atât de vrednică de toată considerațiunea.

«Cel mai periculos dintre comisari este d-l de Basily; dar presupun că veți găsi mijloacele de a-l menaja și de a-l atrage în mod înțelept și cu precauțiune. Aci nu neglijăm să cultivăm pe superiorii săi. Ambasadorul englez începe a avea o bună părere asupra voastră. *Am aflat că vi s'au expediat dela Poartă zilele trecute două scrisori contradictorii, cu privire la cei 12.000 de ducăți, ce Moldova luă de obicei de mai mulți ani dela mânăstirile grecești; până când afacerile vor fi organizate mai sistematic, răspundeți că v'ați ruinat cu cheltuelile extraordinare făcute pentru distrugerea sistemului unioniștilor; că dacă acești bani se luau în vremuri liniștite și pacinice, cu atât mai mult trebuie să se iea în timpul de acum, agitat și critic, și că pe când sperați ca Poarta să vă furnizeze fonduri speciale pentru a ajunge la scopul ei, ca vă lipsește și de cei 12.000 de ducăți pe cari Visteria îi primia în fiecare an. Vă puteți înțelege în această privință cu Savfet Efendi și să-l faceți să scrie Porții în acest sens.*

«In orice caz fiți foarte modest și plin de încredere în bunăvoința și adâncă prudență a E. S. Reșid Pașa și a Stăpânului nostru.»

6. *Scrisoarea confidențială a lui Stefanachi Vogoride către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 24 Aprilie (6 Maiu):*

«Scumpul meu Nicolae! Dorindu-ți toată fericirea te salut părintește.

«Cu mare mirare am aflat despre îndepărtarea lui Costin Catargiu din Ministerul actual al Moldovei și, în special, în împrejurările cari au contribuit la a sa îndepărtare. Eu cunosc pe acest om; el e îndrăzneț, agită și răscolește totul, când vrea și când e decis. Este un om pentru care Austria e bine dispusă, ca fiind contrar Unirei celor două provincii, și schimbarea lui se interpretează ca o concesiune, din partea voastră, plângerilor aduse contra lui de către consulul Franciei și că ai fi deschis porțile înaintărei partidului francez. Se mai zice aci că la aceasta v'ar fi călăuzit și un sentiment de rivalitate: pentru a-l îndepărta dela Domnie, l-ați îndepărtat din minister, pe când în definitiv Domnia nu depinde de cei din Moldova, ci de voința și aprobarea Inaltei Porți și de unii ambasadori străini, pe cari noi îi putem dispune și atrage în favoarea voastră. Urmați sfatul ce v'am dat adeseori; fiți tare, răbdător, și mai ales ascundeți-vă gândurile, fiți tăcut și mai ales imparțial, și Allah Kerim (D-zeu va ajuta)! Invocând ajutorul lui Dumnezeu, noi veghem aci. In cele din urmă trei zile am primit vizita d-lui Boutenief, a d-lui Prokesch, Ambasadorul Austriei, și a Lordului Stralford; zilele acestea aștept și pe d-l Thouvenel. *Inalta Poartă cere ca să fiți*

hotărît și neclintit și să urmați totdeauna o linie de purtare, care să probeze în totdeauna că sunteți slujbașul puternicului Imperiu turcesc (observând în acelaș timp conveniențele). Voi trebuie să-i apărați cauza, până în momentul când Inalta Poartă se va putea declara pe față contra Unirei.

«In scrisoarea ce am primit ieri dela d-l C. Mussurus din Londra, îmi scrie că primește regulat scrisori dela voi și că, conducându-se după ele, raportează Lordului Palmerston și Lordului Clarendon, și că Mussurus însuși și ministrii din Londra sunt mulțumiți de administrația voastră și de modul cum răspundeți Franciei și celorlalte Puteri, cari se înțeleg într'ascuns cu dânsa. Astfel cum Anglia este puterea cea mai preponderantă în afacerile Orientului și cum în unire cu Austria se împotrivesc și respinge partidele străine în Moldo-Valahia, cari ne sunt ostile, trebuie să scrieți adeseori și regulat d-lui C. Mussurus la Londra și să vă înțelegeți în taină și sincer cu Consulul Austriei, căci d-l Prokesch a cerut cu stăruință numirea voastră la Căimăcămie dela Inalta Poartă, aducând ca argument, că garanția tatălui vostru este îndestulătoare.

«Aștept cu nerăbdare scrisorile voastre pentru a mă liniști».

7°. *Scrisoarea confidențială a lui Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 24 Aprilie (6 Maiu):*

«Prea ilustre Principe! M'am grăbit a vă anunța astăzi printr'o telegramă numirea A. S. Aali Galib Pașa la Afacerile străine, fiul A. S. Marelui Vizir și ginere al Maiestății Sale, precum și reabilitarea A. S. Edhem Pașa în demnitatea ce ocupase înainte, ca membru în Tanzimat. Aștept ca să-mi trimiteți cât mai curând felicitările obicinuite în astfel de ocaziuni.

«D-l Panaioti Balș îmi anunță formarea Ministerului E. V. și înlocuirea d-lui C. Catargiu prin d-l Vasile Ghica. Mă mir că E. V. nu mi-a comunicat nimic cu privire la această schimbare serioasă, abținându-vă de a-mi trimite o scrisoare, ca să pot țineă un limbagiu convenabil ministrilor Inaltei Porți și ambasadurilor, cari se interesează în cele mai mici amănunte de ceea ce se petrece acolo.

«Nunitul d-l Balș, aducându-mi la cunoștință această schimbare ministerială, mi-a trimis în acelaș timp un pachet al Consulului austriac pentru Baronul Prokesch și un altul al E. S. Savfet Efendi pentru Inalta Poartă.

«Curios să cunosc ce raportă nunitul Consul, m'am dus să-i predau eu singur Baronului Prokesch pachetul. E. S., deschizându-l în prezența mea și cetind comunicările, mi-a exprimat nemulțumirea sa pentru destituirea d-lui Catargiu, pe care a atribuit-o rivalităților și lipsei de încredere. Ar fi trebuit

să păstrați pe d-l Catargiu până la formarea Divanului, după cum v'am scris adeseori. Dar dacă aveți motive să-l îndepărtați, orânduieala și datoria cereau ca să informați despre aceasta Poarta; cu toate acestea, faptul e îndeplinit, și fiindcă *cred că numirea d-lui Vasile Ghica a plăcut Consulului austriac, mă mărginesc a vă atrage atențiunea și energia asupra alegerilor, pe cari trebuie să le grăbiți cât se poate de mult, căci totul depinde de rezultatul lor.*

«Lordul Strafford de Redcliffe, făcând ieri o vizită A. S. Principelui, i-a spus că cunoaște, dintr'o telegramă a d-lui Bulwer, înlocuirea d-lui Catargiu, fără alt comentariu.

«Pachetul E. S. Savfet Efendi pentru Inalta Poartă a fost predat de mine lui Azim Bei, cui îi era adresat. Voiu cunoaște astăzi conținutul lui.

«Aștept aci răspunsul E. V., care-mi va confirma primirea pachetului, și aștept cu nerăbdare detaliile evenimentelor îndeplinite».

8°. *Scrisoarea confidențială a lui Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 27 Aprilie (9 Maiu):*

(Secretă).

«Prea ilustrul meu frate! Relațiunile mele cu Marele Vizir și A. S. Galib Pașa sunt cât se poate de intime.

«Baronul Prokesch a contribuit mult la numirea lui Galib Pașa și a câștigat astfel o mare influință la Poartă. E. V. să aibă grijă a-și atrage și mai mult bunăvoința Austriei, căci trebuie să știți că eu servesc aci de instrument secret în relațiunile E. S. și Marele Vizir.

«Aștept încă răspunsul vostru la cele ce v'am scris și binevoiți a-mi face cunoscute hotărârile voastre în cece mă privește pe mine și în ce privește recomandațiunile mele pentru d-l Arghiropulo și alte mici recomandațiuni, dar în particular și nu în scrisoare oficială.

«*Totul merge bine și sper că prin situația ce am câștigat aci ne vom ajunge scopul.*

«Baronul Prokesch merge mâni la Buiucdere; el a promis să prânzească mâni la noi cu întreaga sa familie; de altă parte Lordul Redcliffe m'a invitat poimăine să prânzesc la el».

9°. *Scrisoarea confidențială a lui Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 28 Aprilie (10 Maiu):*

«Prea ilustre Principe! Prin depeșa cifrată a E. V. am aflat tot ce s'a întâmplat cu d-l Catargiu și scopul misiunii d-lui Le Sourd, Secretarul Co-

misarului francez. M'am grăbit, după o înțelegere prealabilă cu Baronul Prokesch, să comunic Marelui Vizir și A. S. Galib Pașa conținutul numitei depeși. În acelaș timp am întâlnit la A. S. pe primul dragoman al Ambasadei austriace, Baronul Schlehta, însărcinat cu aceeaș misiune de a comunica Inaltei Porți depeșa Comisarului austriac tratând aceeaș chestiune.

«Cu chipul acesta am făcut cauză comună și am propus, de acord cu ei, măsurile cerute în această ocaziune. A. S. Galib Pașa ne-a comunicat depeșa lui Savfet Efendi, foarte favorabilă administrației E. V. Într'insa se spune că nici un act ilegal nu a fost comis și nu se va comite în Moldova, și că Inalta Poartă poate da această asigurare d-lui Thouvenel, în caz când ar voi să prezinte reclamațiuni.

«A. S. Marele Vizir, aprobând cererea E. V., a promis că va răspunde d-lui Thouvenel, că «Caimacamul, având depline puteri la numirea ministrilor săi, imediat ce s'a convins de parțialitatea d-lui Catargiu, a decis să-l destitue și să îndepărteze prin aceasta orice motiv de reclamațiune». El ne-a observat că Baronul Prokesch, după cât am înțeles, doriă ca Inalta Poartă să nu dezaprobe purtarea lui Catargiu, căci cu chipul acesta ea ar dezaprobă în acelaș timp actele sale contra Unirei. Eu am recomandat Porții să țină d-lui Thouvenel un limbajiu hotărît și să blameze, întorcându-i argumentele, parțialitatea Comisarului și Consulului francez. D-l Le Sourd fiind aci de trei zile, d-l Thouvenel s'a dus ieri la A. S. Galib Pașa, unde în prezența Vizirului a avut o lungă conferință asupra afacerilor moldovenești. Astăzi, după ce voi află amănuntele acestei conferințe, vă voi anunța. Așteptând, aflu că trimiterea celei de a doua scrisori patriarhale către Mitropolit, a cărei copie v'am comunicat-o, a fost amănată pentru moment. Vă rog deci să păstrați această copie și să o țineți secretă.

«Alaltăieri primul dragoman al Ambasadei franceze a comunicat Marelui Vizir instrucțiunile Ambasadorului său, susținând că E. V., în unire cu Savfet Efendi, ați amenințat pe Mitropolit a-l destitui și că această nouătate s'a răspândit în Iași. Fiind întrebat despre aceasta, am răspuns că Caimacamul, obținând probe reale despre ilegalitățile și purtarea anticanonice a Mitropolitului contra Guvernului, a raportat Porții, care a decis să înștiințeze despre aceasta pe Patriarhul Ecumenic și că Eminența Sa, în conformitate cu regulile existente și cu canoanele bisericesti, a scris o scrisoare sfăuitoare Mitropolitului. Astfel am prezentat chestiunea ca foarte simplă și foarte regulată.

«Eu conchid, după comunicările și spusele Ambasadelor franceză și rusă, că ei încearcă să scape cu orice preț pe Mitropolit și să învinovățească pe E. V., că persecutați pe Sf. Sa pe nedrept și cu patimă.

«Dați-mi la timp știri despre tot ce se petrece, căci de o săptămână sunt fără vreo scrisoare a E. V.

«P. S. E foarte necesar ca să-mi dați știrile la timp, sau cel puțin deodată cu cele ale Consulilor, căci altfel nu izbutim întru nimic. Nu neglijați aceasta».

10°. *Scrisoarea confidențială a lui Fotiade*, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 4/16 Maiu :

«Excelență! M'am informat cu privire la ultima întrevedere a d-lui Thouvenel cu Marele Vizir și cu A. S. Galib Pașa și mă grăbesc a vă anunța că E. S. a vorbit mult contra purtării d-lui Catargiu, prezentând chiar documente, ce probau violențele parțialității sale contra Unirei. El a mai reclamat și contra persecuțiilor E. V. și ale lui Savfet Efendi împotriva Mitropolitului. A adăugat că ați spus Sf. Sale, că dacă va continua să încurajeze clerul pentru Unire, veți face ca țara să fie ocupată de trupe austro-turce. Întré alte reclamațiuni contra voastră, în special, și contra noastră, cei de aci, Ambasadorul a mai adăugat, pentru a ne compromite pe toți față de Poartă, că ați declarat d-lui Place în mod confidențial, că deși voiți să păstrați cea mai mare imparțialitate și să lăsați ca lucrurile să meargă dela sine, totuș vă temeți să procedați astfel, deoarece aveți pe venerabilul vostru părinte și familia voastră la Constantinopole.

«In ce privește pe d-l Catargiu, Marele Vizir a răspuns, după cum ați cerut E. V., «că a fost destituit pentru purtarea sa». Celealte plângeri ale d-lui Thouvenel s'au primit *ad referendum*, pentru a fi supuse discuțiunii Consiliului de ministri, care se va întruni astăzi sub prezidenția Marelui Vizir. Până atunci, în urma celor ce am aflat dela Lordul Redcliffe și Baronul de Prokesch, cari au comunicat Inaltei Porți depeși confidențiale, Consiliul de ministri nu va putea decât să aprobe toate actele E. V. și ale lui Savfet Efendi contra Unirei. *Poarta i-a comunicat acestuia, înainte cu trei zile, telegrafic aprobarea sa, îndemnându-l să grăbească cât se poate mai mult alegerile în Moldova, împotriva plângerilor Comisarilor francez, prusian, rus și sard, cari au voit să fie suspendate*, sub pretext că Fermanul de Convocare are nevoie de o interpretare și de lămuriri. Răspunsul dat de E. V. Comisarilor, că Fermanul este foarte explicit și nu are nevoie de lămuriri, a plăcut foarte mult. Eu mă bucur mult de buna înțelegere și armonia ce există între E. V. și Savfet Efendi. Continuați a vă strânge tot mai mult relațiunile cu E. S., căci aci Savfet Efendi se bucură de o mare considerațiune la Poartă și la Ambasadorii Angliei și Austriei.

«*Mai ales în urma celor ce v'am scris, trebuie să grăbiți alegerile și năzuințele voastre vor fi răsplătite de către Poartă, care dorește mult ca Divanul Moldovei să se întrunească înainte de cel al Valahiei.*

«Ieri am vorbit mult cu Baronul Prokesch și cu Lordul Redcliffe. Am fost foarte mulțumit că i-am găsit foarte bine dispuși în favoarea E. V. Lordul mi-a arătat o depeșă telegrafică a secretarului d-lui Bulwer, care acum se află în Moldova, prin care îi anunță plecarea d-lui Le Sourd și-i recomandă foarte călduros pe E. V. În această întrevedere Lordul mi-a comunicat că se spune că E. V., pentru a plăcea Francezilor, ați dat în ascuns d-lui Placo hârțile d-lui Catargiu, dar a adăugat că consideră aceasta ca o calomnie.

«Alaltăieri am întâlnit la Poartă pe primul dragoman al Legațiunii Prusiei, care avea să comunice A. S. Marelui Vizir raportul Comisarului prusian din Iași, care relatează că E. V. ați fi spus că prezența Comisarilor în Iași a adus cu sine revoluția. Însă d-l Balș, voind să îndrepteze expresia E. V., ar fi modificat-o zicând, că prezența Comisarilor a încurajat spiritul de revoltă. El spune că E. S. Savfet Efendi, într'un moment de supărare contra Mitropolitului, ar fi zis că va face să se ocupe țara de trupe turcești, pentru a întrebuiți puterea armată contra unioniștilor. De altfel rapoarte de acestea nu fac nici o impresie la Inalta Poartă.

«Ambasadorul Prusiei a făcut o comunicare Porții în favoarea Mitropolitului, dar rezultatul nu a fost după dorința sa».

11°. *Scrisoarea confidențială a lui Fotiade, Capukehaia al Moldovei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride din 8/20 Maiu:*

«Excelență! Imediat după ce am primit scrisoarea E. V. din 26 Aprilie, m'am grăbit să comunic cele ce am crezut de trebuință Vizirului și lui Galib Pașa. În precedentă mea scrisoare, v'am raportat cu privire la Mitropolit, precum și hotărârea luată de a se amâna trimiterea celei de a doua scrisori patriarhale, a cărei copie v'am trimis-o. Vestea schimbării favorabile, făcută prin împăcarea Mitropolitului cu E. V., ne-a bucurat pe toți, cari am prevăzut un rezultat oarecare, chiar și amical, al primei scrisori patriarhale. Ar fi fost de dorit a reuși să se trimită și această a doua scrisoare. Dar A. S. Marele Vizir, repetându-mi cele ce i-a spus de curând d-l Thouvenel, adică că E. V. sunteți obligat a evita orice imparțialitate în urma instrucțiunilor secrete ale Porții, și fiindcă familia voastră este aci ca zălog în mâinile Guvernului superior, A. S., pentru a nu da ocazie la nouă plângeri și pentru a nu confirma vorbele d-lui Thouvenel, a decis să amâne trimiterea acestei scrisori. Din parte-mi am avut grija să întrebuițez diferite argumente și mijloacele de formă pentru a desmînți cuvintele d-lui Thouvenel, probând că ele nu sunt decât niște sofisme pentru a intimidă Inalta Poartă și pentru a paraliza energia Guvernului moldovenesc, și nădăjduse, după cele ce am înțeles eu însumi și după asigurările Baronului Prokesch și ale Lordului Redcliffe, că mi-am ajuns scopul. Dar până atunci E. V. să iea bine seama la

convorbirile ce aveți cu Consulul Franciei, la orice vorbă care v'ar putea compromite în fața Inaltei Porți, și aceasta măcar pentru ochii lumii. *Vă anunț cu bucurie, că în Consiliul ce s'a ținut alaltăieri toate actele E. V. și ale lui Savfet Efendi au fost admise și aprobate de către toți membrii Consiliului, mai ales măsurile ce le-ați luat în unire cu el, pentru a grăbi alegerile.*

«Poarta scrie astăzi lui Savfet Efendi, exprimându-i aprobarea sa. Vă alătur aci scrisoarea ce veți binevoi a o predă imediat E. S., căruia i-am scris că-i sunteți recunoscător și că nu încetați a-i aduce elogii atât la Poartă, cât și nouă. Dar fiindcă E. S. a primit dela Poartă instrucțiuni complete, E. Voastră trebuie să se înțeleagă cu el în orice ocaziune și să-i urmați sfaturile.

«E. S. s'a adresat Porții, cerând o scrisoare de consolare pentru d-l Catargiu, cu scop de a-i măguli ambițiunea și de a-l ținecă supus voinței sale; dar printr'o depeșă telegrafică, sosită patru zile înaintea scrisorii sale, E. S. își retrage recomandafia în favoarea lui Catargiu și o declară inutilă.

«E. S. Galib Efendi mi-a promis că o să vă trimită o depeșă, care va rezolvi cestiuile ce le-ați adresat Porții cu privire la reprezentarea locuitorilor din Basarabia, și alte cestiuini. Răspunsul va fi conform cu vederile E. V. Din cauza Ramazanului, această depeșă n'a putut fi expedită, dar o să v'o trimit în curând.

«Plăcuta veste despre alegerile apropiate și promisiunea voastră, deși nu absolut sigură, că veți avea majoritatea, a bucurat mult pe Marele Vizir, care îndată ce se va obține această, își rezervă, după cum mi-a spus, a vă dovedi, imediat după rezultat, prin probe strălucite, satisfacțiunea Inaltei Porți față de E. V.

«Iată în puține cuvinte spiritul politicii Inaltei Porți: ea dorește ca E. V. să lucreze cu energie în contra Unirei, dar peste tot fără sgomot și mai ales fără a divulga că primiți astfel de instrucțiuni dela Poartă.

«În orice caz discuția e necesară și mai ales în împrejurările actuale. Inalta Poartă, în baza relațiilor sale, trebuie să aibă anumite considerațiuni față de Puterile străine; dar E. V., fiind degajat de astfel de angajamente și având dela Poartă depline puteri, să lucrați cu iscusință și să faceți tot ce credeți, pentru a conlucra în vederile sale.

«Instrucțiunile trimise Lordului Redcliffe de către Guvernul său sunt lămurite și precise. Inalta Poartă a fost foarte mulțumită de aceasta.

«Acum trei zile Baronul Prokesch și Lordul Redcliffe, ducându-se la Poartă, s'au explicat în mod confidențial cu Marele Vizir, care a adoptat și aprobat toate propunerile lor cu privire la măsurile ce trebuie luate contra Unirei. Am auzit acestea dela însși Ambasadorii, pe cari i-am văzut zilele acestea.

«Deoarece d-l Thouvenel întrebunțează în continuu cuvintele: parțialitate

și asuprirea opiniei publice, ca motive pentru plângerile ce le face contra administrației E. V., am comunicat Marelui Vizir, în scop de a combate acest josnic reproș, toate cele ce mi-ați anunțat cu privire la călătoria politică ce voi să facă d-l de Talleyrand prin județe. Sper că acest argument ne va folosi mult.

«Extrasul din «Gazeta Moldovei», ce mi-ați trimis, a plăcut: l-am arătat celor ce se cuvenia. Vreau să-l dau să se publice în ziarul d-lui Noguès. Sper că ați fost mulțumit de articolul lui Noguès din 18 Maiu».

Scrisorile dela Diplomați.

1°. *Scrisoarea Lordului Strafford de Redcliffe*, Ambasadorul Angliei la Constantinopole, către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 22 Martie/3 Aprilie:

«Domnule Caimacam, Mă grăbese a vă anunța primirea celor două scrisori ce mi-ați făcut cinstea a-mi adresa în urma numirii voastre la Căimăcămia Moldovei. Cea din 12/24 Martie mi-a fost predată de d-l Fotiade.

«E. V. nu face decât să dea dreptate simțimentelor mele, presupuind că mă interesez de succesul administrației voastre. Sunteți prea mult identificat cu bunăstarea Principatului, pentru a-mi permite să presupun măcar un moment că nu v'ați da toate silințele, ca să justificați încrederea Inaltei Porți. Imprejurările în cari se găsește astăzi Provinciile Dunărene sunt critice, și viitorul uneia ca și al celeilalte depinde, în parte, de mersul guvernelor lor provizorii și de înțelepciunea mai mare sau mai mică ce va prezida la exercitarea funcțiunilor lor.

«E de sperat că bunăvoia Inaltei Porți, unită cu Marile Puteri, aliatele sale, va reuși să realizeze bunele dispozițiuni ce se manifestă în Principate, pentru a asocia progresul prosperității lor respective, cu marele principiu al integrității Imperiului Otoman, consfințit din nou prin Tractatul din 30 Martie 1856.

«Fiți încredințat de dorința mea de a întreține cele mai bune relațiuni cu E. V. și profit de această ocaziune pentru a vă da asigurarea înaltei mele considerațiuni».

2°. *Scrisoarea Baronului de Prokesch-Osten*, Internunciul Austriei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 6/18 Aprilie:

«Alteță, Sper că A. V. va binevoi să mă scuze, dacă pentru a nu mă mărgini numai la un simplu răspuns de primirea scrisorii ce mi-ați făcut cinstea

a-mi adresă, cu data de 26 Februarie (10 Martie), am amănat răspunsul meu până în momentul când pozițiunea A. V. s'a mai clarificat.

«Am urmărit cu un viu interes și cu o mulțumire crescândă activitatea ce A. V. n'a încetat a desfășura într'un chip, care Va făcut să meritați recunoștința și elogiile Inaltei Porți și m'am felicitat, în aceeași măsură, pentru partea ce am avut fericirea să iau la alegerea persoanei A. V. pentru postul ce ocupați în chip atât de demn.»

«Experiențele din ultimul timp îmi dau asigurarea prețioasă de a Vă vedea stăruind, Alteță, cu acelaș tact și cu o egală tărie pe calea ce a apucat pătrunderea voastră și cunoașterea adevăratelor interese ale țării și ale Curții Suzerane.

«Eu apreciez pe deplin greutatea în contra căroră are să lupte A. V.; asemenea înțelepciunea și curajul, cari vor reuși să le biruească, nu vor constitui decât un merit cu atât mai strălucit.

«Inalta Poartă, față de pericolle ce prezintă Unirea și față de necesitatea de a le combate, împărtășește părerea și hotărîrea fermă a Austriei. Rog pe A. V. să binevoască a fi convinsă de aceasta în fiecare moment și în orice ocazie. Experiența voastră, Alteță, vă va face să înțelegeți ușor menajamentele pe cari Divanul e câteodată constrâns să le facă, și cari sunt urmările neplăcute ale situațiunei ce i-au impus împrejurările. Dar tocmai aci, în cazurile unde acțiunea Porții este împiedicată sau contrariată, începe aceea a organelor sale, în a căror deșteptăciune și devotament și-a încredințat interesele. Continuați deci, Alteță, să le apărați cu credință și cu energie, înțelepțește moderată în ce privește formele, și toată lumea va da dreptate unei purtări, care, fără patimă și observând față de toți considerațiunea ce o pot prelinde în mod legal, nu urmărește alt scop, decât să servească, în calitate de depozitar responsabil al puterilor Suzeranului, cauza acestuia și a țării».

3°. *Scrisoarea lui Edhem Pașa către Caimacamul Moldovei N. Vogoride, din 10/22 Aprilie:*

«Domnule Caimacam! Am avut onoarea a primi scrisoarea confidențială ce mi-ați trimis cu data de 2 Aprilie, privitoare la reparația a două vechi ziare moldovenești, «Zimbrul» și «Steaua Dunărei», alăturând extractul unei depeși ministeriale cu data de 10 Septemvrie 1853 și copia a trei cereri adresate de redacțiunile acelor ziare Consiliului Administrativ și Secretariatului.

«Cum aceste ziare nu sunt destinate decât să servească de organe pentru propagarea ideilor unioniste și cum Comisarul Inaltei Porți v'a adresat din București o scrisoare, în care vă recomandă a împiedică reparația acestor

două ziare, eu vă autorizez, prin urmare, D-le Caimacam, să refuzați autorizațiunea cerută pentru publicarea lor.

«Am primit în acelaș timp cu scrisoarea de mai sus și «Buletinul Oficial», privitor la dispozițiunile ce s'au luat până acum pentru executarea Fermanului de Convocare a Divanurilor ad-hoc, precum și còpiile diferitelor discursuri, ce s'au pronunțat cu această ocazie și cu ocazia predărei Fermanului pentru numirea D-Voastre».

4°. *Scrisoarea lui Edhem Pașa către Caimacamul Moldovei Vogoride, din 10/22 Aprilie:*

«Domnule Caimacam! Am primit depeșă confidențială ce mi-ați făcut onoarea a-mi adresă cu data de 2 a curente, pentru a mă informă despre diferite cestiuini și între altele despre limbajul ce ați ținut cătorvã dintre șefii partidului unionist și despre simpatiile față de Unire ale d-lui Dalyell, destinat a fi trimis la Iași, ca să secondeze acțiunea Consulului englez.

«Aprob în totul ceea ce ați spus și răspuns numiților șefi de partid și interzicerea publicărei ziarelor unioniste. Inalta Poartă nu poate decât să aprecieze purtarea D-Voastre laudabilă în această privință.

«Mă grăbesc a vă preveni, că am informat pe E. Sa Ambasadorul Angliei despre toate cele ce mi-ați comunicat cu privire la d-l Dalyell, și cum Savfet Efendi trebuie să fi sosit în Iași, vă rog să-l puneți în cunoștință despre ceasta și pe E. Sa.

«Voiu luă în considerare cele ce-mi spuneți cu privire la d-l Constantin Catargiu și vă mulțumesc pentru traducerea ce mi-ați transmis a unei piese ce conține profesiunea de credință și dorințele partidului unionist.»

5°. *Scrisoarea d-lui Gödel de Lanoy, Consul al Austriei la Iași, către Caimacamul Vogoride, din 4/16 Maiu:*

«Alteță! Este de absolută urgență, ca instrucțiunile să fie expediate chiar astăseară. Insistați, impuneți-vă autoritatea și nu pierdeți nici un moment. Vă rog. Mai târziu vă voiu explică motivul».

6°. *Scrisoarea d-lui Alison, Secretar al Ambasadei Angliei la Constantinopole, către Caimacamul Vogoride, din 4/16 Maiu:*

«Exceleență, Am primit scrisoarea ce E. V. mi-ați făcut cinstea a-mi trimite prin intermediul d-lui Hatman Fotiade și vă asigur în toată sinceritatea, că în urma relațiunilor ce primesc, voiu continuă a da dreptate administrației voastre.

«Am comunicat conținutul scrisorii voastre E. S. d-lui Ambasador, și mulțumindu-vă pentru cuvintele măgulitoare ce le-ați spus la adresa mea, am onoarea a rămâne al E. V., etc.»

În a doua jumătate a luni *Maiu 1857*, *Dimitrie Rallet s'a dus însuș la București și a încredințat această prețioasă corespondență Baronului de Talleyrand-Périgord.*

Aceasta se dovedește prin două depeși confidențiale trimise de Baronul de Talleyrand-Périgord Comitelui Walenski.

Prima depeșă poartă data de *17/29 Maiu*:

«Am onoare a vă trimite alăturat trei documente foarte curioase, ale căror originale au fost depuse la mine de un prieten din Moldova.

«Cred că ele vor justifica toate afirmările din corespondența mea și autorizează protestările ce m'am crezut dator, în înțelegere cu colegii mei prusian, rus și sard, a le trece în procesul verbal al Comisiunei.

«V'am adus la cunoștință intențiunea noastră comună în depeșa mea telegrafică din 20 c. Neprimind până acum un contra-ordin dela E. V., voi da urmare acestui proiect în ședința ce trebuie să țină mâne Comisiunea, sau în prima ei întrunire. D-l Thouvenel mi-a trimis încurajări telegrafice.

«Documentul No. 1 este traducerea unei scrisori amenințătoare a Patriarhului din Constantinopole către Mitropolitul din Iași. Această scrisoare, cerută de Prințul Vogoride, a fost predată deschisă Eminenței Sale de către Ministrul de Culte. Ea făcea începutul seriei de măsuri hotărîte a se lua în contra Mitropolitului; dela intimidări verbale s'a trecut la amenințări scrise, dela amenințări până la silnicii nu eră decât un pas. Intervenția d-lui Thouvenel, cerută de mine, a restabilit însă ordinea.

«Documentul No. 2 n'are nevoie de comentarii. Altfel n'aș face decât să slăbesc impresiunea ce va produce asupra E. V. cetirea acestei corespondențe pline de cinism. Scrisoare, plic, ștampile, toate sunt în posesiunea mea momentană.

«Documentul No. 3 vă va da, D-le Comite, o mostră de stilul d-lui de Prokesch și de încurajările ce le trimite Caimacamului Moldovei. Alătur și un bilet al d-lui Gödel, Consulul Austriei la Iași (No. 4), în scop de a grăbi formarea listelor electorale, pe cari d-l de Richthofen, d-l Benzi și eu l-am rugat pe Savfet Efendi să le amâne, până ce Comisiunea va rezolvi greutățile relative la aplicarea Fermanului. Mi s'au predat originalele depeșei și biletului, cari dovedesc ceace noi am afirmat totdeauna: necalificabila ingerință a Agentului austriac din Iași. Această ingerință cred că este stabilită în mod incontestabil prin acest document prețios. Am comunicat d-lui Thouvenel toate aceste piese.»

A doua depeșă are data de *30 Maiu/12 Iunie*:

«Vă trimit còpiile a trei scrisori foarte curioase, cari au picat în mâinile mele. Ele sunt urmarea scrisorilor ultimei mele expedițiuni și completează

seria dovezilor în sprijinul convingerii mele, că nu întâlnim la Londra, la Constantinopole, și la Viena decât rea credință.

«D-l Fotiade este, precum o știți, cumnatul Principelui Vogoride, și mai mult încă însărcinatul de afaceri al Moldovei pe lângă Sublima Poartă. Țin a vă atrage în special luarea aminte, că el scria aceste scrisori instructive în momentul în care Reșid Pașa, cu lacrimi în ochi, protestă în fața d-lui Thouvenel, de imparțialitatea, de lealitatea și de abținerea sa de a trimite Caimacamului ordine sau avizuri secrete. Am forțat pe Savfet să-mi facă la protocol aceleași declarațiuni, rezervându-mi a le întrebuiți la vreme. Ce să gândesc de atâta perfidie? Nu sunt oare autorizat a spune că alegeri, făcute sub inspirațiile și auspiciile a asemenea oameni, nu vor fi decât o nedemnă comedie?»

«Relațiunile mele cu Sir H. Bulwer sunt personal foarte bune; dar am evitat foarte mult să mă pun în opoziție cu dânsul în timpul discuțiunilor dese, cari s'au rădăcit în ultimele ședințe. Insa atitudinea sa în fața partidului Unirei a asvârlit aci, trebuie să spun, o mare descurajare. Nimeni nu mai e la îndocală că Anglia este astăzi ostilă programului Unioniștilor în mod sistematic. Purtarea agenților săi, ceea ce ei lasă să se înțeleagă din instrucțiunile lor, în sine limbajul presei austriace și turcești, sunt fapte vădite pentru a legitimă temerile acelora, cari s'au încrezut în buna credință și în «fair play». Sarcina mea devine din zi în zi mai grea, și dacă d-l Thouvenel nu capătă o satisfacere pentru ilegalitățile Caimacamului Moldovei, creditul meu va fi iute pierdut. Depeșile d-lui Place nu pot să lase nici o îndoială, că Principele Vogoride urmărește, cu o persistență nebună, calea deplorabilă în care a intrat. Liehmann, Bulwer și Savfet declară că caracterul nostru consultativ ne interzice de a remedia această situațiune.

«Ce vor gândi populațiunile celor două Principate, când vor vedea că noi asistăm ca spectatori impasibili la abuzurile ce se fac în jurul nostru?»

Baronul de Talleyrand-Périgord a trimis aceste scrisori la Paris, prin Secretarul său Le Sourd, Impăratului Napoleon III.

*

Din momentul în care corespondența secretă a Caimacamului Vogoride a început să fie cunoscută în lumea diplomatică, evenimentele s'au precipitat iute.

Depeșa Ambasadorului *Thouvenel*, adresată Comitelui Walewski în 13/25 Iulie, se face ecoul indignațiunei resimțite de Reprezentanții Franciei, Prusiei, Rusiei și Sardiniei la Constantinopole:

«Am primit depeșa ce mi-ați făcut onoare a-mi trimite cu data de 13 c. și am fost fericit că ați binevoit a aproba pe deplin atitudinea și limbajul

meu din Conferința ținută la Poartă, în 30 Maiu trecut, de către reprezentanții Puterilor semnatare ale Tractatului de Paris și Ministrii Sultanului. *Rapoartele Consului nostru din Iași* nu mi-au lăsat din nenorocire nici o îndoială despre dreptatea prevederilor mele și purtarea Caimacamului Moldovei dovedește în modul cel mai evident, că n'a luat în serios recomandarea ce i s'a făcut, de a aplica Fermanul de Convocare în mod leal și potrivit cu adevăratul lui spirit. *Scrisorile d-lui Fotiade, pe cari E. V. le-ați văzut de sigur, descoperă instigațiunile cărora a cedat d-l Vogoride, și nu se poate admite că ar fi luat Kapukehaia Moldovei o răspundere atât de mare asupra sa, dacă n'ar fi fost îndemnat de Marele Vizir.* Lipsa de bună credință a Porții este constantă și contrastul, atât de adeseori semnalat, între vorbele lui Reșid Pașa și actele Guvernului din Moldova, a crescut mereu. Această stare de lucruri a fost de altfel constatată în mod oficial prin trecerea în protocolul ședințelor Comisiunei Europene nu numai a declarațiunii identice a d-lor de Talleyrand, de Basili, de Richthofen și Benzi, dar și prin aprecierea ce a făcut acestei declarațiuni d-l Bulwer. În cât privește tăgăduelile Comisarului Otoman, comparate cu expresiunea confidențială întrebuințată de Reșid Pașa — «de exces de zel al d-lui Vogoride,» — nu puteau decât să implice încă mai mult răspunderea Porții.

«Este din ce în ce mai vădit, că se va continua până la capăt acelaș joc în Principate, și că la Constantinopole se vor încercă a nu recunoaște cât este de odios. Acelaș gând ne-a venit d-lui de Bouteniëff, d-lui General Durando, d-lui Baron de Gundlach și mie. Ni s'a părut că nu ar trebui să mai întârziem a pune în dosarul procesului, pe care Congresul din Paris va avea să-l cerceteze, un document destinat a stabili că noi n'am neglijat nimic pentru a împiedică Guvernul turc de a merge mai departe pe calea apucată. Am socotit deci că un demers caracteristic este cu atât mai necesar, cu cât Comisiunea Europeană, recunoscând că în virtutea instrucțiunilor ce are, nu poate interveni în alt chip decât prin sfaturi, ne puteam teme că Caimacamul Moldovei nu va țineă seamă de mustrările ei, și că dacă mai rămâneă vreo speranță de a da poporului din acest Principat un mijloc de a-și exprima liber dorințele sale, acela eră de a atribui înseș Porții răspunderea sistemului de apăsare, care amenință să facă iluzorie cercetarea ordonată de Tractatul din 30 Martie.

In aceeaș zi de 13/25 Iulie, *Reprezentanții Franciei, Prusiei, Rusiei și Sardiniei adresează Ministrului de Externe al Porții, Ali Ghalib Pașa, nota următoare:*

«Reprezentanții Franciei, Prusiei, Rusiei și Sardiniei nu se pot opri de a exprima Sublimei Porți surprinderea cu care ei au aflat în ce mod se con-

tinuă în Moldova procedura executării Fermanului, întrebându-se necon-
tenit acelaș sistem de intimidare deschisă și de presiune violentă. De aceea
nu este de demnitatea Comisiunii, emanațiune ea însăș a Congresului de
Paris, a se pune în raport cu un Divan, care nu va fi compus astfel ca
să poată reprezintă adevărata expresiune a dorințelor și a trebuințelor țării
și va răspunde atât de rău intențiunilor Congresului de Paris în această
privire.

«Sublima Poartă respinge, e adevărat, orice solidaritate, în această pri-
vire, cu agenții ei din Moldova, însă această declarațiune nu e îndestulă-
toare pentru a o desbracă de responsabilitatea ce o va apăsa în realitate în
această împrejurare, întru cât ea nu va dezaproba în mod formal pe acești
agenți și nu-i va obliga a-și modifica purtarea lor.»

Caimacamul Vogoride credeă însă că se va putea impune prin
un fapt îndeplinit. El grăbește alegerile pentru Divanul ad-hoc, și în
22 Iulie (3 August), «*Gazeta de Moldavia*,» No. 57, publică lista
Deputaților Divanului ad-hoc din Iași. Acest Divan ad-hoc se
compunea nu de Deputați aleși, ci numiți: în numărul celor 79
Deputați, nu se află nici un singur Unionist, toți erau Separatiști.

Această atitudine plină de sumeție a avut de consecință ruperea
relațiunilor diplomatice, dintre Imperiul Otoman și cele patru Pu-
teri. Reprezentanții Franciei, Prusiei, Rusiei și Sardiniei au noti-
ficat aceasta Inaltei Porți prin trimiterea unei Note Identice în *24*
Iulie (5 August), două zile după publicarea oficială a listei Depu-
taților Divanului ad-hoc Separatist:

«Sublima Poartă nerăspunzând dreptei cereri a Guvernului imperial al
Franciei privitoare la anularea alegerilor din Moldova, subscrisul, Ambasador
al M. S. Împăratului Francezilor, Augustul său stăpân, are onoare a anunța
A. S. Aali Pașa, Ministrului Afacerilor Externe al Sublimei Porți că, în
urma unui ordin telegrafic ce a primit dela Guvernul său, se află în dure-
roasa obligație de a declară rupte relațiunile diplomatice între cele două
Împărății, și că prin urmare se pregătește a porni imediat din Constanti-
nople.»

În *25 Iulie (6 August)*, *Domnul Baron de Thouvenel* raportează
Comitelui Walewski audiența sa la Sultan, pentru a-i anunța că
pleacă din Constantinople. Adresându-se Sultanului Abdul Medjid,
i-a zis: «Sire! De mai bine de o oară nu mai aveți la Constanti-
nople un Ambasador al Franciei; am dorit însă să ieau concediul
meu dela Maiestatea Voastră ca un simplu particular, onorat de

bunătatea Voastră». Baronul de Thouvenel adaoge : — «Sultanul a rămas ca împietrit dinaintea realității unui fapt desăvârșit.»

*

După patru zile — în 29 Iulie (10 August), — Impăratul Napoleon III, înarmat cu Corespondența secretă a Caimacamului Vorogide, și însoțit de Ministrul său de Externe Comitele Walewski, a avut la Osborne întrevederea cu Regina Angliei Victoria, la care au asistat și Ministrii Palmerston și Clarendon. În această întrevedere s'a lămurit dreptatea Protestărilor, adresate de Unioniștii din Moldova Puterilor semnatare Tractatului de Paris din 1856 și Comisiunii Europene de Cercetare din București. Acolo s'a hotărât în comună înțelegere, că alegeri făcute prin corupțiuni, falsificări și fraude, prin apăsări, violențe și nelegiuiri nu pot fi tolerate de puteri și de guverne civilizate, și că neapărat ele trebuie anulate.

Chiar în ziua întrevederei, la 1½ ore de noapte, *Comitele Walewski trimite din Osborne Baronului de Talleyrand-Périgord la București următoarea telegramă:*

—«Cred că anularea alegerilor va fi pronunțată la Constantinopole. Din acel moment relațiunile diplomatice vor fi iarăș reluate și protestațiunile considerate ca neavenite. Se va începe reviziunea listelor electorale, carese va termina până în 15 zile. Se vor avea în vedere îndatoririle luate la 30 Maiu. Îți voi comunica amănuntele. Pentru moment, mă mărginesc a-ți recomanda cea mai mare moderațiune. Dorim, pe cât e posibil, a trece cu buretele peste trecut—».

În *Camera Comunelor*, Domnul *Disraeli* a adresat în 30 Iulie (11 August) o Interpelare Guvernului asupra divergințelor ce s'ar fi ivit între Franția și Anglia în privirea Unirei Principatelor, și dacă speră că o soluțiune amicală a dificultăților va avea loc. La această interpelare a răspuns imediat Lord Palmerston, clarificând situațiunea politică pe deplin.

«D-l *Disraeli*: Imi pare potrivit, de vreme ce nobilul Lord se află prezent, a face interpelarea ce am anunțat, asupra celor ce s'au petrecut în timpul din urmă la Constantinopole. Camera știe că Ambasadorul Franției la Constantinopole și Reprezentanții altor trei Puteri au întrerupt relațiunile lor cu Poarta. Se pare că o divergință de opiniune, privitoare la forma guvernului ce este a se stabili în Principatele Dunărene, a dat loc la această măsură gravă. În epoca Conferințelor dela Paris, se credea că există o în-

telegere completă între Anglia și Franția și că amândouă aceste Puteri erau favorabile Unirii acestor două Provinciile. S'ar părea însă, că este astăzi între Franția și Anglia o schimbare a politiceii. Dorese să întreb pe nobilul Lord, dacă ne poate da oarecari lămuriri, dacă este permis a spera o soluțiune amicală a dificultăților cari există între Franția și Anglia, sau dacă este de temut, între noi și prețioasa noastră aliată, o răceală ce am depioră-o cu toții?

«*Lordul Palmerston* : Nu sunt surprins că prea onorabilul gentleman îmi face o interpelare asupra unor împrejurări publicate de mult de ziare și cari prezintă un oarecare interes. Au fost divergențe de vederi la Constantinopole : însă ele nu s'au ivit, precum își închipuește prea onorabilul gentleman, asupra Unirii sau Neunirii Principatelor, ci privesc regularitatea sau iregularitatea alegerilor, cari au avut loc în Moldavia. Domnia-Sa știe că, în virtutea Tractatului de Paris, trebuie să se facă în amândouă Provinciile alegeri pentru Adunări reprezentative, cari aveau a lua în considerare nevoile și dorințele poporului din aceste provincii, în privirea organizării lor și a nevoilor dintre dânsele. Cele șase Puteri aveau să numească Comisari, cari să fie prezinți în Principate în tot timpul alegerilor și al deliberărilor; iar după ce Adunările vor fi pronunțat dorințele lor, după ce Comisarii vor fi făcut raporturile lor asupra celor petrecute, aceste raporturi trebuiau să fie comunicate Congresului de Paris, care își avea sediul la Paris, fără a fi constituit în acelaș mod ca mai înainte, ci numai compus de Ambasadorii Puterilor la Paris. Congresul astfel compus, și numărând în sânul său și un Reprezentant al Turciei, trebuia să delibereze asupra dorințelor și rapoartelor ce i s'au comunicat, și în conglăsuire cu Sultanul să hotărască asupra organizării viitoare a acestor provincii.

«Pentru a executa aceste măsuri, Poarta a adresat Guvernurilor celor două Provinciile un Ferman, care regulă modalitățile alegerilor. S'au ivit dificultăți asupra interpretării unor părți ale acestui Ferman, care fusese făcut și hotărât cu consimțământul unanim al Reprezentanților Puterilor la Constantinopole, lucrând în înțelegere cu Guvernul Turcesc, care, în 30 sau în 31 Maiu trecut, a dat oarecari deslușiri, ce au fost trimise Guvernului Moldovei, pentru a fi aplicate în Valahia ca în Moldavia, întru cât ele puteau fi aplicate în fața divergențelor locale mai mari sau mai mici.

«Clară din cauza întârzierilor, sau din cauza neregularităților acelor cari aveau datoria de a transmite aceste documente (vorbesc acum de funcționarii Guvernului Turcesc), alegerile din Moldova s'au făcut fără a avea în vedere aceste interpretațiuni, și în genere se credea că aceste alegeri nu erau conforme nici cu regularitatea nici cu legea, și că astfel fiind, rezultatul

alegerilor ar fi fost cu totul altul, dacă alegerile s'ar fi făcut conform cu interpretățiunile trimise.

«Iată cazul care a fost supus Ministrilor la Constantinopole. Patru dintre dânsii, acei al Franciei, al Rusiei, al Prusiei și al Sardiniei au cerut Guvernului Turcesc, în afară de Reprezentanții Angliei și Austriei, anularea alegerilor și decretare de alegeri nouă. Poarta a înțeles că această cerere privia cestiuni hotărâte de cele șase Puteri în comun acord, și prin urmare nu puteau fi schimbate numai după cererea a patru Puteri. Poarta a refuzat atunci a semnă o cerere făcută de patru Puteri, zicând că dacă ar fi semnată de cele șase Puteri, afacerea luă alt aspect.

«A fost din toate părțile o neînțelegere, și de acolo a rezultat că Reprezentanții Franciei, Rusiei, Prusiei și Sardiniei au întrerupt relațiile lor diplomatice cu Sultanul, sau erau hotărâți să le întrerupă. Vizita ce Împăratul Francezilor a făcut în zilele trecute la Osborne, dimpreună cu Ministrul său al Afacerilor străine, a dat Guvernului Angliei ocazia de a se înțelege cu Guvernul Francez asupra acestor lucruri.

«După noi, existau în mod evident iregularități aparente, însă nedovedite, și noi am gândit, având în vedere opiniunea generală, că eră de dorit, chiar în interesul Porții, ca alegerile să fie reîncepute. Noi credem că Guvernul Austriei este dispus a primi această propunere, și că Sultanul, văzând că independința sa și demnitatea sa nu erau întru nimic compromise, va admite sfaturile date de către toți aliații săi, de a adopta mersul recomandat, adică să ordone anularea alegerilor, revizuirea convenabilă a listelor electorale, și alegeri nouă în cele cincisprezece zile ce vor urmă reviziunii listelor.

«Sunt fericit a spune că nu există nici un motiv de a se teme de o divergință de opiniune asupra acestui punct între Guvernele Angliei și al Franciei, cari ar putea turbură armonia și înțelegerea deplină, care există astăzi între cele două Puteri».

Lordul Clanricarde adresând în *1/13 August în Camera Lorzilor* o interpelare asupra aceluiaș subiect, Ministrului Afacerilor străine al Angliei; *Lordul Clarendon* a răspuns în următorul mod:

«...E un fapt că Caimacanul Moldovei a făcut alegerile în virtutea unor liste, confecționate de el însuș. Reprezentanții Franciei, Rusiei, Prusiei și Sardiniei au protestat, conform înstrucțiunilor primite dela Guvernele lor în contra unui Divan astfel constituit și au declarat că ei nu-l puteau considera ca icoana adevărată a opiniunilor poporului. În consecință, Reprezentanții acestor patru Puteri la Constantinopole au cerut ca alegerile să fie anulate și ca să se facă alegeri nouă.

«Poarta însă a judecat că nu poate încuviința această cerere, care este contrarie Independenței Sultanului; mai ales că, fiind vorba de execuțiunea leală a Tractatului de Paris, cră de nevoie, pentru a-i da urmare, ca ea să emane dela toate Puterile contractante.

«S'a iscat o neînțelegere care nu a fost înlăturată prin depeșile telegrafice, susceptibile de interpretațiuni diferite; și astfel am primit știri de ruperea relațiunilor diplomatice între cele patru Puteri menționate și Poarta, tocmai în momentul în care Impăratul Francezilor, însoțit de Ministrul său al Afacerilor străine, sosiă la Osborne. S'a prezintat atunci în mod natural ocaziunea de a ne da socoteală de o stare de lucruri, care deodată a luat un aspect foarte complicat și care ar fi putut creă eventualități cu totul în disproporție cu cauza care l-a produs.

«Luând în privire această situațiune, ne-am hotărît, cu toate că nu s'a făcut o anchetă asupra alegerilor din Moldova, cu toate că nu există aceea notorietate care în Anglia ar fi fost suficientă pentru a ne autoriză a declară nulitatea acestor alegeri; totuș ele prezintă la prima vedere o dovadă de iregularitate, de natură a ne autoriză să recomandăm anularea lor. Noi am crezut că este în interesul Porții, să nu planeze asupra acestor alegeri nici o îndoială care ar putea da naștere la concluziunea, că ele nu pot să fie considerate ca reprezentarea fidelă a poporului. În deosebi noi am fost de o opiniune, că intențiunile celor patru Puteri, cari sunt părți contractante ale Tractatului de Paris, nu ar fi îndeplinite, dacă o asemenea reprezentațiune nu ar fi asigurată. Guvernul Angliei nu putea apăra niște alegeri, cărora nu se poate negă caracterul unei neregularități. Am crezut dar că am fi pe deplin îndreptățiți a recomandă Sultanului a anulă alegerile și a revedea listele electorale.

«În privirea mersului ce am urmat, noi nu puteam să nu ne aducem aminte, că Sultanul a salvardat îndestul propria sa independință, adoptând o linie de purtare, care nu eră contrară întru nimic demnității pozițiunei sale, și anume a consimți la o cerere, ce i se face de toate Puterile interesate în cestiune.

«Cererea aceasta consistă în o simplă propunere, că Tractatul de Paris trebuie să fie executat cu toată buna credință, ceea ce, după noi, nu poate întâmpinā nici o greutate a fi consimțit; și odată această propunere adoptată, ea va înlăturā toate îndoelile cari, e cert, planează asupra alegerilor din Moldova, și cari, de nu ar fi desființate, ar despoia Divanul de aceea autoritate cu care e de dorit să fie îmbrăcat.»

Scrisoarea confidențială a Comitelui Walewski, din 5/17 August, adresată Baronului de Talleyrand-Périgord expune idea ce aveā

Impăratul Napoleon III la Osborne — a face cunoscute dorințele populațiunii Principatelor Dunărene, a arăta combinațiunile cari ar putea realiza interesele lor, a înlătura conflictele dintre Puterile cele mari prin concesiuni reciproce.

«Când veți primi această scrisoare, anularea alegerilor va fi desigur pronunțată și revizuirea listelor electorale va fi începută. Vă recomand a aduce la această operațiune cel mai mare spirit de împăcaciune, și a întrebuița toate silințele voastre pe lângă colegii voștri de Rusia, de Prusia și de Sardinia, pentru a-i îndemna să urmeze exemplului ce veți da. Imi pare imposibil a se îndrepta toate iregularitățile, de cari au fost pătate întâiele operațiuni electorale. Mi se pare de ajuns că putem obține destul pentru a constata dreptatea reclamațiunilor noastre și pentru a da o dovadă de sinceritatea dorinței noastre; să ne declarăm mulțumiți, că legalitatea și echitatea au triumfat...

«Ideea Guvernului Impăratului se poate restrânge în câteva cuvinte. Iat-o: — să se facă cunoscute, pe cât este posibil, dorințele populațiunilor Moldo-Valahe, a arăta combinațiunile cari ar putea realiza o organizațiune conformă cu interesele și simțimintele țării, a înlătura, prin concesiuni reciproce, conflictele de natură a depărtă sau chiar a compromite rezultatul final, în fine a concentra toate silințele pentru a grăbi, pe cât va fi cu putință, lucrarea Comisiunii, fără a pierde din vedere un singur moment, că ne aflăm nu pentru a ne război, ci pentru a ne împăca.

«Și astăzi noi tindem spre acelaș țel ca mai înainte, având totdeauna intențiunea de a admite concesiuni, cari, amânând succesul deplin, îl vor face cu atât mai cert.»

In 9/21 August, Comitele Walewski comunică oficial Baronului de Talleyrand-Périgord, la București, rezultatul obținut prin importanta întrevvedere dela Osborne.

«Înțelegerea dintre Guvernul Impăratului și acela al M. S. Britanice, stabilită în urma întrevederii dela Osborne, trebuie să producă o situațiune în condițiuni mai normale.

«Cerculările mele trimise la Agenții diplomatice ai M. S. sunt destinate a vă arăta natura și importanța convorbirilor ce am avut la Osborne cu Ministrul Angliei. Vei vedea cum guvernul Reginei, mai bine informat de ceea ce s'a petrecut în Moldavia, a recunoscut, dimpreună cu noi, conveniența de a cere Porții anularea alegerilor și alegeri nouă, după revizuirea listelor, conform cu ce s'a practicat în Valahia după o înțelegere între Comisari și Caimacamul Principatului.

«D-l de Bourqueney îmi comunică dela Viena, că Comisarul Austriei va primi instrucțiuni, cari îi recomandă în mod special moderațiunea și rezerva.»

In 12/24 August, două săptămâni după înțelegerea dela Osborne dintre Franca și Anglia, *Ali Pașa trimite Caimacamului Moldovei următoarea telegramă:*

«*Inalta Poartă*, în baza înțelegerii stabilite cu cele șese Puteri semnatare ale Tractatului de Paris, *vă ordonă:*

- 1°. *Să anulați alegerile ce s'au făcut în această provincie;*
- 2°. *Să revizuiți listele electorale pe următoarea bază: aplicarea interpretărilor date în Valahia celor câteva puncte îndoelnice din Fermanul electoral în cazurile absolut identice, afară de cazurile particulare Moldovei.*
- 3°. *Să procedați la nouă alegeri după trecere de 15 zile dela primirea acestui ordin.»*

Imediat în ziua următoare, în 13/25 August, apare Ofisul Caimacamului Vogoride No. 93, adresat Consiliului Administrativ extraordinar al Moldovei, publicat în «Gazeta de Moldavia», No. 65:

«Căimăcămia Principatului Moldovei.

«Primind însoțită pe lângă aceasta, în original, *depeșa telegrafică dela Înălțimea Sa Ministrul Trebilor străine al Inaltei Porți*, cu data de 12 (24) August, prin care, după înțelegerea avută cu celelalte șese Puteri ce au subscris Tractatul de Paris, *se ordonează a desființa alegerile urmate în țară ale deputaților pentru Divanul ad-hoc, eu mă grăbesc a o comunica Sfatului Extraordinar, spre a regulă îndată o din nouă, alegere*, pe bazele și interpretațiile date în Valahia la unele puncte ale Fermanului de alegere.

«La acest prilej, eu chem deosebita băgare de seamă a Sfatului, și mai ales a părții administrative, ca revizuirea și îndreptarea listelor să se facă întocmai după prescrișele deslegării prin aceste de pe urmă dispoziții, întorcând pătrunzătoarea luare aminte, ca la viitoarele alegeri, precum de mai multe ori li s'a ordonat, să se înlătoreze orice înrăurire din partea amployaților Statului, cari ar putea aduce confuzii și îngreueri, căci pentru cea mai mică abatere, vinații se vor supune unei aspre răspunderi; neîmpiedecând în nici un chip libera consfătuire a alegătorilor, ori de ce opinie ar fi, și observând cea mai strictă probitate și lealitate în lucrările alegătoare, spre a-și atrage aprobația Guvernului și stima compatrioților.

«Prin urmare, orice amestec direct sau indirect al autorităților ar înrăuri în lucrările alegătoare va fi abuziv și pedepsit, având numai partea administrativă a priveghii ținerea liniștei și a bunei rândueli în timpul alegerii.

«Eu am deplină speranță că dispozițiile ce Sfatul va lua în acest gingaș

obiect, vor fi conforme cu cuprinderea acestui Ofis și cu spiritul de nepărtinire care se cuvine să prezideze la toate aceste lucrări, căci dela el atârnă a le da impulsia legiuită, precum pe el privește mai de aproape și răspunderea.

«Depeșa sus arătată și acest Ofis se vor publică îndată prin «Buletinul Extraordinar» spre obșteasca cunoștință.»

In aceeaș zi de *13/25 August*, Consiliul Administrativ Extraordinar al Moldovei, compus de Ministrul Dreptății Logofătul N. Canta, de Ministrul din Lăuntru Logofătul V. Ghika, de Ministrul de Finanțe Logofătul N. Millo, de General Inspectorul Miliției Hatmanul N. Mavrocordat, și de Secretarul Statului ad-interim A. Fotino — incheie un Proces verbal, pentru a execută Ofisul Caimăcâmiei, bazat pe ordinul telegrafic al Ministrului Trebilor străine al Inaltei Porți, cari amândouă poruncesc — «a se anulă alegerile făcute în Moldova pentru Divanul ad-hoc și a se păși la săvârșirea de nouă alegeri».

In *14/26 August*, în ziua următoare, Ministrul de Interne, Logofătul Vasile Ghika, publică Instrucțiunile pentru nouăle alegeri în Moldova. Aceste Instrucții termină prin următoarea recomandare a Ministrului: — «Este de prisos Departamentului a recomanda amploiaților administrației cea mai întregă lealitate și cea mai strictă nepărtinire, căci le va fi îndestul a se pătrunde de înțelesul înaltului Ofis și a se conformă cu el și cu instrucțiunile de față în ale lor lucrări, neavând ei alt amestec decât păzirea liniștei și a bunei rândueli.»

Această grabnică executare a hotărîrilor dela Osborne se incheie prin următoarea Comunicare a Ministerului de Interne, publicată în «Buletinul Extraordinar al Principatului Moldovei», No. 16 din *23 August (4 Septembrie)*:

«Se publică spre obșteasca știință Ofisul E. S. Prințului Caimacam No. 96, pentru demisionarea d-lui Logofătului Vasile Ghika de Ministru al Departamentului din Lăuntru și însărcinarea subscrisului de Locotenent.»

(s) «P. Skeleti.»

Ofisul No. 96 este o răsplătire foarte caracteristică, dată Logofătului Vasile Ghika, unul din agenții cei mai îndrăzneți ai Caimacamului Vogoride. El glăsuește astfel: — «*Din cauza tânguîrilor rădicate asupra abuzurilor administrației din lăuntru, atât aici, cât și în partea Basarabiei anexată către Moldova, precum este obștește cunoscut, depărtând pe d-lui Logofătul Vasile Ghika dela cârmuirea Departamentului din Lăuntru, am găsit de cu-*

viință a vă însărcină pe D-voastră cu gestia interimară a zisului Departament, până la rânduirea unui ministru.

•Secretarul de Stat ad-interim,
(s) «A. Potino.»

L. S.

(s) «N. Konaki-Vogoridis.»

*

Astfel s'au oprit la timp încercările interne și externe de a împiedecă rostirea liberă a poporului român din Moldova și Valahia asupra organizării viitoare a României.

Divanurile ad-hoc din Iași și din București s'au întrunit: cel din Iași în *9/21 Septembrie*, 28 de zile după telegrama lui Aali Pașa din *12/24 August*, — cel din București în *27 Septembrie/9 Octombrie*, 46 de zile după acea telegramă.

Divanurile ad-hoc din Iași și din București au arătat că cea înțâie, cea mai mare, cea mai generală, și cea mai națională dorință a amânduror Principatelor cră, este și va fi — Constituirea definitivă a Statului Român și Asigurarea ființei acestuia în marea familie a Statelor Europene.

În *Iași* această dorință a fost votată în *7/19 Octombrie* în 6 puncte fundamentale, și anume:

1. *Respectarea drepturilor Principatelor* și în special a Autonomiei lor, în cuprinderea vechilor Capitulații încheiate cu Inalta Poartă în anii 1393, 1460, 1511 și 1634.

2. *Unirea Principatelor într'un singur Stat sub numele de România.*

3. *Principe străin cu Moștenirea Tronului*, ales dintr'o familie domnitoare de ale Europei, și ai cărui moștenitori să fie creșcuți în Religia țarei.

4. *Neutralitatea pământului Principatelor.*

5. *Puterea legiuitoare încredințată unei Obștești Adunări*, în care să fie reprezentate toate interesele nației.

6. *Toate acestea sub Garanția colectivă a Puterilor*, cari au subscris Tractatul de Paris.

În *București* dorința aceasta a fost votată în *9/21 Octombrie* în 4 puncte fundamentale:

1. *Chezășuirea Autonomiei și a Drepturilor noastre internaționale*, după cum sunt hotărâte prin Capitulațiile din anii 1393, 1460 și 1513, încheiate între Țările Române cu Inalta Poartă, precum și *Neutralitatea teritoriului moldo-român.*

2. *Unirea țărilor România și Moldova într'un singur Stat și sub un singur Guvern.*

3. *Prinț Străin cu Moștenirea Tronului*, ales dintr'o Dinastie Domnitoare de ale Europei, ai cărui Moștenitori născuți în țară am dori să fie crescuți în Religia țării.

4. *Guvern Constituțional Reprezentativ* și, după datinele vechi ale țării o singură Adunare Obștească, care va fi întocmită pe bază electorală largă, încât să reprezinte interesele generale ale populației române.

Afară de aceste mari și naționale dorințe, *Adunarea ad-hoc din Iași* a mai votat dorințele țării privitoare la Organizarea Interioară a României în 33 de puncte; și anume:

5 puncte privitoare la *Organizarea Bisericii*:

1. Religia domnitoare în România este Religia Ortodoxă a Răsăritului.

2. Exercițiul Cultelor celorlalte Religii recunoscute va fi liber, însă cu restricția prevăzută în Capitulații.

3. Recunoașterea Neatârnării Bisericii Ortodoxe a Răsăritului din Principatele-Unite de orice Chiriarchie, păstrându-se însă Unitatea Credinței cu Biserica Ecumenică a Răsăritului în privința dogmelor.

4. Înființarea unei Autorități Sinodale Centrale pentru Trebile Duhovnicești, Canonice și Disciplinare, unde va fi reprezentată și Preoțimea de mir a fiecărei Eparhii.

5. Nici odinioară și nici într'un chip Mitropolitul sau Episcopii țării nu vor putea fi aleși dintre străini sau dintre împământeniți.

22 puncte privitoare la *Organizarea Statului*:

1. Puterea armată națională se va organiza în privirea neutralității și a sistemului de apărare a Principatelor-Unite, și ca în caz de năvălire să poată cu înlesnire înfățișa o putere indestulătoare.

2. Recunoașterea dreptului Principatelor de a putea înființa cetăți de apărare.

3. În nici un chip și în nici o vreme aceste cetăți nu vor putea fi ocupate decât de oști naționale ale Principatelor.

4. În nici un caz oștile Principatelor nu se vor întrebuința decât pentru apărarea pământului lor.

5. Privilegiile de Clase vor fi desființate în România.

6. Egalitatea tuturor Românilor înaintea Legii.

7. Așezarea dreaptă și generală a Contribuțiilor, în proporție cu averea fiecăruia fără deosebire.
 8. Supunerea tuturor la conscripția militară.
 9. Accesibilitatea pentru toți Românii la funcțiile Statului.
 10. Respectul domiciliului și al Libertății individuale.
 11. Supunerea fiecui numai la Judecătoria prevăzuți prin Legi.
 12. Comisii sau Tribunalele Excepționale nu se vor putea înființa în nici un caz.
 13. Puterea Executivă și Legiuitoare să fie despărțită în România.
 14. Deplina neatarnare a Părții Judecătorești de Puterea curat Administrativă.
 15. Inamovibilitatea judecătorilor. Modul se va hotări prin o lege votată de Adunarea Legiuitoare viitoare.
 16. Legea menită a regulă drepturile politice pentru pământeni de orice religie creștină să va face de Adunarea Legiuitoare viitoare.
 17. Respectul Proprietății.
 18. Instrucția publică, gratuită și obligatoare în toate orașele și satele.
 19. Responsabilitatea Ministrilor înaintea Adunării Generale.
 20. O Lege specială, votată de Adunare în cea dintâi Sesiune, va statornici Tribunalul însărcinat cu judecarea Ministrilor puși în acuzare de Adunare.
 21. Ministrii osândiți nici într'un caz nu vor putea fi iertați de Șeful Statului.
 22. Ambele Adunări ad-hoc actuale să se convoace în o singură Adunare, spre a elabora Legea Electorală pentru viitoarea Legislatură a României, după principiile rostite mai înainte de Adunare, cu privirea constituirii acestei Legislaturi.
- 6 puncte privitoare la *Relațiunile Internaționale*:
1. *Străinii petrecători în Principate să fie supuși Jurisdicțiunei Țării, fără intervenția Consulatelor.*
 2. *Puterile garante să binevoască a recunoaște vechiul și neprescriptibilul drept al Principatelor-Unite, de a regulă ele singure relațiile lor comerciale cu alte Staturi.*
 3. *Puterile Garante, recunoscând vechiul și neprescriptibilul drept al Principatelor, de a regulă ele singure hotarele lor despre Staturile vecine, să binevoască a încuviința totodată îndreptarea hotarelor Principatelor-Unite prin o Comisie Europeană.*
 4. *Mărinimoasele Puteri Garante să binevoască a hotări*

chestia Dărei Principatelor către Inalta Poartă într'un chip potrivit cu necontestabilul lor drept.

5. *Adunarea ad-hoc a Moldovei dorește și roagă pe Puterile Garante să binevoască a încuviința rectificarea noului hotărâre dintre Principatele-Unite și Imperiul Otoman prin o Comisie Europeană, conform cu neprescriptibilele drepturi de proprietate, de libertate, de navigație și de comerț, garantate Principatelor Române prin Articolele 15, 21, 22 și 23 din Tractatul de Paris.*

6. *Adunarea ad-hoc a Moldovei dorește ca Mărinimoasele Puteri, la viitoarele Conferințe, să binevoască a prevedea și a statorniți calea, prin care Principatele-Unite, la orice călcare a drepturilor lor, din orice parte ar proveni, să poată cere și dobândi puternicul sprijin al Marchii Arcopag.*

*

Afară de aceste 39 Puncte privitoare la Constituirea și Asigurarea României, Comitetele Claselor — a Clerului, a Proprietarilor mari, a Proprietarilor mici (Răzeșilor) și a Sătenilor Pontași — au emis și ele dorințele lor, cari au trecut prin discuțiunea și votul Plenului Adunării ad-hoc.

Discuțiunile cele mai importante în Plenul Adunării au fost asupra dorințelor Comitetului Clerului și ale Comitetului Sătenilor Pontași.

În privința dorințelor *Comitetului Clerului*, Plenul le-a cuprins în 14 Puncte, cari au fost votate de unanimitatea Adunării.

În privința dorințelor *Comitetului Sătenilor Pontași* s'au născut în Plenul Adunării ad-hoc discuțiuni foarte vii. În afară de Propunerea Comitetului Sătenilor Pontași, s'au prezentat — 3 Propuneri din partea Comitetului Proprietarilor Mari, 3 Propuneri din partea Comitetului Proprietarilor Mici (Răzeșilor) și Propunerea Vice-Presedintelui C. Negri. Toate aceste opt Propuneri, neîntrunind majoritatea Adunării, s'au trimis Comisiunei Europene de Cercetare la București.

Această procedură s'a urmat și pentru *Dorințele Comitetului Proprietarilor mici* și pentru *Dorințele Comitetului Orășenilor*.

Toate aceste dorințe au format bazele Așezămintelor Interne ale României viitoare, și au servit în urmă nu atât Comisiunei Europene de Cercetare la redacțiunea Raportului ei final, ci mai ales Conferinței din Paris, care, prin Convenția semnată în 7/19 August 1858, a dat Prima Hotărâre a Arcopagului European asupra Organizării Principatelor Române.

În București, Divanul ad-hoc, după ce a votat în 7/19 Octombrie cele 6 Puncte pentru Constituirea definitivă a Statului Român, s'a refuzat a intra în amănuntele Organismului lui Intern.

Cu toate acestea nime nu a putut opri pe *Tănase Constantin* să rădice vocea sa în numele *Clăcașilor* din Valahia, clasă care eră apăsată, care aveă dreptul de a vorbi, dar nu i-a fost dată voia de a-și spune și ea suferințele și necazurile ei.

În ultima ședință a Divanului ad-hoc din București, *Tănase Constantin*, «Deputat al Obștinei Plugărești, județul Olt», s'a suit pe neașteptate la tribuna Adunării, și a cetit următoarea cuvântare, semnată de toți Deputații Clăcași:

«Ca Români, cari am jertfit, trebuie și suntem gata să jertfim orice interes al nostru, ca să păstrăm în întregime sfintele drepturi ale țării noastre, așa cum ne-au fost lăsate de strămoși: — ca reprezentanți credincioși și supuși ai alegătorilor noștri și ca cetățeni țărani, cari dorim din tot sufletul nostru pacea, liniștea, buna înțelegere, unirea și fericirea obștească a tuturor claselor de Români, — venim acum plini de încredere să arătăm în sânul acestei cinstite Adunări crudele noastre suferințe și neclintita și statornica noastră iubire pentru scumpa și nenorocita noastră patrie.

«În adevăr, nu este de nici un folos să vă înșir marele număr de suferințe înspăimântătoare, cari ne-au schingiuit și ne mai schingiuesc pe noi țărani plugari români, frații voștri cei mai adevărați; deoarece credem că inimile voastre, pline de simțiri omenești și românești, le cunosc tot așa de bine ca și noi, și că ele nu vor rămânea reci față de aceia, față de cari au dat dovezi netăgăduite că voesc să fie calde.

«Acuma dar, după ce noi am votat dorințele politicești fundamentale ale țării și actul care le desvoltă, cu voi, ca și voi, și în urma răspunsului ce am făcut împreună cu voi celor două note ale Inaltei Comisiuni Internaționale; — credem că este datoria noastră cea mai neapărată, potrivit poruncei ce ne-au dat alegătorii noștri, și ca să fim împăcați și în cugetul nostru, să amintim cele ce urmează în fața sfântului altar al Patriei noastre.

«Întru cât privește dreptul de Autonomie a țării, țaranul plugar român să aibă și el parte la ea în mod natural, ca ori și care Român. Regulamentul Organic, care ne-a apăsă și ne apasă de moarte, Regulament care chiar Tractatul din Paris a hotărît să fie modificat, n'a fost alcătuit cu știrea, nici cu învoirea noastră a țărănilor. Noi nu l-am aprobat, din potrivă l-am respins chiar cu primejdia vieții noastre și noi nu ne-am pus capul sub jugul lui atât de greu, decât când în mai multe puncte ale țării am fost uciși cu tunul și cu baioneta!

«Toate legile cari au fost făcute după Regulamentul Organic, au fost făcute fără noi și în dauna noastră!

«Noi vedem cu adâncă durere, că cu cât țara se îndreaptă prin munca noastră și prin sudoarea noastră, cu atâta soarta noastră a țăranilor ajunge de plâns și de nesuferit! Astăzi să se știe nu numai de către Români, dar și de întreaga lume, cât este de rău organizată această țară și cât de asuprit e aci poporul! Noi am fost chemați în această cinstită Adunare, pentru că șapte Împărați, potrivit autonomiei țării, au găsit cu cale să facă în țară așezăminte nouă cari, statornicite pe dreptate, să fie spre folosul tuturor Românilor și să întărească Patria. Noi țăranii plugari români am suferit și suferim în chip tot mai dureros din pricina nedreptății legilor și a așezămintelor cari stăpânesc astăzi țara noastră.

«Dacă n'am deschis gura ca să spunem asupra de moarte ce ne apasă, asupra care în aceeaș vreme este și nenorocirea țării, pricina este că am înăbușit în fundul inimilor noastre amintirea tuturor suferințelor clasei noastre, pentru a nu lua în seamă acum decât suferințele țării întregi. Cu toate acestea nimeni să nu se gândească a talmăci tăcerea noastră ca o dovadă că suntem mulțumiți de starea noastră lăuntrică de acum. Noi ne gândim înainte de toate, cu o grijă nesfârșită, ca și voi toți, să apărăm autonomia Patriei noastre obștești.

«Dacă noi țăranii români am votat să nu cercetăm trebile din lăuntru ale țării și dacă stăruim în această hotărîre, aceasta nu o facem nici din neștiință, nici de frică să nu pierdem vreun folos oarecare, dar din dorința fierbinte ca să nu vătămăm noi înșine Autonomia țării noastre.

«Noi țăranii români ne oprim aci, așteptând hotărîrea Inaltului Congres din Paris asupra celor patru dorințe politicești ale țării, votate de această cinstită Adunare în 9/21 Octomvrie, și cari cuprind vicața viitoare a Românilor.

«Noi țăranii plugari români, cari suntem partea cea mai numeroasă a unei țări autonome, avem dreptul netăgăduit să luăm parte la viitoarele adunări, cari vor alcătui Constituția țării și legiurile ei lăuntrice. Prin urmare noi țăranii români ne păstrăm dreptul să aducem la cunoștință în Adunarea, care va alcătui legiurile lăuntrice ale țării, toate sarcinile ce ne-au fost puse de legile în ființă și să arătăm îndreptările de lipsă, pentru ca să se întemeieze fericirea și pacea adevărată în țară.

«In sfârșit, dacă locul nostru al țăranilor plugari români ne va fi răpit în Adunarea viitoare, noi protestăm mai dinainte și aducem la cunoștință prin aceasta, că toate legile ce se vor face fără de noi vor fi privite de țară ca nedrepte și asupritoare, și nu vor fi recunoscute de noi decât ca un rod al silei, așa cum a fost și Regulamentul Organic.

«Noi cerem prin urmare cu stăruință, în numele dreptății, ca mărturisirea noastră să fie trecută în procesul verbal al ședinței de astăzi.»

(Semnați): «Tănase Constantin, Tică Ion Roateș, Tudose Mungescu, Nicolae Maziliu, Marin Părcălăbescu, Stoica Cojocaru, Stan Panait, Stroe Ivașcu, Mircea Mălaeru, Iene Cojocaru, Ion Roibu, Stancu Stănilă, Constantin Moglan, Stamate Budurescu, Preda Cernat.»

Nimeni nu se așteptă în Adunare la o cuvântare atât de patriotică și liniștită, atât de cumpănită și dreaptă, dar totdeodată atât de energică. Ea a fost pentru toți o amintire, că apărarea drepturilor politice și onoarea națiunii cere dela toți, ca fiecare să vegheze neconținut ca acestea să nu fie în pericol de a fi sfărâmate prin neputințele noastre omenești.

Cu această declarație a lui Tănase Constantin s'au încheiat lucrările Divanului ad-hoc din București.

De aceea se poate zice cu certitudine, ca Partidul Unirii din Moldova a dominat dela început întreaga situațiune a Organizărei României, fără ca prin aceasta să jignească cât de puțin pe cei cari, având o altă direcțiune a spiritului lor, nutriau aceleași dorințe și acelaș țel ca și Moldovenii.

INSEMĂNĂTATEA EUROPEANĂ

A

REALIZĂREI DEFINITIVE A DORINTELOR ROSTITE DE DIVANURILE AD-HOC

IN 7/19 ȘI 9/21 OCTOMBRIE 1857

DE

DIMITRIE A. STURDZA

Secretarul general al Academiei Române.

II.

Ședința dela 9 Martie 1912.

După ce Divanurile ad-hoc au declarat terminate lucrările lor, cel din București în 22 Decembrie 1857 (3 Ianuarie 1858) și cel din Iași în 2/14 Ianuarie 1858, ele au fost dizolvate prin două Ferme din 10/22 Ianuarie 1858; iar Comisiunea Internațională de Cercetare a trimis Raportul ei la sediul Conferinței, care avea a hotări prin o Convențiune viitoare Organizarea Principatelor.

Cele șapte Mari Puteri Europene, semnatare Tratatului de Paris din 18/30 Martie 1856, s'au întrunit din nou la Paris în Conferințe. Reprezentanții acestor Puteri erau: Comitele Walewski, Baronul de Hübner, Comitele Cowley, Comitele de Hatzfeld, Comitele Pavel Kiseleff, Marchizul de Villamarina și Fuad Pașa. Aceste Conferințe au ținut 19 ședințe din 10/22 Maiu până la 7/19 August 1858. În ultima ei ședință din 7/19 August s'a subscris Convențiunea pentru Organizarea Definitivă a Principatelor Române.

Convențiunea din 7/19 August 1858 nu reprezintă realizarea tuturor dorințelor rostite de Divanurile ad-hoc din Iași și București; însă ea a fost un mare pas înainte pentru îndeplinirea lor viitoare, fiindcă Areopagul European a incorporat prin acel Act o parte din acele dorințe în dreptul public internațional.

Articolele 1, 2, 8 și 9 reproduc dispozițiunile esențiale ale voturilor Divanurilor ad-hoc din 7/19 și 9/21 Octomvrie 1857.

Articolul 1 al Convențiunei glăsuește astfel :

«*Principatele Moldova și Valahia, constituite de acum înainte sub denumirea de Principatele-Unite al Moldovei și al Valahiei, rămân așezate sub Suzeranitatea M. S. Sultanului.*

Se constituie deci cele două Principate de mai înainte — Moldova și Valahia — sub o denumire comună de Principatele-Unite al Moldovei și al Valahiei, nume pe care-l vor purta de acum înainte. Se declară totodată că Sultanul este Suzeran, iar nu Suveran al Principatelor-Unite.

Textul Articolului 2 este următorul:

«*În puterea Capitulațiunilor încheiate cu Sultanii Baiazed I, Mohamed II, Selim I și Soliman II, cari constituie Autonomia lor, regulându-se relațiile lor cu Inalta Poartă și pe cari mai multe Hatîșerile, anume acela din 1834, le-au consfințit; — asemenea în conformitate cu articolele 22 și 23 din Tractatul încheiat la Paris în 18/30 Martie 1856, — Principatele vor urmă a se bucura, sub Garanția Colectivă a Puterilor Contractante, de Privilegiile și Imunitățile în a căroră stăpânire se află. Prin urmare Principatele se vor administra liber și fără nici un amestec din partea Inaltei Porți, în marginile stipulate prin învoirea Puterilor Garante cu Curtea Suzerană».*

Constatându-se că relațiile Principatelor cu Inalta Poartă au de bază Capitulațiile încheiate de dânsese cu Sultanii — Baiazed I, Mohamed II, Selim I și Soliman II, — însăș *Inalta Poartă recunoaște pentru întâiaș dată ca existente cele patru Tractate citate de Divanurile ad-hoc* — Tractatul din 1393 dintre Mircea I cu Baiazid I, Tractatul din 1460 dintre Vlad Țepeș cu Mohamed II, Tractatul din 1511 dintre Bogdan, fiul lui Ștefan Vodă, cu Selim I, și Tractatul din 1529 dintre Petru Rareș cu Soliman II. Rezultă de aci, că Principatele nu au fost niciodată o provincie a Imperiului Sultanului; și că prin urmare cu atât mai mult ele nu pot fi considerate, sub noua lor denumire, ca parte integrantă a Imperiului Otoman — având privilegiile, Imunitățile și Autonomia lor puse sub Garanția Colectivă a Puterilor semnătoare Tractatului din 1856 și Convențiunei din 1858, — și o administrație independentă în afară de orice amestec al Curții Suzerane.

Articolul 8 atinge trei cestiuni, asupra căroră Divanul ad-hoc din

Iași a rostit dorințele sale — Tributul datorit Curții Suzerane — Relațiunile Comerciale cu Statele străine — și Măsurile de apărare a teritoriului Principatelor în caz de năvălire din afară.

Textul Articolului 8 e următorul:

«Principatele vor da Curții Suzerane un *Tribut anual*, a căruia cătate rămâne statornicită la suma de 1.500.000 piastri pentru Moldova și la suma de 2.500.000 piastri pentru Valahia. *Investitura*, ca și în trecut, va fi dată Domnilor de către M. S. Sultanul. Curtea Suzerană va combina cu Principatele *măsurile de apărare a teritoriului lor* în caz de năvălire din afară; și ei îi va aparține a provoca, prin o înțelegere cu Curțile Garante, măsurile neapărate pentru restatornicirea ordinii, în caz când s'ar întâmplă a fi compromisă. Ca în trecut, *Tractatele Internaționale*, cari se vor încheia de către Curtea Suzerană cu Puterile străine, vor fi aplicabile în Principate, *întru cât nu ar vătămă imunitățile lor*».

Și aci Puterile Garante au țăr murit Curtea Suzerană în exercițiul pretinselor ei drepturi anterioare.

Intre dorințele Adunării ad-hoc a Moldovei este una a căreia importanță se dovedește prin modul cum ea a fost exprimată:

«Mărinimoasele Puteri, la viitoarele Conferințe, să binevoască a prevedea și a statornici călea, prin care Principatele-Unite, la orice călcare a drepturilor lor, din orice parte ar proveni, să poată cere și dobândi — *Puter-nicul Sprijin al Marelui Areopag*. — »

Articolul 9 al Convenției din 7/19 August statornicește asupra acestui punct următoarele:

«La caz când *Imunitățile Principatelor s'ar violă*, Domnii vor adresă un recurs la Curtea Suzerană, și dacă nu se va face dreptate reclamațiilor lor, ei îl vor putea transmite prin Agenții Reprezentanților Puterilor Garante la Constantinopole. — Domnii se vor reprezintă lângă Curtea Suzerană prin Agenți (Kapu-Kehaia), născuți Moldoveni sau Valahi, neatârnați de vreo jurisdicție străină și primiți de Poartă. — »

Drepturile Principatelor-Unite fiind recunoscute, Domnii pot reclama la Curtea Suzerană și mai departe la Reprezentanții Puterilor Garante, în caz când aceste drepturi ar fi violate de către Inalta Poartă. Domnii reclamă prin Agenții direcți Moldoveni sau Munteni, slujbași ai țarei, iar nu prin servitori la dispozițiunea Curții Suzerane. Ingrădirea încălcărilor de către Inalta Poartă a Privilegiilor, Imunităților și Drepturilor Principatelor-Unite capătă astfel o sancțiune de mare importanță.

Nu fără folos general au fost votate de Adunarea ad-hoc din Iași câteva cestuini privitoare la Organizarea Interioară a Principatelor-Unite; căci ele s'au introdus în mod expres în *Articolul 46* a Convențiunei, care glăsuște astfel:

— «*Moldovenii și Muntenii vor fi toți egali înaintea legii, înaintea dărilor, și deopotrivă admiși la funcțiile publice, atât în unul cât și în celălalt Principat. — Libertatea individuală va fi garantată. Nimeni nu va putea fi reținut, arestat sau prigonit decât conform legii. — Nimic nu va putea fi expropriat decât legiuit, pentru o cauză de interes public și prin mijlocirea unei desdăunări. — Moldovenii și Muntenii de toate riturile creștine se vor bucura deopotrivă de drepturile politice. Intrebuințarea acestor drepturi se va putea întinde și asupra altor culturi prin dispozițiuni legislative. — Toate privilegiile, scutirile sau monopolurile, de cari se bucură încă câteva clase, vor fi desființate; — și se va procede la revizia Legii, care regulează raporturile între Proprietarii de Pământ și lucrători, spre a îmbunătăți starea țăranilor. — Instituțiile Municipale atât cele urbane, cât și rurale, vor primi toate desvoltările iertate de stipulațiile Convenției de față. —*»

*

Cu toate acestea, se puneau la grea încercare bărbații cei mai experimentați din Principate — a rezolvi o stare de lucruri, pe care Arcopagul European, în loc de a o lămuri, o încercă și mai mult.

Articolul 10 al Convențiunei hotărăște — *Domnul se va alege pe viață de către Adunare*. — Peste tot locul însă unde se vorbește de un *Domn*, trebuie să se înțeleagă *doi Domni*, unul pentru fiecare Principat. Se puneă întrebarea: — În ce situațiune vor intra Deputații Adunărilor Elective ale fiecărui Principat, aflându-se în fața *Articolului 13* din Convențiune, care dispune: — «*Va fi eligibil la Domnie oricine va fi fiu al unui părinte Moldovean sau Muntean* —»? Adunările Elective din Iași și din București au fost astfel împinse a realiză ele în mod treptat voturile Divanurilor ad-hoc.

Membrii acestor Adunări Naționale nu puteau să nu-și aducă aminte dispozițiunile Memorandului Baronului de Bourqueney din 1855; cu atât mai mult că Comitele Walewski, președintele Conferinței din 1858, se exprimă astfel în Prima ei Ședință din 10/22 Maiu:

«Am avut onoarea a expune în Congresul de Paris motivele, cari, după Guvernul Francez, vorbesc în favoarea Unirei celor două Principate într'un singur Stat. Faptele au dovedit că Guvernul Francez nu s'a înșelat, prezintănd pe Moldo-Valahi animați în unanimitate de dorința de a nu mai formă

în viitor decât un singur Principat. Deliberațiunile Divanurilor nu pot să lase vreo îndoială în această privire. *Studiul adânc al cestiunei, făcut la fața locului de Agenții Franciei, a întărit Guvernul Impăratului în convicțiunea sa, că combinația, care ar atinge mai bine țelul propus și care totodată ar răspunde în modul cel mai complet dorințelor populațiunilor, ar fi Unirea Moldovei și a Valahiei într'un singur Principat, guvernat de un Principe Străin.* Această combinație, de altfel, nu ar fi contrară stipulațiunilor Tratatului, căci ea nu ar putea avea de efect, precum s'a crezut, a sustrage amândouă Principatele întrunite Suzeranității Porții Otomane. Această măsură ar fi atât în interesul amânduror Principatelor, cât și în interesul Imperiului Otoman. —»

Eră vederat că Areopagul European luă hotăriri, cari lăsau loc deschis la diverse interpretări.

Modul de a guvernă Principatele-Unite Moldova și Valahia, cu doi Domni, cu două Ministerere și două Adunări, prezintă dela început mari dificultăți: de aceea Convențiunea a crezut să le îndulcească prin înființarea unei nouă Instituțiuni, menită a mănține și a stabili o Unitate de vederi în conducerea celor două State, cărora li se dăduse numele de Principate-Unite.

Unsprezece articole ale Convențiunei—dela articolul 27 până la articolul 37 incluziv—au creat această Instituțiune, care nu se încercase până atunci nicăeri.

Voiu cită textul câtorvâ articole spre a caracteriză situațiunea:

Articolul 27. «Comisiunea Centrală va avea reședința sa la Focșani. Ea va fi compusă din 16 membri:—opt Moldoveni și opt Valahi. Patru vor fi aleși de fiecare Domn dintre membrii Adunării sau dintre persoanele cari vor fi ocupat funcții înalte în țară,—și patru de fiecare Adunare din sânul ei».

Articolul 32. «Dispozițiunile constitutive ale nouăi Organizații a Principatelor sunt puse sub apărarea Comisiunei Centrale. Ea va putea semnală Hospodarilor abuzurile ce i se vor părea de neapărată trebuință a se reformă, și le va propune și îmbunătățirile ce vor fi de introdus în diversele ramuri ale administrației».

Articolul 33. «Hospodarii vor putea supune Comisiunei Centrale toate propunerile, cari li s'ar părea de folos a se preface în Proiecte de Legi comune ambelor Principate. Comisiunea Centrală va pregăti Legile de interes general, comune ambelor Principate, și va supune aceste Legi, prin mijlocirea Hospodarilor, Adunărilor spre deliberare.»

Articolul 34. «Sunt considerate ca Legi de Interes General toate acele,

care au de obiect Unitatea legislației, înființarea, menținerea sau ameliorarea Unirii vamale, postale, telegrafice, fixarea cursului monetar și a diferitelor materii de utilitate publică, comune ambelor Principate.»

Art. 37. «*Legile de Interes Special* fiecăruia Principat nu vor fi sancționate de Hospodar decât după ce ele se vor fi comunicat de acesta Comisiunii Centrale, care va aprecia dacă ele sunt compatibile cu dispozițiunile constitutive ale nouăi Organizațiuni.»

S'a mai înființat prin *Articolul 38* — *O Înaltă Curte de Justiție și de Casație, comună amânduror Principatelor*, având reședința la Focșani și ai cărei membri vor fi inamovibili.

Tot atât de complicate sunt *Articolele 42, 43, 44 și 45, privitoare la armată:*

Articolul 42 dispune următoarele:

«*Milițiile regulate ce există astăzi în ambele Principate vor primi o organizare identică, spre a putea, la trebuință, să se întrunească și să formeze o singură armată.* Pentru acest scop se va face o Lege comună.— Afară de aceasta, *în fiecare an se va face o inspecție a milițiilor ambelor Principate prin Inspectorii Generali, numiți în toți anii alternativ de fiecare Hospodar.* Inspectorii vor fi însărcinați a priveghia ca să se execute pe deplin dispozițiile destinate a conserva milițiilor tot caracterul de două corpuri ale uneia și aceleiaș armate. Prin o înțelegere de mai înainte cu Curtea Suzerană, numărul milițiilor regulate, fixat prin Regulamentul Organic, nu se va putea spori cu mai mult decât cu o a treia parte.»

Articolul 43 hotărăște următoarele:

«*Milițiile se vor întruni de câte ori siguranța din lăuntru sau aceea a marginilor ar fi amenințată. Întrunirea va putea fi provocată de către unul sau de către celălalt Hospodar; ea însă nu va putea avea loc, decât în urma unei comune înțelegeri, despre care se va da de știre Curții Suzerane.* După propunerea Inspectorilor Hospodarii de asemenea vor putea întruni milițiile în totul sau în parte, în câmp de manevră sau spre a le trece în revistă.»

Articolul 44 glăsuiește astfel:

«*Comandantul-șef se va numi pe rând de fiecare Hospodar, când vor avea a se întruni milițiile. El va trebui să fie Moldovean sau Valahian de naștere. El va putea fi revocat de către Domnul care l-a numit. Noul comandant-șef se va desemna, în asemenea caz, de celălalt Hospodar.*»

Articolul 45 încheie dispozițiunile privitoare la Armată astfel:

«Amândouă milițiile vor conserva *stindardele lor actuale*; dar *aceste stindarde vor purta în viitor o banderolă de culoare albastră*, conform modelului anexat la Convenția de față.»

Examinând dintr'un punct de vedere practic dispozițiunile Convențiunei din 7/19 August privitoare la Comisiunea Centrală, la Inalta Curte de Justiție și de Casație și la Organizarea Armatei Comune; se va constată ușor, că ele nu puteau produce decât conflicte interne și externe.

Aceste dificultăți se nășteau prin existența a două Capitale — Iașii și Bucureștii, — fiecare fiind reședința unui Domn, încunjurat de un Minister și de o Adunare Legiuitoare. Fiecare Domn, Minister și Adunare se află în strânsă legătură cu Comisiunea Centrală din Focșani, unde se puteau naște între membrii numiți de fiecare Domn și între membrii aleși de fiecare Adunare patru curente deosebite cari se încrucișau; iar Inalta Curte de Justiție și de Casație avea nevoie, pentru a exista, de o Lege ieșită din conlucrarea celor doi Domni, celor două Ministerere și celor două Adunări, cu Comisia Centrală dela Focșani; și astfel reorganizarea imediată a Justiției era menită a lungezi în cele două Principate, în cari necesitatea ei era foarte urgentă.

Organizarea Armatei trebuia să se facă prin o Lege Comună, și prin urmare să treacă prin Comisiunea Centrală dela Focșani, pentru ca cele două Miliții existente să poată fi întrunite, formând o singură Armată. Inspectorii Generali ai Armatei aveau a fi numiți de Domni în toți anii, în mod alternativ. Care Domn va exercită mai întâiu acest drept, nu se hotărâ, precum nu se lămuriă, dacă afară de Inspectorii Generali, prevăzuți la Articolul 42, fiecare Domn mai avea, după Articolul 44, dreptul a numi un deosebit Comandant șef, când se vor întruni milițiile. În cât privește întrunirea Milițiilor, de câte ori această măsură ar fi fost necesară pentru siguranța internă sau externă, Articolul 43 prevedeă că această întrunire putea să fie provocată de fiecare Domn, în urma unei comune înțelegeri cu celălalt Domn, despre care se va da de știre Curții Suzerane. O comună înțelegere a celor doi Domni în privirea siguranței interne și externe se putea oare obține, când celălalt Domn nu ar fi fost convins de urgența ei, pentru a nu supune aprecierea nesiguranței interne sau externe unui amestec al Curții Suzerane, care ar fi dat loc, într'un caz și în altul, la conflicte periculoase?

Aceste dificultăți și complicații au fost îndulcite, cel puțin momentan, prin *Articolul 49 al Convenției din 7/19 August 1858*, care puneă capăt la numirea Caimacamilor deadreptul de Inalta Poartă, și care dovedia cât de drepte erau Cererile și Protestările Comitetului Unirei din Iași.

Articolul 49 glăsuiește astfel:

«*Caimăcamii actuali ai fiecărui Principat vor încredința Administrația unei Comisiuni Interimare (Căimăcămii), constituită conform dispozițiilor Regulamentului Organic. — Prin urmare aceste Comisii vor fi compuse — din Președintele Divanului Domnesc, din Marele Logofăt și din Ministrul din Lăuntru, cari se aflau în funcții sub cei de pe urmă Domni înainte de instalarea Administrațiilor Provizorii din 1856. Zisele Comisii se vor ocupa îndată — cu Formarea Listelor Electorale, cari vor trebui să fie întocmite și afișate în termen de 5 săptămâni. Alegerile se vor face 3 săptămâni după publicarea listelor. În a 10-a zi ce va urma, Deputații vor trebui să se întrunească în fiecare Principat, pentru a procedea, în termenele sus însemnate la Alegerea Domnilor.*»

Această dispozițiune clară și limpede a îndreptat pe Unioniștii din Principate a lua deciziunea — *a execută ei înșiși Tractatele semnate de Puterile garante*, fără a mai aștepta lămuriri și deslegări. Această hotărîre îndrumă pe Unioniști să descurce și să simplifice situațiunea patriei lor — *prin fapte împlinite*, — și caracterizează fiecare pas înainte, condus cu multă sinceritate și cumpăneală, cu multă deciziune și răbdare, mai ales de Unioniștii din Moldova, puternic organizați prin luptele ce au avut a susține în contra inamicilor interni și externi încă din anul 1856, când s'a semnat Tractatul de Paris din 18/30 Martie.

Articolul 49 al Convenției din 7/19 August 1858, având de țintă numai Alegerea Domnilor, a luat totodată măsuri practice, ca Comisiunile Interimare (Căimăcămiile Regulamentare) să aibă o scurtă durată, și anume să nu treacă mult peste *66 zile*. Pentru formarea și Afișarea Listelor Electorale se fixează *35 de zile* (5 săptămâni). Alegerile pentru Adunarea Electivă au loc după alte *21 zile* (3 săptămâni), iar Adunările Elective se întrunesc după *10 zile*.

Cetirea Fermanelor pentru aplicarea Convenției din 7/19 August 1858 și Instalarea Membrilor Guvernelor Provizorii s'a făcut la București în 18/30 Octomvrie și la Iași în 19/31 Octomvrie 1858.

Luăm de bază a calculului celor 66 zile pentru amândouă Principatele data de 19/31 Octomvrie 1858.

Ziua cetirei Fermanelor nu se poate număra ca zi lucrătoare; prin urmare calculul zilelor începe cu data de 20 Octomvrie (1 Noemvrie), când cei trei membri ai Căimăcămiei din Iași s'au întrunit și au constatat aceasta în unanimitate prin Primul lor Proces verbal în următoarea cuprindere:

«Instalându-se Căimăcămia prescrisă de art. 49 din Convenție, subscrișii s'au întrunit, și luând aminte gingășimea și greutatea mandatului ce li s'a încredințat, s'au pătruns adânc de toate datoriile ce-i privesc și în unanimă simțire au fost tustrei, ca să-și puie silințele și toată curățenia de cuget, ca să poată împlini misia lor. De aceea armonia cea mai deplină și buna înțelegere urmează a fi pururea între subscrișii; dar totodată pătruși de datoriile lor, ei găsesc de cuviință, pentru înlesnirea lucrărilor și nesuferirea nici a unei întârzieri, a adoptă următorul mod, în toate cazurile cari vor veni în desbaterile Căimăcămiei: *Principiul majorității trebuie pururea să prezideze la toate lucrările Căimăcămiei, cu care minoritatea trebuie a se uni*, pentru ca lucrările ce vor ieși dela Căimăcămie să fie sub subscrierea tuturor membrilor; dar fiindcă prin adoptarea acestui princip al majorității, subscrișii caută a dovedi dorința ce au pentru a nu se urmă împiedicări și întârzieri în lucrări, de aceea se unesc totodată prin acest jurnal, ca totdeauna, *când va fi minoritate, socotința acesteia să se treacă într'un jurnal deosebit, ca să rămâie drept dovadă despre socotința sa și că acela ce a avut-o rămâne în pace cu cugetul său; iar lucrările vor merge după principiul majorității, după cum mai sus s'a arătat.*

«Ștefan Catargiu, Vasile Sturdza, Anastasie Panu.»

Primul Act al Căimăcămiei din Iași poartă data de 20 Octomvrie (1 Noemvrie) 1858, și în ziua de Duminecă 28 Decemvrie 1858 (9 Ianuarie 1859) s'a deschis Adunarea Electivă din Iași. Intre aceste două date s'au petrecut *70 zile*, adică *4 zile mai mult*, necesare pentru trecerea dela un termin la altul (*Cal. vechiu*—12 zile Octomvrie+30 zile Noemvrie+28 zile Decemvrie=70 zile; *Cal. nou*—30 Noemvrie+31 zile Decemvrie+9 zile Ianuarie=70 zile).

Până în ziua de 30 Octomvrie (12 Noemvrie) s'a mănținut unanimitatea membrilor Caimăcămiei din Iași; în acea zi ea s'a frânt. Ștefan Catargiu a luat o atitudine, care a tras după ea despărțirea majorității de minoritate. Ștefan Catargiu sta sub influința poruncilor ce veniau dela Constantinopole, iar Anastasie Panu și Vasile Sturdza executau articolul 49 al Convenției.

În București cei trei Caimacami — Emanoil Băleanu, Ioan Manu și Ioan A. Filipescu — au început lucrările lor în 18/30 Octomvrie,

și cu toate acestea Adunarea Electivă din București s'a întrunit numai în 22 Ianuarie(3 Fevruarie) 1859, adică cu 25 zile mai în urmă de Adunarea Electivă din Iași.

Astfel s'a format dela sine — Influența precumpănitoare a Adunării Elective din Iași asupra Adunării Elective din București.

Să cercetăm acum în ce parte sta dreptatea din punctul de vedere al Intereselor Țării.

*

Chiar Mesajele de deschidere a Adunărilor Elective arată punctul de vedere diferit al Comisiunilor Interimare.

Adunarea Electivă din Iași a fost deschisă în 28 Decembrie 1858 (9 Ianuarie) prin următorul Mesaj al Căimăcămiei Moldovei, citit de Anastasie Panu:

«Domnilor Deputați!

«In puterea Convenției de Paris din 7/19 August și a Dreptului Autonomic înscris în acest act, țara noastră a săvârșit operațiile electorale. Deși greutatea acestei gingașe lucrări au fost mari din mai multe cauze, iar mai cu seamă din lipsa de cadastru lămuritor al câtimei averilor, și din pricina scurtului timp hotărît de Convenție pentru aplicarea Legei Electorale, totuș în totalul alegerilor s'au prezentat numai trei cazuri mai grele, asupra cărora sunteți chemați a lua o grabnică hotărîre.

«Ele sunt următoarele: 1. Cazul vacanței produse prin alegerea ca deputat a d-sale Vorn. Costachi Rolla în două colegiuri de proprietari mari, în districtul Capitalei și în acel al Cahulului. 2. Cazul de nesăvârșire a alegerii deputatului de orașul Piatra, din pricina unei neînțelegeri iscate între d-nii alegători și a retragerii acestora din sala administrației, când au fost a se scoate biletele din urnă. 3. Cazul suspendării alegerii deputatului proprietarilor mici din Bacău, fiind voturile alegătorilor deopotrivă împărțite între doi candidați.

«Domnilor Deputați! Țara a însemnat în persoanele Domniilor-Voastre pe aleșii săi și v'a trimis în această Cameră, pentru ca să-i pregătiți un viitor de zile fericite, după atâtea zile amare și dureroase! Chemarea Domniilor-Voastre este cu atât mai serioasă, cu atât mai sfântă, că astăzi sunteți depozitarii voințelor și ai speranțelor unui popor întreg!

«In adevăr, nu este act mai măreț pe lume decât reînvierea unei nații, care cere și merită a se pune în rândul națiilor demne și respectate; dar nu este misie mai frumoasă, mai nobile, decât aceea de a conlucra la realizarea unui asemenea act. Fericite de acela care este chemat a îndeplini o așa mare misiune! Fericite de Domniile-Voastre, Domnilor!

«Cât pentru noi, avem de fală că am fost meniți de împrejurări a vă deschide porțile Camerei și a proclamă deschiderea Adunării Moldovei! Ziua aceasta de 28 Decembrie va fi înscrisă în istorie ca o zi de renaștere, ca ziua redobândirii unui drept vechiu și de mare însemnătate, dreptul de a avea o putere legislativă alături cu puterea executivă, dreptul de a avea reprezentanții nației în față cu persoana Domnului.

«Camera Moldovei este deschisă! Iată-vă acum cu toții dinaintea altarului patriei! Misia Domniilor Voastre începe. La lucru, Domnilor, căci fiecare zi trebuie să aducă un rezultat folositor Principatelor-Unite. La lucru cu energie, căci aveți de marturi Nația Română, ce v'a numit aleșii săi, Puterile Garante, cari au consfințit, prin Tratatul de Paris, vechile noastre drepturi, și mai presus de ele pe Dumnezeu, care cetește în inimile oamenilor și judecă faptele lor!»

Mesajul de deschidere a Adunării Elective din București de către Căimăcămia din București din 22 Ianuarie (3 Februarie 1859) s'a cetit de Constantin Brăiloiu și glăsuește astfel:

«Domnilor Deputați,

«Pentru a doua oară în curs de șaptesprezece ani, țara noastră se vede chemată a alege pe Domnul ei.

«Dar ceeace eră în anul 1842 numai un act național foarte important, pentrucă exprimă restatornicirea unui vechiu drept al țării, este astăzi și un fapt european, care va avea pentru noi un rezultat mai însemnător, fiindcă suntem chemați de Puterile cele mari ale Europei a-l exersă în condiții nouă, și ele ne vor luă socoteala de chipul cu care vom răspunde la a lor chemare.

«In acest curs de vreme, țara noastră s'a ridicat în poziția ei politică, relațiile ei s'au înmulțit, legămintele noastre cu partea civilizată a Europei s'au strâns, dreptul european s'a întins și asupra noastră, și am putut avea satisfacția de a ne vedea înfrății politicește, prin aceleași instituții comune, de chiar mâna Marilor Puteri, cu o altă țară, iarăș română, soră cu noi în credință, în limbă, în obiceiuri și în destin.

«Deodată cu aceste bunuri, Inaltele Puteri, spre a ne garantă vieța noastră politică, au reînviat și au întărit vechile noastre stipulații cu Inalta Poartă, și ne-au asigurat autonomia fără tăgăduire.

«Actul la care sunteți chemați astăzi a procedă este menit a desăvârși lucrările Inaltelor Puteri Garante. Dela patriotismul și buna d-voastre judecată atárnă dar statornicirea instituțiilor nouă, printr'o chibziure matură și prudentă, ca unii ce aveți a îndeplini o îndoită și delicată misie, de a alege pe Domn și de a conlucra cu dânsul la desvoltarea legilor țării.

«Suntem fericiți, Domnilor, să putem deschide Adunarea, și să vedem, după atâtea nenorociri și suferințe ce am încercat, o instituție veche în dă-tinele țării, așezată pe baze nouă, potrivite cu dezvoltarea ce a luat activi-tatea socială în cursul celor din urmă treizeci de ani. În scurta ei trecere la capul trebilor, Căimăcămia s'a silit, după putere și împrejurări, a-și îndeplini sarcina la care a fost chemată.

«Ispită de toate greutățile legate cu poziția ei, ea n'a avut și nici nu putea avea pretenția de a fi apărată de nemulțumiri și de diferite atacuri. Aceasta este soarta mai a tuturor guvernelor, și mai cu seamă urmă să fie a unui guvern chemat a pune în lucrare instituții nouă pe un țărâm încă nepre-gătīt prin trebuincioase legiuri de ajutor.

«Lipsele de astăzi se vor îndeplini, fără îndoială, pentru viitor, și prin concursul puterilor publice, chemate la întocmirea legilor, ca să poată fi lă-murit cercul lucrărilor fiecăruia și să fie deopotrivă ferite de nedumeririle ce dau pricină de nemulțumiri.

«Domnilor, suntem într'un minut foarte solemn, și nu vom putea ieși cu izbândă decât prin înfrânarea patimilor și prin concordia inimilor.

«Sperăm că mâna lui Dumnezeu, către care ne-am îndreptat inimile, ce-rând binecuvântarea sa asupra lucrărilor noastre, ne va ocroti în viitor, ca și în trecut, spre a putea păstră nebântuită naționalitatea moștenită dela părinți.

«Să avem credința în mila Sa, să mulțumim Inaltei Porți Suzerane și Inaltelor Puteri garante, cari ne-au luat sub a lor protecție, și să pășim la lucru cu bărbăție și cu dignitate.»

Lucrările Adunării Elective din Moldova privitoare la alegerea Domnului sunt următoarele :

In 4/16 Ianuarie 1859, Adunarea Electivă din Moldova a votat Instrucțiunile pentru Alegerea Domnului, redactate de Mihail Kogălniceanu.

«§ 1. *In ziua alegerii, se va ține, la 10 ore de dimineață, un serviciu dumnezeesc în vechea catedrală a Sf. Nicolae, și la care vor asistă toți membrii Adunării.*

«§ 2. *Săvârșindu-se serviciul dumnezeesc, Adunarea se va transporta în sala ședințelor sale.*

«§ 3. *Ședința va fi publică; însă publicul va fi admis numai în tribunele de sus. Nici un străin, sub nici un cuvânt și nici o calitate, afară decât doi redactori ai Procesului verbal, patru scriitori ai biuroului și patru stenografi, nu va putea fi primit în sala ședințelor, precum nici în acea a conferințelor.*

«§ 4. *Guvernământul va lua toate măsurile exterioare spre a păstră buna*

orându-eală. Garda, pusă pe la ușile din afară ale salei Adunărei, va fi sub nemijlocita ascultare a Prezidentului Adunărei și a Cestorilor.

«§ 5. Odată ce ședința va fi începută, toată comunicația între deputați și public va fi oprită până la săvârșirea votului.

«§ 6. Ședința se va deschide prin facerea apelului nominal și cetirea Procesului verbal al ședinței trecute.

«§ 7. După subscrierea Procesului verbal, Prezidentul sau, în lipsă, un Vicepreședinte, sculându-se în picioare, va arăta că ziua pentru a se alege Domnul Țării a sosit. El va chema luarea aminte a Adunărei asupra marelui misi, pentru care ea este întrunită, și va celi în glas mare formula următorului jurământ, cuvenit de a se face de toți deputații, și anume:

«Jurați că, în votul ce aveți a da, nu veți fi povățuiți de nici o privire de interes personal, de nici o îndemnare sau înrăurire străină, de nici o părtinire și că nu veți avea înaintea ochilor voștri decât binele Principatelor Unite și viitorul nației române.

«Fiecare deputat, chemat unul după altul cu apel nominal de către unul din secretari, se va apropia de biourul prezidenței, pe care va fi pusă Sf. Cruce, și sărutând-o va zice în cazul tuturor: «Jur, și Dumnezeu să-mi fie întru ajutor.»

«§ 8. După aceasta, se va proceda de îndată la alegerea Domnului.

«§ 9. Votul pentru alegerea Domnului se va face public, și anume în următorul mod: In mijlocul salei va fi așezat un biou provizoriu, în capul căruia se va pune Președintele sau, în lipsă, un Vicepreședinte, doi secretari și patru scrutatori trași în sort din întregul număr al deputaților. Pe biou vor fi de mai înainte pregătite tablouri cu deosebite rubrici, spre a se înscrie în ele numele candidaților ce vor avea voturi. Deputații se vor ține la locurile lor respective, până când, prin apel nominal, după ordinul alfabetic, unul după altul va fi chemat de către unul din secretari. Deputatul chemat, sculându-se atunci de pe scaunul său și apropiindu-se de biou, va roși în glas mare: «votez și subscriu pentru . . . (cutare)». După ce va subscrie numele candidatului său în rubrica respectivă, deputatul se va întoarce la locul său și va fi înlocuit prin deputatul ce-i urmează în apelul nominal.

«§ 10. După săvârșirea votărei, scrutatorii vor număra voturile dobândite de fiecare candidat și Președintele va vesti Adunărei rezultatul. Acel ce va fi dobândit mai multe voturi peste majoritatea absolută, adică peste jumătate și unul din numărul deputaților votanți, va fi Domnul ales.

«§ 11. Dacă la această votare nici unul din candidați nu va fi dobândit majoritatea absolută, atunci se va proceda la un al doilea vot, asemenea public și deschis, întocmai după procedura descrisă la § 9.

«§ 12. Dacă și după a doua votare publică și deschisă, tot nici unul din candidați nu va fi dobândit majoritatea absolută, atunci se va proceda la balotația cu bile albe și negre, și anume în deosebi pentru fiecare din candidați ce vor fi avut voturi pentru Domnie, începând dela acel care va fi avut cele mai puține glasuri și sfârșind cu acel care va fi adunat mai multe voturi.

«§ 13. In timpul balotației, toți deputații se vor țineă fiecare la locurile lor, nesculându-se decât unul după altul, în urma apelului nominal, spre a lua parte la balotație.

«§ 14. La sfârșitul fiecărei balotații pentru fiecare candidat, scrutatorii vor număra în iveală numărul bilelor albe și negre, și Președintele va vesti Adunării rezultatul, înscriindu-se acesta în tabloul anume pregătit și adevărindu-se de întregul biurou și de scrutatori. Acela din toți candidații care va fi dobândit cel mai mare număr de bile albe peste majoritatea absolută va fi Alesul Domn.

«§ 15. Dacă, după săvârșirea balotației tuturor candidaților ce vor fi avut voturi la întâia și a doua votare publică, doi sau trei candidați, cari la balotație ar fi adunat cele mai multe bile albe, vor avea un număr egal de bile, atunci se va proceda la o a doua balotație între acești singuri candidați, trăgându-se, la caz de a fi trei sau patru, în sorți numele aceluia care va trebui mai întâiu să se baloteze cu ceilalți. Acela care, în urma acestei balotații, va adună numărul cel mai mare de bile albe, va fi Definitivul Domn ales.

«§ 16. *La votul public și deschis, nici un candidat nu poate vota pentru sine. Asemenea el se va abțineă dela balotație, când numele său va fi supus acestei operații.*

«§ 17. Balotația sfârșită și rezultatul anunțat Adunării, Președintele Adunării va subscrie de îndată Procesul verbal împreună cu secretarii și scrutatorii. Tot atunci, Adunarea va păși la subscrierea a două acte de mai înainte pregătite (lăsându-se numai numele Domnului în alb). *Intâiul act va constată alegerea de Domn făcută în persoana... (cutare); al doilea act va fi notificația din partea Adunării generale a Moldovei către Maiestatea Sa Imperială Sultantul a alegerii de Domn, și cerând investitura, în conformitate cu articolul 12 din Convenția din 7/19 August 1858. O a treia împărlășire scrisă de Președinte și de secretari se va face Locotenenței Princiare, despre alegerea Domnului, și făcându-se invitație ca de îndată să-i predeă frânele Ocârmuirii.* Aceste trei acturi subscriindu-se, Președintele cu toată Adunarea, sculându-se în picioare, va proclama în glas mare pe Alesul Domn al Țării Moldovei.

«§ 18. Dacă Domnul ales va fi față în Adunare, el va fi invitat de către Președinte ca să se sue la tribună și, în fața Adunării și a Țării, să facă

jurământul convenit. Dacă alesul nu va fi față, se va numi de îndată o deputație, compusă de doisprezece membri ai Adunării, spre a aduce pe Domnul ales în sânul Camerei. *Domnul se va sui la tribună și, înfățișându-i-se Crucea și Evanghelia, va face în glas mare următorul jurământ:*

«Jur în numele Prea Sfintei Treimi și în fața Țării mele, că voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele patriei, că voi fi credincios Constituției în textul și spiritul ei, că în toată domnia mea voi priveghia la respectarea legilor pentru toți și în toate, uitând toată prigonirea și toată ura, iubind deopotrivă pe cei ce m'au iubit și pe cei ce m'au urât, neavând înaintea ochilor mei decât binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții mei să-mi fie întru ajutor!».

«§ 19. După aceasta, *Președintele va înmâna Domnului tustrele acele citate la § 17 și va declară ședința ridicată.*

«§ 20. *Ușile se vor deschide și Domnul, urmat de membrii Adunării Generale, va intra în sala Tronului unde, suindu-se pe tron, va primi guvernământul de mâinile Comisiei Interimare, ale căreia puteri în acest minut vor conțeni. Ministrii vor face raporturile lor Domnului și ordonanțele militare de toată arma i se vor înfățișa.*

«§ 21. În minutul suirei pe tron, o salvă de artilerie de 101 tunuri și clopotele dela toate bisericile vor vesti Capitalei instalarea Domnului Stăpânitor al Țării Moldovei.

«§ 22. Aceste Instrucții se vor împărțiși de îndată Locotenenței Princiare, pentru ca în timpul convenit să reguleze localitatea convenită și celelalte serbări publice pentru întronarea Domnului, conformându-se întru aceasta la vechile datine însemnate în arhivele și în istoria țării.

«Membrii Comisiei: P. Mavrogheni, Kogălniceanu,
Lascar Rosetti, Manolache Costaki».

In 5/17 Ianuarie 1859, în a VI-a ședință, Adunarea Electivă a Moldovei a pășit la alegerea Domnului:

Iată Procesul verbal al acestei ședințe:

«Anul 1859 Ianuarie în 5 zile. Ședința a șasea se deschide sub președința Inalt Prea Sf. Sale *Părintelui Mitropolit.*

«D-l Secretar *A. Grigoriu* cetește apelul nominal, la care au fost față 49 membri, iar absenți șase, și anume: bolnavi d-nii Ștefan Catargi, P. Rôset, N. Suțu, și nu au venit d-nii P. Balș, N. Istrati și Grigorie Sturdza.

«D-l Secretar *G. Hasnaș* cetește Procesul verbal al ședinței trecute, care se adoptează de Adunare fără vreo modificare.

«D-l *Hurmutzaki*, raportorul Comisiei însărcinate cu *Redacțiunea unui*

proiect de mulțumire pentru Puterile garante, cetește acest proiect, care se adoptează de către Adunare în unanimitate, fără două voturi, d-nii A. Balș și Dimitrie Corne, cari s'au abținut dela votare. El glăsuște în următorul chip :

«Anul 1859, luna Ianuarie în 5 zile.

«Adunarea Electivă a Moldovei, în a șesca sa ședință, înainte de a proceda la alegerea Domnului, încheie :

«I. *Adunarea Electivă a Moldovei rostește a sa adâncă recunoștință Puterilor ce au subscris Tractatul de Paris pentru recunoașterea și garantarea drepturilor Principatelor Române, înscrise în Capitulațiile lor cu Imperiul Otoman.*

«II. *Adunarea Electivă, înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, declară că: Unirea Principatelor într'un singur Stat și sub un Príncipe Străin din Familiile Domnitoare ale Europei, cerută în unanimitate de Adunările ad-hoc în memorabilele zile de 7 și 9 Octomvrie 1857, a fost, este și va fi dorința cea mai vie, cea mai aprinsă, cea mai generală a nației române.*

«III. *Adunarea Electivă, în numele Țării, rostește adâncă ei părere de rău, că această mare dorință, singura care, împlinită, poate asigura fericirea a cinci milioane de Români, nu s'a împlinit; totuș ea prețuește și îmbrățișează o Constituție, care cuprinde elemente ce ținesc la realizarea dorințelor unanime și constante ale nației.*

«IV. *Adunarea sperează că Europa, în dreptatea sa, va țineă seamă de dorințele rostite, în atâtea rânduri și cu stăruință, de o întregă nație».*

«D-l Gr. Balș: Cer cuvântul pentru o cestică personală. Convicția mea și a alegătorilor mei este că Prințul Grigorie Sturdza merită de a se alege Domn al Principatului Moldovei. Majoritatea Adunării însă nu a admis pe Prințul Sturdza între candidații la domnie. Nu vreau să critic hotărîrea majorității și, pentru a feri țara de amestecurile străinilor, nu vreau să invalidez hotărîrea Camerei și voiu vota pentru unul din candidații primiți de Adunare, pe care îl voiu socoti mai demn de a împlini această misie.

«D-l M. Kogălniceanu: Declarația făcută de d-l Balș arată o susceptibilitate demnă de toată lauda. Indată însă ce un deputat intră în Adunare, el este neatârnat; numai cugetul și conștiința îl conduc; mandatele imperative de mult sunt declarate de către diferite Adunări, că nu pot îndatori cugetul deputaților.

«Se cetește o adresă a d-lui N. Suțu, prin care zice că, fiind bolnav și neputând veni, declară a-și da votul pentru d-l Colonel Alecu Cuza. Adunarea hotărăște că un membru absent nu poate lua parte la votare, asemenea dar și Prințul Nicolae Suțu.

Inalt Prea Sf. Sa Păr. Mitropolit, sculându-se în picioare, declară că ziua pentru a se alege Domnul Țării a sosit.

Inalt Prea Sf. Sa Păr. Mitropolit: Această Adunare, menită pentru a fi legislativă, se găsește întrunită astăzi numai spre alegerea Domnului Țării. Nu mă îndoesc, iubiiții mei compatrioți, că fiecare din D-voastre prețuește cât de importantă este această operație și în ce grad viitorul țării se află legat cu rezultatul ei. Mai înainte de a păși în lucrare, eu rog pe milostivul Dumnezeu ca să ne lumineze și să ne povățuească, spre a nimeri cu ale noastre voturi pe acela din candidați, carele mai mult merită încrederea obștească și ale căruia legături cu țara închezeșluesc mai mult priincioasele cugetări ale sale către compatrioți. Așa dar fiește care, povățuit de al său cuget, îndeplinească chemarea sa cu depunerea votului pentru această alegere, care, potrivit cu înțelesul Convenției, trebuie neapărat să ia sfârșit în șanța de astăzi.

«Atunci Adunarea a repetit de trei ori: «Să trăească Mitropolitul!»

«Prea Sf. Păr. Mitropolit cește în glas mare formula următorului jurământ:

«Jurați că, în votul ca aveți a da, nu veți fi povățuiți de nici o privire de interes personal, de nici o îndemnare sau înrăurire străină, de nici o părtinire și că nu veți avea dinaintea ochilor voștri decât binele Principatelor-Unite și viitorul nației române.

«Fiecare deputat, chemat unul după altul cu apel nominal de către d-l Secretar A. Grigoriu, se apropie de biuroul Președintelui și, sărutând Evanghelia și Sfânta Cruce, zice în cazul tuturor: «Jur și Dumnezeu să-mi fie întru ajutor!»

«Inalt Prea Sf. Sa Păr. Mitropolit, asistat de Viceprezidentul Adunării P. Mavrogheni, și însoțit de doi secretari, d-l Nicu Catargiu și A. Grigoriu, constatând timpul de 12 ore după art. 12 din Convenție, se scoboară dela biurou în mijlocul sălei, la biuroul provizoriu așezat acolo.

«Se trag la sorți din întregul număr al deputaților patru scrutatori și anume: d-nii *Milu, I. Pruncu, L. Catargiu, I. A. Cantacuzin.*

«Deputații, chemați de către d-l Secretar *N. Catargiu*, cu apel nominal după ordinul alfabetic, unul după altul, sculându-se dela locurile lor respective și apropiindu-se de biurou, votează în glas mare, potrivit instrucțiilor pentru alegerea Domnului, și înscriu acel vot în rubrica respectivă a tabloului alegerii.

«Inalt Prea Sf. Sa, votând ca Președinte în urmă, a rostit următoarele cuvinte:

«Aceasta este ziua care o a făcut Domnul să ne bucurăm și să ne veselim întru dânsa. Au trecut sute de ani, iubiiții mei compatrioți, de când Moldova pierduse dreptul său de a-și alege pe Domnul Stăpânitor. Acum, când mila

lui Dumnezeu s'a pogorît peste țara aceasta ca ploaia pe pământ, însuflând în inimile prea puternicilor împărați ai Europei (căroră se cuvine din parte-ne adâncă mulțumire), și a căror numai aducere aminte face fericit pe un popor, am câștigat iarăș drepturile noastre. Zic dară cu Prorocul că *aceasta este schimbarea dreptei celui Prea Inalt*, și precum în anul trecut, am zis că unde este turma, va fi și păstorul, iarăș mai repetez acelaș cuvânt și, împreună cu toată Adunarea, votez și subscriu pentru d-l Colonel Alexandru Cuza, pentru Domnul Stăpânitor al Moldovei.

«După săvârșirea votărei, scrutătorii, numărând voturile, au găsit unanimitatea de 48 voturi pentru d-l Colonel Alecu Cuza, abținându-se numai d-lui de a vota, conform § 12 din instrucțiunile alegerii.

«Adunarea păsește la subscrierea următoarelor acte :

«I. Actul care constalează alegerea de Domn, făcută în persoana d-lui Alecu Cuza, și care glăsuește :

«Anul 1859, luna Ianuarie în 5 zile, în a șasea scanță a Adunărei, și anume în a noua zi după întrunirea sa, procedându-se la alegerea Domnului, în conformitate cu art. 12 și 13 din Convenția scrisă la Paris între Inalta Poartă Otomană și între Puterile garante driturilor Principatelor-Unite Moldova și Valahia, s'a ales, cu majoritate de 48 glasuri, pe d-l Colonel Alecu Cuza Domn Stăpânitor al Moldovei. Despre care s'a făcut acest act de alegere, subscris de Adunare, și care s'a dat, odată cu ocărnuirea țarei, în mânilor înălțimei Sale Alexandru Ioan Cuza, Domn Stăpânitor al Moldovei.»

II. *Notificația din partea Adunărei generale a Moldovei către Maiestatea Sa Imperială Sultanul a alegerii Domnului*, și care glăsuește :

«In conformitate cu art. 12 și 13 ale Convenției din Paris, subscrisă între Reprezentantul Maiestății Voastre Imperiale și între Reprezentanții Puterilor Garante driturilor Principatelor-Unite Moldova și Valahia, în a noua zi după convocarea sa, și compusă fiind de patruzeci și nouă membri, Adunarea Generală a Moldovei a procedat astăzi, în 5 Ianuarie 1859, la alegerea Domnului, și cu unanimitatea voturilor, a ales pe Domnia-Lui Colonelul Alexandru Ioan Cuza Domn al Țarei Moldovei. Plină de încredere în Augusta Voastră bunăvoință pentru Principatele-Unite și în conformitate cu art. 12 din sus citata Convenție, promulgată prin Impărătescul Vostru Hatîșerif la 1 a lunei Rebi-ul evel 1275, Adunarea Generală a Moldovei vine respectuos a cere Impărăteasca Voastră Investitură pentru Domnul nostru. Dumnezeu să prelungască Augustele zile ale Maiestății Voastre Imperiale! Dumnezeu să binecuvinteze Impărăția Voastră! Aceasta este dorința cea mai vie și cea mai statornică a Adunărei Elective a Moldovei și a întregii nații române.»

«*Inalt Prea Sfinția Sa*, dimpreună cu secretarii, subscrie împărțășirea făcută Locotenenței Princiare despre Alegerea Domnului, și care glăsuește

«In puterea art. 12 din Convenția de Paris și a Instrucțiilor pentru alegerea de Domn, astăzi, la 5 Ianuarie 1859, în a noua zi dela deschiderea Adunării Elective, procedându-se la alegerea Domnului, față fiind patruzeci și nouă de deputați, și cu unanimitatea voturilor alegându-se pe d-l Colonel Alexandru Ioan Cuza Domn Stăpânitor al Țării Moldovei; subscrisul Prezident al acestei Adunări, comunicând Inaltei Căimăcării această alegere, cu onoare îi face invitație, ca, îndată trecând Înălțimei Sale Prințului Stăpânitor frânele guvernământului, să facă cunoscut despre aceasta și tuturor autorităților respective.»

«Inalt Prea Sfinția Sa Păr. Mitropolit, sculându-se atunci în picioare, proclamă în glas mare pe Domnia-Lui Colonelul Alexandru Ioan Cuza Domn al Moldovei.

«Domnul Alexandru Cuza, fiind față în Adunare, după invitarea ce i s'a făcut de către Președintele, se sue la tribună și, în fața Adunării și a țării, face următorul jurământ:

«Jur în numele Prea Sfinței Treimi și în fața țării mele, că voiu păzi cu sfințenie drepturile și interesele patriei, că voiu fi credincios Constituției în textul și în spiritul ei, că în toată domnia mea, voiu priveghia la respectarea legilor pentru toți și în toate, uitând toată prigonirea și toată ura, iubind deopotrivă pe cei ce m'au iubit și pe cei ce m'au urit, neavând înaintea ochilor mei decât binele și fericirea nației române. Așă Dumnezeu și compatrioții mei să-mi fie întru ajutor!»

«După aceasta, Președintele Adunării, Inalt Prea Sfinția Sa Păr. Mitropolit, înmânează Înălțimei Sale Domnului Alexandru Ioan Cuza—Actul prin care se constată alegerea sa, Notificația către Majestatea Sa Imperială Sultanul, și Impărțășirea către Locotenența Princiară.

«După care, d-l M. Kogălniceanu, în numele Adunării, adresează Înălțimei Sale următoarele:

«După una sută cincizeci și patru de ani de dureri, de umiliri și de degradație națională, Moldova a reintrat în vechiul său drept, consfințit prin capitulațiile sale, dreptul de a-și alege pe capul său, pe Domnul. Prin înălțarea Ta pe tronul lui Ștefan cel Mare, s'a reinălțat însăș naționalitatea română. Alegându-Te de capul său, neamul nostru a voit să implinească o veche datorie către familia Ta, a voit să-i răsplătească sângele strămoșilor Țăi, vărsat pentru libertățile publice. Alegându-Te pe Tine Domn în țara noastră, am vroit să arătăm lumii aceea ce toată țara dorește: la legi nouă om nou. O Doamne! mare și frumoasă Ți este misia. Constituția din 7 (19) August ne însemnează o epocă nouă și Măria Ta ești chemat să o deschizi! Fii dar omul epocii. Fă ca legea să înlocuească arbitrariul; fă ca legea să fie tare. Iar tu, Măria Ta, ca Domn, fii bun, fii blând, fii bun mai ales pentru acei

pentru cari mai toți Domnii trecuți au fost nepăsători sau răi. Nu uită că, dacă cincizeci de deputați Te-am ales Domn, însă ai să domnești peste două milioane de oameni! Fă dar ca domnia Ta să fie cu totul de pace și de dreptate; împacă patimile și urile dintre noi; și reintrodù în mijlocul nostru strămoșeasca frăție. Fii simplu, Măria Ta, fii bun, fii Domn cetățean; urechea Ta fie pururea deschisă la adevăr, și închisă la minciună și lingușire. Poartă un frumos și scump nume, numele lui Alexandru cel Bun. Să trăești dar mulți ani ca și dânsul, și fă, o Doamne, ca prin dreptatea Europei, prin desvoltarea instituțiilor noastre, prin simțimintele Tale patriotice, să mai putem ajunge la acele timpuri glorioase ale nației noastre, când Alexandru cel Bun zicea ambasadurilor împăratului din Bizanțiu, că România nu are alt ocrotitor decât pe Dumnezeu și sabia sa. Să trăești Măria Ta!»

«Cu încuviințarea Adunării, *Inalt Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolit* rădică ședința la două ore după amiazi.

«Președintele Adunării, (subscris) *Sofronie*, Mitropolitul Moldovei.

«Secretarii Adunării, (subscriși): *N. Catargiu, A. Grigoriu.*

«Scrutatori, (subscriși): *N. Milu, I. Pruncu, L. Catargiu, I. A. Cantacuzin.*»

Imediat după proclamarea Domnitorului de către Adunarea Electivă, Căimăcămia Moldovei a făcut Alesului Domn, în 5/17 Ianuarie 1859, următoarea Comunicare:

«Prea Înălțate Doamne!

«Conform cu comunicația sub No. 8 din 5 Ianuarie, primită din partea Adunării Naționale, întemeiată pe Regulamentul votat de Adunare pentru Alegerea Domnului, subscriși membrii ai Căimăcămiei *vin cu respect a depune în mâinile Înălțimei Voastre frânele Guvernului Moldaviei.*

«Ai Înălțimei Voastre prea plecați servi.

(s) «*V. Sturdza, A. Panu, I. A. Cantacuzin.*»

Totodată Căimăcămia Moldovei a trimis următoarea Adresă Marelui Vizir și Reprezentanților Puterilor Garante la Iași:

«Alteței Sale Marelui Vizir.

«Excelențelor Lor Reprezentanților Austriei, Franciei, Marei Britanii, Prusiei, Rusiei și Sardiniei.

«Căimăcămia Moldo are onoare a Vă anunța că astăzi—5/17 Ianuarie—Adunarea Electivă a ales Domn în unanimitatea a 49 membri prezenți pe Domnia Sa Colonelul Alexandru Ioan Cuza, căruia Căimăcămia, conform deciziunii Adunării, a remis îndată frânele Guvernului.

(s) «*V. Sturdza, A. Panu, I. A. Cantacuzin.*»

Luând frânele Guvernului Alexandru Ioan I, Domn al Moldovei, a încunoștințat Țara de Alegerea Sa prin Manifestul următor din 5 (17) Ianuarie 1859:

«Noi Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și Voința națională, Domn al Moldovei. La toți de față și viitori sănătate.

«Voința nației, prin legiuitul ei organ, Adunarea Electivă, Ne-a ales Domn al Moldovei. Suindu-Ne pe tron cu numele de Alexandru Ioan I, cea întâi datorie a Noastră este de a Ne adresă către voi, iubitorilor compatrioți, de a vă dori pace și fericire și de a vă spune cari sunt cugetările și simțirile Noastre.

«Înainte de a Ne sui pe tronul la care Ne-a chemat încrederea nației, Noi, în fața Adunării, am făcut următorul jurământ: «Jur, în numele Prea Sfintei Treimi, și în fața țarei Mele, că voiu păzi cu sfințenie drepturile și interesele patriei, că voiu fi credincios Constituției în textul și în spiritul ei, că, în toată Domnia Mea, voiu priveghia la respectarea legilor pentru toți și în toate, uitând toată prigonirea și toată ura, iubind de o potrivă pe cei ce M'au iubit și pe cei ce M'au urât, neavând înaintea ochilor Mei decât binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții Mei să-Mi fie întru ajutor»!

«Acest jurământ arată linia de purtare ce avem a păzi în Domnia Noastră. Guvernământul Nostru va fi, în toată puterea cuvântului, guvernământul precum îl vrea, precum îl statornicește Convenția încheiată în 7 (19) August 1858 între Inalta Poartă Otomană și Puterile Garante drepturilor patriei noastre. Vom fi Domn constituțional.

«Vom respecta toate drepturile Adunării Elective și toate stăruințele Noastre vor avea de țel dezvoltarea nouălor instituții, ce ne-a recunoscut Europa, și adevărata și temeinica punere în lucrare a reformelor cerute de citata Convenție.

«Îndată după alegerea fratelui Nostru, Domnul din Valahia, vom păși la înființarea Comisiei Centrale din Focșani, menită a restrânge legăturile dintre două ramuri ale aceleiaș nații. Cu concursul acestei Comisii și al Adunării Elective, guvernământul nostru se va grăbi de a face legiuirile organice cerute de Convenție, și cari sunt menite a introduce în societatea noastră marile principii ale Staturilor moderne.

«Pentru ca aceste mari reforme să aibă drept rezultat fericirea obștească, Noi sfătuim și îndemnăm pe toți compatrioții Noștri de orice stare și condiție, ca să uite desbinările și urile trecute. Numai pacea dintre noi, numai iubirea între fiii aceleiaș țări și nații, numai o deplină armonie între toate clasele societății, întrunind așa toate puterile, poate să ne întărească; și așa

și guvernământul și poporul, mână în mână, să ridicăm patria noastră din căderea în care au adus-o nenorocitele întâmplări ale trecutului.

«Misia Noastră, deși frumoasă, este mare și foarte grea! Nu vom putea-o împlini decât dacă vom avea îmbrățișarea sinceră și sprijinul puternic al compatrioților Noștri. Toate zilele Noastre vor fi întrebunțate în chip de a le merita și dobândi. Noi facem un apel la patriotismul, la râvna și activitatea funcționarilor publici, cari sunt legiuitele organe ale guvernământului în relațiile sale cu particularii. Legile căzuse în părăsire și cu dănele toată puterea Ocârmuirii. Legile trebuie să-și redobândească toată autoritatea. Puterea executivă având a fi în viitor organul legalității celei mai stricte, trebuie dar ca să fie tare și respectată de toți. Trebuie ca, în viitor, fiecare cetățean, fără osebire, să fie apărat în onorul, în viața și în averea sa. Aceste mari bunuri sunt încredințate ocrotirii autorităților publice.»

«Precum vom avea de bucurie a căuta și a răsplăti toate meritele, tot devotamentul, tot serviciul onorabil al funcționarilor mari și mici, pe atât guvernământul Nostru este necrămutat hotărât de a pedepsi fără cruțare și cu toată asprimea legilor tot abuzul și toată călcarea de lege.»

«Tuturor compatrioților Noștri le trimitem Domneasca și frățeasca noastră urare și Dumnezeu să binecuvinteze Principatele-Unite.»

(s) «Alexandru Ioan I.

«Ministru Secretar de Stat (contrasemnat) V. Alecsandri.»

Alegerea Domnitorului de către Adunarea Electivă din București s'a făcut în 24 Ianuarie (5 Februarie) 1859, după 14 zile dela Alegerea Domnitorului de Adunarea Electivă din Iași. Cauzele acestei întârzieri au fost neînțelegerile dintre candidații la Domnie.

Procesul Verbal III al Adunării Elective a Vlahiei, din 24 Ianuarie (5 Februarie) 1859, privitor la alegerea Domnului este următorul:

Astăzi, Sâmbătă, la 24 Ianuarie 1859, se deschide a treia seanță a Adunării Elective, sub prezența E. S. Păr. Mitropolit. Prezentul deschide ședința la 11 ore dimineața.

D-l *Boerescu* cere cuvântul și roagă pe E. S. Prezentul să binevoască să poștească pe Adunare a rămânea în seanță secretă, având a face o propunere.

Adunarea se consultă și primește. Se suspendă seanța publică și se trage în deosebită sală.

După o oră și jumătate de deliberare secretă, Prezentul redeschide seanța publică.

Ordinul zilei fiind formarea comisiilor de verificare, d-l *Arsache* propune să se formeze, împărțindu-se toată Camera în patru părți deopotrivă.

Adunarea primește, și se procede la întocmirea a patru comisii, compuse de toți membrii prezenți ai Adunării, afară de părinții episcopi și secretari.

Intre aceste comisii s'au împărțit osebitele județe, spre verificarea deputaților lor.

Prezidentul invită pe Comisii să se adune în bioururile lor respective, spre a procede la verificarea puterilor, rămâind seanța suspendată, iar Adunarea în permanență.

La 4 ore, Prezidentul redeschide ședința și raportorul dă cetire raportului său de verificare, care se aprobă de Adunare.

Adunarea hotărăște a se alege *doi viceprezidenți, patru secretari, doi secretari supleanți și trei cestori.*

Se pășește la alegeri, prin apel nominal și vot secret și se alege :

Ca *viceprezidenți*: d-l Vornic C. *Cantacuzino* cu 37 voturi și d-l Logofăt *Barbu Catargiu* cu 49 voturi.

Ca *secretari*: d-l *Arsache* cu 54 voturi, d-l *D. Brătianu* cu 58 voturi, d-l *Ion Cantacuzino* cu 59 voturi, d-l *Șcarlat Fulcoianu* cu 59 voturi.

Ca *secretari supleanți*: d-l *Șcarlat Turnavitu* cu 56 voturi, d-l *C. Apostolescu* cu 58 voturi.

Ca *cestori*: d-l *I. I. Filipescu* cu 59 voturi; d-l *Gheorghe Văleanu* cu 58 voturi; d-l *Al. E. Florescu* cu 56 voturi.

D-nii secretari aleși se invită de P. S. Prezidentul a-și lua locul la biuro.

D-l *Barbu Catargiu*, unul din viceprezidenți, iea cuvântul și mulțumește Adunării.

D-l *Const. Cantacuzino* mulțumește asemenea Adunării și apoi propune, că de vreme ce acum Camera este constituită, crede că poate, fără zăbavă, chiar în această seanță, proceda la alegerea Domnului, spre a nu se mai întârziă o lucrare așteptată cu atâta nerăbdare de țară. Adaogă că câmpul alegerii ne este mai întins decât totdeauna, căci Convenția nu mai face nici o deosebire între Moldoveni și Români.

Se consultă Adunarea asupra acestei propuneri, care se adoptă în unanimitate.

Apoi se face apelul nominal, spre a se constata dacă numărul deputaților prezenți este $\frac{3}{4}$ părți, ca să poată păși la alegerea Domnului, conform art. 13 din Convenția dela 7/19 August.

La apelul nominal, din deputații primiți și înscrși, se află față 64 și lipsă 2, și anume: Prințul *Barbu Știrbei* și Logofătul *Ion Slătineanu*.

Colonelul *I. E. Florescu* propune să se săvârșească jurământul, prescris în asemenea caz de art. 31 din Regulamentul Organic.

Adunarea se consultă și primește.

Atunci *Prea Sfinția Sa Părintele Mitropolit se rădică în picioare și pronunță, cu glas mare, în fața deputaților, formula jurământului, și apoi toți deputații, unul după altul, pășesc la birou, unde săvârșesc jurământul cerut, cu mâna pe Sf. Evanghelie și sărutând Sf. Cruce, pronunțând cu glas mare: «jur».*

După aceasta, se procedează, prin apel nominal și vot secret, la alegerea Domnului.

Se deschide scrutinul și, după citirea biletelor, Prea Sf. Sa Părintele Mitropolit, Prezidentul Adunării, proclamă că s'a ales Domnul Țării-Românești, cu unanimitatea voturilor exprimate, adică 64, Prințul Moldovei Alexandru Ioan I. Cuza.

La această proclamare, toată Adunarea se rădică și sala răsună de aplauzele și strigările, de trei ori repetate, ale deputaților și publicului: «Să trăească Unirea! Să trăească Alexandru Ioan I Cuza! Să trăească Puterile Suzerană și Garante!»

Acest act însemnat al Adunării se constată printr'un Proces verbal, redactat chiar în șeață.

D-l *Ioan Brătianu* propune ca, prin depeșă telegrafică, să se anunțe îndată de către Adunare, prin Prezidentul ei, Prințului Alexandru Ioan I alegerea sa. Asemenea să se notifice și Căimăcămiei.

Adunarea primește și se și face urmare îndată.

D-l *V. Boerescu* cere cuvântul și, suindu-se la tribună, pronunță câteva cuvinte asupra marelui importanțe a actului săvârșit. Alegerea unui singur Domn în ambele Principate, zice d-l Boerescu, va înlesni mult punerea în lucrare a nouălor noastre instituții.

Prințul Dimitrie Ghică se sue asemenea la tribună și, spre completarea celor zise de d-l Boerescu, arată că, când s'a propus candidatura Prințului Alexandru Ioan I Cuza, și când s'a dovedit că această unire ne asigură de un viitor fericit, îndată aceia ce se socotesc majoritate au primit această propunere cu o adevărată abnegare și entuziasm. Roagă dar a se constată acest adevăr înaintea nației, spre dovedirea că atunci când se cere sacrificiu pentru patrie, nu se află partide, cunoscând că suntem toți frați și că unirea face forța.

Se consultă Adunarea asupra subînsemnării arz-mahzarului către Inalta Poartă, și Adunarea hotărăște a se face această lucrare mâne.

După aceasta *Prezidentul* ridică ședința la 6 și 1/2 ore seara și hotărăște viitoarea șeață pentru Duminecă, la 11 ore.

«Prezidentul, (subscris) Nifon, Mitropolitul Ungro-Vlahiei.

«Secretarii, (subscriși) A. Arsache, I. Cantacuzino, S. Fălcoianu, D. Brătianu.»

Procesul verbal despre alegerea Prințului Alexandru Ioan I Cuza ca Domn al Valahiei, în 24 Ianuarie (5 Fevruarie) 1859 :

Principatele Unite. Adunarea Electivă a Țării-Românești.

«Astăzi, Sâmbătă, în 24 Ianuarie, Adunarea Electivă procedând la vot pentru alegerea Domnului său, rezultatul a fost că, cu unanimitate, s'a ales *Alexandru Ioan I Cuza*, Domnul actual al Moldovei, și s'a proclamat Domn și al Țării Românești. Se constată acest rezultat sub iscălitura Președintelui și ale Secretarilor.

«Președintele, (subscris) Nifon, Mitropolit.

«Secretarii, (subscriși :) A. Arsache, I. Cantacuzino, D. Brătianu, S. Falcoianu.»

Cuvântul pronunțat de d-l V. Boerescu la finele ședinței Adunării Elective a Valahiei, în 24 Ianuarie (5 Fevruarie) 1859, este următorul :

«Această zi este cea mai mare ce au văzut Românii în analele istoriei lor ! Actul ce am făcut noi astăzi, este un act ce dovedește la noi un patriotism și o dezinteresare așa de mare, cum rar se pot vedea exemple la națiunile cele mai civilizate ale Europei. Sunt acum mai mult de doi secolii și jumătate, de când unirea Românilor, aspirațiune generoasă a tuturor generațiilor, căută să se realizeze prin puterea materială, prin forță, prin sânge. Astăzi unirea se realizează prin puterile morale, prin armele spirituale.

«Grație vouă, mandatarii ai nației, cari știurați într'un moment a vă învinge toate pasiunile, a călca peste toate interesele egoiste, a înnăbuși orice uri, și a depărtă orice simpatii și antipatii personale, spre a depune pe altarul patriei, pur și virgin, acest princip al reconcilierii generale și al puterii naționale ! Grație Inaltelor Puteri Garante, cari ne arătară drumul prosperității și al mărimii noastre, prin recunoașterea și garantarea drepturilor noastre naționale și a vechilor noastre tractate, pe cari părinții noștri le apărră cu sângele lor, și cari stăteau ascunse și amorțite sub vâlul uitărei și al violărei !

«O eră nouă se deschide pentru noi. Această eră este aceea a regenerării noastre. Voi veți avea mândria a spune nepoților voștri, că ați pus cea dintâi piatră la acest nou edificiu, și accentele voci și recunoștinței lor se vor transmite răsunând din generație în generație !

«Și care este natura actului ce noi săvârșirăm cu atâta regularitate, liniște și dezinteresare ? Alegerea Domnului Alexandru Ioan I Cuza este ea conformă cu Convenția din Paris ? Liniștiți-vă, Domnilor, și căutați fiecare răspunsul în conștiința și rațiunea voastră. Alegerea noastră este legală ; actul nostru este din cele mai legitime ce un om poate face, în circumstanțe atât de

grele. El nu este în nimic contrariu literei Convenției ; din contră, este absolut conform cu spiritul său.

«Convenția voește ca fiecare Principat să-și aibă un guvern al său. Dar guvernul unui Stat se compune mai ales din puterea legislativă și executivă. Acest princip atinsu-s'a în ceva ? Nici de cum. Fiecare Principat, atât Moldova cât și Țara-Românească, are un guvern separat, adică o Cameră a sa, un minister al său, o administrație a sa. Unirea noastră nu este politică, este numai personală. Am unit adică două guverne într'o singură mână. Dar guvernele sunt două, deși persoana este una, cecace este absolut conform cu Convenția.

«Pe de altă parte, ce și-au propus Puterile. Garante prin actul lor dela 7/19 August ? Ele și-au propus, între altele, ca aceste țări, prin indentitatea legilor lor, prin acțiunea comună a guvernelor lor, să ajungă la puterea ce le face a se respecta ca nație, și la prosperitatea materială ce le face a se rădica ca societate. Acest rezultat s'ar fi putut dobândi oare, când fiecare Principat ar fi avut un Domn ? Foarte anevoie, sau poate nicidecum. Politica fiecărui Domn ar fi fost alta, și principiul guvernelor lor ar fi fost altul. De aci urmă că și ministerele lor, și Camerele lor, și membrii lor în Comisiunea Centrală ar fi diferit de principii și de sentimente.

«Cum dar atunci o lege de interes general s'ar fi putut crea, când ea trebuia să fie lucrată de Comisiunea Centrală și aprobată de amândouă Camerele ? Atât Comisiunea, cât și Camerele, fiind împărțite în idei opozite, nu ar fi putut ajunge la nici un rezultat. Tot acelaș fenomen s'ar fi văzut, când ar fi fost vorba de o lege de interes special care, discutată de o Cameră, trebuia să fie revăzută de Comisiunea Centrală.

«Numai o singură persoană, unind amândouă guvernele, poate face ca aceeaș politică să domineze în amândouă Camerele și Comisiunile, și ca aceeaș acțiune să se vadă între ambele țări ; atunci vom putea ajunge cu mai multă realitate și tărie la scopul propus de Puterile Garante.

«Actul nostru dar este din cele mai legale. El nu va lipsi, peste puțin, a fi aplaudat de Europa întreagă, precum, astăzi, este aplaudat de toată națiunea română.

«Să trăească Domnul nostru ! Să trăească Puterile Garante !»

Telegrama Mitropolitului Valahiei Nifon, adresată Domnitorului Alexandru Ioan I Cuza, din 24 Ianuarie (5 Fevruarie) 1859:

«Inălțimei Sale Alexandru Ioan I Domn Moldovei și Țării-Românești.

«Astăzi, la 24 Ianuarie 1859, la șase ore după amiază, Adunarea Electivă a Țării-Românești, procedând conform Convenției, la numirea Domnului

Stăpânitor, a ales în unanimitate pe Înălțimea Voastră. Obșteasca Adunare salută cu respect și onor pe Domnul său și-l invită să iea cărma țării.

«Prezidentul Adunării Elective,
(s) «Nifon, Mitropolitul Ungro-Vlahiei.»

Imediat după această comunicare, *Domnitorul Alexandru Ioan I Cuza* adresează Impăratului Napoleon III, în 24 Ianuarie (5 Fevruarie) 1859, următoarea scrisoare :

«Sire,

«Adunările Elective din Moldova și din Valahia m'au proclamat în unanimitate Principe Domnitor al Valahiei și Moldaviei. Astfel se află realizată de fapt acea unire completă, pe care amândouă țările au cerut-o de atâtea ori, și pe care Maiestatea Voastră ați binevoit a o apăra în Consiliile Europei. Pentru ca acest fapt să capete puterea unui drept necontestat, simțesc că este necesar, ca protecțiunea tutelară a Maiestății Voastre să continue a se întinde peste țara noastră. Ca interpret natural al aspirațiunilor și al nevoilor sale, ieau, Sire, libertatea de a mă adresa Maiestății Voastre, cu toată încrederea unei inimi recunoscătoare pentru binele ce Ea ne-a făcut, și plină de speranță în binele ce Ea ne rezervă pentru viitor; soarta României este sub ocrotirea Maiestății Voastre, adică în momentul care se hotărăsc destinele ei, nu mai am nici o temere și sunt asigurat că Providența ne va ajuta.

«Rog pe Maiestatea Voastră să binevoască a primi omagiul recunoștinței mele și al respectului, cu care sunt, Sire, al Maiestății Voastre prea ascultător servitor.

(s) «Alexandru Ioan.»

A doua zi, în 25 Ianuarie (6 Fevruarie) 1859, *Alexandru Ioan I, Domnul Moldovei și al Valahiei, adresează Puterilor Garante următoarea mijlocire:*

«Adunarea Electivă a Moldovei, în șanța din 5 Ianuarie, ne-a ales în unanimitate Domn al Moldovei.

«Acest onor nesperat de mine îmi impunea datoria către țară de a consacra toate puterile mele în serviciul țării mele și nu m'am stânjenit nici un moment de a lua greaua sarcină a Guvernului.

«Astăzi Adunarea Electivă a Valahiei concentrează, asemenea asupra persoanei mele, unanimitatea sufragiilor ei, proclamându-mă Domn al Țării-Românești.

«Din această hotărîre a ambelor Adunări naționale, surori prin atâtea titluri și mai ales prin simțirea patriotismului, izvoarește o semnificare în-

destul de vederată pentru toți, adică Unirea completă a Principatelor, pe care nația română a voit a o întemeia. Eu nu pot atribui alt înțeles alegerei mele, și cred că compatrioții mei m'au ales ca reprezentant al acestei idei mărețe, de a cărei realizare țara leagă fericirea sa.

«Sufrajiile lor unanime îmi permit astăzi de a fi organul lor, și dar nu voesc a pierde nici un moment, fără ca să vin a face o supremă chemare la mărinimia Marilor Puteri, cari ne-au dat până acum atâtea dovezi de interes.

«Persistența Românilor în dorința Unirii este o dovadă netăgăduită că satisfacția adevăratelor trebuințe și a aspirărilor legitime ale țării consistă în realizarea completă a acelei dorințe. Acea persistență ne va fi un titlu în ochii Puterilor, și îndrăznim a spera că ea ne va merita o aprobăție unanimă în consiliile Europei.

«Plin de încredere în înalta dreptate a Puterilor, noi le rugăm să consfințească actul măreț ce am îndeplinit, și de a feri astfel nația română de adâncă desperare, în care ar cădea, dacă ar vedea înlăturându-se realizarea dorinței sale, cea mai scumpă și mai statornică.

«Intemeiându-mă din nou pe votul Adunărilor ad-hoc, rostit din nou de Adunarea Moldovei în șanșa sa din 5 Ianuarie, constat încă odată că țara a cerut Unirea cu un Prinț străin. Cât pentru mine personal am lucrat totdeauna la succesul acestei combinări, și alegerea mea nu a putut slăbi nici cum convingerile mele de mai înainte.

«Lipsit de ambiție personală, și nedorind alta decât binele țării mele, așa precum ea îl înțelege și îl cere, nu am trebuință de a declara că voi fi totdeauna gata de a mă întoarce la viața privată, și că nu voi considera retragerea mea ca un sacrificiu, dacă Marile Puteri, luând în băgare de seamă dorințele legitime ale unei nații ce aspiră a se desvoltă și care vede dinaintea sa deschizându-se calea unui nou viitor, ar consfinși, prin a lor hotărâre, o combinație ce, pentru această nație, ar îndeplini toate sperările ei.

«Acestea sunt . . . simțirile cari însuflețesc nația, al căreia interpret sunt fericit de a mă găsi însumi. Fie-mi permis de a crede că, prin puternica intervenție a Cabinetului . . . soarta Românilor va fi hotărâită în conformitate cu dorința ce a exprimat nația întregă.

(s) «Alexandru Ioan.»

Principele Alexandru Ioan Cuza a depus jurământul în fața Adunării Elective din București în Ședința acestei Adunări, în 8/20 Fevruarie 1859.

Procesul verbal al IX-lea al acestei ședințe este următorul:

«Astăzi, Duminecă la 8 Fevruarie anul 1859, Adunarea Electivă a Țării-Românești, convocată în seanță extraordinară cu ocazia venirii Înălțimei Sale Domnului Stăpânitor, s'a adunat, sub prezidenția d-lui *Costache Cantacuzino*, unul din Viceprezidenți, care deschide seanța la 2½ ore după amiazi.

«Anunțându-se că Înălțimea Sa a sosit și se află în biserică, d-l Viceprezident *Costache Cantacuzino*, împreună cu membrii biuroului, ies în deputație, spre întâmpinarea Înălțimei Sale, care intrând în sala ședințelor, precedat de Eminența Sa Părintele Mitropolit cu tot clerul, în aclamațiile deputaților și ale poporului, s'a suit la biurou și, cu mâna pe *Evangelhie*, pronunță în fața Adunării următorul jurământ:

«Jur, în numele prea Sfintei Treimi și în fața țării, că voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele Principatelor-Unite, că în toată Domnia Mea voi priveghiia la respectarea legilor pentru toți și în toate și că nu voi avea înaintea ochilor Mei decât binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții Mei să-Mi fie întru ajutor.»

«Se primește de Adunare cu mare entuziasm, mulțumire și recunoștință.

«Eminența Sa Mitropolitul ica cuvântul și pronunță următorul discurs:

«Măria Ta! Sunt secolii de când acest popor, care te înconjoară și te îmbrățișează cu lacrimi de bucurie, nu încetă strigând către Cel Atotputernic și chemând luarea Lui aminte la suferințele și durerile sale. În mijlocul atâtor nenorociri, de cari fu apăsător, n'a avut apărător decât singură credința sa în Dumnezeu, și speranța într-o Providență, care îl mână prin cărări neștrăbătute către limanul așteptat. Dumnezeu dar, Măria Ta, pentru credința lui cea neclintită întru dânsul, nu-l părăsi în voia furtunelor, ci-l sprijini cu brațul său cel prea puternic, și-l conduse, printre stânci și prăpăstii, mântuindu-l de toate pericolele ce-l amenințară ca să-l șteargă din cartea viitorimei. Acest popor, Măria Ta, în adâncul suspinelor sale, așteptând după credința și speranța sa, nu se îndoește că Măria Ta ești cel trimis de Providență, ca să pui sfârșit suferințelor și durerilor lui; nu se îndoește că Măria Ta ești venit ca să-l luminezi cu înțelepciunea Măriei Tale, și să-i pregătești un viitor fericit și demn de gloria strămoșilor noștri, din care se vede căzut. În sfârșit, Măria Ta, ca chemat de poporul român și trimis de Providență, întinde-i dreapta Ta, ridică-l din căderea sa și-l condă pe câmpiile cele pline de flori neveștejite; căci numai acolo poate el să-și redobândească cununa gloriei și a virtuții, cu care se încununară odată nemuritorii noștri strămoși; iar Măria Ta să trăiești ani mulți, ca să lași mai multe pagini de fapte în istoria dulcii noastre patrii.»

«Măria Sa răspunde cuvintele următoare :

«In curajul cu care ați desăvârșit aclul măreț, Domnilor Deputați, Mă însuflu de o îndoită putere pentru a înainta, cu concursul Domniilor Voastre, fără șficală, tot ce va conduce nația română spre fericire, încredințându-vă că, întru aceasta, nu voi cruța nici o osteneală, nici Mă va oprî vreo primăjdie. Intemeieze-se dar frăția românească !

«După aceasta, cu acelaș ceremonial cu care a intrat, Înălțimea Sa se re-trage din sala Adunării; iar Eminența Sa *Prezidentul* rădică ședința.

«Prezidentul (subscris) Nifon, Mitropolitul Ungro-Vlahiei.

«Viceprezidentul (subscris) C. Cantacuzino.

«Secretarii (subscriși): B. Arsache, Scarlat Fălcoianu, Scarlat Turnavitu, C. Apostolescu.»

Manifestul Domnitorului Alexandru Ioan I către poporul Valahiei din 8/20 Fevruarie 1859:

«Principatele-Unite Țara-Românească și Moldova.

«Noi, Alexandru Ioan I, cu mila lui Dumnezeu și voința națională, Domn al Moldovei și al Țărei-Românești. La toți de față și viitori sănătate.

«Voința nației prin legiuitele sale organe, Adunările naționale electivă din Iași și București, Ne-a ales Domn al Moldovei și al Țărei-Românești. Acest mare act național, săvârșit prin unanimitatea voturilor amânduror Adunărilor, a unit tronurile lui Ștefan cel Mare și al lui Mihail Viteazul.

«In ochii Noștri, acest act este triumful unui princip mântuitor, ce face să bată inimile tuturor Românilor: frăția românească.

«Suindu-Ne pe tron cu numele de Alexandru Ioan I, mândru și fericit de a vedea numele Nostru înscris în rândul Domnilor Țărei-Românești, cea întâi datorie a Noastră este de a Ne adresa către voi, iubiților compatrioți din Țara-Românească, de a vă ura pace și fericire, și de a vă spune cari sunt cugetările și ținirile Noastre.

«Inainte de a Ne sui pe tronul Țărei-Românești, Noi, în fața Adunării am făcut următorul jurământ: «Jur, în numele Prea Sfintei Treimi și în fața țărei, că voi păzi cu sfințenie drepturile și interesele Principatelor Unite; că în toată domnia Mea voi priveghiă la respectarea legilor pentru toți și în toate și că nu voi avea înaintea ochilor Mei decât binele și fericirea nației române. Așa Dumnezeu și compatrioții Mei să să-Mi fie întru ajutor.»

«Linia Noastră de purtare în oblăduirea Țărei-Românești nu o putem mai bine arăta, decât întrebunțând aceleași cuvinte ce am rostit la suirea Noastră pe tronul Moldovei:

«Vom fi domn constituțional; vom respecta toate drepturile Adunării Elective; și toate stăruințele Noastre vor avea de țel desvoltarea nouălor

instituții ce ne-a recunoscut Europa și adevărata și temeinica punere în lucrare a reformelor, ce sunt menite de a introduce în societatea noastră marile principii ale Staturilor moderne. Pentru ca aceste mari reforme să aibă drept rezultat fericirea obștească, Noi sfătuim și îndemnăm pe toți compatrioții Noștri de orice stare și condiție, ca să uite desbinările și urile trecute. Numai pacea dintre noi, numai iubirea între fiii aceleiaș țări și nații, numai o deplină armonie între toate clasele societății, întrunind așa toate puterile, poate să ne întărească, și așa și guvernământul și poporul, mână în mână, să ridicăm patria noastră din căderea în care au adus-o nenorocitele întâmplări ale trecutului. Misia Noastră, deși frumoasă, este foarte grea. Noi nu vom putea-o împlini, decât dacă vom avea îmbrățișarea sinceră și sprijinul puternic al compatrioților Noștri; toate zilele Noastre vor fi întrebuintate în chip de a le merita și dobândi. Noi facem un apel la patriotismul, râvna și activitatea funcționarilor publici, cari sunt legiuitele organe ale guvernământului în relațiile sale cu particularii. Legile căzuse în părăsire și cu dănsese toată puterea ocărnuirei. Legile trebuie să-și redobândească toată autoritatea. Puterea executivă, având a fi în viitor organul legalității celei mai stricte, trebuie dar să fie tare și respectată de toți. Trebuie ca, în viitor, fiecare cetățean, fără osebire, să fie apărat în onoarea, în viața și în averea sa. Aceste mari bunuri sunt încredințate ocrotirii autorităților publice. Precum dar vom avea de bucurie a căuta și a răsplăti toate meritele, tot devotamentul, tot serviciul onorabil al funcționarilor mari și mici, tot așa guvernământul Nostru este nestrămutat și hotărît de a pedepsi fără cruțare și cu toată asprimea legilor toată călcarea de lege.

«Aceasta este profesia noastră de credință ce o adresăm Țărei-Românești, întocmai precum am adresat-o și Moldaviei. Ea arată toată mărimea și greutatea misiei ce Ne este încredințată de către voința națională. Vom avea însă curajul de a o primi și energia de a o împlini; căci ne răzămăm pe concursul înțelept și patriotic al unui popor, ce voește a se regenera și a se face vrednic de mărimea numelui său de nație română. Tuturor compatrioților Noștri le trimitem domneștile și frățeștile noastre urări, și Dumnezeu să binecuvinteze Principatele-Unite!

«Datu-s'a în domneasca Noastră rezidență a Țărei-Românești, Bucureștii, în ziua de 8 Februarie, anul mântuirii 1859, iar al domniei Noastre în Principatele-Unite cel întâiu.

«Alexandru Ioan.

«Ioan A. Filipescu, Nicolae Golesecu, Barbu Catargiu,
Barbu Vlădoianu, Ioan C. Cantacuzin, Grigorie Filipescu, Dimitrie Brătianu.»

*

În Iași și București stau la finele anului 1858 față în față două partide politice: acei cari reprezentau trecutul și acei cari săvârșise luptele recente pentru a rosti dorințele poporului român în Divanurile ad-hoc. Toate și unicele silințe ale celor întâi se concentrau în Alegerea Domnitorilor Moldovei și Valahiei; pentru acești din urmă Alegerea Domnului eră numai o punte spre a ajunge treptat la îndeplinirea celor patru dorințe ale Divanurilor ad-hoc.

Cei întâi nu se preocupau decât de candidaturile la Domnie. În Moldova erau trei candidați: fostul Domn Mihail Grigorie Sturdza, fiul acestuia Principele Grigorie Mihail Sturdza, și fostul Caimacam Principele Nicolae Konaki-Vogoride. În Valahia erau trei foști domni candidați: Alexandru D. Ghika, Barbu D. Știrbei și George Bibescu.

Partidul național din amândouă Principatele nu avea nici un candidat, dar nu vroia cu nici un chip ca Domnul ales să reprezinte trecutul, ori și cari ar fi fost calitățile ce putea să aibă ca persoană. *Partidul național tindea ca Alegerea Domnului să fie o manifestare hotărâtoare a ruptoarei poporului român cu trecutul apăsător.*

În Căimăcămia Moldovei, Ștefan Catargiu reprezintă candidatura la Domnie a fostului Domn Mihail Sturdza, iar Anastasie Panu eră conducătorul politic al națiunii și cu dânsul s'a unit dela început Vasile Sturdza, pentru a formă în guvern majoritatea în partea partidului național. Anastasie Panu a fost primul bărbat român, care, ajuns în capul guvernului, a dat piept cu influința puternică exercitată de Poarta Otomană și a decis a o sfărâma. Catargiu se plecă dinaintea «Poruncii», care venia dela Constantinopole și dela Puterile Garante; pentru Panu «Porunca» venia dela națiune, care o dăduse prin glasul Divanurilor ad-hoc. *Panu își zicea: — Nu de geaba au muncit Unioniștii, ca să unească într'un gând și într'o lucrare comună tot ce poporul român avea mai de seamă. — Nu de geaba a izbutit Dimitrie Rallet să descâlue în fața lumii uriciosul complot ce se urzia pentru a așeză pe tronul lui Ștefan cel Mare pe Nicolae Konaki-Vogoride. Panu își zicea: — Unioniștii nu mai au acum a exprima dorințe, ci au datoriat a le realiza prin fapte hotărâtoare.*

De aceea majoritatea Căimăcămiei din Iași făcea cunoscute țarei în fiecare zi hotărârile ce luă, iar întrunirile și alegerile fiind absolut libere, conștiința națiunii a fost luminată și îndreptată nu spre persoane, ci spre datoritiile cetățenești cele mari. Astfel majoritatea Căimăcămiei a asigurat izbânda Partidului Național.

Mai eră încă ceva. Căimăcămia din Iași, în unanimitate, declarase, chiar din primele zile ale instalării sale, că ea se ține de cele 66 zile ce-i erau impuse prin Convențiunea dela 7/19 August 1858. Majoritatea Căimăcămiei a luat în mâinile sale cu sinceritate și energie a îndeplini întocmai articolul 49 al Convenției.

Ceace se petrecea în Iași eră cunoscut în București prin publicațiunile oficiale ale Căimăcămiei din Iași, prin ziarele din București și prin «Etoile du Danube» din Bruxela. Aveau Caimacamii din București tot timpul, chiar de se țineau de cele 66 zile ale Convenției, să cunoască, să priceapă și să urmeze impulsivitatea puternică ce li se da din Iași, și pe care au fost siliți după 19 zile să o urmeze nu de voie, ci de nevoie.

În București cei trei Caimacami însă vroiau să impună Valahiei pe candidatul lor, și de aceea numai pe Vodă George Bibescu îl aveau dinaintea lor. Având unanimitatea în Guvern și crezând că se puteau sprijini pe o majoritate însemnată în Adunarea Electivă, nu mai voiau să asculte de vocea țarei, căci își închipuiau că nu erau răspunzători poporului român de faptele lor, ci Sultanului și Puțerilor Garante.

Caimacamii din București, rămâind astfel izolați, în mijlocul unui popor care de mult timp se frământă pentru a intra în rândul popoarelor celor vii, erau ca o iezătură învechită și slabă, care se desface și dispare, ruptă de torentul puternic ce se revarsă asupra ei. Torrentul a crescut și a trecut peste capetele reprezentanților trecutului. De aceea nici nu le-a venit în minte Caimacamilor din București, ca unor oameni mai bătrâni și mai experimentați, să facă ei, în cea întâi ședință a Adunării Elective, propunerea de a alege Domn al Valahiei pe Domnul ales de Adunarea Electivă a Moldovei cu 19 zile mai înainte.

Dacă ar fi fost în Iași o Căimăcămie lucrând ca cea din București, care ar fi fost rezultatul dobândit? S'ar fi ales în Iași unul din cei trei Candidați la Domnie ai trecutului și în București acel Candidat pe care-l doriau și-l impuneau Caimacamii. — Ce situațiune s'ar fi creat pentru viitor? Națiunea română ar fi trebuit în tot cazul să înceapă din nou o luptă mai grea, mai energică și mai îndelungată decât aceea dela 1856 până la 1858, în care rămăsese învingătoare.

INSEMNĂTATEA EUROPEANĂ

A

REALIZĂRII DEFINITIVE A DORINTELOR ROSTITE DE DIVANURILE AD-HOC

IN 7/19 ȘI 9/21 OCTOMVRIE 1857

DE

DIMITRIE A. STURDZA

Secretarul general al Academiei Române.

III.

Sedința dela 16 Martie 1912.

În întâia și a doua Cuvântare asupra *Insemnătății Europene a Realizării Definitive a Dorințelor rostite de Divanurile ad-hoc în 7/19 și 9/21 Octomvrie 1857*, — am expus greaua situațiune creată Principatelor-Unite prin Convențiunea din 7/19 August 1858, — împrejurările cari au produs îndoita alegere a Principelui Alexandru Ioan, — luarea frânelor guvernelor din Iași și București de Domnitorul ales în unanimitatea voturilor de amândouă Adunările Elective, — precum și efectul produs prin aceste acte în Principate și în străinătate.

Adunarea Electivă din Iași, votând, înainte de a păși la alegerea Domnului, recunoștința țarei către Puterile semnatare Tratatului de Paris din 18/30 Martie 1856 și Convențiunii din 7/19 August 1858, — a declarat că *Unirea Principatelor într'un singur Stat și sub un Principe Străin din Familiile Domnitoare ale Europei*, cerută de unanimitatea Adunărilor ad-hoc în 7/19 și 9/21 Octomvrie 1857, a fost, este și va fi dorința cea mai vie, cea mai aprinsă, cea mai generală a nației române, — și a rostit totodată adâncă ei părere de rău, că această dorință nu s'a îndeplinit.

Asemenea și *Principele Alexandru Ioan* în Mijlocirea ce a adresat Puterilor Garante în 25 Ianuarie (6 Fevruarie) 1859 se exprimă în modul următor :

«*Intemeindu-mă din nou pe votul Adunărilor ad-hoc, rostit din nou de Adunarea Moldovei în șanța sa din 5 Ianuarie, constat încă odată, că țara a cerut Unirea cu Prinț Sbrăin. Lipsit de ambiție personală și nedorind alta decât binele țării mele, așa precum îl înțelege și îl cere ea, nu am trebuință a declara că nu voiu considera retragerea mea ca un sacrificiu, dacă Marile Puteri, luând în băgare de seamă dorințele legitime ale unei nații ce aspiră a se desvolla și vede dinaintea sa desfășurându-se calea unui viitor, ar consimți prin a lor hotărîre o combinație, ce pentru această nație ar îndeplini toate speranțele ei.*»

Mai amintesc că atât Adunarea Electivă din Iași în 5/17 Ianuarie, cât și Adunarea Electivă din București în 24 Ianuarie (5 Fevruarie) 1859 au notificat Sultanului alegerile desăvârșite și au cerut să se dea Domnitorului investitura, conform articolului 12 din Convențiunea din 7/19 August 1858, care în alineatul final decide: «*Investitura se va cere ca în trecut și ea va fi dată în termenul de o lună cel mult.*»

Aci se opresc amândouă cuvântările mele.

Rămâne acum să arăt ce deciziuni s'au luat de Guvernul Otoman și de Puterile Garante în privirea îndoitei alegeri.

Se va dovedi cu Acte și Documente, că *Realizarea Definitivă a Dorințelor rostite de Divanurile ad-hoc în 7/19 și 9/21 Octombrie 1857 — avea nu numai o Insemnătate Europeană, ci reprezintă mai ales o Necesitate Europeană* —, și ca atare nu putea să nu fie, mai curând sau mai târziu, îndeplinită definitiv de fapt și de drept.

Documentele ce voiu cită de aci înainte sunt oficiale și au fost tipărite în 1867 de Guvernul Marelui Britanii sub titlul: — *Papers respecting the United-Principalities of Moldavia and Wallachia, prezinted to the both Houses of Parliament by Command of Her Majesty.*

Notificarea îndoitei Alegeri a Domnitorului și cererea de recunoaștere a acestei alegeri s'au făcut de amândouă Adunările chiar în ziua alegerii — în 5/17 Ianuarie și 24 Ianuarie (5 Fevruarie) 1859.

Cu toate că în Convențiunea din 7/19 August 1858 se prevede anume că Investitura se va da până într'o lună, răspunsul s'a dat de Curtea Suzerană și de Puterile Garante numai după șese luni, prin hotărârea *Conferinței din Paris din 25 August (6 Septembrie) 1859.*

Iată textul Protocolului acelei Conferințe:

«*Plenipotențiarul Turciei anunță că a adus la cunoștința Curții sale rezoluțiunea prezentată de Plenipotențiarul Franciei, Marci Britanii, Prusiei, Rusiei și Sardiniei, inserată în Protocolul din 31 Martie (13 Aprilie), și că este autorizat a face, în numele Guvernului său, răspunsul următor:*

«*Sublima Poartă, luând în considerație recomandarea făcută de cele șese Puteri Garante, conferă în mod excepțional și pentru această singură dată investitura Colonelului Cuza ca Hospodar al Moldovei și al Valahiei, — fiind bine înțeles, că pentru toate alegerile și investiturile viitoare ale Hospodarilor, se va procede în mod riguros în conformitate cu principiile așezate în Convențiunea din 7/19 August 1858.*

«*În consecință, și pentru a mănșinea principiul despărțirii administrative, pe care este bazată numita Convențiune, Sublima Poartă va da Colonelului Cuza două Fermane, dintre cari unul conferă investitura pentru Moldova și celălalt pentru Valahia; și noul Hospodar pentru amândouă Principatele, după ce va fi primit Fermanele sale de investitură, va veni la Constantinopole, după exemplul predecesorilor săi, îndată ce trebile administrațiunii amânduror Principatelor îi vor permite a se absentă.*

«*Principele chemat de astădată în mod excepțional la Hospodaratul Moldovei și Valahiei va mănșinea pentru fiecare din cele două Principate o administrație separată și distinctă una de alta, afară de cazurile prevăzute în Convențiune.*

«*Fiindcă Puterile semnatare Convențiunii din 19 August au hotărât a nu suferi nici o înfracțiune la clauzele acestei Convențiuni, — Sublima Poartă, în cazul unei violațiuni a acestui Act în Principate, după ce va face demersurile și va cere informațiunile necesare dela Administrațiunea Hospodarală, va aduce această împrejurare la cunoștința Reprezentanților Puterilor Garante la Constantinopole, — și odată faptul înfracțiunii constatat prin o comună înțelegere cu dânsii, Curtea Suzerană va trimite în Principate un Comisar ad-hoc, însărcinat a face ca măsura, care a dat loc la înfracțiune, să fie anulată. Comisarul Sublimei Porți va fi însoțit de Delegații Reprezentanților la Constantinopole, cu cari va procede în comun acord și înțelegere. Dacă nu se vor îndrepta lucrurile în urma cererii făcute, Comisarul Sublimei Porți și Delegații vor declara Hospodarului, că în vederea*

refuzului de a se supune, se va aviză a se întrebuiți măsuri coercitive. In acest caz, Sublima Poartă se va concertă fără întârziere cu Reprezentanții Puterilor Garante la Constantinopole asupra măsurilor ce vor crede cu cale a se lua.

«Plenipotențiarul Austriei aderă la declarațiunea Plenipotențiarului Turciei.

«Conferința iea act de răspunsul Guvernului Otoman, și găsindu-l întru toate conform cu rezoluțiunea inserată în Protocolul din 13 August, decide că declarațiunea condițională din acea rezoluțiune trebuie considerată ca imediat perfectă și că va primi, în cazul întâmplător, întreaga ei executare».

Ministrul de Externe al Inaltei Porți, Mehmed-Djemil Pașa, comunică în mod oficial Reprezentanților Puterilor Garante la Constantinopole în 20 Noemvrie (2 Decemvrie) 1861 cōpiile celor două Ferme hotărite de Protocolul din 25 August (6 Septemvrie) 1859.

Nota oficială are cuprinderea următoare:

«Subsemnatul, Ministru ad-interim al Afacerilor Străine al Sublimei Porți, are onoarea a comunica, din ordinul Majestății Sale Imperiale Sultanului, Domnului... copia Fermanului Imperial conținând dispozițiunile cele nouă adoptate în comună conglăsure (d'un commun accord) cu Marile Puteri Garante, și pentru cât va trăi (la vie durant) Principele Cuza, asupra Organizațiunei administrative și Legislative a Principatelor-Unite Moldova și Valahia.

«Sublima Poartă se măgulește că Moldo-Valahii vor ști prețui importanța modificărilor ce li s'au acordat acum, că se vor sili a nu depăși limitele legitime ale acestor modificări, și că ei nu vor căută a le atribui un alt caracter decât acela specificat în numitul Ferman Imperial.

«E de asemenea bine înțeles că, la cea întâie vacanță în demnitatea hospodarală, Sublima Poartă va trimite în Principate un Comisar, care, în unire cu Delegații desemnați de Inaltele Puteri Garante, va avea a priveghia executarea stipulațiunilor Convențiunei din 7/19 August 1858, care, e bine înțeles, trebuie să reintre atunci în vigoare în toate părțile ei.

«In caz de o infracțiune a stipulațiunilor de cari e vorba, Comisiunea amintită mai sus va fi însărcinată a întrebuiți mijloacele prescise de Protocolul semnat la Paris în (25 August) 6 Septemvrie 1859.»

*

Prin Protocolul din 25 August (6 Septemvrie) 1859, Puterile semnate Convențiunei din 7/19 August 1858 hotăresc:

1. Recunoașterea Colonelului Cuza în mod excepțional și pentru această singură dată de Domn al Moldaviei și al Valahiei.

2. Sultanul va da Colonelului Cuza două Fermăne de Investitură, unul pentru Moldova și altul pentru Valahia.

3. La toate alegerile viitoare se va procedea la alegerea a doi Domni.

4. Se măntine pentru fiecare din cele două Principate o administrație separată și distinctă una de alta.

5. In caz de o infrațiune a clauzelor Convenției, Curtea Suzerană va cere prin un Comisar ad-hoc, însoțit de Delegații Puterilor, ca măsura ce a dat loc la infrațiune să fie anulată, și la caz de refuz se va aviză la întrebuintărea de măsuri coercitive.

*

Nu se împliniau mai mult de 3 ani și 4 luni dela încheierea Convențiunei din 7/19 August 1858, și în 1861 se constată de Curtea Suzerană și Principele Alexandru Ioan, că nu numai cei doi Domni, ci chiar un singur Domn întâmpină mari greutăți a guvernă cele două Principate, îndeplinind toate dispozițiunile Convențiunei din 1858. Curtea Suzerană și Domnul Principatelor-Unite Moldova și Valahia se înțeleg a aduce atunci schimbări în Organizarea Principatelor-Unite.

Aceste schimbări sunt cuprinse în: — Fermanul pentru Organizarea Administrativă a Principatelor-Unite Moldova și Valahia din 24 Noemvrie (7 Decemvrie) 1861—al cărui Text este următorul:

«Intr'un memoriu supus în timpul din urmă Sublimei Porți, Principele Cuza, Hospodarul Principatelor-Unite Moldova și Valahia, explică dificultățile cele mari, ce întâmpină Administrația sa sub regimul a două Adunări și a două Ministere separate, și piedicile ce ar rezultă pentru progresul acestor două țări în urma Unirei Principatelor în persoana sa.

«Desvoltarea și progresul prosperității acestor țări și a locuitorilor lor fiind obiectul sollicitudinei Noastre celei mai mari, zisul memoriu a fost examinat de Consiliul Nostriu de Ministri cu toată atențiunea ce el merită.

«In adevăr, sistemul Administrațiunei a fiecăruia din aceste Principate de către un Hospodar separat, formând baza Organizărei actuale a Moldovei și a Valahiei, întrunirea excepțională a amânduror Hospodaratelor în persoana Principelui Cuza a fost firește considerată ca trebuind să tragă după sine oarecari modificări de o natură și ele excepționale.

«Inșă, având în vedere că întrunirea amânduror Hospodaratelor în o singură persoană a fost recunoscută într'un mod excepțional, rezultă din aceasta în mod evident, că modificările de făcut Convenției încheiate la Paris în 19 August 1858, trebuie și ele să fie conforme cu natura excep-

țională și vremelnică a acestei recunoașteri. În consecință Guvernul Nostru, precum și Puterile cele Mari Garante, Augustii Noștri Aliați și semnatari ai zisei Convențiuni, după ce s'au concertat în această privire, s'au învoit asupra necesității de a aplica dispozițiunile următoare:

«Articolul 1. *Cât timp amândouă Hospodaratele vor rămâne întrunite în persoana sa, Principele Cuza va guvernă Principatele cu concursul unui singur Minister, care va întruni funcțiunile exercitate până acum de Ministerele Moldovei și Valahiei.*

«Articolul 2. *Adunările Elective a Moldovei și a Valahiei se vor întruni în una singură.* Dispozițiunile cuprinse în Articolele XVI și XXV ale Convențiunei din 19 August 1858 rămân aplicabile acestei Adunări, întru cât ele nu sunt modificate prin prezentul Regulament. Prezența Adunării va aparține în mod alternativ Mitropolitului Moldovei și celui din Valahia.

«Articolul 3. *Comisiunea Centrală dela Focșani, fiind creată în scop de a asigura Unitatea necesară a acțiunei celor două Ministeres și celor două Adunări ale Principatelor, atribuțiunile ei vor rămâne în mod natural suspendate în tot timpul duratei acestor Ministeres și acestor Adunări.*

«Dacă însă Guvernul Principatelor, în înțelegere cu Adunarea Electivă, găsește că o Înaltă Adunare, sub numire de Senat sau sub orice altă denumire, ar putea să fie adăogită în mod avantajos în Constituțiune pentru a ocupa locul Comisiunei Centrale suspendate, Sublima Poartă va lua în considerație orice propunere de acest fel, care ar putea fi supusă aprecierii sale.

«Articolul 4. *Schimbările, cari ar putea fi făcute în diviziunea administrativă a Principatelor, vor lăsa intactă fruntaria, care astăzi le-a despărțit până acum.*

«Articolul 5. *Va fi în fiecare Principat un Consiliu Provincial, care va fi convocat în mod regulat, și va trebui să fie consultat asupra tuturor legilor și reglementelor de interes special pentru acest Principat. Aceste consilii vor mai fi însărcinate cu controlul Administrărei fondurilor provinciale. Compunerea lor și celelalte atribuțiuni, cu cari ele vor fi investite, vor fi determinate de comun acord între Hospodarul și Adunarea Electivă.*

«Articolul 6. *La cea înlăite vacanță a Hospodaratului, dispozițiunile astfel modificate în mod vremelnic ale zisei Convențiuni din 7/19 August 1858 vor relua de drept puterea lor suspendată.*

«Administrația va fi exercitată de Consiliul de Miniștri, în limitele Articolului XI al Convenției din 19 August 1858.

«Dacă Adunarea Electivă va fi întrunită, funcțiunile ei vor fi imediat suspendate.

«Consiliul de Miniștri va procede fără întârziere a reconstitui, prin ale-

geri nouă, făcute conform cu Legea Electorală, care va fi atunci în vigoare, Adunarea Electivă din Moldova și Adunarea Electivă a Valahiei. Alegerile vor trebui să fie desăvârșite până în patru săptămâni, și amândouă Adunările vor fi întrunite, fiecare deosebit la Iași și la București, în termen de zece zile. În cele opt zile, cari vor urma a lor întrunire, ele trebuie să pășească la alegerea Hospodarului pentru Principatul pe care ele reprezintă. Prezența a trei pătrimi a numărului membrilor înscriși va fi cerută, pentru ca să se poată procedea la această alegere. În caz când această alegere nu va fi desăvârșită până în opt zile, Adunarea va procedea la alegere în a nouă zi, oricare ar fi numărul membrilor prezenți.

Articolul 7. Se înțelege că toate dispozițiunile Convențiunii din 7/19 August 1858, afară de acele cari s'au modificat în mod vremelnic, rămân în toată vigoarea lor. Protocolul semnat în Conferințele din Paris în 6 Septembrie 1859 rămâne de asemenea în toată vigoarea pentru cazurile prevăzute în acest Protocol.

«Astfel precum s'a stabilit în mod clar în preambul, schimbările introduse prin acest Ferman în Convențiunea din 7/19 August 1858, de acord cu Puterile Garante, nu sunt în vigoare decât pe timpul reunirii celor două Hospodarate în persoana Principelui Cuza. În caz de vacanță a Hospodaratului, se va procedea conform dispozițiunilor enunțate mai sus.

«Acest Ferman a fost dat întărit prin Hatul Nostru Imperial.

«Atotputernicul să binevoească — în nețărmurita Sa bunătate — să facă ca această deciziune să fie fecundă în rezultate norocite pentru prosperitatea locuitorilor ziselor Principate.»

Se hotăresc prin acest Ferman următoarele puncte:

1. Întrunirea amânduror Domniilor asupra unei singure persoane în mod excepțional și vremelnic și modificările Convențiunii din 1858 vor fi și ele de natură excepțională și vremelnică.
2. Principele Cuza va guvernă cu concursul unui singur Minister și al unei singure Adunări Elective, care va fi prezidată în mod alternativ de Mitropolitul Moldovei și de Mitropolitul Valahiei.
3. Comisiunea Centrală dela Focșani rămâne suspendată în tot timpul duratei stărei excepționale și vremelnice.
4. Se prevede puțința înființării unui Senat, însă numai după o nouă încuviințare a Inaltei Porți.
5. Linia care desparte amândouă Principatele va fi mănținută.
6. În fiecare Principat va fi un Consiliu Permanent, care va fi consultat asupra Legilor și Regulamentelor de interes local, și va fi însărcinat cu controlul administrării fondurilor provinciale.

7. La cea întâie vacanță a Domniei, dispozițiunile Convențiunei din 1858, modificate în mod vremelnic, își vor relua de drept puterea lor suspendată. Se vor reconstitui prin alegeri nouă Adunările Elective din Iași și din București pentru a alege doi Domni, unul pentru Moldova și altul pentru Valahia.

Fermanul din 1861 comunicându-se Reprezentanților la Constantinopole ai celor șese Puteri Garante, fiecare din ele și-a făcut Rezervele ei.

1°. Rezervele Franciei.

«Subsemnatul etc., etc. a primit nota, care însoțește comunicarea Fermanului, care promulgă dispozițiunile hotărîte de Sublima Poartă în înțelegere cu Repezentanții Puterilor Garante, semnatare Tractatului de Paris din 1856, și Convențiunei din 19 August 1858, privitoare la Organizarea administrativă și legislativă a Principatelor-Unite al Moldovei și al Valahiei. Subsemnatul a crezut să observe că Alteța Sa Aali Pașa pareă că se referă, în Nota sa ca și în Ferman, numai și numai la Protocolul din 6 Septemvrie 1859, ca aplicabil fără nici o deosebire la orice situațiune, care s'ar putea produce după domnia Principelui Cuza, precum și în timpul duratei administrațiunei sale.

«Subsemnatul, luând bună cunoștință de explicațiunile date de Alteța Sa Aali Pașa, este convins că aceasta nu a fost în cugetarea sa.

«Constatând însă că schimbările conținute în Ferman nu pot avea altă înțindere decât aceea care le este atribuită în acest act, Subsemnatul are convingerea, împărtășită de Guvernul său, că dacă schimbările decretate prin acest Ferman ar produce rezultatele norocite, pe cari Sublima Poartă, în înalta și generoasa sa sollicitudine pentru bunăstarea populațiunilor, dorește a le asigura, Guvernul Maiestății Sale Sultanului s'ar grăbi a examina, în înțelegere cu Puterile Garante, consecințele naturale cari ar decurge din o asemenea situație.

«In acest sens, subsemnatul nu ezită a declară că Guvernul Impăratului va da, când cazul se va prezintă, Sublimei Porți, în măsura Tractatelor, sprijinul necesar pentru a procede la acest examen cu securitate.

«Este bine înțeles de altfel, că în caz când o infracțiune a Convențiunilor și Tractatelor intervenite între Puteri ar fi semnalată de Sublima Poartă ziselor Puteri, Guvernul Impăratului ar participa negreșit cu celelalte Curți pentru a constată această infracțiune și pentru a numi Delegații lor respectivi. Guvernul Impăratului se va concerta de asemenea asupra măsurilor cari, în înțelegere comună, ar putea fi judecate ca oportune, conform cu formele

indicate de Protocolul din 6 Septembrie 1859, însă numai pentru cazurile anume prevăzute în acel Protocol.

(S.) «Moustier.»

2°. Rezervele Rusiei.

«Subsemnatul a luat cunoștință de nota pe care Alteța Sa Aali Pașa i-a făcut onoarea a-i adresa în 2 Decembrie. El împărtășește încrederea Guvernului Otoman în înțelepciunea populațiilor Moldo-Valahe, și nu se îndoește că ele vor ști să aprecieze la adevărata lor valoare binefacerile, pe cari Înalta Poartă le-a acordat lor acum, în sollicitudinea ei constantă pentru prosperitatea celor două Principate și a locuitorilor lor.

«Cabinetul Imperial are convingerea, că această sollicitudine nu se va desminți și el speră că dispozițiunile ulterioare ale Sublimei Porți se vor regula după experiența ce Puterile, ca și populațiunile Moldo-Valahe, vor fi făcut despre avantajele nouă organizațiuni.

«Din acest punct de vedere, subsemnatul nu ar putea, în cât îl privește, aderă la concluziunile notei din 2 Decembrie, care seamănă a prejudecă, chiar de acum, această cestiune.

«Opiniunea Guvernului Imperial în această privire este deplin cunoscută de Sublima Poartă: francheta și preciziunea care nu a încetat să imprime limbajului său impun subsemnatului datoria de a se explica tot atât de neted în sensul depeșei Excelenței Sale Principelui Gortchakoff cu data din 19 Septembrie 1861, comunicată în copie Ministrilor Maiestății Sale Imperiale Sultanului.

«Inspirându-se de intențiunile neschimbate ale Guvernului său, subsemnatul crede că e dator a rezervă unei înțelegeri prealabile dintre Sublima Poartă și Reprezentanții Puterilor Garante examinarea situațiunei ce s'ar produce în Principate la vacanța Hospodaratului, precum și aplicarea eventuală a măsurilor prevăzute în Protocolul din 6 Septembrie 1859.

«Subsemnatul nu și-ar împlini datoria sa, dacă ar lăsa pe Alteța Sa Aali Pașa să nu cunoască, că adeziunea sa la Fermanul, anexat la nota din 2 Decembrie, e cu totul subordonată rezervelor formulate mai sus.

(S.) «Labanov.»

3°. Rezervele Mării Britaniei.

«Alteță,

«Am avut onoarea a primi copia Fermanului relativ la Unirea Principatelor, pe care Alteța Voastră mi-ați comunicat-o prin nota Voastră oficială cu data de 2 Decembrie curent.

«Alteța Voastră va fi observat, după notița mea de primire a acestui act, că am satisfacerea a putea declara că acest Ferman nu conține nimic, ce mi-ar părea să difere de principiile enunțiate mai înainte de Sublima Poartă, principii recunoscute de Guvernul Maiestății Sale ca drepte și convenabile (justes et raisonnables).

«Făcând această comunicare oficială Alteței Voastre, nu am socotit necesar de a intra în mici amănunte, nici a readuce aminte conversațiunile ce s'au petrecut între noi asupra eventualităților viitoare; dar am informat Guvernul Maiestății Sale de înțelepciunea cu care Alteța Voastră s'a exprimat în mod constant, precum și de asigurarea, ce am primit dimpreună cu colegii mei de mai multe ori, dela Alteța Voastră, în special că, dacă o vacanță în Hospodarat ar redeschide cestiunea Unirei celor două Principate, Sublima Poartă, după ce va fi constatat în mod separat (séparément) vederile fiecăreia din Adunările celor două Principate în ce privește Alegerea Guvernului lor sau a Guvernămintelor lor (en ce qui concerne le choix de leur Gouverneur ou de leur Gouvernements), va lua în considerațiune toate circumstanțele ce se vor țineă atunci de situațiunea afacerilor, și că nu ar fi dispusă a stabili cu forța separațiunea legislativă și administrativă a celor două Principate, dacă o asemenea separațiune ar fi contrarie dorințelor populațiunei, și dacă Unirea stabilită acum vremelnicește va fi produs rezultate satisfăcătoare.

«E dar de prisos a mai face să se observe că e bine înțeles între noi, că fără un comun acord (un concert) între Puteri, Protocolul din 6 Septemvrie 1859 este aplicabil numai pentru cazurile prevăzute în acest document.

(S.) «H. L. Bulwer.»

4°. Rezervele Prusiei.

«Domnule Ministru,

«Prin nota oficială ce am onoarea a adresă astăzi Alteței Voastre, relativă la comunicarea ce ați binevoit a-mi face a Fermanului Imperial conținând schimbările introduse în organizarea Principatelor-Unite al Moldovei și al Valahiei pentru timpul cât va trăi Principele Cuza (pour la vie durant du Prince Couza), am exprimat asentimentul Guvernului meu la acele modificări.

«Imi rămâne acum a mai constată ca răspuns la nota Alteței Voastre din 2 Decemvrie curent, că în cugetarea Guvernului și a Maiestății Sale Regelui, Augustului meu Stăpân, aceste modificări, precum este zis în Ferman, nu pot avea altă întindere (ne sauraient avoir d'autre portée) decât aceea ce

le este dată în acest Act. Cu toate acestea, Guvernul Maiestății Sale Regelui speră că explicațiunile date de Alteța Voastră în convorbirile ce au avut loc asupra acestei cestiuni mă autoriză a crede că, dacă aceste modificări vor produce rezultatele satisfăcătoare, pe cari Sublima Poartă în înalta și generoasa sa solicitudine pentru bunăstarea populațiilor Moldo-Valahe dorește a asigura acestora, Guvernul Maiestății Sale Imperiale Sultanului nu s'ar refuză a examina, în înțelegere cu Puterile Garante, consecințele naturale cari ar decurge din o asemenea situațiune.

«În acest sens nu mă sfîșie (je n'hésite pas) a declara că Guvernul Regelui va da Sublimei Porți, când se va ivi cazul (le cas échéant), sprijinul prevăzut în Tractatul de Paris și în Protocolul din 6 Septemvrie 1859, și că va numi atunci, în urma invitărei Maiestății Sale Sultanului, un delegat, însărcinat a supune, dimpreună cu Comisarul Imperial și Delegații celorlalte Puteri Garante, cazul examinărei mai sus indicate și a veghiă la observarea actelor internaționale cari regulează situațiunea Principatelor.

(S.) «Goltz.»

5°. Rezervele Italiei.

«Domnule Ministru,

«Cred a nu fi decât interpretul Guvernului Italian, supuindu-vă câteva considerațiuni asupra însemnătății (sur la portée) Articolului 6 al Fermanului, articol care prevede cazul unei vacanțe a Hospodaratului, și care stabilește măsurile de luat în asemenea circumstanță. E greu a judecă într'un mod absolut eventualitățile, și Guvernul Sublimei Porți ar putea el însuș să se afle încurcat prin îndatoririle (géné par les engagements), ce ar fi luat asupra unei situațiuni judecate mai dinainte (d'avance) prin aprecieri cari nu i-ar fi contimporane (par des appréciations qui ne lui seraient pas contemporaines). Mă măgulesc dar a crede că, în caz de vacanță a Hospodaratului, Sublima Poartă va ști să aprecieze rezultatele unei prime încercări, și dacă acestea ar fi satisfăcătoare, ea ar judecă poate, că aceleași considerații, cari au adus-o să consimță la o Unire Timpurată, ar îmbiă-o (l'engageraient) a nu distruge o lucrare (œuvre), care ar fi căpătat sancțiunea timpului și a deprinderilor naționale.

«Imi voiu face de asemenea o datorie a semnală Guvernului meu dispozițiunile binevoitoare ale Cabinetului Imperial, conținute în Articolul 7, care amintind Protocolul din 6 Septemvrie 1859, restrange cu toate acestea aplicarea lui la singurele cazuri ce sunt prevăzute în el.

(S.) «Cerutti.»

6°. Rezervele Austriei.

«Subsemnatul Internunciu și Ministru Plenipotențiar al Maiestății Sale Împăratului Austriei a avut onoarea a primi nota din 2 Decembrie curent, prin care Alteța Sa Aali Pașa, Ministrul Afacerilor străine al Maiestății Sale Imperiale Sultanului, a binevoit a-i comunica copia Fermanului Imperial, conținând nouăle dispozițiuni adoptate în comun acord cu Marile Puteri Garante, și pentru timpul vieții (pour la vie durant) Principelui Cuza, dispozițiuni privitoare la Organizarea administrativă și legislativă a Principatelor-Unite Moldova și Valahia.

«Subsemnatul, după ce a luat cunoștință de conținutul zisului Ferman Imperial, aderă, în numele Guvernului Maiestății Sale Imperiale și Regale Apostolice, stipulațiunilor cuprinse în cele șapte Articole, cari compun acest Document, și cari constată natura și caracterul schimbărilor, ce va suferi Convenția din 19 August (1 Septembrie) 1858, în timpul Unirii celor două Hospodarate în persoana Principelui Cuza.

«Fiindcă din acestea rezultă și rămâne bine înțeles în mod expres, că la întâia vacanță a demnității Hospodarale numita Convenție din 7/19 August va reintră în deplină vigoare, Guvernul Imperial al Austriei, conformându-se în acest caz la ce a fost prevăzut prin nota citată mai sus 2 Decembrie, va face să asiste prin un organ al său în Principate Comisarul, pe care îl va trimite Sublima Poartă pentru a veghea la executarea acestor stipulațiuni, și va însărcina pe acest organ a lua parte, în caz de infrațiune, la întrebuintarea mijloacelor hotărâte prin Protocolul semnat la Paris în 9 Septembrie 1859.

«Subsemnatul, etc.

(S.) «Prokesch-Osten.»

*

Abia trecuse doi ani și jumătate dela prima modificare a Convențiunei din 7/19 August 1858, și o a doua schimbare se consemnează într'o Conferință întrunită la Constantinopole în 16/28 Iunie 1864.

Protocolul din 16/28 Iunie 1864 conține 4 acte:

1°. Preambulul.

«Alteța Sa Aali Pașa, Ministrul Afacerilor străine, expune Reprezentanților Puterilor semnatare Tractatului de Paris, că Sublima Poartă s'a înțeles cu Principele Cuza asupra unor modificări ce ar fi necesare (qu'il conviendrait) a aduce Convenției din 19 August 1858.

«In consecință Alteța Sa a dat cetire în Conferință unui *Act Adițional la zisa Convențiune și unei Anexa conținând toate dispozițiunile și principiile, asupra cărora Guvernul Maiestății Sale Sullanului s'a înțeles deplin cu Alteța Sa Principele Cuza.*

«Reprezentanții au luat cu satisfacere cunoștință despre această înțelegere, și ei s'au declarat îndestul de autorizați de guvernele lor respective pentru a aderă la această punere la cale (à cet arrangement), făcând excepțiune Reprezentantul Maiestății Sale Impăratului Rusiei, care a zis că nu are instrucții suficiente și se află dar în cazul de a fi nevoit să refere la Curtea sa.

«Actul adițional sus menționat și Anexa sa se află adăogit (joint) la prezentul Protocol.»

2°. Adeziunea Ambasadei Rusești din (28 Iunie) 10 Iulie 1864, dată la Protocolul Conferinței din 16/28 Iunie 1864.

«*Alteței Sale Aali Pașa.*

«Alteța Voastră va binevoi a-și aduce aminte, că la întrunirea Conferinței pentru Afacerile Principatelor-Unite din 28 Iunie st. n., am rezervat opiniunea Curții mele, în ce privește modificările de introdus în Convențiunea din 7/19 August 1858.

«Astăzi sunt autorizat a aderă în numele Guvernului Maiestății Sale Impăratului la Actul Adițional la zisa Convențiune, propus de Inalta Poartă Puterilor semnatare Tractatului de Paris, precum și dispozițiunilor electorale, cari formează îndeplinirea acestui act.

«Aducând acest fapt la cunoștința Alteței Voastre, o rog să binevoască a lua act de această declarațiune, anexând nota mea prezentă la Protocolul ședinței din 28 Iunie, și a informă totodată pe Domnii Reprezentanți ai Puterilor Garante despre aceasta.

«Binevoiți a primi, etc.

(S.) «Novicov.»

3°. Actul Adițional la Convențiunea din 19 August 1858 anexat la Protocolul din Constantinople din 16/28 Iunie 1864.

«*Convențiunea încheiată la Paris în 7/19 August 1858 între Curtea Suzerană și Puterile Garante este și rămâne Legea fundamentală a Principatelor-Unite.*

«Deși Principatele-Unite pot în viitor modifica sau schimbă legile cari privesc administrațiunea lor din lăuntru, cu concursul legal al tuturor puterilor stabilite, și fără nici o intervențiune, se înțelege însă bine, că această

facultate nu se poate întinde la legăturile cari unesc Principatele cu Imperiul Otoman, nici la Tractatele între Inalta Poartă și celelalte Puteri, cari sunt și rămân obligatorii pentru aceste Principate.

«Insa evenimentele, cari s'au succedat dela concludiunea Convențiunei de Paris, făcând necesară modificarea unora din dispozițiunile acestei Convențiuni, Inalta Poartă s'a învoit de curând cu Alteța Sa Principele Principatelor-Unite și s'a înțeles asemenea cu Excelențele Lor Domnii Reprezentanți ai Puterilor semnatare Tractatului de Paris asupra prezentului Act Adițional la zisa Convențiune, statornicit și învoit precum urmează:

«*Articolul 1.* Puterile publice sunt încredințate Domnului, unui Senat și unei Adunări Elective.

«*Articolul 2.* Puterea legiuitoare se execută colectiv de Domn, de Senat și de Adunarea Electivă.

«*Articolul 3.* Domnul are inițiativa legilor. El le pregătește cu concursul Consiliului de Stat și le supune Adunării Elective și Senatului, spre a fi discutate și votate.

«Nici o lege nu poate fi supusă sancțiunei Domnului decât după ce a fost discutată și votată de Adunarea Electivă și de Senat.

«Domnul acordă sau refuză sancțiunea sa.

«Orice lege cere învoirea a tustrele puteri.

«In caz când Guvernul va fi nevoit a lua măsuri de urgență, cari cer concursul Adunării Elective și a Senatului, în timpul când aceste Adunări nu sunt deschise, Ministerul va fi dator a supune acestora la cea întâi a lor convocare motivele și rezultatele acestor măsuri.

Articolul 4. Deputații Adunării Elective sunt aleși conform principiilor enunțate în anexa alăturată, cari vor servi de bază nouăi Legi Electorale.

«Prezidentul Adunării Elective este numit în fiecare an de Domn. El este ales din sânul Adunării. Vicepreședinții, Secretarii și Cestorii sunt numiți de Adunare.

«*Articolul 5.* Adunarea Electivă discută și votează Proiectele de lege. Proiectele prezentate de Domn sunt susținute în Adunare de Ministri sau de membrii Consiliului de Stat, cari se vor delega de Domn spre acest sfârșit. Ei vor fi ascultați ori de câte ori vor cere cuvântul.

Articolul 6. Bugetul veniturilor și cheltuelilor, pregătit în fiecare an prin îngrijirea puterii executive, și supus Adunării care-l poate amendă, nu va fi definitiv decât după ce va fi votat de Adunare, și votul aprobat de Senat. Dacă Bugetul nu s'a votat în timpul oportun, puterea executivă va îndesulă serviciile publice, conform ultimului Buget votat.

Articolul 7. Senatul se va compune de Mitropolii țării, de Episcopii eparhioși, de Primul Președinte al Curții de Casație, de cel mai vechiu dintre

Generalii armatei în activitate, și oșebit încă de 64 membri, din cari 32 vor fi aleși și numiți de Domn dintre persoanele cari au exercitat cele mai înalte funcțiuni în țară sau cari pot justifica un venit anual de 800 galbeni. Cât pentru ceilalți 32 membri, ei vor fi aleși dintre Membrii Consiliilor Generale ale fiecăruia județ și numiți de Domn după o listă de prezențațiune de trei candidați.

«Membrii Senatului se bucură de aceeași inviolabilitate garantată Deputaților.

Articolul 8. Acești 64 membri ai Senatului, aleși conform dispozițiunilor articolului precedent, se reînnoesc din trei în trei ani pe câte o jumătate.

«Membrii ieșiți se vor putea numi din nou. Funcțiunile lor nu vor încetă, decât cu instalarea Membrilor celor noi.

«*Articolul 9.* Durata Sesiunilor Senatului, prelungirea lor și convocarea acestui corp, sunt supuse regulelor prescrise prin Articolul XVII al Convențiunei din 1858 pentru Adunarea Electivă.

«*Articolul 10.* Membrii Senatului vor fi retribuiți în tot timpul sesiunei.

«*Articolul 11.* Mitropolitul Primat este de drept Președintele Senatului. Unul din Vicepreședinți este numit de Domn din sânul acestui corp, celălalt Vicepreședinte și Biurul sunt aleși de Adunare.

In caz de împărțire egală a voturilor, votul Președintelui este precumpănitor.

«Ședințele Senatului sunt publice, afară când contrariul s'ar cere de o a treia parte a Membrilor prezenți.

«Ministrii, chiar dacă nu fac parte din Senat, au dreptul a asistă și luă parte la toate discuțiunile; ei vor fi ascultați, oricând vor cere cuvântul.

«*Articolul 12.* Dispozițiunile constitutive ale nouăi organizațiuni a Principatelor-Unite sunt puse sub ocrotirea Senatului.

«La finele fiecărei sesiuni, Senatul și Adunarea Electivă vor numi fiecare un Comitet, ai căruia membri vor fi aleși din sânul lor. Amândouă Comitetetele se vor întruni în Comisiune Mixtă pentru a face un raport la Domn asupra lucrărilor ultimei sesiuni și a-i supune îmbunătățirile ce ar crede necesare în deosebitele ramuri ale administrațiunei.

«Aceste propuneri vor putea fi recomandate de Domn Consiliului de Stat pentru a fi transformate în proiecte de legi.

«*Articolul 13.* Orice Proiect de lege votat de Adunarea Electivă, în afară de Bugetul veniturilor și cheltuelilor, este supus Senatului pentru a fi discutat și votat de el.

«*Articolul 14.* Senatul adoptă Proiectul de Lege, așa cum s'a votat de Adunare, sau îl amendează, sau îl respinge cu totul.

«Dacă Proiectul de Lege este adoptat fără modifițațiuni de Senat, el este supus sancțiunei Domnului.

«Dacă Proiectul de Lege este amendat de Senat, el se întoarce la Adunarea Electivă.

«Dacă Adunarea încuviințează amendamentele Senatului, Proiectul este supus sancțiunii Domnești.

«Dacă din contră Adunarea Electivă respinge acele amendamente, Proiectul este trimis iarăș la Consiliul de Stat pentru a fi din nou studiat.

«Guvernul poate în urmă prezintă Camerei, în sesiunea curentă sau viitoare, Proiectul revăzut de Consiliul de Stat.

«Dacă Senatul respinge cu totul Proiectul votat de Adunarea Electivă, acest Proiect este trimis iarăș la Consiliul de Stat pentru a fi din nou studiat.

«Un asemenea Proiect nu poate fi prezentat Adunării Elective, decât în altă sesiune.

«*Articolul 15.* Senatul are dreptul a primi petițiuni. Aceste petițiuni vor fi examinate de o Comisiune ad-hoc. Asupra raportului acesteia, Senatul va putea, de va fi trebuință, să le trimită Guvernului.

«*Articolul 16.* Reglementele interioare ale Adunării Elective și ale Senatului sunt pregătite prin îngrijirea Guvernului.

«*Articolul 17.* Toți funcționarii publici, fără excepțiune, sunt obligați, la intrarea lor în funcțiuni, a jură supunere constituțiunii, legilor țării, și credință Domnului.

«*Articolul 18.* Acest Act și Legea Electorală, pregătită conform principiilor Anexei sus menționate, vor avea putere de lege din ziua sancțiunii lor de Curtea Suzerană.

«Noua Adunare Electivă și Senatul vor fi constituite și întrunite în termenii prevăzuți de *Articolul XVII* al *Convențiunii din 1858*.

«*Articolul 19.* Domnul va formă un Consiliu de Stat, compus de persoanele cele mai competente prin meritul și experiența lor. Acest Consiliu nu va avea nici o putere prin el însuș, dar el va avea de misiune a studia și a pregăti Proiectele de Legi, ce Domnul îi va recomandă. Membrii Consiliului de Stat vor fi admiși ca Delegați ai Domnului în sânul ambelor Adunări, spre a lămuri și a apăra Proiectele de legi prezentate de el.

«*Articolul 20.* Toate dispozițiunile *Convențiunii din Paris*, cari nu sunt modificate prin prezentul Act, sunt confirmate din nou și vor rămânea în plină și întregă putere.

4°. Anexa care conține Principiile servind de bază pentru pregătirea nouăi Legi Electorale.

«1. Alegătorii comunelor și municipalităților vor alege alegătorii direcți. Va fi un alegător direct pentru un oarecare număr de alegători de gradul întâiu. Acest număr se va fixă în mod provizor de puterea executivă.

«2. In orașele unde nu vor fi una sută alegători, se vor alipi (adjoindra) alegătorii comunelor vecine, cari astfel vor fi scoși (distracts) din numărul celorlalți alegători ai districtului.

«3. Fiecare alegător direct va trebui să justifice un venit de 100 ducați; el va putea face justificarea acestui venit prin producerea cotei impozitului, sau prin orice altă dovadă suficientă. Salariile private și leșile afectate funcțiilor publice nu vor fi cuprinse în estimățiunea venitului.

«Pot să fie alegători, fără a justifica venitul de 100 ducați, persoanele din următoarele categorii: Proctii parohiilor, profesorii, doctorii și licențiatii diferitelor facultăți, advocații, inginerii și arhitecții având diplome date sau recunoscute de Guvern, institutorii școalelor publice, pensionarii civili și militari primind o pensiune de cel puțin 3.000 lei vechi pe an.

«4. Deputații vor fi numiți de orașe și de județe într-o proporție răspunzând importanței acestor orașe și județe. Această proporție va fi hotărâtă în viitoarea sesiune. In mod provizor fiecare județ va alege doi deputați, orașul București șese, orașul Iași patru, orașele de rândul al doilea doi, și orașele de județ unul.

«5. Pentru a fi deputat, trebuie să fie alegător și să plătească încă un oarecare cens de eligibilitate, care va fi în mod provizor de 200 ducați, cari vor putea fi justificați prin producerea cotei impozitului. Acest cens va fi hotărât în mod definitiv în viitoarea sesiune.

«Pentru acum pot fi aleși deputați fără a justifica vreun cens oarecare, acei cari au ocupat funcțiuni înalte în serviciul Statului, ofițerii superiori ai Armatei și profesorii de Universitate.

«Alegătorii trebuie să aibă 25 de ani, și eligibili 30.

«Domnul va decretă o lege bazată pe aceste principii.

«Constantinopole. In 20 Iunie 1861.»

*

Intăia modificare a Convențiunei din 7/19 August 1858, hotărâtă prin Protocolul din 25 August (6 Septemvrie) 1859, a fost provocată de necesitatea de a regula situațiunea unui singur Domnitor al Principatelor-Unite, ales pe vieață, prin urmare necesitatea recunoașterii lui timpurare, în locul celor doi Domni.

A doua modificare a Convențiunei din 7/19 August 1858, făcută prin Fermanul pentru Organizarea Administrativă și Legislativă a Principatelor-Unite Moldova și Valahia din 24 Noemvrie (6 Decemvrie 1861), eră și ea provocată de necesitatea a da în mod excepțional și timpurar țarei, în locul a două administrații și a două Adunări, o singură Administrație și o singură Adunare.

*

A treia modificare a Convențiunii din 7/19 August 1858, hotărâtă prin Protocolul Conferinței din Constantinopole din 16/28 Iunie 1864, are un caracter deosebit; căci ea reprezintă o schimbare radicală a sistemului de a guvernă, dând Puterii Executive, reprezentată de Domn, o extensiune ce nu există în Convențiunea din 7/19 August 1858 și care eră cu totul în contradicere cu ideile ce au predominat în amândouă Divanurile ad-hoc.

Ca dovadă este destul a cită câteva dispozițiuni ale Actului Adițional la Convențiunea din 7/19 August, anexat la Protocolul din Constantinopole din 16/28 Iunie 1864:

Alineatul 1 al Articolului 3: Domnul are inițiativa Legilor. El le pregătește cu concursul Consiliului de Stat, și le supune Adunării Elective și Senatului, spre a fi discutate și votate.

Alineatul 2 al Articolului 4: Președintele Adunării Elective este numit în fiecare an de Domn. El este ales din sânul Adunării. Vicepreședinții, Secretarii și Cestorii sunt numiți de Adunare.

Alineatul 1 al Articolului 7: Senatul se va compune de Mitropolii țarei, de Episcopii Eparhioți, de Primul Președinte al Curții de Casație, de cel mai vechiu dintre Generalii Armatei în activitate, — și oșebit de 64 membri, din cari 32 vor fi aleși și numiți de Domn dintre persoanele cari au exercitat cele mai înalte funcții în țară sau cari pot justifica un venit anual de 800 galbeni. Cât pentru ceilalți 32 membri, ei vor fi aleși dintre Membrii Consiliilor Generale ale fiecăruia județ și numiți de Domn după o listă de prezențiaune de trei candidați.

Alineatul 1 al Articolului 11: Mitropolitul Primat este de drept Președintele Senatului. Unul din Vicepreședinți este numit de Domn din sânul acestui corp, celălalt Vicepreședinte și Biuroul sunt aleși de Adunare.

Articolul 12. Dispozițiunile constitutive ale nouăi Organizațiuni a Principatelor-Unite sunt puse sub ocrotirea Senatului.

La finele fiecărei sesiuni, Senatul și Adunarea Electivă vor numi fiecare un Comitet, ai cărui membri vor fi aleși din sânul lor. Amândouă Comitetele se vor întruni în Comisiune Mixtă pentru a face un raport la Domn asupra lucrărilor ultimei sesiuni și a-i supune îmbunătățirile, ce ar crede necesare în deosebitele ramuri ale administrațiunii.

Aceste propuneri vor putea fi recomandate de Domn Consiliului de Stat pentru a fi transformate în Proiecte de Legi.

Articolul 16. Regulamentele Interioare ale Adunării Elective și ale Senatului sunt pregătite prin îngrijirea Guvernului.

*

Un Comunicat al Ministerului de Interne, din «Monitorul Oficial» din 8/20 Iulie 1864, — publicând — Protocolul Conferinței din 16/28 Iunie 1864 cu adeziunea Ambasadei Rusiei din 28 Iunie (10 Iulie) 1864, și Actul Adițional la Convențiunea din 7/19 August 1858 — dă următoarele lămuriri asupra acestor acte:

«In Proclamațiunea din 2/14 Iulie Înălțimea Sa Domnul a arătat Țarei împrejurările ce au prezidat la recunoașterea din partea Maiestății Sale Sultanelui și a Puterilor Garante a nouălor instituțiuni ce România și-a dat în zilele de 10/22, 14/26 Maiu 1864.

«Această recunoaștere s'a comunicat Înălțimei Sale prin o scrisoare a Alteței Sale Marelui Vizir, cu data din 1/13 Iulie 1864, No. 10.424. In alăturare cu acea scrisoare s'au comunicat cōpiile oficiale ale actelor de înțelegere, urmate între Inalta Poartă și între Înălțimea Sa Domnul Principatelor-Unite, comunicate acesteia Conferinței Europene, precum și copia Protocolului Conferinței din 16/28 Iunie 1864 a Adeziunii Ambasadei Imperiale Rosiane la acest protocol, având data de 28 Iunie (10 Iulie) 1864.»

*

Aceste dispozițiuni sunt de altfel reproduse în 2/14 Maiu 1864 — *Statutul dezvoltător Convențiunii din 7/19 August 1858* — :

«*Convențiunea încheiată la Paris în 7/19 August 1850 între Curtea Suzerană și între Puterile Garante Autonomiei Principatelor-Unite este și rămâne Legea fundamentală a României.*

«Inșă îndoita alegere din 5/24 Ianuarie 1859, săvârșirea Unirei și desființarea Comisiunii Centrale, făcând neaplicabile mai multe articole esențiale din Convențiune, atât pentru îndeplinirea acestora, cât și pentru reasezarea echilibrului între puterile Statului, *se propune Națiunii următorul Statut:*

«*Art. 1.* Puterile Publice sunt încredințate Domnului, unei Adunări Ponderatrice și Adunării Elective.

«*Art. 2.* Puterea Legiuitoare se exercită colectiv de Domn, de Adunarea Ponderatrice și de Adunarea Electivă.

«*Art. 3.* *Domnul are singur inițiativa legilor.* El le pregătește cu concursul Consiliului de Stat și le supune Adunării Elective și Corpului Ponderator spre votare.

«*Art. 4.* Deputații Adunării Elective se aleg conform Așezământului Electoral aci anexat.

«Președintele Adunării se numește în fiecare an de Domn din sânul ei; iară Vicepreședinții, Secretarii și Cestorii se aleg de Adunare.

«Art. 5. Adunarea Electivă discută și votează Proiectele de Legi ce i se vor prezintă de Domn. Aceste proiecte se vor susține în Adunare de Ministrii sau de Membrii Consiliului de Stat, ce se vor delega de Domn spre acest sfârșit; ei vor fi ascultați, oricând vor cere cuvântul.

«Art. 6. Bugetul Cheltuelilor și al Recetelor, pregătit în tot anul prin îngrijirea Puterei executive și supus Adunării Elective, care-l va putea amendă, nu va fi definitiv decât după ce va fi votat de dânsa. Dacă Bugetul nu s'ar vota în timpul oportun, Puterea Executivă va îndestulă serviciile publice, conform ultimului Buget votat.

«Art. 7. Corpul Ponderator se compune de Mitropolii Tărcii, de Episcopii Eparhiilor, de Intâiul Președinte al Curței de Casație, de cel mai vechiu dintre Generalii Armatei în activitate, și oșebil încă de 64 membri, cari se vor numi de Domn, jumătate dintre persoane recomandabile prin meritul și experiența lor, și cealaltă jumătate dintre membrii Consiliilor Generale ale Districtelor, și anume câte unul de fiecare județ.

«Membrii Adunării Ponderatoare se bucură de aceeaș neviolabilitate garantată Deputaților prin art. 36 al Așezământului electoral aci anexat.

«Art. 8. Membrii Corpului Ponderator se reînnoesc din doi în doi ani, câte cu o a treia parte, dar numai în cât se atinge de Membrii numiți de Domn.

«Membrii ieșiți se vor putea numi din nou; funcțiunile lor nu vor încetă decât cu instalarea membrilor celor noi.

«Art. 9. Durata sesiunilor Corpului Ponderator, prelungirea lor și convocarea acestui Corp, sunt supuse regulelor prescrise prin Art. 17 din Convențiune, pentru Adunarea Electivă.

«Art. 10. Membrii Corpului Ponderator vor primi o indemnizare de 3 galbeni pe zi în tot timpul sesiunei.

«Art. 11. Mitropolitul Primat al României este de drept Președintele Corpului Ponderator; doi Vicepreședinți se numesc de Domn din sânul acestui corp. Ceilalți membri ai biuroului se aleg de Adunare.

«In caz de împărțire egală a voturilor, votul Președintelui este precumpănitor.

«Ședințele Corpului Ponderator sunt publice; afară când contrariul s'ar cere de o a treia parte a membrilor prezenți.

«Ministrii, chiar nefiind membri ai Adunării Ponderatoare, au dreptul de a asistă și a luă parte la toate deliberațiunile; ei vor fi ascultați, oricând vor cere cuvântul.

«Art. 12. Dispozițiunile Constitutive ale nouăi Organizațiuni a României sunt puse sub ocrotirea Corpului Ponderator. El poate la finitul fie-

cărei Sesiuni propune Domnului îmbunătățirile ce ar socoti trebuitoare în diferitele ramuri ale administrațiunei.

«Aceste propuneri Domnul le va putea recomanda Consiliului de Stat, spre a se preface în Proiecte de Legi.

Art. 13. Orice Proiect votat de Adunarea Electivă, afară de Bugetul Veniturilor și al Cheltuelilor, se supune Corpului Ponderator, care va apreați dacă este compatibil cu dispozițiunile constitutive ale nouăi Organizațiunii.

Art. 14. Corpul Ponderator sau adoptă Proiectul așa cum s'a votat de Adunare, sau îl amendează, sau îl respinge cu totul.

«Dacă Proiectul de Lege este adoptat fără modificare de Corpul Ponderator, el este supus sancțiunei Domnului.

«Dacă Proiectul de Lege este amendat de Corpul Ponderator, el se întoarce Adunărei Elective.

«Dacă Adunarea încuviințează amendamentele Corpului Ponderator, Proiectul amendat se supune sancțiunei Domnești.

«Dacă, din contră, Adunarea Electivă respinge acele amendamente, Proiectul se trimite Consiliului de Stat, spre a se studia din nou. Guvernul poate apoi prezintă Camerei, în sesiunea curentă sau viitoare, Proiectul revăzut de Consiliul de Stat.

«Dacă Corpul Ponderator respinge cu totul Proiectul votat de Adunare, acest Proiect se trimite Consiliului de Stat, spre a se studia din nou. Un asemenea Proiect nu se poate prezintă Adunărei Elective, decât în a doua sesiune.

Art. 15. Numai Corpul Ponderator are dreptul de a primi petițiuni și de a le discuta, dacă este trebuință.

Art. 16. Reglementele Interioare ale Adunărei Elective și ale Corpului Ponderator se pregătesc prin îngrijirea Guvernului.

Art. 17. Toți funcționarii publici fără excepțiune, la intrarea lor în funcțiune, sunt datori a jură supunere Constituțiunei și legilor țarei și credință Domnitorului.

Art. 18. Statutul de față și Așezământul Electoral aci anexat vor avea putere de lege din ziua aprobațiunei lor prin Sufragiul Național.

«Noua Adunare Electivă și Corpul Ponderator se vor constitui și întruni în termenul prevăzut de Art. 17 al Convențiunei.

«Decretele ce până la convocarea nouăi Adunări se vor da de Domn, după propunerea Consiliului de Miniștri și Consiliului de Stat, vor avea Puterea de Legi.»

*

Convicțiunea generală a țarei în 1864 eră că planurile lui Vodă. Cuza privitoare la viitorul României se schimbaseră și deveniseră cu

totul personale, având de ținută a-și întări prin acte de autoritate pozițiunea sa.

În Iunie 1865 opt bărbați dintre conducătorii națiunii au semnat următorul act:

«*Noi subsemnații, considerând situațiunea țării politice și geografice, și interesele ei din lăuntru și din afară, și având în vedere și voturile date în 1857 deadreptul de națiune, prin subserierea celer șapte puncte, precum și voturile date de către Divanurile ad-hoc din 1858 și de Adunarea din Iași în 5 Ianuarie 1859, — am luat între noi legământ ca, la caz de vacanță a Tronului, să susținem prin toate mijloacele alegerea unui Principe Străin dintr'una din familiile domniloare din Occident. Astfel dar ne legăm pe onoare să votăm un Principe Străin și să stăruim până îl vom dobândi.*»

(Semnați): «Grigorie Brancovanu, Ion C. Brătianu, Constantin Brăiloiu, Dimitrie Ghica, Ion Ghica, Constantin A. Rosetti, Gheorghe Știrbei, Anastasie Panu.

Se vor împlini curând 47 ani, de când acești vrednici conducători ai națiunii prevedeau cu îngrijire greutățile cele mari, ce țara va întâmpina la caz de vacanță a Tronului.

Actul semnat în Iunie 1865 era insuflat de convicțiunea, că greutățile ce se vor ivi în caz de o vacanță a Tronului nu trebuie lăsate la voia întâmplării și a discuțiunilor ce vor începe din nou între Puterile cele Mari ale Europei întrunite în Conferințe.

Ion Brătianu, Ion Ghica și Anastasie Panu au constatat prin cercetări amănunte la Paris, Londra, Turin și Bruxela, că cestiunea Principelui Străin, cheia boltei edificiului național, ce Românii începuse a clădi pe valea Dunărei, adormise dela 1859 încoace.

*

In 11/23 Februarie 1866 Principele Alexandru Ioan I a scris următorul Act de Abdicare :

«Noi Alexandru Ioan I, conform dorinței întregii națiunii și legământului ce am luat Noi la suirea Noastră pe Tron, depunem astăzi, în 11 Februarie, Puterea Noastră Suverană în mâinile unei Locotenențe Domnești și ale unui Minister, ales de popor.»

Locotenența Domnească era compusă: -- de *Generalul Nicolae Golescu*, de *Colonelul Nicolae Haralambie* și de *Lascar Catargiu*.

Ministerul era compus de: — *Ion Ghica*, Președinte al Consiliului de Miniștri și *Ministrul Afacerilor Externe*, — *Dimitrie Ghica*, *Ministru de Interne*, — *Petru Mavrogheni*, *Ministru de Finanțe*, — *Ioan*

Cantacuzin, Ministru Justiției, — *Constantin A. Rosetti*, Ministrul Cultelor și Instrucțiunii publice, — *Dimitrie A. Sturdza*, Ministrul Lucrărilor publice.

În aceeași zi *Ion Ghica*, Președintele Consiliului de Miniștri, adresează Președintelui Adunării Legiuitoare următoarea scrisoare:

«Fostul Domn Alexandru Ioan I, abdicând în mâinile unei Locotenențe Domnești, compuse de DD. Generalul Nicolae Golescu, Lascar Catargiu și Colonelul Nicolae Haralambie, — Locotenență aclamată de Popor și de Armată —; am onoarea, în urma Procesului verbal al Locotenenței Domnești, a vă ruga să binevoiți a convoca Adunarea Legislativă la una oară în localul Camerei.»

În urma propunerii cotate de Președintele Consiliului de Miniștri Ion Ghica, Senatul și Adunarea Electivă au votat *Actul de Alegere a Comitelui Filip de Flandra*:

«Anul 1866, în 11 Februarie: — Senatul și Adunarea Electivă a României au ales și aclamat în Unanimitate, conform dorințelor rostite de Divanurile ad-hoc în 1857, de Principe Suveran al Principatelor-Unite Române pe Alteța Sa Regală Filip-Eugen-Ferdinand-Maria-Clement-Baudouin-Leopold-George Comite de Flandra și Duce de Saxonia, sub numele de Filip I.

În 12/24 Februarie funcționarii Statului și armata au depus următorul Jurământ de credință: — «*Jur supunere Constituțiunii și Legilor țării. Jur de a fi credincios Principelui Suveran al Principatelor-Unite, Filip I, reprezentat prin Locotenența Domnească, compusă de Generalul Nicolae Golescu, Colonelul Nicolae Haralambie și Domnul Lascar Catargiu. Amin, cu ajutorul lui Dumnezeu!*»

Acesta este faptul cel mare îndeplinit de Locotenența Domnească în 11/23 Februarie 1866, în urma abdicării Principelui Alexandru Ioan Cuza.

Alegerea Comitelui de Flandra avea pentru România o foarte mare însemnătate: — întâiu, se realizează prin însăși inițiativa popoului român ultimul vot al Divanurilor ad-hoc rămas neîndeplinit, — al doilea, România avea siguranța, că fiul Regelui Leopold I al Belgiei va guvernă poporul român cu înțelepciune și pricepere, întemeind astfel o monarhie constituțională.

*

În 14/26 Februarie, *D. Rogier*, Ministrul Afacerilor străine, trimite Consulului Belgiei din București următoarea scrisoare:

«Comitele de Flandra pornește la Roma. Călătoria sa eră decisă de mult timp și toate dispozițiunile luate de mai nainte. Alteța Sa Regală nu crede că poate primi chemarea atât de măgulitoare a poporului român, chemare pentru care Ea este foarte recunoscătoare și pentru care și Regele a fost foarte impresionat. Maiestatea Sa și Augustul Său Frate vor face totdeauna urări foarte sincere pentru bună starea și prosperitatea Principatelor, atât de demne de interesul tuturor.»

Cu toate acestea acțiunea Locotenenței Domnești și a întregii Români eră concentrată *a atrage spre recunoașterea faptului îndeplinit la București* hotărârile Arcopagului European, întrunit la Paris în Conferințe.

*

Protocolul I al Conferințelor din Paris din 26 Fevruarie (10 Martie) 1866 are următoarea cuprindere:

Reprezentanții Puterilor celor Mari prezenți:

Drouyn de Lhuys, Ministrul Afacerilor Străine, — *Principele de Metternich*, Ambasadorul M. S. Impăratului Austriei, — *Comitele de Cowley*, Ambasadorul M. S. Britaniei, — *Comitele de Goltz*, Ambasadorul M. S. Regelui Prusiei, — *Safvet Pașa*, Ambasadorul M. S. Impăratului Otomanilor, — *Cavalerul Nigra*, Trimisul Extraordinar și Ministrul Plenipotențiar al M. S. Regelui Italiei, — *Tchilcherine*, Insărcinatul de Afaceri al M. S. Impăratului Rusiei. *Fougère*, Ministru Plenipotențiar și Subdirector la Ministerul Afacerilor străine, fost Secretar al Conferinței din 1858, a fost ales și acum Secretar al Conferinței.

«*Reprezentanții Puterilor semnatare Tractatului din 30 Martie 1856* s'au întrunit astăzi, în 10 Martie 1866, în Conferință în Palatul Afacerilor străine la Paris, conform instrucțiunilor lor, — pentru a *aviză în comun la Măsurile și la Rezoluțiunile de luat în urma abdicățiunii Principelui Cuza*.

«*D-l Drouyn de Lhuys* e chemat să prezide Conferința.

D-l Drouyn de Lhuys rezumă în puține cuvinte evenimentele și fazele diverse înainte de situațiunea actuală. El aduce aminte Actele Internaționale, cari au modificat în mod succesiv Organizarea Principatelor Moldova și Valahia: — *Tractatul din 30 Martie*, care le-a așezat sub Garanția Colectivă a Dreptului European, și care a stipulat că nevoile și dorințele populațiunilor vor fi constatate în mod oficial, — *Convențiunea din 19 August 1858*, care a avut de obiect Regularea Organizațiunei Principatelor, și care, dacă nu le-a recunoscut, precum ele au rostit dorința, dreptul a alege un Principe Străin, nici măcar Fuziunea amânduror Provinciilor în una singură, totuș conțineă germenii Unirei în câteva din dispozițiunile sale, anume înștiințarea

unei Comisiuni Centrale, însărcinată a asigura uniformitatea legislației pentru obiectele de interes comun ambelor Principate,— *Protocolul din 6 Septembrie 1859*, care validează îndoita Alegere a Principelui Cuza, ales Domn de Adunarea Valahiei și de Adunarea Moldovei,— *Fermanul din 24 Noembrie (6 Decembrie) 1861*, prin care Poarta, în unire cu Puterile Garante, stabilește, ca consecință necesară a fuziunii personale, Unirea amânduror Guvernelor și aceea a amânduror Adunărilor, declarând însă că această nouă derogare la Convențiunea din 1858 ar lua sfârșit cu Guvernul Principelui Cuza, cu toate că aproape unanimitatea Puterilor Garante își rezervă a examina atunci, dacă din contră nu ar fi necesar a o mântui,— în fine *Dispozițiunile adiționale hotărâte în 1861* între Poartă și Principele Cuza la Constantinopol, cu încuviințarea Curților Garante, cari aducând modificări nouă Statutului Organic din 1858, au recunoscut Principatelor în viitor dreptul a modifica sau schimba Legile privitoare la administrația internă, cu condițiunea de a respecta drepturile Puterii Suzerane.

«*D-l Drouyn de Lhuys* adaoge că *Guvernul Principelui* luând un sfârșit, momentul a sosit pentru *Puteri* a uză de rezervele ce au făcut în 1861, și *Conferința* este întrunită pentru a examina *cesiunile* ridicale prin vacanța *Hospodoratului*.

«De altfel, *Ambasadorul Rusiei* fiind absent, d-l *Insărcinat al Afacerilor Tchitcherine* nefiind însărcinat de *Guvernul său* decât a asista la constituirea *Conferinței*, d-l *Drouyn de Lhuys* crede că ar fi bine a aștepta sosirea *Ambasadorului Rusiei* dela *Petersburg*.

«*D-l Drouyn de Lhuys* mai observă, cu asentimentul tuturor celorlalți membri ai *Conferinței*, că ar fi necesar a se constitui *Conferința* fără întârziere, pentru ca *Principatele* să știe că este un centru de acțiune, care se ocupă cu solitudine de interesele ce le agită în acest moment.

«*Ambasadorul Turciei* cetește o *Notă*, care are de obiect, conform instrucțiunilor primite dela *Guvernul său*, a aduce aminte *stipulațiunile internaționale* privitoare la *Principate* și a face eventual *rezervele* sale în contra *deciziunilor* cari ar putea să le atingă. El conchide cerând—să placă *Conferinței* a adopta ca bază a *deliberărilor* sale *Tractatul din 30 Martie 1856* și toate *Acele* următoare, cari fac parte integrantă a acestui *Tractat* și cari privesc mai în special *Principatele Moldovei și Valahiei*;— și că să fie înlăturate în mod hotăritor din *deliberațiunile Conferințelor* *cesiunea* numirei unui *Principe Străin*, sub orice formă și denumire, precum și *principiul eredității* și *consultarea dorințelor țării*, rămâind a se publica oficial și prealabil *rezoluțiunea* irevocabilă a *Puterilor*, de a nu primi alegerea unui *Hospodar* care nu va fi indigen. Pe aceste baze, el declară că este gata a examina și a regula, în numele *Inaltei Porți*, în comună în-

telegere cu Plenipotențiarilor Puterilor Garante, toate cestiunile ce se ridică prin evenimentele recente din Moldo-Valahia.

«*Asupra propunerii d-l Drouyn de Lhuys se dă act lui Safvet Pașa de declarația sa și discuțiunea este amânată la o ședință ulterioară.*

«*Comitele Cowley cere să se redige, chiar în această ședință, o depeșă telegrafică, care se va adresa Agențiilor Puterilor la București, anunțându-le că Conferința este constituită și invitându-i să recomande Guvernului Provizoriu din București—de a observa cea mai mare circumspecțiune.*

«*D-l Drouyn de Lhuys consideră această comunicare ca excelentă și foarte salutară, și adaugă, cu învoirea tuturor celorlalți membri ai Conferinței,—că ar fi bine a aduce aminte totodată, că e esențial ca Guvernul Provizor din București să-și dea toată osteneala să mențină ordinea și să se abțină de orice măsură, care ar trece peste atribuțiunile sale.*

«*Safvet Pașa dorește să se recomande Guvernului a nu se ocupa decât de afaceri curente.*

«*D-l Drouyn de Lhuys propune un Proiect de depeșă, în următorii termeni :*

«*Reprezintanții Puterilor semnatare Tractatului de Paris din 30 Martie 1856 s'au constituit astăzi în Conferință la Paris. Sunteți invitat a informa despre aceasta Guvernul Provizoriu din București. Recomandați-i să se mărginească la menținerea ordinii și a administrației, abținându-se de orice act ar prejudica deciziunile Conferinței. Înțelegeți-vă cu colegii voștri pentru a face această comunicare.*

«*D-l Comite de Goltz observă că nu are calitatea de a da direcțiuni Consulului General al Prusiei din Principate, și crede că ar fi preferabil ca fiecare Reprezintant să recurgă la Guvernul său, care ar trimite Agentului său la București instrucțiuni conforme cu dorința Conferinței.*

«*După un schimb de observațiuni asupra modului de a transmite depeșă, s'a convenit că d-l Drouyn de Lhuys va adresa-o direct Agentului Francez la București, iar ceilalți membri ai Conferinței o vor comunica Guvernelor lor, cerându-le a o trimite imediat Agențiilor lor respectivi. Comitele Cowley declară că se crede autorizat a trimite depeșă direct Agentului Maiestății Sale Britanice.*

*

In 24 Fevruarie (8 Martie) Delegații Senatului și ai Adunării Elective, însărcinați a sprijini votul Corpurilor Legiuitoare din 11/23 Fevruarie pe lângă Puterile Garante, subscriu dimpreună cu Președintele Consiliului de Miniștri următorul Proces Verbal:

«*In 24 Fevruarie anul 1866—subsemnații— Ion Ghica, Președintele Consiliului de Miniștri, George Costasforu și Ludovic Steege, Delegați din partea*

Senatului, *Vasile Boerescu*, Delegat din partea Adunării Elective, în absența celui alt Delegat *Manolaki Kostaki*, asemenea și în prezența d-lui *Alexandru Golescu*, Agentul Principatelor-Unite la Constantinopole, — deliberând în privința Misiunii însărcinate a merge la Constantinopole și Bruxela spre a susțineă votul din 11/23 Fevruarie trecut, s'au înțeles deocamdată asupra următoarelor puncte:

«1. Membrii Delegați de către Corpurile Legiuitoare, precum și acei nu miți de Guvern, s'au împărțit în două Deputațiuni deosebite, — dintre cari una deocamdată se va duce la Constantinopole, iar cealaltă se va duce la Paris. *Prima Deputațiune* e compusă din d-l *Manolaki Kostaki*, Delegat în special de către Adunarea Electivă, din d-l *Costaforu*, ales de Senat, și din d-l *Alexandru Golescu*, Agentul Guvernului; ea se va duce imediat la Constantinopole. Cât despre a *doua*, ea este compusă din d-l *Boerescu*, asemenea Delegat în special de către Adunare, din d-l *Steege*, ales de Senat, și din un al treilea care va fi numit de Guvern.

«2. *Prima Deputațiune* va intra cât mai în grabă în relațiuni cu Guvernul M. S. I. Sultanului, și de nu va fi cu puțință imediat într'un mod oficial, cel puțin oficios. Misiunea ei este de a comunica în chip solemn și respectuos Sublimei Porți — Votul Corpurilor Legiuitoare dela 11/23 Fevruarie, — și de a o ruga să nu fie protivnică dorinței unanime și hotărârii națiunii române, exprimate încă din 1857 de Divanurile ad-hoc din 1857, și de atunci încoace manifestate fără încetare în diferite împrejurări, și mai cu putere încă după abdicarea de curând a Principelui Cuza. Numita Deputațiune va arăta Sublimei Porți, că numai realizarea acestei dorințe va putea impune tăcere ambițiunilor protivnice, cari au sfâșiat țara totdeauna, aducând chiar și Turciei neîncetate nemulțumiri și pericole; că Principatele-Unite, fiind cărmuite de un Principe Străin ereditar și declarate neutre, vor contribui mult mai mult ca în trecut la apărarea hotarelor turcești. Cât despre Cestiunea Unirei, e de presupus că Guvernul Otoman o consideră ca un *fapt împlinit* și care nu se mai poate schimba, nu numai în inima Românilor, dar nici în Consiliile diplomatice europene. *Deputațiunea nu va începe ea să atingă cestiunea vasalității Principelui Străin, dar în cazul când această cestiune va fi rădicată de Ministrii Sublimei Porți, Deputațiunea va răspunde că Români lasă deslegarea ei la înalta înțelepciune a Puterilor, dar că, ori cum va fi deslegată, ea nu va putea schimba întru nimic simțimintele seculare ale Românilor pentru Imperiul Otoman, nici devotamentul lor cu desăvârșire dezinteresat.*

«In acelaș timp Delegațiunea va trebui să se pună în relațiune cu Reprezentanții Puterilor Garante, silindu-se a câștiga simpatiile lor pentru țară și pentru votul dela 11/23 Fevruarie.

«Misiunea la Constantinopole fiind împlinită—misiune care probabil nu va ține mai mult de 8 până la 10 zile—prima Deputațiune se va duce imediat în Apus, spre a se întâlni cu a doua Deputațiune la Paris.

«3. Misiunea amânduror Deputațiunilor întrunite și formând un singur corp, este de a duce la Bruxelles Alteței Sale Regale Comitetului de Flandra votul Corpurilor Legiuitoare și de a-L ruga ca, primind Coroana Principatelor-Unite, pe care națiunea română I-o oferă cu încredere unanimă, să binevoască a veni în țară cât mai curând pentru a lua frâncle Guvernului.

«Dacă împrejurările îngăduese, Deputațiunea va aștepta timpul potrivit pentru o prezentare mai solemnă a votului Corpurilor Legiuitoare.

«4. Această Deputațiune are ca misiune particulară de a insista, atât pe lângă Conferința ce se deschide la Paris, cât și în particular pe lângă diferitele Curți Garante, pentru îndeplinirea dorințelor țării și pentru respectarea drepturilor ei. Deputațiunile nu vor încetă stăruințele lor decât atunci, când țara va socoti misiunea lor împlinită și va hotări rechemarea lor.

«Ele vor lucra ca Corp de Stat, delegând membri din sânul său sau și trimițându-i în misiune cu instrucțiuni speciale; de asemenea ele vor putea trimite, când vor socoti de trebuință, pe unul din membrii săi, ca să se înțeleagă cu Guvernul. Ele vor lucra totdeauna conform cu instrucțiunile ce vor primi dela Guvern.

«5. Corespondența cu Guvernul se va face colectiv în numele fiecărei Deputațiuni, sau a amânduror Deputațiunilor, când ele vor fi întrunite, dar totdeauna sub semnătura tuturor membrilor ei, fiecare membru având dreptul, în caz de divergență, să-și formuleze deosebit părerea sa.

«6. Guvernul va ține Deputațiunile mereu în curent cu ceea ce se va petrece în țară și cu știrile externe în privința misiunilor lor; și ca să asigure desăvârșita unitate de acțiune a Deputațiunilor, Guvernul nu va da nici unui membru, în mod deosebit, vreo instrucțiune necunoscută colegilor săi.

«7. Orice corespondență se va face în limba franceză.

«8. Fiecare membru va putea avea relațiunile sale personale, dar el va comunica celorlalți membri, precum și Guvernului, rezultatul acelor relațiuni. Tot asemenea când unul din membri va fi în misiune, după ce va raporta Guvernului rezultatul misiunii sale, va raporta și colegilor săi.

«9. Deputații vor avea grijă să arate acelor Puteri, cărora vor crede de trebuință, că Unirea depinde astăzi de Principele Străin».

(Ss) «Ion Ghica, V. Boerescu, G. Costăforu, L. Steege, M. Kostaki.»

In 25 Fevruarie (9 Martie), Consiliul Ministrilor sãmneazã urmãtorul Proces Verbal:

«In ședința de astãzi 25 Ianuarie 1866, întruniți sub Președința Inaltei Locotenențe Domnești,

«Luând în considerare Referatul Ministrului Președinte No. 465, prin care propune persoanele cari vor reprezintã Guvernul în Deputația însărcinată a merge la Constantinopole și Paris, pentru a susțineã realizarea votului Corpurilor Legiuitoare din 11/23 Fevruarie curent,—

«Aprobãm numirea DD. *Alexãndru Golescu și Ion Brãtianu*; când Deputația va trece din Constantinopole la Paris, *d-l Golescu va rămãneã la Constantinopole* și va fi înlocuit în Deputație prin *d-l Scarlat Fãlcoyanu*.

«Dispozițiunile de mai sus vor fi executate de Președintele Consiliului.»

In 27 Fevruarie (11 Martie), Consiliul de Ministri a semnat urmãtorul Proces Verbal:

«In ședința de astãzi, Duminecã 27 Fevruarie 1866, întruniți sub Președinția Inaltei Locotenențe Domnești, luând în considerație Referatul Ministrului Afacerilor strãine relativ la numirea DD. *Scarlat Fãlcoyanu*, Președintele Secțiunei Civile a Curții de Casație, și *Ion Brãtianu*, ca membri ai Deputațiunei însărcinate a apãrã drepturile Principatelor-Unite pe lângã Puterile Garante,—decidem—numirea DD. *Scarlat Fãlcoyanu și Ion Brãtianu* ca membri ai Deputațiunei însărcinate a apãrã drepturile țãrei pe lângã Puterile Garante.»

In aceeaș zi Locotenența Domneascã a subscris urmãtorul Decret:

«Asupra raportului d-lui Ministru Președinte N. 475,

«Luând în considerare Procesul Verbal al Consiliului de Ministri din 27 curent, prin care se propune, ca DD. *Scarlat Fãlcoyanu*, Președintele Secțiunei Civile a Curții de Casație, și *Ion Brãtianu*, fost ministru, sã fie însărcinați a face parte din Deputațiunea menită a apãrã pe lângã Puterile Garante votul Corpurilor Legiuitoare Romãne din 11/23 Fevruarie,—

«Am decretat și decretãm:

«*Art. 1.* DD. *Scarlat Fãlcoyanu și Ion Brãtianu* sunt numiți membri ai Deputațiunei însărcinate a apãrã votul Corpurilor Legiuitoare din 11 Fevruarie pe lângã Puterile Garante.

«*Art. 2.* Președintele Consiliului este însărcinat a executã prezentul Decret.»

In 28 Fevruarie (12 Martie), Consiliul de Ministri semneazã urmãtorul Proces Verbal:

«Luând în considerare Referatul Președintelui Consiliului No. 491 de astăzi, prin care arată necesitatea a executa imediat amândouă Procesele Verbale ale Consiliului de Miniștri din 25 și 26 Fevruarie curent, privitoare la Deputația însărcinată a merge, în numele țării, să prezinte Alteței Sale Regale Comitelui de Flandra Filip I, Principele Românilor, votul Corpurilor Legiuitoare din 11/23 Fevruarie curent, și a sprijini acest vot pe lângă Puterile Garante, —

«Autorizăm executarea simultană a amânduror Proceselor Verbale menționate ale Consiliului din 25 și 27 Fevruarie curent.

«Președintele Consiliului va executa dispozițiunile de mai sus prin Ministrul Afacerilor străine».

In aceeaș zi de 28 Fevruarie (12 Martie), Președintele Consiliului de Miniștri face următoarea comunicare Ministrului Afacerilor străine:

«DD. *Alexandru G. Golescu*, Agentul țării la Constantinopole, *Ion Brătianu* și *Scarlat Fălcoyanu*, cari se află în străinătate, fiind însărcinați a face parte, în numele Guvernului, din Deputațiunea destinată a prezintă votul Corpurilor Legiuitoare din 11/23 Fevruarie curent Alteței Sale Regale Comitelui de Flandra, Principe al României, și a merge la Inaltele Curți Garante pentru a sprijini realizarea acestui vot al națiunii, trimit alăturate aci Ministerului Afacerilor străine—în original—două notificări oficiale adresate DD. Fălcoyanu și Brătianu, precum și copia Proceselor Verbale ale Consiliului de Miniștri din 25 și 27 Fevruarie curent, privitoare la aceste numiri. Il invit a expediă fără întârziere aceste numiri.

In 28 Fevruarie (12 Martie) Ministrul Afacerilor străine trimite d-lor *Ioan Brătianu* și *Scarlat Fălcoyanu* următoarea scrisoare:

«Mă grăbesc a vă informa că Deputația națională din care faceți parte pornește chiar astăzi din București pentru a merge la destinațiunea sa. Ea se compune din d-nii *Vasile Boerescu* și *Manolachi Kostaki Epureanu* — Delegați ai Adunării Elective, — *Gheorghe Costaforu* și *Ludovic Steege* — Delegații Senatului, — *Scarlat Fălcoyanu* și *Ion Brătianu* — Delegați ai Guvernului.

«Alăturând în acelaș timp aici instrucțiunile destinate Deputațiunii, vă rog ca, în așteptarea întrunirii membrilor ei cu D-voastre, să continuați a lucra pentru cauza patriotică, a cărei realizare este țelul silințelor noastre comune.»

Scrisoarea propusă de d-l Drouyn de Lhuys în întâia ședință a Conferinței din Paris din 26 Fevruarie (10 Martie) a fost înmănată

Ministrului Afacerilor străine din Principatele-Unite prin următoarea notă colectivă din 27 Februarie (11 Martie) a Consulilor Puterilor Garante la București:

«Subsemnații au onoarea a vă informa că Reprezentanții Puterilor semnalare Tractatului din 30 Martie 1856 s'au constituit ieri în 10 curent în Conferință la Paris; și că subsemnații sunt însărcinați a recomanda Guvernului Provizor al Principatelor a se mărgini la mântinerea ordinii și a administrației, abținându-se de orice act ar prejudeca deciziunile Conferinței.

(Ss.) «Eder, Green, Saint-Pierre, Tillos, Offenbergh, Techio de Bayo».

La această scrisoare d-l *Ion Ghica*, Ministrul Afacerilor străine, a răspuns Baronului Eder, Consulul Austriei, în 2/14 Martie prin următoarea comunicare:

«Am avut onoarea a primi nota colectivă privitoare la oarecari instrucțiuni, ce ați fost însărcinat dimpreună cu d-nii colegi ai D-voastre, a ne comunica din partea Cabinetelor ce aveți onoarea a reprezintă.

«Guvernul Provizor, căruia m'am grăbit a comunica conținutul, vă dă prin organul meu, d-le Baron, asigurarea că, pătruns de exigențele situației, va ști, precum a făcut-o până acum, să nu lase să se producă nici un fapt de natură a deveni un obstacol pentru Puterile chemate astăzi a delibera asupra soartei viitoare a Principatelor-Unite.

«În ce privește mântinerea ordinii și a liniștei, Guvernul are satisfacerea a crede că el nu are decât a persista pe calea adoptată spre a mântine rezultatul realizat până acum, precum la nevoie chiar D-voastră și Colegii Voștri puteți înșivă afirma.»

*

In 2/14 Martie Ion Ghica, Președintele Consiliului de Miniștri și Ministrul Afacerilor Străine, trimitea Agentului Principatelor-Unite la Paris *Ion Bălăceanu*, instrucțiunile sale. E de observat că aceste instrucțiuni poartă aceeaș dată ca răspunsul dat de Ion Ghica D-lui Baron Eder.

Voiu da numai textul începutului și sfârșitului acestor Instrucțiuni:

«Astfel precum am avut satisfacțiunea a vă informa prin mai multe telegrame, liniștea cea mai completă n'a încetat a domni aci până astăzi. Puterile interesate la mântinerea ei pot prin urmare să fie cu totul asigurate în această privire.

«Cu toate acestea, n'ar trebui să se împingă încrederea până acolo, încât

să se atribue stărei provizorii, în care se găsește țara, această neschimbată seninătate, ce nu aparține decât situațiilor normale și definitive, și din desăvârșita liniște actuală să se conchidă la perpetuarea ei absolută. Situațiile provizorii, din cauza condițiilor lor trecătoare, sunt toate mai mult ori mai puțin supuse schimbărilor, pe cari înțelepciunea caută a le preveni.

«Ar fi dar foarte de dorit pentru noi, ca să se poată lua o hotărâre cât mai grabnică, o hotărâre în privirea dorinței de atâtea ori repetată de națiunea română.

«Iată deci, pentru a mă rezumă, punctele asupra cărora ar trebui să insistăm:

«1°. Perseverența instinctivă a poporului român în dorința Principelui Străin este un complement și o garanție pentru celelalte trei dorințe, dela realizarea căreia poporul face să atarne bunăstarea sa viitoare.

«2°. Insuficiența Domniei pământene, demonstrată prin o experiență costisitoare, și prin urmare inutilitatea de a o mai încerca din nou.

«3°. Pericolul acestei reînnoite încercări pentru liniștea Europei.

«4°. Stabilitatea asigurată prin adoptarea soluțiunii contrare.

«5°. Puterea rezultând pentru țară din această stabilitate.

«6°. Liniștea Europei și securitatea Turciei, garantate prin această putere.

«Necesitatea și certitudinea de a pune astfel un obstacol dezvoltării îngrijitoare a panslavismului.

«In fine ușurința de a indemniza Turcia pentru concesiunile ce va da prin un sacrificiu bănesc.

«Aceste considerațiuni și argumente îmi par de natură a produce oarecare impresiune asupra spiritului așa de judicios și echitabil al d-lui Drouyn de Lhuys și mă razim, d-le Agent, pe dibăcia D-voastre pentru a le prezintă în întreaga lor valoare, pentru a aduce pe E. Sa Ministrul Afacerilor străine să împărtășească un mod de a vedea, care se justifică și prin nemulțumirile trecutului și prin necesitățile prezentului.»

Întreaga acțiune a Locotenentei Domnești eră concentrată pentru a atrage hotărârile Areopagului European întrunit la Paris în Conferințe, spre *recunoașterea definitivă a faptului împlinit* — a alegerei Comitelui de Flandra Filip I de Principe al României. — Guvernul Provizor din București avea convicțiunea, că cu cât va susține mai cu tărie dorințele de atâtea ori rostite ale poporului român, păstrând o atitudine demnă și liniștită, aceste dorințe vor izbuti a se îndeplini.

A doua Conferință s'a întrunit după opt zile, iarăș fără a lua vreo hotărâre.

Protocolul II al Conferințelor din Paris din 6/18 Martie 1866.

«*Plenipotențiarul Franciei* expune că a primit dela Agentul din Principatele Unite o comunicare, anunțându-i că *Guvernul Provizor din București* a desemnat pe *d-nii Scarlat Fălcoyanu și Ion Brătianu* ca delegați pe lângă Conferință. *D-l Drouyn de Lhuys* cește o scrisoare ce i-a adresat *d-l Brătianu* în numele său și al colegului său pentru a cere să fie admis a exprima, în prezența Conferinței, aspirațiunile și nevoile reale ale populațiunilor Moldo-Valahe.

«*Plenipotențiarii* deliberează asupra acestei cereri și hotăresc că ea nu poate fi admisă. Cu toate acestea, fiecare din *Plenipotențiarii* va fi dispus a primi toate comunicările, fie scrise, fie verbale, pe cari *d-nii Delegați* ar socoti că trebuie să le facă cu tillul de informațiuni.

«*D-l Plenipotențiar al Rusiei* exprimă părerea, că înainte de toate ar trebui să se desfească situațiunea și să se indice cu claritate țelul care trebuie atins. După opiniunea sa, Conferința nu e chemată a inventa și a crea o nouă stare de lucruri; misiunea ei consistă numai și numai în a se folosi de cecace există și a căuta acolo elementele unei soluțiuni practice.

«*D-l Drouyn de Lhuys* observând că tocmai aceasta este dorința tuturor membrilor Conferinței, *d-l de Budberg* adaogă că, după dânsul, trebuie aplicate acum prescripțiunile Convențiunei din 1858, cari au prevăzut vacanța *Hospodaratului*.

Plenipotențiarul Prusiei obiectează că Convențiunea din 1858 a fost modificată prin acte următoare, de cari i se pare imposibil a nu se țineă socotală.

Plenipotențiarul Italiei, întrebând dacă Conferința ar trebui să se considere ca investită de o putere aproape (en quelque sorte) constituantă și autorizată a intra în erori nouă, *d-l Comite de Goltz* răspunde că este de ajuns a se referi la rezervele făcute de *Puteri* în 1861, pentru a nu ieși din limitele stărei de lucruri stabilite.

«*D-l Plenipotențiar al Franciei* aderă la observațiunea *Comitelui de Goltz*. In ce privește însă observațiunile *d-lui Plenipotențiar al Rusiei*, va răspunde prin simpla expunere a *Acelor* cari au urmat dela 1858. El le înșiră în mod sumar și conchide zicând că cestiunea e următoarea: — Se va adopta în totalitate Regimul Convențiunei din 1858, sau se va examina dacă trebuie mântinite modificările, cari au fost mai târziu adoptate și cari au avut de efect a stabili Unirea Administrativă și Parlamentară a Principatelor? Cestiunea este însă hotărîtă prin faptul însuș al rezervelor adresate *Porții* de aproape unanimitatea *Reprezintanților Puterilor Garante* în 1861. *D-l Drouyn de Lhuys* cește nota adresată de *Principele Lo-*

banoff Ministrului Afacerilor străine al Sultanelui, și care sfârșește astfel:
 — «Inspirându-se de intențiunile neschimbate ale Guvernului său, Subscrisul se crede dator a rezervă unei înțelegeri prealabile dintre Sublima Poartă și Reprezentanții Puterilor Garante examinarea situațiunei eventuale ce s'ar produce în Principate în caz de vacanță a Hospodaratului, precum și aplicarea eventuală a măsurilor prevăzute prin Protocolul din 6 Septembrie 1859. Subscrisul nu ar îndeplini datoriile sale, dacă ar lăsa pe Aali Pașa să ignoreze că azeziunea sa la Fermanul anexat la nota din 2 Decembrie e subordonată în mod absolut rezervelor formulate». *Principele Lobanoff și colegii săi la Constantinopole au rezervat dar în mod expres examinarea unei situațiuni, atunci eventuală, astăzi însă realizată.* Poarta nu a făcut nici o obiecțiune la aceste declarațiuni, și prin aceasta chiar le-a primit.

«D-l Comite Cowley zice că în adevăr Plenipotențiarii sunt întruniți în virtutea acestor rezerve.

«D-l Baron de Budberg adaugă, că aceasta este tocmai punctul de plecare, și cere a se trece la examinarea cestiunei ridicate de declarațiunea cetită în ședința precedentă de Ambasadorul Turciei.

«D-l Plenipotențiar al Franciei rezumază Comunicarea lui Safvet Pașa; ea se reduce la două puncte—*a înlătură din deliberările Conferinței cestiunea Principelui Străin—și ereditatea Hospodaratului.*

«D-l de Budberg zicând -- «și Unirea»,

«D-l Drouyn de Lhuys adaugă, că cestiunea Unirei nu reiese din nota Ambasadorului Turciei. Ea va veni la rândul ei în cursul deliberațiunilor, însă nota lui Safvet Pașa nu o menționează.

«Plenipotențiarul Turciei, invitat a se explica asupra întâiului obiect al rezervelor sale, expune că Poarta nu poate admite un Principe străin și în capul Principatelor, pentru că, după a ei opiniune, aceasta ar echivală a declară Independința acestor Provinci.

«Plenipotențiarul Rusiei zice că populațiunile Moldo-Valahe cer în adevăr un Principe străin; însă această dorință a lor nu e o dorință bine cugetată; ea este numai o încercare supremă pentru a amelioră soarta țării lor prin o combinație neîncercată încă; însă nimic nu dovedește că aceste speranțe ar putea fi realizate. In cece privește Rusia, numeroase motive o fac să voteze în contra alegerei unui Principe străin. D-l de Budberg își rezervă a le expune, când această combinație va fi discutată în Conferință.

«Plenipotențiarul Austriei rădicând oarecari îndoeli asupra dorințelor rostite în această privință, Comitele Cowley răspunde că, după știrile ce a căpătat, nici o îndoală nu poate există în această privire; însă el crede cu Safvet Pașa, că Guvernul unui Principe Străin în Moldo-Valahia este in-

compatibil cu mănținerea Integrității Imperiului Otoman. Fără a enumera dificultățile de tot felul, ce ar întâmpina alegerea (le choix) și numirea unui *Principe Străin, ar fi oare posibil a afla unul, care să fie dispus a primi pozițiunea de Vasal al Porții?*

«*Plenipotențiarul Rusiei* — asupra observațiunei făcute de d-l Nigra, că ar fi poate nimerit ca Conferința să determine ordinea cestiunilor și să examine mai întâiu cestiunea Unirei — zice că pentru moment i se pare că este a se discuta nu cestiunea însăși a Principelui Străin, ci cestiunea prealabilă a rezervei prezentate în această privire de Safvet Pașa. Fără a vroi chiar de acum să propună Conferinței alegerea (le choix) unui Principe Străin, cu toate acestea se poate ezita a exclude această combinație din deliberările Conferinței. Nu crede deci nimerit a-și lega mâinile pentru viitor asupra acestui punct și a restrânge astfel deliberările în limitele indicate de Plenipotențiarul Turciei.

«*Plenipotențiarul Turciei* adauge la cele expuse mai înainte, că *admiterea rezervelor sale este condițiunea participării Turciei la Conferință.* Dacă aceste rezerve nu ar fi admise, el ar fi nevoit să refereze Guvernului său, care fără nici o îndoială l-ar invita să se retragă din Conferință.

«*Plenipotențiarul Franciei nu se consideră în acest moment autorizat a emite o opiniune absolută asupra cererei Ambasadorului Turciei.* Votul său va depinde în mod natural de rezoluțiunile ce se vor adopta de onorabili săi colegi asupra celorlalte cestiuni supuse examinării lor; dacă s'ar consacra, de exemplu, mănținerea Unirei, el ar fi dispus a da mai puțină importanță și insistență opiniunei sale în favoarea Principelui Străin, căci nu ar vrea să facă, prin opozițiunea sa izolată, să nu izbutească o punere la cale, la care toți ceilalți membri ai Conferinței s'ar fi unit. *De altfel modul de a vedea al Guvernului Impăratului în această privire se află enunțat în toate deliberațiunile cari au urmat, începând cu Conferința din Viena din 1855; — în Congresul din 1856, unde Plenipotențiarul Franciei nu eră singur pentru a o susține, — și apoi în Conferința din 1858.* Francia se pronunțase chiar dela început pentru această combinație, fiind convinsă că ea eră vrută de populațiuni, și în adevăr Divanurile ad-hoc, convocate în 1857, au rostit această dorință. De atunci Francia are ea vreun motiv a-și modifica opiniunea? Nici de cum; și ultimele întâmplări sunt de natură, din contră, a o întări. *In fine, în ce-l privește, Plenipotențiarul Franciei ar dori să se lase Principatelor dreptul de a numi un Principe, fie el străin, fie îndigen.*

«*Plenipotențiarul Rusiei zice că e vorba, dacă vrem ori nu mănținerea articolului 12 din Convențiunea din 1858.*

«*Plenipotențiarul Italiei aduce aminte că există o cestiune prealabilă:*

Ambasadorul Turciei fi-va el admis sau nu cu declarațiunile sale? D-l Nigra propune a suspenda examinarea declarațiunilor și a examina celelalte opiniuni. Safvet Pașa va avea totdeauna timp a se pronunța așa precum va socoti cu cale.

«*Plenipotențiarul Prusiei* zice că în adevăr rezervele prealabile ale Turciei nu sunt de o necesitate absolută, fiindcă hotărârile nu vor putea fi luate decât cu unanimitatea voturilor.

«*Plenipotențiarul Franciei* aderă în mod complet la opiniunea Comitelui de Goltz. Safvet Pașa își poate exprima protestațiunile sale tot atât de bine înainte ori mai târziu (aussi bien après qu'avant). In ce-l privește, el repetă că n'ar vrea să se pronunțe acum pentru ori contra obiectului declarațiunilor Ambasadorului Turciei. El va rezervă dar votul său, și i se pare că și Ambasadorul Turciei ar putea de asemenea să-și rezerve deciziunea sa.

«*Safvet* zice că el consimte, dacă Puterile ar declară voința lor, a mănține Tractatele cari au consacrat Integritatea Turciei.

«*Comitele Cowley* observă că Tractatele solemne nu au nevoie de o asemenea confirmare.

«*Plenipotențiarul Franciei* adaugă că nimeni n'a făcut mai mult decât Franca pentru a asigura această integritate. Mai mult, cu toate că el nu admite că recunoașterea unui Principe Străin ar fi absolut incompatibilă cu Suzeranitatea Porții; dacă învoirea finală, primită de toți ceilalți Plenipotențieri, i-ar părea convenabilă, el nu va insistă pentru Principele Străin; dar dacă s'ar petrece lucrurile altfel, el ar fi obligat a mănține asupra acestui punct opiniunea Guvernului său. *In fine el nu se crede autorizat a spune a priori, că consimte a înlătura Principele Străin, fără a ști cari vor fi deciziunile ulterioare ale Conferinței.*

După câteva observațiuni preschimbate între Plenipotențiarii Austriei, Italiei, Turciei și Rusiei, — *Comitele Cowley* face să se observe, că nota cetită în Conferință de Safvet Pașa conține două părți distincte; în una el indică Actele diplomatice, pe cari le propune a fi luate ca baze ale discuțiunei, — în alta el cere ca Conferința să înlătore înainte de toate din deliberațiunile sale Principele Străin și Ereditatea. In realitate seamănă că Plenipotențiarul Turciei nu a înțeles decât să facă simple rezerve. Nu ar putea el să primească pur și simplu baza discuțiunei, pe care el însuș a propus-o, lăsând în urmă a vedea ce ar fi de făcut după discuțiunea urmată și rezultatul deliberărei?

«*Plenipotențiarul Franciei, în unire cu Comitele Cowley,* adaugă că Plenipotențiarul Turciei se poate considera ca satisfăcut, din momentul în care i s'a dat Act de declarațiunea sa, și că deciziunea sa definitivă se află astfel rezervată.

«*Plenipotențiarul Austriei* zice că, în urma explicațiunilor date de d-l Drouyn de Lhuys, consimte a amâna pentru mai târziu examinarea celor două cesțiuni despre cari e vorba, și că în consecință el își rezervă votul său.

«*Plenipotențiarul Italiei* aduce aminte că sunt a se concilia două mari principii:—*Integritatea Imperiului Otoman și Dorința Populațiunilor.*—Această dorință s'a rostit neconținut pentru un Principe Străin: această dorință este singura bază durabilă, și el crede, pentru sine, că Conferința e datoare să o ica în considerațiune și nu poate să înlătore eventualitatea unui Principe Străin.

«*Plenipotențiarul Prusiei, Rusiei, Mării Britanii, Italiei și Franciei, cu toate că ei diferă între ei asupra oportunității și posibilității unirii unui Principe Străin, precum și asupra garanțiilor, mai mari sau mai mici, ce această unire ar oferi, sunt unanimi a declara, că ea este dorită de populațiuni.*

«*În rezumat, cesțiunea Principelui Străin rămâne rezervată, și Conferința trece la cesțiunea Unirii.*

«*Plenipotențiarul Austriei* observă că Reprezentantul Puterii Suzerane să se explice cel dintâiu.

«*Safvet Pașa aduce aminte că după textul Fermanului din 1861, Unirea celor două Principate, admisă de Puterea Suzerană, în înțelegere cu Curțile Garante, ca o consecință a îndoitei alegeri a Principelui Cuza, trebuie să înceteze la prima vacanță a Hospodaratului. El citește articolul 6 al Fermanului, care decide că vor trebui alese două Adunări, una în Valahia și alta în Moldova pentru a procede la unirea unui Hospodar pentru fiecare Principat. El citește asemenea Articolul 7, care hotărăște că modificările aduse Convențiunii din 1858, în sensul unei uniri mai complete, nu au decât un caracter timporar și că ele trebuie să înceteze cu Guvernul Principelui Cuza. Ambasadorul Turciei sfârșește cerând aplicarea Articolului 5.*

«*Plenipotențiarul Rusiei* zice că Guvernul său dorește să se dea populațiunilor ocaziunea a-și resti în mod liber dorințele lor în privirea separațiunei.

«*Plenipotențiarul Italiei* emite opiniunea, că Unirea trebuie să fie mântănită prin însuș faptul că ea există, și că până acum populațiunile n'au încetat a înainta în acelaș sens.

«*Baronul Budberg* adaoge că nu este tot astfel în Moldavia. Se poate ca unirea să iasă dintr'un apel făcut la țară; dar Rusia e convinsă că marea majoritate a Moldovenilor dorește serios (au fond) separațiunea.

«*Plenipotențiarul Franciei* cere să-i fie permis a aduce aminte faptele. Franca s'a pronunțat în favoarea Unirii mai cu tărie ca pentru Principele Străin; ea se întemeie pe dorința și interesul populațiunilor din amân-

două Principatele. În această privire există un Document de o autoritate particulară, căci el a fost alcătuit și promulgat cu participarea Rusiei. În *Regulamentul Organic, dat Valahiei la 1832*, se află un articol intitulat: «Inceputul unei Uniri mari între amândouă Principatele», care zice: — «Originea, religia, obiceiurile, unitatea limbei acestor două Principate, identitatea nevoilor, sunt elemente îndestulătoare pentru a cimentă o Unire mai mare între aceste două Principate, unire care a fost împiedicată și întârziată până acum prin împrejurări defavorabile. Rezultatele norocite ce ar izvorî din ea pentru amândouă Principatele, urmările folositoare cari ar ieși din apropierea mai intimă a acestor două popoare, nu pot fi puse la îndoială de nimeni. De aceea noi am așezat începuturile și bazele acestei Uniri în Regulamentul Organic, înființând elementele uniforme ale legislațiunii administrative din cele două Provinci.» — În *Congresul de Paris din 1856*, întâiul Plenipotențiar al Rusiei s'a pronunțat ca și acel al Franciei în favoarea Unirei. În *1858 opiniunea Moldo-Valahilor fiind constatată în mod oficial și rostită prin Divanurile ad-hoc, Plenipotențiarul Francez a putut să se pronunțe într'un mod încă mai hotărîtor.* Cu toate acestea au fost rezistențe, pe când astăzi toată lumea pare a fi de acord asupra ce ar voi populațiunile, dacă ar fi din nou consultate, și totuși cu toată unanimitatea voturilor constatate, se crede necesar a se opri la un fel de transacțiune, introducând în Legea electorală anexată oareșcari elemente de Unificare. De atunci prin forța lucrurilor s'au făcut pași noi spre țelul indicat în 1832. În *1859 acelaș Hospodar a fost ales în amândouă Principatele, și așa de puternică eră dorința națională, că Valahii nu au ezitat a purta sufragiile lor asupra omului atunci obscur, ales mai întâiu în Moldova. Toate actele desăvârșite de atunci până la 2/14 Maiu 1864 au fost atâtea progrese succesive ale Unirei. Poarta, este adevărat, nu a aderat la acelea decât cu rezervele sale. Dar în fine, Unirea există de fapt astăzi, și dacă s'ar face ca ea să încezeze, trebuie ca imediat să se stabilească două Guverne, și să se recurgă la măsuri cari ar avea marele inconvenient de a prejudeca, repuind în cesiune o opiniune constatată în mod formal.*

Comitele Cowley a observat că Plenipotențiarul Turciei nu cere două Guverne, ci convocarea a două Adunări.

«D-l Drouyn de Lhuys se întreabă, în virtutea cărui princip se vor provoca alegeri în Moldova și Valahia, fiindcă ne aflăm în față de dorințe constatate și confirmate prin succesiunea faptelor.

«Plenipotențiarul Rusiei contestă în mod absolut că populațiunile ar fi astăzi pentru unire; ele voesc cu certitudine Unirea cu un Principe Străin, dar nu altfel. Aceasta rezultă din informațiuni sosite din Iași. Este dar greu ca țara să nu fie din nou consultată. Se poate ca aceasta să dea loc la tur-

burări; ar trebui găsit atunci un mod de a procedea, care să împiedice orice pericol în această privire.

«*D-l de Metternich* aderă la acest mod de vedere: Guvernul său dorește în toate cazurile, ca populațiunile Moldovenești să-și poată rosti dorințele lor sub oarecari garanții de libertate și de independință.

«*Comitele Cowley* de asemenea zice că Guvernul său neavând nici o opinie hotărâtă (pas de parti pris) nici pentru, nici contra Unirei, el așteaptă dorințele populațiunilor.

«*D-l Drouyn de Lhuys* zice că *Francia este pentru Unire, pentru că ea a fost totdeauna convinsă, că populațiunile o voesc. Și pentru aceasta, în ceea ce-l privește, el nu-și recunoaște dreptul a lua inițiativa a pune populațiunilor o cestiune, pe care ele înșile au hălărit-o. Această inițiativă le aparține lor și se cuvine a o lăsa tot lor.* Există o Adunare la București: nu ar putea ea să fie chemată a îndeplini vacanța Hospodaratului? Dacă ea ar vrea separațiunea, ea ar avea atunci ocaziunea naturală de a-și manifesta dispozițiunile sale. Combinațiunea aceasta ar avea de altfel folosul de a evita întârzierile și comotțiunile inevitabile ale unei mari lupte electorale. Moldovenii sunt în număr îndestul de mare în Adunare, votul lor le oferă toate garanțiile necesare, și nimic nu i-ar împiedica a se declara pentru mântinerea sau pentru încetarea Unirei.

«*Plenipotențiarul Rusiei* consideră acest sistem ca foarte practic, dar atunci opiniunea sa ar fi, pentru a avea un vot în adevăr cinstit și liber, ca *Deputații Moldoveni să meargă la Iași pentru a vota, pe când Deputații Valahi ar vota la București.* Astfel ar fi două votațiuni distincte.

«*D-l Drouyn de Lhuys* nu aprobă această separațiune. *El dorește ca lucrurile să se petreacă cu cât se poate mai puțină turburare și cu cât mai multă libertatea posibilă.* Deci nu ar dori să provoace o măsură, care în loc să lase Deputaților înșiși inițiativa unui vot separatist, ar părea că-i provoacă la aceasta și ar tinde atunci să exerciteze asupra lor un fel de presiune morală. Afară de aceasta, nu ar fi de temut ca prezența Deputaților Moldoveni la Iași să dea un pretext de agitație?

«*Principele Metternich și Comitele Cowley* observă că ar trebui să se garanteze de asemenea, că nu s'ar exercită o presiune asupra Moldovenilor, dacă ei ar vota la București. Amândoi Plenipotențiarii nu văd că s'ar putea asigura, în acest caz, libertatea voturilor Moldovenilor.

«*Plenipotențiarul Turciei* crede că s'ar putea face Guvernul Provizor responsabil de măsurile ce sunt a se lua pentru a asigura liniștea țarei și libera rostire a voturilor Deputaților Moldoveni.

«*Plenipotențiarul Prusiei* zice că Guvernul său, pe care-l crede bine informat asupra dorințelor populațiunilor, este pentru Unire, însă nu ar în-

telege să li se impună. Până acum el nu a primit nici o informație, care l-ar autoriza a presupune că această dorință s'a modificat; dar dacă s'ar ridică îndoeli serioase în această privire, nu ar fi nici o obiecțiune ca populațiunile Moldo-Valaho să fie din nou consultate: s'ar cuveni atunci a recurge la nouă alegeri pentru a constată dispozițiunile lor actuale.

«*Plenipotențiarul Mării Britanii* declară că nu are informațiuni suficiente, și că prin urmare nu este, ca cei mai mulți colegi ai săi, nici pentru, nici contra Unirei, precum a mai zis-o. Dar el nu ar putea înțelege în toate cazurile, că s'ar ezită a consulta populațiunile.

«*Plenipotențiarul Rusiei* dă preferința ultimului mod de a procede, rezervând însă aprobarea Guvernului său. Însă pentru a avea un vot liber de tot, ar fi indispensabil a convoca cele două Adunări.

«*Plenipotențiarul Franciei* rezumă starea de față a discuțiunii. El aduce aminte că unii membri ai Conferinței au adoptat propunerea colegilor lor a referi Guvernelor respective; el enumeră, analizându-le, diferitele combinații produse în sânul Conferinței și invită pe Plenipotențiarul a se pronunța.

«*Conferința decide că Plenipotențiarul vor referi Guvernelor respective și le vor supune următoarele cestiuni:*

«1. *Se cuvine a lăsa Adunării actuale dela București misiunea de a numi un Hospodar în locul Principelui Cuza?*

«In acest caz, dacă Membrii Moldoveni ar manifesta dela sine (spontanément) intențiuni diferite și ar cere sau votul separat asupra Unirei sau separațiunea Principatelor, ei vor putea fi admiși să voteze într-o parte, pe când Deputații Valahi vor vota de altă parte, fără a părăsi Bucureștii.

«2. *Se cuvine, fără a aștepta ca Deputații Moldoveni să-și manifeste intențiunile lor, să se invite Adunarea din București a se pronunța asupra Unirei sau Separațiunii cu o votare separată?*

«3. *Ar fi cu cale a se decide, că fiind chemată Adunarea a se pronunța asupra cestiunii Unirei, — Deputații Moldoveni să meargă să voteze la Iași, iar Deputații Valahi să voteze la București?*

«4. *Cade-se a face apel direct la Alegeri generale, având anume de obiect numirea unei singure Adunări, ce s'ar întruni la București, pentru numirea unui Domn, și la trebuință pentru a se pronunța asupra cestiunii Unirei?*

In acest din urmă caz, să fie bine înțeles că votul favorabil Unirei nu va fi valabil decât atunci, când va întruni majoritatea Deputaților Moldoveni ce fac parte din Adunare.

«5. *Fi-va mai bine a recurge la convocarea a două Adunări, una la București, una la Iași, cum s'a făcut în 1857 pentru Divânurile ad-hoc?*

Conferința a III-a din Paris din 16/28 Martie s'a ocupat numai de Cestiunea Ratificării Actului Public semnat în 2 Noemvrie la Galați de Membrii Comisiunii Europene a Dunărei de jos.

*

După cum s'a spus mai înainte, bărbații conducători ai națiunii, prevăzând greutățile cele mari, ce țara va întâmpina în caz de vacanță a Tronului, au crezut de a lor datorie a subscrie în Iunie 1865 o Legătură de onoare și de conștiință, pentru a susține, a vota și a dobândi pentru România un Principe Străin ales dintr'una din Familiile Suverane din Europa.

Atunci când cazul Vacanței Tronului s'a produs, trei din semnarii Actului din Iunie 1865 — Ion Ghica, Dimitrie Ghica și Constantin A. Rosetti — făceau parte din Ministerul Locotenenței Domnești din 11/23 Fevruarie 1866.

Imediat impulsunea faptului îndeplinit și-a luat cursul ei în mod hotărîtor. Chiar în acea zi Senatul și Adunarea Electivă au ales în unanimitate de Principe Suveran a României pe Comitele de Flandra sub numele de Filip I. A doua zi funcționarii Statului și Armata au depus jurământul de credință Principelui ales.

Intre 24 Fevruarie (8 Martie) și 28 Fevruarie (12 Martie) au fost numiți Delegații Corpurilor Legiuitoare și ai Guvernului Provizor, însărcinați a susține, a sprijini și a dobândi dela Marile Puteri Europene Principele Străin. Delegaților Români li se dăduse în 24 Fevruarie (8 Martie) instrucțiuni preciso în 9 puncte.

O delegațiune s'a pornit la Constantinopole și alta la Paris. Conferința din Paris se întrunise în 26 Fevruarie (10 Martie). Precum se vede, nu eră un minut de pierdut, fiecare întârziere cât de mică putea asvârli țara în greutăți, ale cărora efecte erau incalculabile.

Când cetim astăzi cu atențiune lucrarea Delegaților rânduși a sprijini cauza țarei la sediul Conferinței din 1866, constatăm nu numai zel și activitate, nu numai pătrundero amănuntă și dezvoltare conștiințioasă a instrucțiunilor ce căpătase, ci un mod strălucit de a expune cauza națiunii înaintea Conferinței, spre a convinge și a izbuti. Misiunea Delegaților eră sau să obție primirea de către Comitele de Flandra a Coroanei oferite, sau să caute un alt Principe Străin, care să primească Coroana României, hotărîndu-se să vie imediat în România și să iea frâncle Guvernului.

Mai întâiu eră de nevoie să se știe, cum sta cestiunea primirei sau neprimirei Coroanei României de către Comitele de Flandra.

Delegații însărcinați cu această Misiune erau — Vasile Boerescu din partea Adunării Elective, Ludovic Steege din partea Senatului și Scarlat Fălcoyanu din partea Locotenenței Domnești.

În 9/21 Martie, Delegații Adunărilor Boerescu și Steege au trimis dela Paris d-lui Ion Ghica primul lor raport privitor la misiunea ce li se încredințase:

«În sara de 6/18 Martie am sosit la Viena după multe întârzieri, pe cari ni le-a pricinuit vaporul. Nu putem pleca din Viena la Paris decât în 7/19 cu trenul accelerat dela orele 4 sara. *Am voit să profităm de acest interval pentru a vedea pe d-l Ministru al Afacerilor străine al Austriei, Comitele Mensdorff Pouilly*, care ne-a acordat numai decât o audiență pentru ziua de 7/19 la ora 1.

«Am dat Excelenței Sale scrisoarea de acreditare ce ne-ați dat la adresa sa. *D-l Ministru a fost foarte rezervat în conversația sa*, deși de o amabilitate desăvârșită. *Nu ne-a cerut nici o informațiune asupra afacerilor țării, și am crezut și noi de datoria noastră a nu răspunde decât la cestiunile ce ne puncă Excelența Sa. Acea pe care a alins-o mai mult a fost cestiunea Principelui Străin, fără a specifică cu toate acestea numele Alesului nostru.* Ne-a repetat în mai multe rânduri, că această cestiune este foarte dificilă, că ea atinge interese diverse, dacă nu contradictorii, că în sânul Conferinței din Paris ea va rădică multe dificultăți, atât prin însăș natura ei, cât și poate din cauza înțirigilor unor interese ascunse; că în sfârșit Austria, care dorește mult a vedea pacea și stabilitatea în Principate, nu trebuie să uite și respectul ce datorește Tractatelor.

«Ne-a fost ușor a răspunde la toate aceste observațiuni, și am adăogat, între altele, că nu credem să fie Austria acea Putere, care să aibă un interes ascuns în această cestiune; că *Principele Străin este pentru noi o condițiune sine qua non de stabilitate și de pace*, și că dacă prin urmare Austria vrea să vadă pacea și stabilitatea în țara noastră, trebuie să ne ajute și ea întru îndeplinirea acestei dorințe, pe care țara a exprimat-o de mulți ani; că nu vedem întru ce ar putea fi călcate Tractatele, căci noi am lucrat conform cu drepturile noastre, fără a prejudecă în nimic cestiunea politică, pe care Puterile Garante vor ști să o rezolve în chipul cel mai folositor pentru pacea generală. În sfârșit am adăogat că, pentru toate aceste cuvinte, țara se bizue pe sprijinul Guvernului Maiestății Sale în sânul Conferinței din Paris.

«Domnul Ministru, nevrând să iasă din rezerva sa obicinuită și, de altă parte, evitând a se pronunța într'un chip pozitiv pentru sau contra principiului unui Principe Străin, am schimbat subiectul conversațiunei. Ne-am despărțit în cei mai buni termeni de politeță banală.

«Am crezut de datoria noastră a Vă transmite rezumatul acestei conversațiuni. N'am putut face aceasta decât dela Paris, unde am sosit astăzi.

«Aici ne-am întrunit îndată cu ceilalți Delegați. De mâine vom începe vizitele la diferite persoane. Am telegrafiat în acelaș timp și Delegaților din Constantinopole, ca să grăbească sosirea lor la Paris.

«Vă vom face cunoscut printr'un viitor raport rezultatul primelor noastre demersuri la Paris.»

In 13/25 Martie, Delegații Adunărilor—d-nii Boerescu și Steege—trimit din Paris următorul raport adresat Guvernului Provizor din București:

«După sosirea noastră în Paris, am cerut o audiență d-lui Drouyn de Lhuys, Ministrul Afacerilor străine și Președinte al Conferinței.

«D-l Ministru ne-a acordat o audiență pentru ieri 12/24 a luni curente. D-nii Fălcoyanu și Brătianu avusese și dânșii o audiență cu d-l Ministru, cu câteva zile înainte.

«In ziua fixată ne-am dus la d-l Ministru, care ne-a făcut primirea cea mai perfectă. Înainte de această vizită nu am văzut pe nici un alt om politic la Paris, căci am vrut să evităm orice altă conversațiune, înainte de a cunoaște prin noi înșine simțimintele Franciei în privința noastră. D-l Ministru a avut cu noi o conversațiune aproape intimă, mai bine de o oră și jumătate, stând tot în rezerva necesară în asemenea caz. I-am dat mai întâiu serisoarea noastră de acreditare, pe care d-l Ministru a cetit-o în prezența noastră.

«Știam că d-nii Fălcoyanu și Brătianu ceruse d-lui Ministru, ca Delegații Principatelor să fie ascultați de Conferință măcar cu vot consultativ, și cunoaștem și răspunsul pe care d-l Ministru li l-a dat verbal; cu toate acestea noi am vrut să repetăm aceeaș cerere, spunând d-lui Președinte al Conferinței că ni se părea nedrept a se ocupa de un popor, fără a-l ascultă, că a fost chiar un precedent în privința aceasta, de pildă propunerea făcută în acest sens la primele Conferințe din Viena în 1854, și în sfârșit, admiterea Delegaților noștri în sânul Comisiunii Riverane a Dunărei.

«D-l Președinte ne-a repetat atunci răspunsul, pe care l-a dat celorlalți colegi ai noștri, că adică a supus cestiunea Conferinței în a doua ședință a sa; că Conferința a hotărît că nu puteau luă parte la discuțiunile ce vor avea loc în sânul său; dar că, cu toate acestea, ea ar primi cu plăcere orice memoriu sau explicațiuni necesare ce i-am da; și că chiar dacă are nevoie de oarecari lămuriri, ea va luă inițiativa de a ni le cere prin intermediul Președintelui. Cât despre precedent, d-l Drouyn de Lhuys ne-a citat Convențiunea din 1858 și lucrările ulterioare dela Constantinopole, cari s'au făcut

fără participarea noastră directă. Au fost încă vreo câteva schimbări de idei asupra acestui subiect, și lucrul a rămas acî, văzând că eră o hotărîre fixă asupra acestei cestiuni.

«Am avut apoi o lungă convorbire despre obiectul special al Misiunii noastre. *Am cerut d-lui Ministru permisiunea de a-i vorbi cu inima deschisă, fără meșteșugire, nici încunjur, cum se cade a vorbi Reprezentantului Franciei, pe care ne întemeiem toată speranța.* D-l Ministru ne-a îmbiat a vorbi cu inima deschisă, spunându-ne că aveam dreptate să ne bizuim pe Franția, căci ea ne este și ne va fi totdeauna favorabilă.

«*I-am făcut atunci expunerea situațiunii noastre, demonstrându-i cum Alegerea Comitelui de Flandra a fost, independent de foloasele legale de o asemenea alegere, o necesitate practică pentru a mănșineă ordinea și a tăia scurt orice intrigă; că din ziua când au proclamat principiul unui Principe Străin, Româniî trebuiau în acelaș timp să-l personifice, să facă din el o sînță reală și să se lege a-l face respectat chiar prin vocca jurămîntului.*

«*Deși știam astăzi, dacă nu oficial, dar cel puțin indirect, că din nenorocire Comitele de Flandra nu acceptă tronul, Româniî nu țin cu mai puțină tărie, într'un mod tot așa de absolut, la hotărîrea lor în ce privește principiul. Căci, la urma urmei, dacă culare persoană nu poate să primească tronul României, se va găsi o alta; numai — am adaos noi — Româniî ar fi foarte fericiți, dacă această altă persoană ar avea consimțimîntul Franciei.*

«D-l Ministru s'a arătat foarte mulțumit de aceste explicațiuni și cum noi îi spuseseam sincer, că necunoscînd încă într'un mod formal refuzul Comitelui de Flandra, aveam intențiunea a merge la Bruxela pentru a avea în această privință o întrevvedere cu Ministrul belgian, d-l Rogier, — d-l Drouyn de Lhuys s'a arătat că înțelege perfect procedarea noastră, precum și necesitatea de a nu face cunoscut țarei acest refuz decât la timpul oportun.

«Am vorbit asemenea, în mai multe rânduri, despre foloasele ce prezintă pentru țara noastră Alegerea unui Principe Străin și despre cauzele cari au determinat pe Români a persista în această dorință, ce datează încă dela 1857 și chiar mai de demult.

«*D-l Drouyn de Lhuys a fost de acord cu noi asupra tuturor acestor considerațiuni, adăogînd chiar că, în ce privește pe Franția, predicăm unui convertit. Nu Franția, a adaos d-l Ministru, se va opune la realizarea acestei dorințe; dar Franția nu este singură, trebuie ținut socoteală și de ceilalți.* D-l Ministru nu ne-a ascuns că cestiunea prezintă multe dificultăți în sînul Conferinței; ne-a făcut chiar să înțelegem că independent

de cestiunea Principelui Străin, s'a pus și se poate pune încă în discuțiune cestiunea Unirei.

«Vă vom rezumă acum, Domnule Ministru, conversațiunea noastră asupra uneia și alteia din aceste două cestiuni. In privința Unirei, d-l Ministru francez ne-a întrebat dacă cu adevărat ea este în pericol; — «căci, ne zise el, unii pretind că Moldovenii vor Separațiunea, și că Muntenii mănțin Unirea cu sila; alții afirmă că, în tot cazul, Moldovenii nu vor continuă a voi Unirea decât întru atât cât ar avea un Principe Străin».

«La aceasta am răspuns d-lui Drouyn de Lhuys, că tot svonul acesta ni se pare răspândit de oarecari candidați pământeni; că n'a fost nici o manifestațiune în Moldova contra Unirei, ca să fie nevoie de cea mai mică represiune. Cu toate acestea am adaos că nu trebuie a se ascunde, că Unirea nu va fi cu adevărat întărită decât cu un Principe Străin, și că fără acest Principe Unirea ar fi un pericol, nu din cauza Moldovenilor, cari sunt tot așa de Unioniști ca și Muntenii, ci poate din cauza reînnoirii unor tentative individuale și a complicațiunilor la cari am fi expuși, dacă Europa ar urmă să se opună la realizarea dorinței generale a Românilor.»

«D-l Ministru s'a arătat destul de preocupat și de această din urmă considerațiune și a adaos imediat: — «*Dar la urma urmei, dacă nu putem câștiga amândouă cauzele, să ne mulțumim cu una singură; și să scăpăm Unirea pentru moment, și mai târziu vom avea poate și Principele Străin.»*

«La această observațiune am răspuns că în ce privește Unirea, o considerăm ca un fapt definitiv dobândit și irevocabil, recunoscut de Marile Puteri, și făcând parte de acum înainte din Dreptul Public European, că prin urmare nu vedem aci nici un punct în desbatere și nici o cauză de câștigat, căci cauza Unirei este pe deplin câștigată. Acum, dacă Conferința dorește să revină asupra acestei cauze, poate s'o facă; dar, cât despre noi, putem afirmă că Unirea nu ar putea fi desfăcută decât prin puterea armelor, sau, precum am mai spus, din cauza complicațiunilor ulterioare și necunoscute, la cari țara ar fi expusă prin refuzul definitiv al Puterilor asupra Principelui Străin. Așa fiind, Români — am adaos noi — nu se mai preocupă astăzi decât de realizarea acestui din urmă principiu.

«Aici Excelența Sa ne-a întrerupt prin cestiunea aceasta: — «*Toate bune, dar ce ați face dacă Europa nu ar consimți să vă dea un Principe Străin? N'ați fi siliți atunci să vă mulțumiți cu un Principe pământean? Trebuî-va ca națiunea d-voastre, care e așa de inteligentă, să se declare neputincioasă de a găsi în sânul său un om capabil de a o cârmui bine?»*

«In această privință am răspuns, că oameni capabili nu ne lipsesc, cum n'au lipsit nici Belgiei, nici Greciei, când aceste țări au cerut un Principe Străin; dar ceeace ne-a lipsit a fost stabilitatea, și nu mai voim tur-

burări, produse de fiecare schimbare de Domn pământean, care n'ar putea niciodată să aibă destul prestigiu pentru a întemeia o dinastie. De altă parte am mai observat Excelenței Sale, că această cestiune a Principelui Străin n'ar fi fost atât de greu de rezolvat și că chiar sarcina Conferinței ar fi mai ușoară, dacă Comitele de Flandra ar fi primit coroana, sau dacă oricare alt Principe Străin ar primi-o, înainte ca Conferința să-și fi dat părerea în această privință.

«Această observațiune pare că n'a surprins mult pe Excelența Sa.

«Cât despre hotărîrea Conferinței, am explicat d-lui Ministru, că țara va lucra după felul concluziunilor ce vor lua Puterile. Să ne închipuim, am zis noi, că Puterile refuză a ne da sau a ne recunoaște pe Principele nostru Străin; trebuie ca neapărat alături de această încheiere negativă să fie alta pozitivă, că adică Puterile să ne oblige în acelaș timp să alegem un Domn pământean. «Ei bine, am zis noi, în acest caz putem declara, fără teamă de a fi desmințiți prin faptele ulterioare, că țara nu va consimți niciodată să aleagă un Domn pământean, și că va continua să aibă în capul său, cum are azi, un Guvern Provizor, până când va binevoi Europa să ridice obstacolele ce a creat. Și dacă, de altă parte, s'ar recurge la forță pentru a ne impune un Domn pământean neales, putem asigura pe Excelența Sa, că acela va fi alungat de îndată ce forța va înceta. Apoi dacă pentru a ne impune o hotărîre a Conferinței, care este contrară dorințelor țarei, una sau două Puteri ar fi însărcinate cu executarea acestui mandat, n'ar fi temere că starea în care se găsesse spiritele la noi, de a da loc la ciocniri, la o rezistență cu arma în mână, și în acest caz nu s'ar expune a se deschide din nou acea cestiune a Orientului, pe care nimeni astăzi nu vrea s'o atingă?»

«Ni s'a părut că d-l Drouyn de Lhuys înțelege perfect gravitatea tuturor acestor observațiuni. *De asemenea ne-am luat îndatorirea de a le expune într'un memoriu ce vom supune conferinței, în cel mai scurt timp, și din care vă vom trimite și Domnului Voastre, Domnule Ministru, un exemplar.*

«In calitatea sa de vechiu prieten al Românilor, d-l Ministru ne-a dat sfatul de a nu ne atinge de cestiunea Suveranității turcești. La aceasta i-am răspuns, că Românii prin votul lor n'au agitat deloc această cestiune. Au votat simplu un Principe Străin, fără a spune dacă trebuie să fie independent sau nu de Sublima Poartă; această cestiune e lăsată absolut la aprecierea Puterilor, căci suntem departe de a voi să încercăm situațiunea mai mult decât e; deci de vreme ce Românii au lăsat intactă cestiunea Suveranității, poate fi destul de indiferent pentru Turcia în particular și pentru Europa în general, ca noi să avem un Principe Străin. Oare Turcia nu ne-a dat și ea Domni Străini din Fanar, contrar totuș voinței și dreptu-

rilor țării? Și cât despre Ereditatea Tronului, aceasta a fost declarată și recunoscută în familiile câtorvâ din vechii noștri Domni: astăzi chiar ea există în familia Domnilor Serbiei și ai Egiptului, fără ca Turcia, nici în trecut și nici în prezent, să se fi crezut lovită în drepturile sale. De altfel e recunoscut, am adaos noi, că *Românii țin mult să păstreze în totdeauna cele mai bune relațiuni cu Sublima Poartă, că au interes ca să fie totdeauna aliați cu această Putere, și că pentru a-i cruță susceptibilitatea, s'au trimis chiar doi Delegați, colegii noștri, la Constantinopole.*

«D-l Drouyn de Lhuys a fost încântat de acest limbagiu și ne-a îmbiat mult să fim față de Turcia statornici în acele simțiminte, cari de altminterlea sunt, precum știți, conforme cu instrucțiunile noastre. Tocmai pentru aceasta, fiindcă această cestiune pare aici foarte delicată, ne luăm libertatea de a îmbia Guvernul să țină și el acelaș limbagiu, sau mai bine, cum îl vom ținea și noi în Memorandul nostru, să nu prejudicăm întru nimic cestiunea Suzeranității, fie în conversațiunile cu Consulii, fie în depeșile ce adresează Agentul nostru de aici sau dela Constantinopole.

«Iată, Domnule Ministru, rezumatul destul de imperfect în privința formei, al conversațiunei ce am avut cu d-l Ministru francez. Mâne dimineată, precum am anunțat-o chiar d-lui Drouyn de Lhuys, plecăm la Bruxela, pentru a avea o întrevedere cu d-l Rogier, în cecece privește votul dela 11/23 Fevruarie trecut. Nu vom lipsi, Domnule Ministru, a vă da socoteală despre rezultatul acestui demers. După întoarcerea noastră la Paris, vom continua să vedem alți oameni politici, pe d-l Ambasador al Turciei și pe ceilalți Ambasadori.»

In ziua de 16/28 Martie au sosit în Bruxela Delegații Românicii — Vasilie Boerescu, Ludovic Steege și Scarlat Fălcoyanu ;— îndată după sosirea lor, ei au adresat d-lui Rogier, Ministrul Afacerilor străine al Belgiei, următoarea scrisoare :

«Excelența Voastră este informată că în urma abdicărei Principelui Cuza, Senatul și Adunarea Electivă Române, interpreți fideli ai simțământului perseverant al țării, au proclamat prin votul lor din 11/23 Fevruarie, sub numele de Filip I, pe Alteța Sa Regală Comitele de Flandra, Suveran al Principatelor-Unite,— și că numita Reprezentanțiune legală a Națiunei, armata și toate Corpurile constituite, au prestat imediat jurământul de credință Alteței Sale Regale. Excelența Voastră știe de asemenea, că pentru a remite și a face agreeat la Bruxela votul menționat, precum și pentru a-l sprijini pe lângă Inaltele Puteri semnatare Tractatului de Paris, o Deputațiune a fost desemnată de cele două Camere și Guvernul Provizor.

«In consecință, membrii acestei Deputațiuni și purtătorii Actului formal

constatând Alegerea, aflându-se acum în Bruxela, vin să solicite, în favoarea votului Românilor și în numele lor, agrementul Majestății Sale Regelui Belgiei și acceptarea Alteței Sale Regale Comitelui de Flandra. Pentru aceasta luăm libertatea a ne adresă la bunele oficii ale Excelenței Voastre și a o rugă să binevoască a lua ordinele Regelui în ce privește mandatul lor, și a le face cunoscută hotărîrea Majestății Sale.

(S.) «Delegatul Adunării Elective, Vasile Boerescu.

«Delegatul Senatului, Ludovic Steege.

«Delegatul Guvernului Provizor, Scarlat Fălcayan.»

În 18/30 Martie, d-l Ch. Rogier, Ministrul Afacerilor străine al Belgiei, trimite Delegaților Români următorul răspuns:

«Am avut onoarea a primi oficiul din 28 a lunei acesteia, prin care — după ce amintiți că în urma abdicării Principelui Cuza, Senatul și Adunarea Electivă Române au proclamat pe A. S. R. Comitele de Flandra Suveran al Principatelor-Unite, — binevoiti a mă informă că ați fost aleși pentru a veni în deputație la Bruxela, spre a notifică acest vot, și că sosiți aci pentru a îndeplini misiunea voastră, doriți să cunoașteți primirea rezervată dorințelor populațiunilor Române.

«Când am primit informațiunea despre evenimentele desăvârșite în Principate, am adresat Consulului General al Belgiei la București, după ce am referit Alteței Sale Regale și am luat ordinele Regelui, Augustului meu Suveran, o comunicare, pe care d-l Poumay, în conformitate cu instrucțiunile sale, a adus-o la cunoștința Guvernului Provizor.

«Astăzi nu pot, Domnilor, decât confirmă conținutul acestei comunicațiuni, și în consecință am onoarea a vă face cunoscut că Comitele de Flandra nu crede că poate primi coroana oferită de poporul Român. Nu voiu lipsi a adăoga că Alteța Sa Regală este foarte recunoscătoare pentru această dorință atât de spontană și de unanimă, și că Ea o consideră ca o expresiune din cele mai măgulitoare pentru Ea.

«Majestatea Sa Regele este de asemenea foarte atins și Țara însăși se simte foarte onorată de a vedea alte popoare purtând vederile lor spre familia Regală a Belgiei, când dorește a încredința destinele lor unui Principe Străin.

«Vă rog, Domnilor, a vă face interpreții acestor simțiminte pe lângă Adunarea Electivă, Senatul și Guvernul, și a binevoi, cu această ocaziune, a le da asigurarea că, cu toate că Cămitele de Flandra nu a crezut că poate răspunde la apelul lor, el resimte pentru populațiunile Române tot interesul, de care ele sunt demne. Majestatea Sa formează de asemenea dorințele cele mai sincere și mai ardente pentru prosperitatea și fericirea lor. Despre acestea vă veți fi convins prin însuș Domnia-Voastră, în audiența ce vi s'a acordat de Rege.

In 19/31 Martie, d-nii Boerescu, Fălcoyanu și Steege trimit d-lui Ion Ghica Președintelui Consiliului următoarea scrisoare confidențială:

«Pentru a se asigura în mod direct de refuzul Comitelui de Flandra de a primi Coroana Principatelor-Unite, refuz ce nu a fost constatat până acum prin nici un act oficial, cu toate că lumea îl admitea de câtvă timp ca un fapt adevărat, și pentru a putea lucră la o combinațiune ulterioară; liberați de locul ce împunea țarei jurământul de credință dat Principelui Belgian, Delegații subsemnați au crezut că sunt datori a grăbi venirea lor la Bruxela, fără a așteptă mai mult sosirea colegilor lor dela Constantinopole, despre cari de altfel nu aveau nici o știre.

«Sosiți în Capitala Belgiei în 26, subsemnații au cerut imediat Ministrului Afacerilor străine, d-l Rogier, o audiență, care li s'a acordat imediat. D-l Rogier ne-a primit în modul cel mai cordial și cel mai afectuos, cu toate că ne-a declarat, chiar la începutul întrevederii noastre, că refuzul Comitelui de Flandra, în cecece privește primirea Coroanei Principatelor-Unite, îi pareă irevocabil, oricât de măgulitoare ea ar fi pentru Dinastia Regelui și pentru Belgia. Ministrul Belgiei a adăogat că Comitetele nu este ambițios, că iubește viața privată și pacinică, și că o infirmitate naturală îl face chiar întru câtvă timid. Subscrișii nu au ezitat a manifesta d-lui Rogier marea lor părere de rău personală ce resimt, și care va fi resimțită și de țară, îndată ce ea va cunoaște hotărîrea negativă a Alteței Sale Regale, și după ce am expus pozițiunea Principatelor, cari au dat al lor jurământ de credință unui Principe, care din nenorocire nu poate primi Tronul, am făcut să înțeleagă E. Sa necesitatea, ca acest refuz să fie constatat în mod formal și astfel să fie țara deslegată în fața Comitelui de Flandra. Subscrișii au expus în acelaș timp d-lui Rogier considerațiunile pentru cari dorim, în interesul liniștei țarei, ca această constatare formală să nu fie dată îndată publicității, pentru a nu asvârli în țară descurajarea și confuziunea, înainte de a fi cugetat la o combinațiune pe cât e posibil echivalentă.

«D-l Rogier a binevoit a intră în modul nostru de a vedeă. A fost dar convenit că-i vom adresa un oficiu, arătându-i obiectul venirii noastre și puindu-l în situațiune a ne notifică în mod formal hotărîrea negativă a Regelui și a Comitelui de Flandra. De altă parte d-l Rogier, aprobând rezerva noastră, ne-a făcut să sperăm în acelaș timp, că nu se va răspândi imediat răspunsul formal al Maiestății Sale Regale. Cu această ocaziune d-l Rogier ne-a propus de a vedeă pe Rege, onoare pe care am primit-o imediat cu recunoștință, rostind totodată dorința ce avem de a nu face cunoscut îndată refuzul, pe care Maiestatea Sa ni-l va face cunoscut la această

ocaziune, și prin urmare ca primirea noastră să fie fără vreo solemnitate și cu totul privată.

«Nu putem să vă ascundem, Domnule Ministru, că expresiunea *refuzului irevocabil*, de care s'a servit d-l Rogier, eră totodată însoțit de restricțiunea, că el *credea* că acesta eră simțământul Comitelui de Flandra, și apăsând pe această formă, ni se părea că arată mai mult eugetarea personală a d-lui Rogier, decât hotărîrea însăș a Comitelui. De aceea noi cêrusem Ministrului Belgian, dacă nu am putea să mai avem oarecare îndoeală asupra refuzului: D-l Rogier ne-a răspuns atunci, că el eră Ministrul Regelui, iar nu Ministrul Comitelui de Flandra, dar că Alteța Sa Regală i-ar fi exprimat cu toate acestea îndestul de neted hotărîrea sa negativă, înainte de a porni la Roma.

«În urma întrevederii noastre cu d-l Rogier, i-am înmănat hârtia convenită, pe care avem onoarea a o alătură în copie. Am depus de asemenea în mâinile sale Actul formal al Alegerii Comitelui de Flandra, pe care Ministrul Belgian doriă a-l arătă Regelui pentru a-l remite în urmă Comitelui de Flandra, care ar dori probabil să-l păstreze ca aducere aminte a unei propuneri atât de onorătoare.

«În ziua următoare (29) am fost admiși în prezența Maiestății Sale Regelui, d-l Rogier asistând la întrevederea noastră. Cu toate că primirea nu avea decât un caracter oficios, Regele ne-a primit în uniformă, purtând decorațiunile sale. Maiestatea Sa a fost pentru noi de o afabilitate și bunăvoință foarte mare. Regele ne-a arătat de câteva ori părerea sa de rău, că se vede constrâns de datoria sa de a refuză Coroana ce se oferă în mod atât de onorabil Dinastiei Sale și Țărei Sale și pe care Români o adresează Fratelui Său, care de altfel nu e ambițios, precum a mai dovedit-o, refuzând și altădată în asemenea împrejurări. Regele ne-a vorbit încă de amintirile plăcute ce a păstrat cu ocaziunea călătoriei sale în țara noastră în 1860, și s'a informat de toate persoanele de distincțiune, cu cari M. Sa a fost atunci în contact, precum și de situațiunea bisericeii, a societății și a administrației țării. Retrăgându-ne, M. Sa ne-a reînnoit expresiunea regretelor Sale și a simpatiilor Sale în terminii cei mai afectuoși.

«A doua zi (30), d-l Rogier ne-a comunicat mai întâiu minuta, și ne-a trimis în urmă expediția formală a răspunsului Regelui la cererea noastră, răspuns pe care de asemenea avem onoarea a-l alătură în copie. Cu toate că acest act constată în mod pozitiv și fără restricțiune refuzul Comitelui de Flandra, oarecari nuanțe de limbagiu atât din partea Maiestății Sale Regelui, cât și a Ministrului Său, ne autoriză să credem că părerile de rău exprimate cu această ocaziune erau în adevăr sincere.

«Noi putem dar consideră astăzi misiunea noastră la Bruxela ca terminată

și țara deslegată de jurământul dat Comitelui de Flandra. Vă transmitem, Domnule Ministru, această știre astăzi în mod cu totul confidențial și secret, având în vedere inconvenientele ce ar putea să aibă în țară divulgarea știrei, înainte de a se fi avizat la un echivalent, afară numai când Guvernul va desemna însuș momentul oportun pentru a-i trimite raportul nostru oficial în această privire.

«Reîntorși la Paris, vom putea acum comunica domnului Drouyn de Lhuys, tot în mod confidențial, rezultatul demersului nostru la Bruxela, și vom căuta încă să descoperim simțimintele Franciei, precum și acele ale celorlalte Puteri, privitoare la noi.

«Conform telegramei cifrate din 25 Martie, comunicată nouă de d-l Bălăceanu din partea D-voastre, Domnule Ministru, ne vom sili a afla un alt Principe Străin, pozițiunea noastră fiind simplificată în fața Comitelui de Flandra.

«În această privire trebuie să vă mai arătăm, Domnule Ministru, că d-l Rogier a lăsat să pice câteva cuvinte privitoare la Ducele actual de Saxă Coburg și Gotha, pe care ni l-a descris ca un Principe foarte întreprinzător, foarte capabil și poate dispus a primi coroana română, înainte ca Conferința să se fi pronunțat. În tot cazul, noi vom căuta să descoperim care ar fi candidatul străin preferit de Franța. În fine, vom face tot ce putem, rugându-vă însă a binevoi a nu ne lăsa fără directive din partea Guvernului, pentru a pune la adăpost, pe cât e posibil, responsabilitatea noastră.»

Memoriul promis de Delegații Români d-lui Drouyn de Lhuys, în audiența lor din 3/15 Martie, a fost înmănat Conferinței mai în urmă.

Iată textul *Memoriului prezentat Conferinței de Paris de Delegații Principatelor-Unite Române* în 3/15 Aprilie 1866:

«Tractatul de Paris din 30 Martie 1856 a recunoscut și garantat Drepturile pe cari Românii le aveau ab antiquo.

«Articolele 22 și 23 ale acestui Tractat le-au asigurat liberul exercițiu al Autonomiei lor Naționale, care a fost pusă, pentru viitor, sub Garanția comună a Inaltelor Puteri contractante.

«Convențiunea semnată la Paris în 19 August 1858 între aceleași Puteri Garante, pentru a stabili bazele Organizărei Sociale a Principatelor, începe, în Articolul 2, a proclama din nou Dreptul Public al Românilor și Autonomia lor Națională, astfel precum rezultă din Tractatele sau Capitulațiile încheiate de ei cu Sublima Poartă și pe cari Convențiunea anume le menționează.

«În fine prin chiar Actul Adițional al Convențiunei din 1858, la care au

aderat Reprezentanții Puterilor Garante în Conferința din 24 Iunie 1864, s'a constatat încă odată, că Principatele-Unite pot, fără nici o intervențiune străină, să modifice sau să-și schimbe Constituțiunea lor, precum și legile cari regulează administrațiunea lor interioară.

«E deci neîndoios că toate aceste Acte Internaționale au avut în vedere în mod constant a asigura Românilor liberul exercițiu al Autonomiei lor.

«Astfel tot în Conferințele din 1856, îndată ce s'a tratat despre Organizațiunea Principatelor, Plenipotențiarii Puterilor au fost în unanimitate convinși de necesitatea a cunoaște mai întâiu dorințele populațiunilor — «de cari totdeauna e bine a țineă socoteală» — adăogă Primul Plenipotențiar al Mării Britanii, — și se vede din Protocoalele VI, IX și XXII cât de mult s'au preocupat a asigura reala și libera rostire a acestor dorințe.

«Divanurile ad-hoc au rostit în adevăr în mod liber și exact voința țării, cuprinsă în cele patru puncte:

«1° Autonomia română,

«2° Unirea Principatelor,

«3° Guvern Constituțional,

«4° Principe Străin, luat din una din Dinastiile Suverane ale Europei, cu Ereditatea Tronului.

«Cele dintâi trei dorințe sunt astăzi fapte împlinite, recunoscute prin Convențiunea din 1858 și prin alte Acte internaționale posterioare, și fac astfel parte din Dreptul Public European.

«Autonomia Principatelor-Unite, precum și dreptul lor de a se guvernă în mod constituțional, sunt puse sub paza și Garanția Marilor Puteri Europene.

«Unirea Principatelor, care se consolidează tot mai tare, atât prin Actele Internaționale ce necoutenit o afirmă, cât și prin soloasele diverse și multiple ce găsesse membrii unei și aceleiași națiuni, de a formă numai un singur corp, a devenit pentru Români mai mult decât un fapt, a cărui existență și trăinicie nu ar mai puteă fi puse în îndocală; pentru ei este o dogmă, o credință ce nu s'ar mai puteă sfărâma, fără a sfărâma și ființa intelectuală care o are. Intriga, calomnia sau interesele egoiste ale câtorva indivizi interesați personal la vechea stare de lucruri, nu mai pot nimic în contra credinței și simțimintelor unei întregi națiuni, care ține mai mult decât totdeauna la ceace a obținut, și care știe că Unirea, existând în virtutea unei dorințe solemne, de atâtea ori rostită și recunoscută prin Acte Internaționale, nu poate fi pusă din nou în cestiune la ficcare schimbare de Domn, după placul intrigei.

«Nu rămâne dar alta pentru Români decât să obțină îndeplinirea dorinței a patra, privitoare la un Principe Străin Ereditar, dorință rostită de Divanurile

ad-hoc în mod solemn în 1857, și pe care Adunările Române din 1866 au repetat-o cu atâta energie și stăruință după abdicarea Principelui Cuza.

«Această dorință nu a fost formulată sub o impresiune fugitivă și nu este rezultatul unei surprinderi; ea este consecința logică a Autonomiei ce aparține Românilor. Dorința aceasta nu e numai conformă cu dreptul lor, ci este îndreptățită prin necesitățile practice și locale de mult recunoscute. În sfârșit această dorință este pentru Principatele-Unite singurul mijloc de a ieși din o stare de lucruri intolerabilă.

«Idea unui Principe Străin e veche; votul dela 11/23 Fevruarie trecut nu a fost decât o reînnoită a lui manifestare. Idea datează dela 1821, adică chiar dela epoca emancipării Românilor, când ei au scăpat de regimul Domnilor din Fanar; și curând născută, ea a fost împărtășită de partea inteligentă a populațiunei celor două Principate. De atunci încoace, după ce poporul Român s'a putut bucura sub Regulamentul Organic de o organizare socială regulată și de liniștea necesară, această idee s'a răspândit și a căpătat o putere netăgăduită. Un diplomat francez, d-l Bois-le-Comte, care eră în țară la 1834, constată existența ei într'o scrisoare publicată de Monitorul Franciei în 18 Septemvrie 1856. În această scrisoare se spune între altele: — «De idea «Unirei amânduror provinciilor este legată aceea, de a încredința cârma unui «Principe Străin; și această dorință generală nu e înăbușită decât în acci «cari ar simți interesele lor private compromise prin realizarea ei.»

«În adevăr, idea de a încredința frâncle guvernului țarei unui Principe Ereditar, dintr'o familie Suverană a Europei, a căruia cârmuire să nu mai fie supusă hărțuelilor, la schimbările vicisitudinilor inerente cârmuirei unui Principe pământean, nu putea fi dispăcută decât acelor Români, cari ar spera să aibă Principatele pentru dâșșii sau pentru favoriții lor și alte persoane interesate. În ce privește însă oamenii inteligenți, oamenii de bine, cari pun interesele publice mai presus de ale lor, ei nu au încetat până în 1856 a o susține cu condeiul sau cu cuvântul lor, silindu-se nu numai a o răspândi în țară, ci încă a o propaga în Europa, și a o face primită de Cabinetele Puterilor.

«Sub impresiunea acestei idei atât de generale, la a cărei realizare Românii țineau cu atâta tenacitate, d-l Baron de Bourqueney, în Conferințele dela Viena din 1855, a dat cetire unui Memorand, în care el ziceă, în privirea formei ce eră a se da guvernului Principatelor, următoarele:

«Ar fi dar două căi de urmat: sau a ne mărgini pentru moment a proclama principiul Succesiunei Ereditare, dând Domnia, cu un titlu care ar fi de hotărît, unui Principe indigen, ale cărui titluri și lealitate Poarta și-ar rezerva dreptul să le aprecieze ea însăș, într'un timp dat, — sau a deslega îndată cestiunea prin numirea unui Principe dintr'o Familie Suverană a Eu-

«ropei, măsură care ar fi poate cea mai bună». D-l de Bourqueney a mai arătat preferința ce-i părea că merită această din urmă soluțiune, cerând în acelaș Memorand să se stabilească în Principate — un sistem de guvern apropiindu-se cât mai mult posibil de forma monarhică, *care singură poate răspunde la scopul ce este în vedere.*

«În anul următor 1856, Puterile întrunite în Congresul din Paris au decis prin articolul 24 al Tractatului de Pris, că în fiecare din cele două provincii se va convoca un Divan ad-hoc, astfel compus ca să reprezinte în modul cel mai exact interesele tuturor claselor societății, spre a rosti dorințele populațiilor privitoare la Organizarea definitivă a Principatelor.

«Aceste Divanuri s'au întrunit în 1857 — la Iași în 4 Octomvrie — și la București în 11 Octomvrie.

«Credincioasă reprezentatiune a țării, aceste Divanuri nu s'au mărginit a rosti dorințele privitoare la Principele Străin și Ereditatea Tronului; ele au desvoltat încă, în Memorii speciale, considerațiunile sub imperiul cărora ele au lucrat, și aceasta cu atâta tărie și adevăr, încât noi înșine nu credem că putem face mai bine, decât a reproduce, în parte, argumentele lor în favoarea acestui principiu.

«Memoriul Moldovenilor zicea :

«Considerând că Principatele însetate de legalitate, de stabilitate și de demnitate națională; că ele cer a trăi vicața lor proprie și că nu le pot dobandi decât reîntorcându-se la vechiul principiu al Eredității Tronului, care în primele timpuri ale fundațiunei Principatelor și chiar în urma Capitulațiunilor, a existat în familiile lui Radu Negru și a lui Bogdan Dragoș, — și puindu-se în capul Principatelor-Unite un Principe Străin, ales dintre Dinastiile Domnitoare ale Europei, afară de acele ale Statelor vecine, spre a nu motiva înrăuriri străine... Adunarea ad-hoc a Moldovei declară, că dorințele cele dintâi, cele mai mari, cele mai generale și cele mai naționale ale țării sunt... — 3° Un Principe Străin Ereditar, ales dintr'o Dinastie domnitoare de ale Europei».

«Adunarea ad-hoc a Valahiei, în Actul explicativ al dorințelor populațiilor, este tot atât de lămurită ca și Adunarea din Moldova. Ea zice în privința acestei a treia dorințe:

«Cestiunea Unirei Principatelor într'un singur Stat prezintă, ca corolar neapărat, cestiunea Șefului noului Stat; și luând în considerare mai cu seamă sistemul de guvernământ dominant astăzi în Europa, principiul Eredității Tronului în România apare singurul capabil a asigura noului stabiliment politic toate garanțiile de stabilitate, de prosperitate și de tărie, ce-și propun fondatorii lui. Pentru ca Principele Domnitor să poată preveni geloziile și rivalitățile, cari ar face neapărat să se nască în lăuntrul României un simplu

«cetățean Român chemat pe tronul noului Stat, — pentru ca el să nu poată «fi presupus că are legături luate de mai dinainte, că are preferințe pentru «cutare sau cutare partid, familie sau persoană, — pentru ca el să poată în- «sufli o încredere întreagă supușilor săi dându-le toate garanțiile de nepărți- «nire și de neatârnamare, garanții ce nu ar putea da un Domnitor pământean, «pentru ca, prin legămintele sale de sânge să înleznească introducerea Ro- «mâniei în Marea familie a Statelor Europene, și să-i asigure mai bine al «lor sprijin, — pentru ca să se poată bucura în lăuntru și în afară de autori- «tatea și de prestigiul ce se cuvin unui Suveran, iar mai cu seamă funda- «torului unei Dinastii; — pentru toate aceste cuvinte este necesar, ca Princi- «pele Domnitor al României să fie ales dintr'una din familiile Suverane ale «Europei. Această necesitate este imperioasă și absolută; — căci, caută s'o «mărturisim, regimul Domnitorilor Pământeni este atât de compromis în «Moldo-Valahia, încât astăzi un Domn ales dintre pământeni, chiar de ar «fi un om de geniu și de ar avea virtutea unui sfânt, nu s'ar putea susținea «mult timp în contra unanimei și nestrămutatei dorințe a Românilor, de a «avea un Domn dintr'o Dinastie Europeană. Inaltele Puteri Garante, în în- «țelepciunea lor și în sollicitudinea lor pentru Principate, pot înțelege ușor «că, refuzându-ne Principele Străin, calamitățile și suferințele în cari zăcem «de secol, nu numai n'ar încetă, dar s'ar înmulți cu un Principe pămân- «tean. Dreptul Românilor a alege, în virtutea Capitulațiunilor, Principele «Domnitor de unde vor vroi și a-l declară ereditar, precum și interesul lor «de a o face în împrejurările de astăzi, sunt necontestabile. Românii rostesc «deci o dorință legitimă și legală, o dorință unanimă, pe care Europa de «sigur o va încuviința, căci ei nu cer altceva decât a avea ca șef al Statului «Român un Domn Ereditar, ales dintr'o Familie Domnitoare din Europa.»

«Iată modul clar și lămurit cum s'au rostit, asupra cestiunei Principelui Străin, Corpuri Oficiale constituite de chiar Europa în așa fel, ca să repre- zinte în mod necontestat interesele țării. Actele Publice, cari conțin aceste declarațiuni, au fost de sigur comunicate celor șapte Puteri prin Comisarii lor respectivi, când ele s'au întrunit din nou în Conferințe la Paris în 22 Maiu 1858.

«Cestiunea Principelui Străin a fost din nou pusă la ordinea zilei în această Conferință, precum și aceea a Unirei și a dat loc la nouă discuțiuni. D-l Comite Walewski, în ședința din 22 Maiu, a pus cestiunea întocmai cum o pusese d-l de Bourqueney la Viena în 1855. El a zis:

«Studiul profund al cestiunei, făcut chiar la fața locului prin Agenții «Franciei, a confirmat pe Guvernul Impăratului în convicțiunea, că combi- «nația care atinge mai bine scopul propus și care în acelaș timp ar răspunde

«în modul cel mai complet dorințelor populațiilor, ar fi Unirea Moldovei și a Valahiei în un singur Principat cărmuit de un Principe Străin.»

«D-l de Kisselef, Plenipotențiarul rus, care cunoștea mai bine decât oricine dorințele și interesele Principatelor, a sprijinit, în aceeaș ședință, declarațiunea Comitelui Walewski, adăogând că ceea ce el crezuse altădată, crede și astăzi, și că privește Unirea Principatelor sub un Principe Străin ca naturală, legitimă și necesară.»

«Cu toate acestea, Conferința nu a crezut că poate țineă socoteală de dorința privitoare la un Principe Străin. Totuș Români recunoscători pentru bunavoință cu care Inaltele Puteri au primit celelalte dorințe, și pentru a nu complică opera diplomației, au consimțit a mai face încă odată experiența unui Principe pământean, continuând însă totodată a-și mărturisii din nou dorința de a vedea un Principe Străin suindu-se pe Tronul Principatelor-Unite.»

«Domnia Principelui Cuza n'a fost, întru câtva, decât un interimat, o pă-sueală pentru a ajunge la realizarea dorinței rostite atât de tare și atât de adesea, și s'ar putea chiar zice, Principele pământean, ales în 1859, nu a fost decât Locotenentul Principelui Străin, declarațiunile oficiale ale Corpurilor Statului și ale Principelui Cuza însuș sunt o dovadă netăgăduită.»

«Astfel, înainte de a procede la alegerea din 5/17 Ianuarie 1859, Adunarea Moldovei a făcut o declarațiune foarte importantă, care a fost semnată de aproape unanimitatea Deputaților, dimpreună cu colonelul Cuza:

«Adunarea Electivă a Moldovei declară, dinaintea lui Dumnezeu și dinaintea oamenilor, că Unirea Principatelor într'un singur Stat și sub un Principe Străin dintr'o Familie Domnitoare a Europei, cerută în unanimitate de Divanurile ad-hoc în memorabilele zile de 7 și de 9 Octomvrie 1857, a fost, este și va fi todeauna dorința cea mai vie, cea mai aprinsă, și cea mai generală a națiunii române. Adunarea Electivă a Moldovei rostește, în numele țării, adâncei ei părere de rău, că această mare dorință, singura care îndeplinită poate asigura fericirea a cinci milioane de Români, nu s'a îndeplinit. Inșă ea prețuește și îmbrățișează o Constituțiune, care cuprinde elementele ce ținesc la realizarea dorințelor unanime și constante ale națiunii. Adunarea Electivă spercăză că Europa, în dreptatea sa, va țineă socoteală de dorințele rostite în atâtea rânduri și cu stăruință de națiunea întregă.»

«Câteva zile după îndoita sa Alegere, Principele Cuza, într'o scrisoare adresată Puterilor Garante și publicată în Monitorul Moldovei din 5 Fevruarie 1859, făcea din parte-i această declarațiune nu mai puțin semnificativă:

«Sprijinindu-mă pe votul Divanurilor ad-hoc, reinnoit de Adunarea Electivă a Moldovei în ședința sa din 5/17 Ianuarie, constat încă odată, că țara

«a cerut Unirea sub un Principe Străin... Cât pentru mine... eu voi și totdeauna gata a reintra în viața privată... dacă Marile Puteri, luând în considerațiune dorințele legitime ale unei națiuni care aspiră a se desvoltă și care vede deschizându-se dinaintea sa calea unui nou viitor, ar consfinți prin a lor hotărîre o combinație, care pentru această nație ar îndeplini toate speranțele ei».

«Câteva luni în urmă, Comisiunea Centrală dela Focșani, a căreia misiune era de a fi Păzitoarea Constituțiunei, putere ponderătoare între amândouă Adunările, reinnoia Declarațiunea Divanurilor ad-hoc, răspunzând în următorii termeni la Mesagiul de deschidere:

«Simbol al Unirei celor două Principate, Alteța Voastră a înțeles, că prin inițiativa ce ați luat față de Puterile Garante și prin declarațiunile solemne ce ați făcut în Adunările Elective ale celor două Principate, că singurul mijloc de a întări Unirea noastră națională este de a îndeplini dorințele manifestate de Divanurile ad-hoc în 1857, când cele două țări au fost consultate de Marile Puteri ale Europei. Ereditatea în persoana Șefului Statului va pune un frâu ambițiilor rivale și va simboliză în acelaș timp cu mai multă putere Unirea Principatelor. Un Principe Străin va legă mai strâns amândouă țările cu Europa și va stabili o solidaritate între Familiile Domnitoare și guvernul nostru, asigurându-i un sprijin puternic. Pătrunși de aceste adevăruri... noi rugăm pe Alteța Voastră să caute să profite de toate ocaziunile favorabile, cari ne pot conduce spre țelul dorit».

«In fine, la deschiderea ultimei Sesiuni Legislative în 17 Decembrie 1865, Principele Cuza nu a ezitat, în Discursul său de deschidere, să amintească țării, că el este totdeauna pentru marile principii proclamate de Divanurile ad-hoc, și că nu a primit Coroana decât ca un depozit sacru.

«Din toate faptele precedente se vede, cu câtă tenacitate națiunea română a stăruit în dorința sa de a fi cărmuită de un Principe Străin. Ce spectacol mai impozant decât această manifestare pacinică a unui întreg popor, exprimând astfel, în toate ocaziunile și în toate formele, voința sa tare de a nu mai trăi într'o stare provizorie și nesigură, ci de a-și așeză cărmuirea sa în condițiuni de putere și de stabilitate, încredințând Coroana unui Principe Străin, destinat a fundă o Dinastie!

«Atunci, când la 11/23 Februarie trecut, Adunările române au proclamat din nou dorința țării în această privire, ele nu au făcut altceva, precum am văzut, decât să continue cu manifestarea unei idei, care a devenit oarecum una din condițiunile existenței sale.

«Și pentru ce această stăruință? Trebuie să fie motive mai mari, mai serioase pentru ca un întreg popor să urmărească de atâți ani, cu atâta tenacitate, realizarea unei idei! Am văzut expuse aceste motive de Divanurile ad-hoc,

în actele lor deslușitoare ale dorințelor țării și de celelalte Corpuri ale Statului la fiecare ocaziune nimerită. Ele nu au încetat a fi amintite, dezvoltate de scriitori patrioți în ziare, în o mulțime de broșuri și de scrieri.

«Numai în realizarea acestei idei României văd, pentru viitor, o garanție de ordine și de stabilitate. În acelaș timp ea este pentru Inaltele Puteri Garante mijlocul cel mai sigur de a ajunge scopul ce ele și-au propus să atingă, anume desăvârșita liniște și siguranță a Principatelor.

«Instruiți prin experiența trecutului, României în primul loc nu mai vor să aibă Domni aleși pe viață sau pe termen mărginit. Ei știu la ce turburări au fost expuși la fiecare nouă alegere, la fiecare schimbare de Domn. Indată ce tronul eră vacant, toate ambițiunile intrau în luptă pentru a-l căpăta. De acolo o serie de intrigi, țesute în țară și în străinătate, al cărora rezultat eră a slăbi, din capul locului, pe învingător, sau a aduce o atingere drepturilor țării. Noul Domn devenia instrumentul docil al partidului care îl ridicase, sau chiar agentul umil al unei Puteri care-i da protecțiunea în contra atacurilor cărora el eră expus. Mai nu a fost o schimbare de Domn, care să nu fi fost însoțită de discordii, de turburări mai mult ori mai puțin violente, sau care să nu fi fost provocat chiar o invaziune străină! Domnia unui Principe eră considerată, de concurenții săi sau de ambițioși obscuri, ca un fel arendă, a cărei durată prea îndelungată le atășa nerăbdarea și îi împingea adese la acte de violență, al cărora efect eră să facă să înceteze o stare, pe care dâșii o priviau ca provizorie, pentru a cufundă țara într'un alt provizorat, tot atât de puțin asigurat.

«Iată ce s'a repetat în timp de secolii, și dacă cineva ar face istoria Domnilor Români, s'ar constată că a lor cădere sau înălțare a fost mai totdeauna însoțită de aceleași fenomene, pentrucă aceleași cauze produceau totdeauna aceleași efecte.

«Ei bine, României s'a săturat de o asemenea stare a lucrurilor. Ei vroesc ca să înceteze odată provizoratul și nesiguranța. Fiecare țară trebuie să aibă forma de guvern care-i convine. Domnia electivă, pe viață sau pe timp mărginit, poate fi bună pentru unele țări; dar nu se poate zice că ea e bună pentru toate țările, și este cert că nu a fost bună pentru Principatele-Unite, cari nu văd pentru dâșele ordinea și stabilitatea posibilă decât într'o Domnie ereditară. Și cum ar putea să li se refuze de către Marile Puteri Europene forma de guvern a monarhiei ereditare pe care o au toate?

«În Principate un asemenea guvern nu se poate stabili și întări, decât dacă el va fi încredințat unui Principe, luat din Familiile Domnitoare ale Europei. Cine vrea scopul, trebuie să vrea și mijloacele. Singurul mijloc pentru a face să reușească în Principate forma guvernului monarhică ereditară, este de a pune în capul acestei țări un Principe Străin. Aceste două

principii sunt consecința naturală unul al altuia; și națiunea română a fost foarte logică refuzând în mod constant a le despărți; căci a vroi să le despărți, ar fi să vroi a le nimici pe amândouă. În Principate nu este nici o familie care să aibă destul prestigiu și autoritate morală pentru a putea să întemeieze o Dinastie. Aceasta s'a văzut în Serbia și în Egipt. România se află în necesitatea în care s'au aflat înaintea ei Belgia, Suedia, Grecia și alte țări, a cere ca un Principe Străin să vie să întemeieze la ea o Dinastie. Numelo este adeseori garanția puterei; și noi o zicem din nou încă odată, nu există în țară nici un nume destul de strălucit pentru a da unei Dinastii tăria și autoritatea morală, de care ea trebuie să fie înconjurată. Familiile istorice, contemporane războaielor noastre naționale, sunt stinse și au fost reduse la starea de simpli țărani moșneni. În schimb din cauza deselor schimbări de Domni, țara are un belșug de familii de origine modernă, cari toate cred, pentru că părinții sau strămoșii lor au domnit în unul sau în altul din Principate, că toate au oarecare drept la Tron; și dacă mai adaogem, pe lângă acești pretendenți, pe ambițioșii cari se cred capabili de a cărmui și cari se bizue a se pune și ei în rândul pretendenților, ușor își poate cineva închipui intrigile, hărțuile, luptele ce s'ar produce, dacă s'ar putea numai întrevedea posibilitatea unui Principe pământean.

«Românii au vrut să o rupă odată pentru totdeauna cu toate aceste ambițiuni, să taie din rădăcină toate aceste pretențiuni și intrigi. Un Principe Străin este un element nou, și s'ar putea zice neutru. El are prestigiul numelui și autoritatea ce-i dă nașterea sa, și mai ales înrudirea sa cu alți Suverani. El se poate să se impună tuturor, pentru că nu a fost egalul nimăru. El împacă toate ambițiunile și face să înceteze toate rivalitățile, pentru că el nu a umblat după înalta pozițiune, ce el ocupă, pentru că el este reprezentantul unei idei naționale, și nu al unui partid izolat. Străin de luptele vechilor partide, neutru între luptătorii din trecut, el nu va avea de răsunat nici dezertarea, nici rivalitatea, nici de răsplătit vreun serviciu făcut. Nedatorind nimic partidelor, fără creaturi, fără rubedenii în noua sa patrie, un Principe Străin va scăpa țara de nepotism, și o va scuti de reîntorcerea acelor favoruri scandaloase, cari semnalau venirea fiecărei Domnii nouă.

«Să se întrebe chiar fiecare dintre pretendenții pământeni, fiecare din acei oameni cari pun interesul lor privat mai presus de interesul general, pe cine ar voi ei mai bine să vadă urcându-se pe tron — pe un Principe Străin ori pe unul dintre rivalii lor? Toți s'ar pronunța pentru Principele Străin. Rațiunea e foarte firească; nici unul dintre ei nu ar vrea să vadă pe egalul său de ieri devenind stăpânul său de mâine; fiecare ar avea totul de sperat dela un Principe Străin, și din contră totul de temut dela un Principe pământean, chiar în ceea ce privește interesele sale private. Când doi luptători

să ceară pentru un lucru, și când un al treilea vine și ia premiul luptei, cei doi rivali nu par ei deopotrivă satisfăcuți?

Un Principe Străin poate dar mai bine decât oricare altul, prin pozițiunea sa și prin prestigiul numelui său, să se impună tuturor, și să aibă destulă autoritate pentru a întemeia un guvern tare și durabil. Tocmai aceasta este însă în condițiunea esențială a unui guvern monarhic creditar. Prin urmare am avut dreptate să zicem, că pentru Români cestiunea unui Principe Străin este o cestiune de ordine și de stabilitate.

«Ce s'ar putea obiecta în contra unei dorințe atât de legitime? In ce punct s'ar atinge Dreptul Public European, dacă Statul Român, a căruia autonomie de altmintrelea este recunoscută, ar adopta forma unui guvern monarhic creditar și ar încredința acest guvern național și independent unui Principe Străin, care totuș ar deveni Român din momentul în care a primit Domnia?

«Ar fi oare aceasta o violațiune a vreunor Tractate, o nesocotire a drepturilor câștigate? Sublima Poartă însăș, care s'ar părea că este cea mai interesată, ar fi ea întru ceva lovită în drepturile sale?

«Evident că nu. Precum a zis Adunarea Moldovei, în Actul explicativ al dorințelor sale, această ereditate a existat în vechime în familiile vechilor Principi români—Radu Negru și Bogdan Dragoș. Ceva mai târziu, într'o epocă în care începuse relațiunile cari există astăzi între Sublima Poartă și Principate, noi vedem ereditatea proclamată, în mai multe rânduri, în favoarea unor Domni români cari au binemeritat pentru patrie. Astfel după moartea lui Mircea I, în 1418, Adunarea Națională de atunci a decretat ereditatea tronului în familia acestui Domn, ca recunoștință pentru serviciile sale și pentru marile sale merite. In 1498, Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei, obține pentru familia sa succesiunea tronului, și face chiar să se recunoască acest drept prin un Tractat de alianță cu Polonia, Ungaria și Valahia.

«Ereditatea a mai fost decretată la începutul secolului al șaptesprezecelea în favoarea familiei lui Mihaiu Viteazul, Domnul Valahiei.

«Așa dar principiul eredității fusese proclamat și pus în practică de țară, recunoscut chiar de alte state, la o epocă în care legăturile noastre cu Sublima Poartă existau în toată a lor putere; căci, pentru a nu cită decât Tractatele și Capitulațiile cari sunt menționate în Articolul 2 al Convențiunei de Paris din 1858, noi știm că Capitulația încheiată cu Baiazid I este din anul 1393, cea cu Soliman II din anul 1529, cea cu Selim I din anul 1513, și aceea cu Mohamed II din anul 1460. Niciodată însă Sublima Poartă nu a ridicat cea mai mică obiecțiune în contra acestei forme de transmisiune a cărmuirii. Ea a văzut o serie de Domni ajungând la tron în virtutea dreptului lor de ereditate, fără ca pentru aceasta ea să fi crezut

vredată, că raporturile ei cu Principatele ar fi fost cât de puțin atinse sau micșorate.

«Și cum ar fi putut să fie altmintrelea, când Sublima Poartă recunoștea prin chiar acele Capitulațiuni, că Principatele erau stăpâne la ele acasă în mod suveran? Și cum ar putea fi astăzi altmintrelea, când exercitarea acestei suveranități a fost recunoscută și garantată chiar de celelalte Puteri Europene prin două Acte Internaționale: — Tractatul de Paris din 1856 și Convențiunea din 1858. Dreptul de a regula forma guvernământului său este atribuțiunea cea mai simplă și cea mai naturală a Autonomiei unui popor. Deci, poporul român, care se bucură de cea mai completă autonomie, declarând că guvernământul său va fi monarhic ereditar, n'a făcut decât să exercite un drept ce decurge din Autonomia sa, absolut întocmai cum au făcut Serbia și Egiptul, țări cari nu sunt mai autonome decât Principatele-Unite.

«Astfel dar, admiterea principiului Eredității n'ar violă nici un tractat, și n'ar schimba întru nimic raporturile Principatelor cu Sublima Poartă.

«Fi-va dar naționalitatea Principelui cauza care ar ridică obiecțiuni? Dar noi am spus-o, el o va pierde chiar în momentul primirii tronului. Dealtmintrelea, aceasta este o cestiune interioară, care ar fi de mirare a o vede ridicată la înălțimea cestiunilor de Drept Public European.

«Încă odată nu. Nici o atingere nu s'ar aduce Tractatelor prin urcarea pe tronul Principatelor-Unite a unui Principe Străin Ereditar.

«Tractatul de Paris din 1856 nu conține nici o clauză care să se poată opune unei atare alegeri. Din contră, el nu face decât să recunoască și să constate Autonomia română. Inaltele Puteri contractante, în nobila lor dorință de a asigura Principatelor cea mai desăvârșită liniște și mijloacele de a ajunge la dezvoltarea prosperității lor morale și materiale, s'au mărginit a declara — «că nu există nici un drept de amestec în afacerile lor interne și că această țară are o Administrațiune independentă și națională».

«Rămâne Convențiunea din 19 August 1858. E adevărat că în această Convenție se stipulează că Guvernul Principatelor-Unite va fi electiv și că Principele va trebui să fie fiul unui părinte născut Moldovean sau Muntean.

«Dar care este natura acestei Convențiuni și a clauzelor ce ea conține. Articolul 25 al Tractatului de Paris, precum și discuțiunile cuprinse în Protocoloalele VI și IX ne-o arată clar: această Convențiune este un Act Internațional al cărui scop principal este, după ce a constat și a garantat din nou drepturile Principatelor, a prescrie bazele noii organizațiuni a acestor țări. Circulara Comitelui Walewski din 20 August 1858 face de asemenea să reiasă acest caracter. Dar acel act, care pune bazele Constituțiunei unui popor autonom, este el nestrămutat, așa încât acel popor autonom să nu

poată niciodată să-i schimbe dispozițiunile? Evident, nu a putut fi aceasta intențiunea Puterilor contractante; căci atunci s'ar fi condamnat poporul român la imobilitate și, prin aceasta chiar, s'ar fi negat autonomia sa. De altmintrelea, faptele de mai târziu au dovedit cu prisosință, care a fost voiața semnatarilor Convențiunei: în adevăr, mai multe modificări, pornite din inițiativa Românilor, s'au adus acestei Convențiuni și Puterile cu drept cuvânt le-au aprobat, pentru că erau prezentate ca expresiunea dorințelor populațiilor.

«Mai mult, dreptul ce au Români de a modifica sau a schimba legile lor fundamentale, Puterile, suzerană și garante, le-au recunoscut formal în preambulul Actului Adițional la Convențiunea din 1858, astfel precum e aprobat Protocolul Conferinței din 28 Iunie 1864. În preambulul acestui Protocol e spus anume: — «Deși Principatele-Unite pot să modifice sau să schimbe în viitor legile cari privesc administrațiunea lor interioară, cu concursul legal al tuturor puterilor stabilite și fără nici o intervențiune, totuș e bine cînțeles că această facultate nu s'ar putea întinde la legăturile cari unesc Principatele cu Imperiul Otoman».

«Deci în principiu Români sunt liberi — și erau liberi cu mult înaintea acestui Act Adițional — a face orice fel de schimbări în Constituția lor internă, fără nici un fel de intervenire. Deci, astăzi, toate puterile stabilite ale Statului, conformându-se dorințelor unanime și deseori repetate ale populațiilor, au găsit necesar a modifica Articolele Convențiunei relative la Alegerea Principelui, și anume a substitui unui Principe pământean pe vicașul unui Principe străin ereditar. Ce este în aceasta anormal sau contrar dreptului?

«Ce fel? Români au putut face ca Convențiunea să îndure atâtea alte schimbări radicale prin realizarea Unirei; au putut modifica legea lor electorală, au putut schimba mecanismul cărmuirii substituind un Senat Comisiunei Centrale, au putut modifica atribuțiunile diferitelor Corpuri ale Statului și raporturile lor unele cu altele; — și numai în dispozițiunile privitoare la Alegerea Principelui n'ar putea să facă modificări, cari ar avea de rezultat să dea mai multă autoritate și vază Șefului Statului!

«Aceste din urmă modificări ne par însă de natură a fi mai cu ușurință admise decât cele dintâi. Când Puterile au hotărît, în contra dorinței populațiilor, că Șeful Statului va fi ales pe vicaș și că va trebui să fie născut din părinți români, ele au făcut-o în considerațiunea tradițiilor țării, au vrut să se conformeze vechiului Drept Public Intern al Principatelor. Dar clauzele Convențiunei în această privință nu îmbrățișează alte interese decât acele ale Românilor; tocmai în favoarea lor și nu în contra lor au fost ele stipulate. Nu e nicidecum o sarcină ceea ce Puterile au impus Principatelor prin aceste clauze; din contră, ele au socotit să le asigure un folos. Ro-

mării declară astăzi, precum recunoșteau și d-nii Walewski și Comitele Kiseleff în 1858, că aceasta nu e pentru ei un folos; că, în orice caz, ei au intenția să renunțe la el. Ficcine e liber să renunțe la un folos, chiar real, când prin aceasta nu aduce o atingere la dreptul altuia; și am demonstrat îndeajuns, că aci nici un interes străin nu e atins. E vorba pur și simplu de exercitarea unui drept al unui popor autonom. Românii au interes să uzeze, altfel ca până acum, de dreptul de a-și alege pe Principele lor. Dacă în loc de a da Coroana pe vicață unui concetățean al lor, le place s'o ofere, împreună cu Ereditatea, unui Principe Străin, aceasta nu e în contra dreptului nimănuia; nimeni prin urmare nu e îndreptățit a se plânge.

«Totuș știm că se caută a se insinua, că alegând pe un Principe Străin, Românii vor să rupă raporturile de drept ce există între Sublima Poartă și ei, și că astfel se găsesc în cazul prevăzut la sfârșitul Preambulului Actului Adițional din 1864.

«Dar aceasta este o cestiune de pură fantezie. Cestiunea Suzeranității Porții Otomane este o cestiune de Drept Public European, de care Românii n'au avut nicidecum intenția să se atingă. Votul Corpurilor Legiuitoare din 11/23 Februarie este pe cât se poate de lămurit. În exprimarea lui nu există nici un cuvânt care să poată slăbi, întru ceva, legăturile ce există între noi și Sublima Poartă. Din contră, Adunările, Guvernul, întreaga populație n'au încetat a mărturisi intențiunea lor fermă de a respecta Tractatul de Paris, cât și Convențiunea din 19 August, care este baza Constituțiunii lor. Și aceste două Acte fac o anume mențiune de raporturile de drept ce există între România și Imperiul Otoman. Aceste raporturi n'ar putea fi rupte prin surprindere; pentru a le distruge ar trebui un Act pe față și neîndoelnic; și nimic de așa ceva n'a avut loc, nimic care să dea măcar o aparență de temei la insinuările interesate ale relei voințe.

«Românii s'au mântinut pe tărâmul celei mai stricte legalități. Ei vor să întemeieze o Dinastie cu un Principe Străin; dar vor, în acelaș timp, să nu se atingă de celelalte clauze ale Convențiunii din Paris. Și cât despre Sublima Poartă, ei au cele mai puternice motive de a voi să rămână în cele mai bune relațiuni cu această Putere. Ei au crezut chiar că servesc propriile ei interese, când au căutat să dea guvernământului lor o forță nimerită pentru a garanta stabilitatea, tăria și prosperitatea Principatelor.

«Românii au sperat și speră să găsească un Principe Străin, care să primească Coroana lor cu Suzeranitatea Otomană. Țara, cu Autonomia sa, oferă destulă răsplătire unei nobile ambițiuni, pentru ca Suzeranitatea Turciei, care e departe de a fi aceea din timpurile feudale, să fie un obstacol real. Astfel cugetă Guvernul francez, când sprijiniă cererea unui Principe Străin. D-l Comite Walewski zicea în circulara sa din 20 August 1858: — «Știți că

«Guvernul Impăratului se pronunțase pentru Unirea completă a celor două «Principate sub cărmuirea unui Principe Străin, pe care l-ar fi legat de Sultan «o legătură de Suzeranitate».

«Dorința populațiilor române, cari cer să fie cărmuite de un Principe Străin, nu este deci decât legitimă, conform cu drepturile lor; ea e îndreptățită de necesități reale și nu lovește întru nimic dreptul altuia.

«Simțimintele poporului român în această privință au fost manifestate cu atâta putere și cu atât de statornică unanimitate de un număr de ani, încât nu se poate pune în îndoială sinceritatea lor. Unirea celor două Principate într'un singur Stat, și în capul acestui Stat un Suveran Ereditar luat dintr'una din Familiile Domnitoare ale Europei: acestea sunt bazele pe cari stă astăzi naționalitatea română, și ea e unită cu acestea atât de puternic și bazele înseși sunt atât de strâns legate, încât nu s'ar putea scoate una din ele fără a se dărâma tot edificiul. Dar Puterile Garante și Puterea Suzerană au dat prea multe probe de voința lor de a mănșineă această naționalitate, ca să nu fie îngăduit a spera, că ele vor adopta mijloacele de a o întări.

«Un Domn Pământean pe vicia sau pe timp mărginit este pe viitor cu neputință. Țara nu se va învoi niciodată să facă o asemenea alegere. Domnul Pământean n'ar putea să se impună sau să stea în țară decât cu ajutorul unei forțe străine. Dar atunci s'a isprăvit cu Autonomia română! Și dacă buna dreptate ar fi pentru moment silită să cedeze forței, sau oricărei constrângeri contrare dorințelor Românilor, fi-va de crezut că acest act de sălnicie s'ar îndeplini fără turburări, fără complicațiuni, ale căror urmări ar fi imposibil de prevăzut de pe acum? Gânditu-s'a cineva la consecințele ce s'ar putea naște pentru acea cestiune a Orientului, pe care nimeni n'ar vrea s'o vadă deschizându-se?

«Încă odată, nu! Puterile nu se vor mai refuza multă vreme a recunoaște dorința Românilor. Provizoratul nu s'ar mai putea prelungi fără pericol; și marile Puteri nu au mai puțin interes decât poporul român, ca acest provizorat să înceteze cât mai curând, pentru ca o stare de lucruri stabilă și definitivă să se întemeieze pe țărmurile Dunărei-de-jos.

«Și de-almintrelea, precum am mai spus-o, această stare de lucruri, la care aspiră România, nu este alta decât aceea ce există în mai toate Statele Europei. Ceeace României așteaptă dela înțelepciunea și dreptatea Marilor Puteri Europene, esențialmente monarhice și conservatoare, este ca să le îngăduie a așeza la dâșii un sistem de guvernământ tot monarhic și conservator.

«Ei au ferma speranță că dorința lor va fi ascultată; și satisfăcând această dorință, Puterile Garante și Puterea Suzerană vor adaoage un element mai

mult la întărirea naționalității române, și mai putem zice că vor fi asigurat pentru totdeauna pacea și stabilitatea pe țărmurile Dunărei.

«Românii vor resimți toată recunoștința ce datorese Marilor Puteri, cari după ce vor fi garantat existența naționalității lor, vor fi pus bazele prosperității lor viitoare.

(s.) «Vasile Boerescu, Delegatul Adunării Elective. L. Steege, Delegatul Senatului. Scarlat Fălcoianu, Delegatul Guvernului Provizoriu.»

AUTORITATEA FAPTULUI INDEPLINIT EXECUTAT IN 1866 DE CEI INDREPTĂȚII

DE

DIMITRIE A. STURDZA
Secretarul general al Academiei Române.

Sedința dela 4 Maiu 1912.

In 11/23 Februarie 1866, în urma propunerii făcute de Guvernul provizoriu, Senatul și Adunarea Electivă, conform dorințelor rostite de Divanurile ad-hoc din 1857, au ales și aclamat în unanimitate de Domn Stăpânitor al Principatelor-Unite pe Alteța Sa Regală Comitele de Flandra sub numele de Filip I.

După ce Comitele de Flandra a declarat în 18/30 Martie, că declină în mod formal Coroana ce i se oferă, Guvernul provizoriu a luat hotărîrea a nu se opri la jumătate cale, ci a merge înainte, condus de idea, că noua situațiune ce se creă României trebuia să fie fapta însăși a națiunei.

Încă șase zile înainte de declarația Comitelui de Flandra, în 12/24 Martie, Ion Ghica, Președintele Consiliului de Miniștri și Ministrul Afacerilor străine, trimite lui Ioan Bălăceanu, Agentul Principatelor-Unite la Paris, următoarea telegramă, scurtă, energetică și inimoasă:

„Declarați că nu am ales pe Comitele de Flandra candidat în contra Franciei, că suntem hotărîți și doritori a susține pe orice candidat ce ne-ar propune ea, și că garantăm succesul“.

In 13/25 Martie, Ion Ghica răspunde în următorul mod la o telegramă a lui Bălăceanu din Paris, care dăduse un nume de candidat nedescifrabil:

«Cifra 82.136 a numelui ce indicați nu există în dicționar. Cu toate acestea, dacă Comitele de Flandra refuză, grăbiți refuzul său oficial, ca să putem

acceptă pe noul candidat. *Negociați în secret cu dânsul. Asigurați-vă în secret dacă vrea să vină a primi Coroana, suntem gata să stabilim un fapt îndeplinit. Dați-ne rezullatul și numele candidatului.*»

In 14/26 Martie, Ioan Bălăceanu telegrafiază din Paris lui Ion Ghica:

«Drouyn de Lhuys ar dori un candidat și ar voi să cunoască candidatul Guvernului român, pe care l-ar propune imediat. Mă autorizați a numi pe Carol de Hohenzollern? Aceasta ne-ar înfățișa sub un aspect foarte favorabil în ochii lui Napoleon III.»

Tot în acea zi *Ion Brătianu* trimite din Paris lui *Ion Ghica* următoarea telegramă:

«Acți dispozițiuni bune. Anglia are deasemenea convingerea că un Prințipe străin e posibil. Candidatul Angliei este Hohenzollern.»

In 17/29 Martie, Locotenența Domnească disolvă Corpurile Legiuitoare.

*

In 2/22 Martie s'au întrunit, ca în anii precedenți, membrii și rudele Casei Regale la Berlin, pentru a serbă ziua nașterii Regelui Wilhelm.

Principele Carol-Anton de Hohenzollern, Guvernorul militar al Țării dela Rin și al Westfaliei, precum și fiul său mai mare, Principele ereditar Leopold, au venit dela Düsseldorf. Și al doilea fiu al Principelui, Carol, se află la Berlin, fiind Prim-locotenent în al doilea regiment de Dragoni din garda regească.

Dimineața, întreaga familie regală se întrunește la palat și aduce Regelui felicitările sale. Prânzul de familie e la Principele ereditar al Prusiei. Seara este o reprezentatie teatrală la Palat.

In 13/25 Martie, Principele Carol, tatăl său și fratele său Principele Ereditar, trecând mai întâiu pe la Dessau pentru a vizită pe rudele lor, merg la Düsseldorf, pentru a serbă acolo Paștele, dimpreună cu Principele Frederic, fratele mai mic al Principelui Carol, Locotenent la regimentul 5 de Ulani. Princesa de Hohenzollern și Princesa Maria, cu Princesa Ereditară Antoinetta, se aflau la Ouchy pe lacul de Geneva; iar Principele Anton serbă Paștile în Palestina.

In 18/30 Martie, în Vinerea Paștilor, sosește la Düsseldorf Ion Brătianu, și trimite, ca reprezentant al României pe lângă Conferințele din Paris, următoarea scrisoare Principelui Carol-Anton de Hohenzollern:

«Cunoscând din altă ocaziune simpatiile Alteței Voastre Regale pentru cauza românească, am crezut că împlinesc un mare serviciu țarei mele, prezentându-mă Alteței Voastre Regale. Sper, Monsenioro, că veți binevoi să-mi acordați audiența, pe care am onoare a o solicita.»

In 19/31 Martie, Ion Brătianu e primit de Principele Carol Anton de Hohenzollern în audiență, care durează trei ore. Brătianu comunică Principelui, «că Locotenența Domnească a României, urmând impulsivului Impăratului Napoleon, are intențiunea a propune poporului să aleagă de principe pe al doilea fiu al Alteței Sale Regale, Principele Carol.»

Brătianu este invitat la prânz, la care iese și Colonelul de Rauch, Comandantul Regimentului al 11-lea de Husari. S'a vorbit mult de București și de afacerile economice ale țărilor dela Dunăre.

După prânz, Brătianu zice Principelui Carol: «Mi s'a vorbit mult de Alteța Voastră, la Paris, unde ni s'a spus că sunteți la Berlin; sunt foarte fericit că A. V. se află aci.»

Principele Carol răspunde, că e la Düsseldorf în concediu și că după două zile să întoarcă la Berlin la regimentul său,—adăogând— «cu atâta mai mult că poate vom avea războiu.»

Colonelul de Rauch însoțește pe d-l Brătianu la otel și remite întorcându-se Principelui Carol rugămintea d-lui Brătianu de a avea o conversație privată cu Principele. Aceasta i se acordă la 6½ ore seara. *Ion Brătianu se prezintă și oferă Principelui Co-roana, orientându-l în o conversațiune de două ore asupra situațiunii țarei sale, arătând pericolele la cari România ar fi expusă, dacă provizoratul actual ar dura timp mai îndelungat, și roagă să se iese o hotărîre favorabilă.*

Principele Carol răspunde că el simte în sine curajul a lua asupra sa o asemenea misiune, însă cu toate aceste, se teme că ea e mai presus de forțele sale; de aceea nu poate da acum un răspuns hotărîtor. Afară de aceasta el nu știe nimic despre intențiunile Regelui Prusiei, Șeful Familiei, fără de a cărui voie nu ar putea lua o hotărîre atât de importantă.

Brătianu atinge legăturile Principatelor Dunărene cu Turcia. Principele Carol nu vede în aceste o piedică pentru dânsul, mai ales că nu va fi greu de a desface aceste legături. Pentru moment el crede că această situațiune este o garanție mai mult, decât o piedică, căci România nu e încă destul de tare, ca să stea chiar acum pe înseși picioarele ei.

Astfel amândoi se despart, fără ca Principele să fi dat o declarațiune pozitivă. Brătianu promite a nu face pentru moment nici un pas înainte în această privire și se întoarce la Paris.

Brătianu a făcut cea mai bună impresiune asupra Principelui și a Familiei princiare, atât prin personalitatea sa plăcută, cât și prin atitudinea sa de bărbat de stat, dovedită în aceste convorbiri.

*

Neînțelegerile se ivise în *Conferințele de Paris*, chiar din întâia zi a întrunirii—în *25 Februarie/9 Martie*—, și ele au fost caracterizate în primele trei ședințe prin amănările succesive ale unei deciziuni hotărîtoare.

Chiar în a patra ședință din *19/31 Martie* s'au produs aceleași șovăiri, despre cari d-l Drouyn de Lhuys declară «că dacă s'ar prelungi, ar aduce o atingere a autorității și chiar a demnității Conferinței», arătând totodată la finele ședinței, că după părerea sa nu sunt decât trei căi de urmat, pe cari le și enumeră.

Conferința s'a amânat pe ziua de *23/4 Aprilie*.

Protocolul IV al Conferinței din Paris din *19/31 Martie 1866*.

D-l *Plenipotențiar al Rusiei* zice că nouăle instrucțiuni ce așteaptă din Petersburg trebuie să-i sosească numai la *4 Aprilie*; nu va fi deci nimeni surprins că d-sa se va abține a se pronunța asupra chestiunilor ce ar fi examinate în ședința de astăzi.

D-l *Plenipotențiar al Franciei* amintește că, după dorința exprimată de d-l Plenipotențiar al Majestății Sale Britanice, a întrunit Conferința înainte de ziua ce fusese fixată, și invită pe d-l Comite Cowley să expună obiectul acestei convocări.

D-l *Plenipotențiar al Mării Britanii* zice că rezultă din informațiunile venite Guvernului său, din București, că hotărîrile Conferinței erau așteptate acolo cu o extremă nerăbdare și că, dacă Plenipotențiarul ar întârziă a lua o hotărîre, turburări mari ar fi iminente. În fața unei astfel de stări de lucruri, Guvernul său a socotit că era urgent a întruni pe Plenipotențiarul.

D-l *Plenipotențiar al Franciei* adaugă la informațiunile generale date de Comitele Cowley, că Plenipotențiarul trebuie să fi știind că o *depeșă telegrafică, expediată din București în ajun, anunșă că Guvernul provizor a dizolvat Adunarea și a convocat una nouă. Acest incident poate pune Conferința într'o situațiune dificilă. Ea a recomandat dela început oamenilor investiți provizoriu cu pulerea în Principate a se abține și a aștepta; aceasta înseamnă că conferința luă îndatorirea să facă ea însăși ceva. Trăgă-*

nând stabilirea hotărîrilor sale, ea s'a expus a veni prea târziu; evenimentele o ieau înainte, și Conferința este pusă în alternativa de a luă fără întârziere o hotărîre într'un fel, sau a renunța la mandatul său.

D-l Plenipotențiar al Rusiei se unește cu ceeace a spus d-l Drouyn de Lhuys. Găsește că Guvernul provizoriu din București a lucrat prea pripit și fără a avea dreptul. De altmintrelea nu e de regretat întru nimic Adu-narca disolvată. Intreabă ce se propune?

D-l Plenipotențiar al Franciei amintește că Plenipotențiarii au trebuit să consulte Curțile lor; e regretabil că nu sunt toți provăzuți cu instrucțiuni suficiente.

D-l Plenipotențiar al Italiei, observând că evenimentele întâmplăte la București au putut face inaplicabile, cel puțin în parte, instrucțiunile pe cari Plenipotențiarii se rezervase a le cere dela Guvernele lor asupra cestiunilor puse în Conferință,—

D-l Drouyn de Lhuys răspunde că sunt principii, a căroră examinare e totdeauna oportună: *suntem pentru o adunare sau pentru două adunări? Ne putem luă în totul după dorința populațiunilor?* Guvernul Impăratului n'ar cere altceva mai bun: dar se pare că se tinde a înlătură Principele Străin.

D-l Plenipotențiar al Rusiei declară, în ceeace-l privește, că nu are a se pronunța în acest moment asupra acestui punct; *își așteaptă instrucțiunile.* De altmintrelea crede că ar fi necesar a reintra în terminii Convențiunei dela 1858; expresiunea dorințelor populațiunilor ar rezultă în mod natural din această măsură.

D-l Plenipotențiar al Prusiei e de părere, că *evenimentul întâmplat la București, deparle de a avea ca efect suspendarea hotărîrilor Conferinței, ar trebui din contra să le grăbească.* Suntem în prezența unei țări în revoluție; ceeace se petrece acolo e supărător fără îndoială și foarte regretabil; dar în sfârșit acestea sunt faptele și această situațiune va încetă cu atât mai curând, cu cât se va fi adoptat o bază, pe care să se poată stabili o linie de purtare.

D-l Plenipotențiar al Italiei presupune că Conferința ar luă o hotărîre, la care Principatele refuză a se supune, și întreabă ce ar fi de făcut atunci?

D-l Plenipotențiar al Turciei răspunde că totul e prevăzut prin Tractate în asemenea caz.

D-l Comite Cowley, întrebând pe d-l Plenipotențiar al Franciei, care e părerea sa în fața celor întâmplăte la București,—

D-l Drouyn de Lhuys răspunde că s'a promișat dela început a se recurge la o singură adunare. Dacă Conferința s'ar fi hotărît pentru convocarea unei singure adunări, ea nu s'ar fi aflat întrecută de eveniment și în prezența unei hotărîri luate fără voia ei sau cel puțin în afară de ea. — De

altmintrelea această măsură nu e de loc în opozițiune cu vederile Guvernului Impăratului. *A se recurge la o singură Adunare* — ceeace este încă și mai bine, — dacă această operațiune electorală poate avea loc fără turburări, n'a încetat a avea acest folos, *că ni prejudecă nimic în contra mănținerei Unirei, lăsând pe partizanii separațiunii cu totul liberi de a-și manifesta dorințele*, fiindcă a fost bine înțeles că, pentru a fi mănținută Unirea, trebuie ca în orice caz majoritatea Deputaților Moldoveni să fie câștigată pentru ea. *Linia de purtare adoptată de Franția este foarte simplă; anume să se țină socoteală de dorințele populațiunilor pentru Unire și Principe Străin.* — *Unirea este și mai mult decât o dorință exprimată solemn. Ea este o realitate, care a intrat în Actele Diplomatice și în Fapte, și care se reproduce la fiecare pagină din istoria Principatelor de zece ani încoace; într'un cuvânt, ea este un fapt obligatoriu pentru toată lumea, câtă vreme acest fapt nu va fi produs o manifestațiune spontană în sânul Adunării în sens contrariu.* — *Cât pentru Principele Străin, dorința populațiunilor, în opinia Franției, nu este mai puțin legitimă și întemeiată, căci e firesc că, după ce au sfârșit toate celelalte combinațiuni, ele să dorească a face încercarea și cu aceasta; și ar fi oare aceasta întâia dată, când un popor a cerut străinătății un Principe pe care nu-l putea afla la el?* Mai mult încă, alegerea unui Principe Străin n'ar fi de loc incompatibilă cu Suveranitatea Porții. Deci Franția este mereu favorabilă acestei combinațiuni: dar cum această combinațiune a rămas în stare de simplă dorință și cum este în opozițiune cu Stipulațiunile Internaționale cari n'ar putea fi modificate decât cu concursul tuturor Puterilor, d-l Drouyn de Lhuys nu poate decât să regrete opozițiunea ce ea a întâmpinat până în prezent.

D-l Plenipotențiar al Rusiei observă că discuțiunea asupra Principelui Străin a fost pentru moment scoasă din deliberațiunile Conferinței. In ce privește Unirea, d-l Baron de Budberg contestă, cum a făcut-o și mai înainte, că ea ar fi în dorința populațiunilor. Moldova nu vrea Unirea, și dacă se întârziează a se avea în vedere tendințele sale, se vor ivi cu siguranță demonstrațiuni în sens contrar. In sprijinul acestei aserțiuni, d-l Plenipotențiar al Rusiei cetește o depeșă a Consulului rus din Iași cu data de 5 și o alta cu data de 9 Martie, în cari se spune, că Agenții Guvernului provizoriu lucrează prin toate mijloacele în favoarea Unirei. S'a adus chiar din Muntenia la Iași o baterie de artilerie. Cu toate acestea, Moldovenii resping Unirea, afară numai dacă ea se va face cu un Principe Străin. — D-l Baron de Budberg este convins de exactitatea acestor rapoarte; totuș n'ar putea să ceară celorlalți Plenipotențiar să aibă aceeaș încredere. Aceștia însă vor înțelege, că Rusia nu poate consimți ca libertatea opiniunilor să fie asuprită în Moldova.

D-l Plenipotențiar al Franției observă că, departe de a vroi vreă asu-

prire de acest fel, Guvernul Împăratului a consimțit, ca populațiunile să fie puse în măsură de a-și exprima din nou dorințele lor. — De altmintrelea, convocându-se o singură adunare, s'a făcut ceea ce Franția doriă să vadă făcându-se de către Conferință.

D-l *Plenipotențiar al Prusiei* zice, că evenimentul, oricât de regretabil ar fi, are cel puțin folosul de a simplifica cestiunea: la București s'a luat hotărîrea, pe care d-sa însuș vroia s'o propună.

D-l *Baron de Budberg* exprimând din nou dorința, ca să i se acorde timpul pentru a-și primi instrucțiunile, și cei mai mulți Plenipotențiarî cerând să referă Guvernelor lor,—

D-l *Plenipotențiar al Franciei* rezumă starea cestiunei. După ce a spus că această situațiune n'ar putea să se prelungească fără a aduce o atingere a autorității morale și chiar a demnității Conferinței, adaoage că, *după părerea sa nu sunt decât trei căi de urmat:—A lăsa populațiunile cu totul stăpâne de a dispune de soarta lor, cum se vor pricepe,—A le conduce și a le satisface, luând înte hotărîri drepte, potrivite cu trebuințele lor și cu împrejurările,—In sfârșit a nu țineă nici o socoteală de dorința populațiunilor, apoi a le impune cu sila hotărîrile Conferinței.* Primul sistem, dacă ar fi adoptat de celelalte Puteri, nu ar contraria de sigur Guvernul Împăratului; el corespunde în totul părerei sale, fiindcă ar lăsa drumul cel mai liber aspirațiunilor țarei, și n'ar da Puterilor altă responsabilitate decât atunci, când din evenimente ar rezultă vreun pericol pe care ele ar fi ținute să-l preîntâmpine. Al doilea, ar fi de sigur cel mai bun, dacă toate Puterile ar putea să se unească curând în privința hotărîrilor de luat. Cât despre al treilea sistem, d-l Drouyn de Lhuys nu știe dacă ar găsi mulți partizani; ar fi în aparență cel mai favorabil pentru drepturile Porții, însă ar deschide calea pentru cele mai periculoase complicațiuni, și Plenipotențiarul Franciei se îndoește dacă Guvernul Otoman ar trebui să fie recunoscător acelora, cari i-ar impune misiunea de a face să domnească în Principatele Moldo-Valaho o ordine de lucruri pe care ele n'ar voi-o.

Unul din membrii Conferinței, întrebând dacă n'ar fi de adresat în acest moment vreo comunicare Guvernului provizoriu,

Savfet Pașa exprimă părerea, că i s'ar putea cere să facă cunoscut motivele măsurii, pe care a luat-o. Ar fi poate de demnitatea Conferinței a cere explicațiuni în această privință.

Conferința se amână pe Miercuri (23 Martie) 4 Aprilie.

In 22 Martie/3 Aprilie, Comitele de Bismarck trimite Principelui Carol-Anton de Hohenzollern următoarea scrisoare, primită la Düsseldorf în 23 Martie/4 Aprilie;

«Ambasadorul Regelui la Paris mi-a telegrafiat ieri, că Agentul Guvernului provizoriu din Principatele Dunărene i-a comunicat în mod confidențial, că acel Guvern dorește să ofere Coroana României unui membru al familiei de Hohenzollern, fie Principelui Domnitor însuș, fie unuia din fiii Alteței Voastre Regale, indicat de Voi cu învoirea Maiestății Sale Regelui. Numele Agent mă roagă să aduc această comunicare la cunoștința Regelui și că va face un demers oficial, îndată ce se va stabili că Maiestatea Sa nu e defavorabil, adăogând că Impăratul Napoleon, pe lângă care s'au făcut demersuri directe, ar preferi pe un Principe Hohenzollern mai mult decât pe oricare alt Principe german. Din ordinul Maiestății Sale Regelui, am onoare a vă încunoștința despre acestea și a vi le supune respectuos, pentru ca să comunicați ideile Voastre, de va fi nevoie, direct Maiestății Sale Regelui».

In 20 Martie/1 Aprilie, Ion Brătianu trimite din Berlin o telegramă lui Ion Ghica.

«Carol de Hohenzollern primește Coroana fără condițiuni. S'a pus imediat în relațiune cu Napoleon III».

In 23 Martie/4 Aprilie, Principele Carol primește dela Principele Regal al Prusiei înștiințarea telegrafică că a fost numit Șef de Escadron à la suite în al 2-lea Regiment de Dragoni al Gardei.

Protocolul V al Conferinței din Paris din 23 Martie/4 Aprilie 1866.

D-1 Plenipotențiar al Franciei amintește că Conferința s'a amânat la 4 Aprilie, după dorința exprimată de cea mai mare parte din membrii ei, pentru a primi instrucțiunile guvernelor lor. În ceeace-l privește, a organizat cu chibzuință cesliuncea supusă în acest moment Conferinței, și după ce a luat ordinele Impăratului, a rezumat modul de a vedea al Guvernului său într'o depeșă, cu data de ieri (3 Aprilie), adresată Reprezentanților Maiestății Sale pe lângă Curțile semnatare ale Tractatului de Paris.—D-1 Drouyn de Lhuys cetește această depeșă, în care, întemeindu-se pe aceleași considerațiuni pe cari le-a prezentat Conferinței mai înainte, întrebă dacă dintre cele trei sisteme indicate în ultima ședință, cel mai bun n'ar fi a lăsa populațiunilor înșile grija de a-și regula soarta, rezervându-se intervenția Conferinței numai pentru cazul unei violări a drepturilor consfințite prin stipulațiunile internaționale. În rezumat, Principatele ar lucra pe răspunderea lor, fără altă restricțiune decât aceea de a nu aduce nici o atingere drepturilor Curții Suzerane sau ale Puterilor garante. Dacă s'ar întâmplă o abatere dela acestea din partea lor, Conferința va trebui să fie chemată a vedea ce

e de făcut. — Această linie de purtare ar fi în armonie cu voința manifestată unanim de membrii Conferinței, de a țineă socoteală de dorința populațiilor; mai mult, ea ar fi de acord cu Actul Adițional din 1864, care a recunoscut Principatelor facultatea de a-și schimba ele singure regimul lor intern, fără a aduce de altmintrelea o atingere drepturilor Curții Suzerane sau ale Puterilor garante.

D-l Plenipotențiar al Turciei observă că sistemul ce s'a expus e așezat pe un principiu cu totul nou și care nu are precedente — *a lăsa populațiile libere a dispune de soarta lor*; — *aceasta ar fi contrar tuturor tratatelor*. Astfel lăsate în voia lor, Principatele vor reveni numai decât la Unire cu Principe Străin. În adevăr, nu trebuie să se uite că Guvernul provizoriu este stăpân a conduce alegerile după placul său și că poate face tot ce va voi. — Deci Conferința trebuie să intervină și să facă cunoscute hotărârile sale la București. Dacă Guvernul provizoriu ar refuza să se conformeze hotărârilor ei, *Conferința ar putea decide să numească în locul lui un singur Caimacam*.

D-l Plenipotențiar al Franciei răspunde lui Safvet Pașa, că *până în prezent e greu a admite că Guvernul provizoriu nu s'a supus hotărârilor Conferinței, pentru că aceasta nu a hotărit nimic*. Nu numai că nu s'a transmis Principatelor nici o direcțiune, dar li s'a interzis și lor înșile a hotărî ceva.

D-l Plenipotențiar al Austriei spune că dacă Conferința n'a luat încă vreo hotărîre, cel puțin ea a adresat recomandățiuni Guvernului provizoriu și acesta nu a ținut nici o socoteală de ele.

Safvet Pașa adaugă că fără îndocală Adunarea din București nu e nicidecum de regretat; chiar s'a făcut bine a o disolva, căci apucând a se pronunța prin votul său, ea nu putea îndeplini misiunea ce eră să i se încredințeze; dar Guvernul provizoriu n'ar fi trebuit să iea această măsură, fără a a fi prevenit Conferința.

D-l Plenipotențiar al Austriei amintește că cinci cestuini fusese puse; întreabă ce devin ele; dacă acum se face abstracțiune de ele, ne găsim într'o cale cu totul nouă, și în acest caz ar fi poate de nevoie de a primi nouă instrucțiuni.

D-l Plenipotențiar al Marei Britaniei zice că s'a mărginit până acum a indica foarte sumar modul de a vedea al Guvernului său, și că s'a abținut a răspunde la observațiuni, cărora el nu putea să le dea consimțământul său; speră că, evitând astfel discuțiunea, va avea mai mulți sorți de a ajunge la o înțelegere comună. Astăzi, când această speranță se risipește din ce în ce mai mult, crede că trebuie să se explice categoric. — Anglia nu are în Principate nici un interes direct sau particular; n'are alt interes decât acela

al unei mari Puteri care, pe de o parte dorește să vadă dezvoltându-se în statele cele mici prosperitatea și bunul traiu, garanția comună de ordine și de liniște generală, iar pe de altă parte s'a asociat la o garanție colectivă, asigurând Principatelor libera folosință a privilegiilor și sentimentelor lor. De sigur niciodată sarcina n'a fost mai ușoară, căci nimeni n'a încercat să aducă cea mai mică atingere acelor privilegii. D-l Comite Cowley ar fi fericit să poată constata aceeași moderațiune din partea Principatelor către Curtea Suzerană. Dar n'a fost astfel, și Puterile au văzut întocmirea, care eră opera lor comună, distrusă de cerințe cari, departe de a fi satisfăcute, se măresc pe toată ziua. — Guvernul Majestații Sale Britanice, încă dela cele dintâi negocieri destinate a regulă relațiunile între Principate și Curtea Suzerană, se gândise că ar fi mai bine a mântui separațiunea cu care populațiunile erau obicinuite, pentru că prevede că, punând cele două Principate sub o singură administrație, s'ar provoca aspirațiuni de independență incompatibile cu Integritatea Imperiului Otoman și li s'ar impune prea mari cheltueli. Această prevedere s'a realizat foarte repede: țara se află sărăcită prin sarcinile unei armate și unei înalte administrațiuni peste proporțiile trebuințelor ei. Astfel, poporul sătul de acest Guvern rău, după o încercare de 8 ani, s'a aliat cu armata pentru a răsturna pe Principe, a cărui îndoită numire adusesse Unirea. — În sfârșit d-l Plenipotențiar al Marei Britanicii nu poate uita că Capitulațiunile, cari sunt obligatorii pentru Principate ca și în restul Imperiului Otoman, nu erau niciodată puse la îndoială de Guvernele separate, pe câtă vreme ele au fost fără încetare violate de către Guvernul Unirei. Marea Britanie n'ar putea să vadă în această stare de lucruri o probă, că Unirea a fost o măsură bună în ea însăși, totuș ea nu are nicidecum pretențiunea de a impune populațiunilor o ordine de lucruri, care să-i fie neplăcută; dacă prin urmare, fiind iarăș consultate, populațiunile se pronunță, făcând abstracțiune de tot ce s'a petrecut, pentru mântuirea Unirei, nu numai că Guvernul englez nu se va opune la aceasta, dar va face tot ce atarnă de el pentru a obține adeviziunea Porții care, cedând la mai multe modificări a constituțiunii moldo-valahe, și-a rezervat în totdeauna dreptul de a reintra în terminii stricți ai tractatelor.

D-l Plenipotențiar al Rusiei face observațiunea, că cele prezentate de Comitele de Cowley se aplică mai mult la trecut decât la situațiunea prezentă.

D-l Plenipotențiar al Marei Britanicii adaugă că, în ceea ce privește starea actuală de lucruri, este de părere că, în neștiința motivelor, cari au dictat măsura luată de Guvernul provizoriu, trebuie să se lase acestuia responsabilitatea, și pentru aceasta propune o declarațiune, al cărei proiect îl cetește Conferinței. Afară de aceasta, socote că această declarațiune ar trebui să fie însoțită de o depeșă identică, care să amintească stipulațiunile ce regulează

raporturile Principatelor cu Curtea Suzerană și care să invite pe Consulii Puterilor la București să facă tot ce va atârna de dânsii pentru a sfătui Principatele a nu aduce vreo călcare acestor stipulațiuni. Expune de asemenea Conferinței un proiect de depeșă.

D-l Plenipotențiar al Rusiei celește nota următoare și cere înscrierea ei textuală în Protocol:

«In ședința dela 19 (31) Martie, s'a convenit că Plenipotențiarii vor supuna Guvernelor lor respective o serie de cestiuni, împărțite în cinci puncte și de pe cari s'a dat còpie fiecăruia dintre membrii, cari au luat parte la întrunire. — Pentru a simplifica negocierea și a face să iasă cât mai curând posibil populațiunile Principatelor din starea actuală de nesiguranță, ar fi de dorit a grupă opiniunile în jurul câtorvâ linii principale. — In acest scop, Plenipotențiarul Rusiei are onoarea a declara că, după părerea sa, atențiunea Conferinței ar trebui să se îndrepteze în mod particular asupra celui de al cincilea punct, care stipulă Convocarea a două Adunări, una la București și una la Iași, după cum s'a mai făcut și la 1857 pentru Divanurile ad-hoc. — Recomandând primirea acestei combinațiuni, Plenipotențiarul Rusiei crede că trebuie să desvolte motivele cari au produs-o. Obiectul esențial al Conferinței este incontestabil de a ajunge la o Organizare a Principatelor, care să poată oferi garanții serioase de durată și de stabilitate, cu singura rezervă a intereselor generale de ordin european. In aceste limite, cari necesarmente trebuie să aibă întâietate asupra considerațiunilor de interes local, o soluțiune mulțumitoare n'ar putea fi obținută decât ținând socoteală de ceace populațiunile înșile ar dori să stabilească pentru bunul traiu și prosperitatea lor. — Discuțiunile precedente au dovedit că nici un guvern n'ar vrea să sălnicească dorințele populare și că, alături cu respectul tractatelor, toți doresc să cunoască Expresiunea Adevărată a Opiniunii Majorității din Principatele-Unite. — Alegerile făcute în vederea consultării acestor dorințe ar da fără nici o îndoială garanția cea mai serioasă de sinceritate și ar permite Conferinței a se pronunța cu o desăvârșită cunoștință de cauză. — In acest moment n'ar fi destul a se călăuzi numai de dorințele exprimate mai înainte de populațiuni. In adevăr, studiind cu nepărtinire desvoltarea ideei Unirei, se ajunge la convingerea că, dacă până la 1858 ea a întrunit majoritatea voturilor, de atunci încoace s'au putut naște îndoeli în spirite asupra folosului acestei combinațiuni. Administrațiunea Principelui Cuza, prăbușindu-se fără a face cea mai mică încercare de rezistență, este un fapt prea considerabil pentru a fi permis să nu se țină socoteală de această experiență ieșită rea. — Prin urmare, Convocarea a două Adunări se prezintă ca drumul cel mai firesc și cel mai sigur de urmat, textul Tractatelor este în favoarea acestui mod de a procede, și când este posibilitatea de a întruni aceste două elemente, stricta

legalitate cu aspirațiunile legitime ale unui popor, ar fi regretabil ca să nu se profite de aceasta. — Desigur că nu e în intențiunea Puterilor de a reînnoi aceeaș experiență după o teorie precugetată sau după o hotărîre odată luată, fără a se îngriji de consecințele ce ar putea rezulta pentru liniștea țării înseș sau pentru siguranța generală. Nimeni n'ar vrea să iea asupra-și o asemenea răspundere. — În sfârșit, explicându-se asupra propunerii d-lui Plenipotențiar al Franciei, Baronul Budberg declară că se uneste cu aceasta, pentrucă Conferința nefiind ascultată la București, ea n'are decât să se abțină, lăsând Guvernului provizoriu răspunderea ce și-a luat asupra-și.»

D-l Plenipotențiar al Franciei repetă că eră greu a fi ascultat la București, când în realitate Conferința n'a spus nimic, mărginindu-se a recomandă abținerea, fără a lua vreo altă hotărîre, fără a indica un principiu, care să fi putut servi de regulă de purtare unei țări în stare de criză și în așteptare. Dacă acum s'ar invită Guvernul provizoriu să convoace două Adunări, urmând sistemul pe care l-a susținut d-l Baron de Budberg, e evident că ar fi prea târziu.

D-l Plenipotențiar al Marci Britaniei împărtășește această părere; a trecut timpul când Conferința ar fi putut să iea cu folos o hotărîre. Cetește un proiect de depeșă către Consuli, depeșă care ar însoți Declarațiunea ce a propus Conferinței. S'ar recomandă prin ea respectul Tractatelor, anunțând că Plenipotențiarul ar fi dispuși să consimță la tot cecece s'ar face în limita stipulațiunilor internaționale.

D-nii Plenipotențiarul ai Prusiei și Italiei se unesc cu propunerea Comitetului Cowley, observând că intră în aceea a d-lui Drouyn de Lhuys.

D-l Plenipotențiar al Rusiei n'are nimic de obiectat la Declarațiunea prezentată de Comitele Cowley, afară numai că ar dori ca terminii să fie puțin mai preciși. Ar vrea să se amintească anume Tractatul din 1856 și Convențiunea din 1858.

D-l Plenipotențiar al Prusiei zice că observațiunea strictă a Tractatelor implicând separațiunea, s'ar putea face mențiune de Actele Diplomatice în genere.

D-l Plenipotențiar al Italiei adaugă că, referindu-se pur și simplu la Tractate, este a sancționa separațiunea; propune deci un Proiect de Declarațiune astfel conceput: «Conferința, considerând că în cestiunea Principatelor sunt două principii de ocrotit—Intregitatea Imperiului Otoman și Satisfacerea Dorinței Populațiunilor,— și vrând să împace pe cât posibil aceste două principii, declară că încredințează înțelepciunii populațiunilor române grija de a-și regula propria lor cărmuire și administrație, numai Suveranitatea Porții și Integritatea Imperiului Otoman să nu sufere vreo atingere. În cazul când s'ar aduce vreo atingere Suveranității sau Integri-

lății Turciei, Conferința s'ar întruni imediat, după convocarea uneia din Puterile interesate.»

D-l Plenipotențiar al Turciei întreabă pe d-l Nigra, ce înțelege prin atingere la Integritatea Imperiului Otoman.

D-l Plenipotențiar al Italiei răspunde că aceasta va să zică că Principele nu vor rupe legăturile ce le leagă de Turcia.

D-l Plenipotențiar al Prusiei zice că s'ar putea menționa Tractatele și Actele subsecvente în aceiași termeni, cum a făcut d-l Ambasador al Turciei în nota citită de el în prima ședință. Acea redacțiune cuprinde toate modificările făcute dela 1858.

D-l Plenipotențiar al Mării Britaniei crede că ar fi de ajuns a aminti Articolul XXII al Tractatului de Paris și Articolul I al Convențiunii din 1858.

D-l Plenipotențiar al Rusiei, exprimând părerea de a aminti Articolul XIII al Convențiunii, —

D-l Plenipotențiar al Italiei observă că acesta ar fi tot una cu a pronunța excluderea Principelui Străin.

D-l Plenipotențiar al Franciei n'are de făcut obiecțiune de a se menționa Articolul XXII al Tractatului din 1856 și Articolul I al Convențiunii din 1858, în cari se găsește o afirmațiune energică a drepturilor Porții. Cât despre Articolul XIII, condițiunile de îndeplinit pentru a fi chemat la Domnie, aceasta implică foarte neted excluderea Principelui Străin.

D-l Plenipotențiar al Rusiei propunând, dacă conferința nu vrea să citeze Articolul XIII în particular, să se menționeze simplu Convențiunea din 1858, —

D-l Plenipotențiar al Franciei zice că aceasta ar fi a se pronunța mai dinainte în contra Unirii.

D-l Plenipotențiar al Turciei dorește, înainte de toate, ca Conferința să declare formal, că Puterile nu vor primi sub nici un titlu și sub nici o formă numirea unui Principe Străin. Fără aceasta, va fi chiar inutil a se referi la Articolul XIII, căci se va căuta a-l ocoli interpretându-l. Ar trebui deci ca Conferința să se explice foarte hotărâtor, în această privință, și să se declare că la nevoie ea va recurge la mijloacele necesare, pentru ca hotărârile sale să se respecte, fiindcă toată lumea e de acord a înlătura Principele Străin.

D-l Plenipotențiar al Franciei observă d-lui Ambasador al Turciei, că Poarta ar putea face mai dinainte cunoscut, că nu va acorda investitura unui Principe Străin. Crede Săvet Pașa că un astfel de demers din partea Guvernului său nu ar fi îndestulător? În ceeace-l privește, d-l Drouyn de Lhuys n'ar putea să se asocieze la suprimarea expresă și absolută a unui sistem, care este înlăturat, fără îndoială, prin dispozițiunile internaționale, dar pe care Guvernul Impăratului n'a încetat a-l considera în principiu ca cel mai bun.

D-l Plenipotențiar al Mării Britaniei, exprimând părerea că menționarea celor trei Articole, de cari e vorba, ar putea fi inserată numai în Depeșă, care nu e decât o simplă instrucțiune și cu acest titlu nu angajează decât pe acei cari o scriu,—

D-l Plenipotențiar al Rusiei zice că ar preferi ca această menționare să figureze chiar în Declarațiune, dar se va uni cu părerea Comitelui Cowley.

D-l Plenipotențiar al Franciei, în acest caz, s'ar vedeă nevoit a modifica instrucțiunile ce va adresa Consului Impăratului. Primește Declarațiunea propusă de Comitele Cowley, dar nu va semna Depeșa în termiinii de cari s'a vorbit. Nu i-ar fi cu putință să proclame irevocabil un principiu care mai târziu ar fi modificat. Dorește deci ca depeșa să rămână redactată în termini generali.

D-l Plenipotențiar al Rusiei stăruie asupra necesității ca populațiunile să știe bine mai dinainte, că nu trebuie să aleagă un Principe Străin, și

D-l Plenipotențiar al Austriei adaoge că dacă această facultate nu le este interzisă, nu începe îndocală că ele vor alege un Principe Străin.

După un schimb de alte câteva observațiuni între mai mulți membri ai Conferinței, *d-l Comite Cowley* observă că eventualitatea numirii unui Principe Străin poate fi considerată ca implicit prevăzută în mențiunea generală, pe care o face Declarațiunea — «despre îndatoririle ce subsistă între Puteri și Sublima Poartă». — Deci n'ar fi necesar să se introducă în Depeșa către Consuli o altă mențiune mai explicită.

D-l Plenipotențiar al Franciei, în acest caz, n'ar mai avea nici o obiecțiune ca să accepte Depeșa, precum și Declarațiunea.

D-l Plenipotențiar al Rusiei crede că trebuie să amintească Declarațiunea făcută mai înainte de *d-l Drouyn de Lhuys*, că dacă membrii Conferinței ar ajunge să fie de acord asupra unei combinațiuni, care i s'ar părea satisfăcătoare, și dacă, de exemplu, Unirea ar fi consfințită, ar fi dispus să stăruie mult mai puțin pentru Principele Străin, deci Unirea nu e nicidecum înlăturată, și n'ar fi aceasta și o satisfacțiune dată Franciei, și care să poată îndrumă pe *d-l Drouyn de Lhuys* a renunța la rezervele sale în favoarea Principelui Străin?

D-l Plenipotențiar al Austriei se unește cu observațiunea *d-lui Baron de Budberg*.

D-l Plenipotențiar al Franciei răspunde că nimeni nu poate spune încă cu siguranță, care va fi combinațiunea ce va rămâneă biruitoare definitiv. Nu-i convine deci, ca pe singura nădejde a unei orânduiri, ce nu se va îndeplini, să abandone pentru Guvernul său onoarea de a rămâneă credincios unui principiu, pe care îl consideră mereu ca cel mai bun și de a rămâneă consecințe cu el însuș. De altmintrelea, nu cere alta decât să nu-și renege

o opiniune anterioară, și atitudinea ce dorește să păstreze se mărginește numai la neplăcerea de a se pronunța în mod absolut contra Principelui Străin.

Declarațiunea și Depeșa propuse de d-l Comite Cowley sunt adoptate, după câteva mici schimbări de redacțiune, în terminii următori:

«*Declarațiunea.* Disolvarea Adunării Moldo-Valahe de către Guvernul provizoriu din București și convocarea unei nouă Adunări fiind aduse la cunoștința Conferinței ca fapte împlinite, Conferința a crezut că trebuie să se întrunească pentru a delibera asupra unei stări de lucruri atât de neprevăzute.

«In neștiința motivelor cari au dat loc la această măsură, Conferința lasă Guvernului provizoriu toată răspunderea măsurii, precum și a urmărilor ce ar putea rezultă din ea.

«Dar Conferința crede că trebuie să aducă aminte atențiunei Guvernului provizoriu și populațiunilor Moldo-Valahe, că dacă pe de o parte Privilegiile și Scutirile Principatelor sunt puse sub protecțiunea colectivă a Puterilor semnatare Tractatului din Paris, aceste Puteri nu sunt mai puțin legate prin acest Tractat de datoria de a veghiă ca starea relațiunilor dintre Principate și Curtea Suzerană să fie riguros mănținută, precum și îndatoririle ce subsistă între Puteri și Sublima Poartă.

«Puterile au arătat destulă bunăvoință către Principatele-Unite al Moldovei și Valahiei, pentru a aștepta din partea lor ca nimic să nu se facă de natură a provoca o neînțelegere oarecare în privirea datoriilor de o potrivă înțelese de toți.

«Conferința așteaptă știri din Principate, pentru a-și relua ședințele, afară de cazul de a se întruni după cererea uneia sau altei Puteri.

«Paris în 4 Aprilie 1866.»

«Depeșă de adresat Consulilor din București.

«Domnule! Veți găsi aci alăturat duplicatul unei hotăriri luate de Conferință în ședința sa dela 4 ale acestei luni. Veți vedea din ea, că față cu evenimentele cari s'au săvârșit la București, ea a socotit de cuviință să aștepte informațiuni ulterioare, înainte de a se gândi la măsurile de luat. Conferința este puțin informată despre împrejurările cari au însoțit ultimele acte ale Guvernului provizoriu, pentru a aprecia cu dreaptă judecată cauza și însemnătatea lor. Astfel, ea lasă răspunderea pe seama acelor cari au dat sfatul să se facă: dar e foarte necesar ca nici Guvernul provizoriu, nici populațiunile Moldo-Valahe să nu se înșele asupra adevăratei lor pozițiuni.

«Veți profita deci de orice ocaziune pentru a aminti membrilor Guvernului și fruntașilor țării înțelegerile internaționale, și pentru a-i abate dela orice act, care ar tinde să schimbe relațiunile existente între Principate și Curtea Suzerană.

«Tot ceea ce se va face însă de către noua Adunare, ca reprezentanta dorințelor populațiunilor, în conformitate cu aceste relațiuni și cu aceste înțelegeri internaționale, va fi obiectul unei atențiuni binevoitoare din partea Puterilor reprezentate în Conferință, totdeauna inspirate de dorința de a ajunge la o stare de lucruri, care să întărească odihna, bunul traiu și prosperitatea Principatelor Moldo-Valahe.

«Veți binevoi a încunoștința Guvernul provizoriu de hotărîrea aci anexată.»

D-l Plenipotențiar al Turciei exprimă intențiunea de a nu aprobă nici una din aceste comunicări decât *ad referendum*, cere un termen de două zile pentru a da socoteală Guvernului său și a primi instrucțiuni. Dar după observațiunea ce i s'a făcut de d-nii Plenipotențiar ai Franciei și Marelui Britanii, că Guvernul Otoman n'ar putea obiecta ceva la o declarațiune care consfințește drepturile sale, Safvet Pașa nu insistă.

D-l Plenipotențiar al Austriei observă dealtmîntrelea că d-l Plenipotențiar al Turciei, ca și ceilalți membri ai Conferinței, va putea provoca o nouă ședință, când va socoti nimerit.

Precum se vede, nici în această a cincea ședință Conferința nu a luat o hotărîre, evitând de a lua asupra sa răspunderea, și amână noua ședință, când va socoti aceasta mai nimerit.

*

Atunci au luat cuvântul cei îndreptățiți a vorbi și a-și spune opiniunea.

In 23 Martie (4 Aprilie) 1866, Principele Carol-Anton de Hohenzollern trimite Regelui Wilhelm al Prusiei următoarea scrisoare:

«Se pare că în Principatele Dunărene lumea s'a convins din ce în ce mai mult, că singura soluțiune trainică a cestiunei Tronului român ar fi să se renunțe absolut la alegerea unui Domnitor printre familiile de boieri și a îndrumă această alegere asupra unui membru al unei familii princiare străine.

«*În privința aceasta aduc la cunoștința Maiestații Voastre, că am fost surprins, acum câteva zile, de vizita d-lui Brătianu, Reprezentantul român la Conferința întrunită în acest moment la Paris în cestiunea Principatelor Dunărene. El m'a întrebat deslușit, dacă unul din fiii mei n'ar fi în situațiunea de a primi să fie Principe al României, în cazul unei alegeri eventuale.*

«Surprins pe de o parte de această propunere, pe de altă parte nefamilia-

rizat cu întreaga situațiune politică, n'am dat, bine înțeles, d-lui Brătianu alt răspuns, decât că eu nu puteam răspunde nici afirmativ, nici negativ, de vreme ce Maiestatea Voastră, ca șef suprem al Casei și al Familiei, aveți singură și în mod exclusiv calitatea de a lua hotărâri și dispozițiuni într'o asemenea afacere.

«Din convorbirea amănuntă ce am avut cu d-l Brătianu, am căpătat siguranța, că n'a putut să-mi pună această întrebare confidențială decât cu anume aprobare a Impăratului Napoleon. La îndoelile mele grave și multiple, n'a încetat de a opune că alegerea, căzând pe un membru al familiei mele, ar întruni cu precizie cei mai mulți sorți de a fi recunoscută. Un Principe, de pildă, sprijinindu-se pe alianța austriacă, n'ar obține nici odată aprobarea celorlalte Mari Puteri, și pe de altă parte s'ar vedea în orice candidatură franceză, engleză, rusă sau italiană intențiunea de a face să biruească și să domine un interes dinastic, sau precumpănirea amenințătoare a unei influențe particulare exclusive. Deci nu ar rămânea decât Prusia, care neavând interese directe în această cestiune, ar putea da un candidat, căruia nu i s'ar putea aplica obiecțiunile menționate.

«Acum de curând, Camera, convocată încă sub Principele Cuza, a fost disolvată, pentru că trebuia să se dea cestiunii alegerei, pusă de acum înainte în planul întâiu, o nouă bază constituțională. Este foarte posibil, după modul de a vedea al d-lui Brătianu, că noua Cameră, constituită ad-hoc, să-și dea voturile pentru unul din fiii mei, și aceasta nici de cum pentru că numai unul dintre ei ar putea să fie desemnat ca singurul Domnitor ce ar fi nimerit, dar și pentru alt motiv politic: acela de a arăta Puterilor din Conferință intențiunea României de a nu mai suportă o Domnie dintre boieri, de a protesta moralmente în contra dezunirii Principatelor, dorită de Rusia, de a dovedi simțământul monarhic al acestor țări, și de a propune un candidat anumit pentru a scurta procedurile Conferinței și a îndepărta pentru viitor orice competițiuni pentru Coroană. Comitele de Flandra n'a fost ales prin aclamațiune pentru persoana sa, ci pentru principiu; din partea Românilor această alegere lîndă esențialmente să mărturisească cu cea mai mare francheță, că ei voesc ca fundarea unei nouă Dinastii în România să fie încredințată numai decât unui Principe Străin.

«Iată în rezumat situațiunea politică a acestei afaceri, așa precum am putut-o deduce din comunicările d-lui Brătianu.

«Maiestatea Voastră va binevoi să-mi acorde permisiunea grațioasă de a spune și vederile mele personale în această privință.

«Nu s'ar putea nesocoti că cestiunea, așa cum se prezintă, și anume deslegarea ei pe calea arătată, dă loc la serioase considerațiuni.

«Situatiunea internă a Principatelor, stabilă în ea însăși, dar mereu turburată de superioritatea influenței când a Turciei, când a Rusiei, atârănarea aparentă a acestor țări de Poartă, calitatea de vasal a noului Suveran față de această Putere, sunt motive împiedecătoare grave. Dar pe de altă parte e de netăgăduit că aceste țări posedă mari mijloace interne nedesvoltate încă, făcând să se prevadă incontestabil un viitor cu atât mai mare, cu cât aceste ținuturi au fost altădată centre de cultură de primul ordin. *Suveranul lor s'ar afla dar dinaintea unei mari misiuni de îndeplinit*, misiune pe cât de importantă pe atât de rodnică, ale cărei fructe, e adevărat, nu vor folosi decât cu greu persoanei sale, dar de cari neîndoelnic vor trebui să profite urmașii nouăi dinastii, pe care o va întemeia.

«Cu toate că s'ar părea o îndrăzneală de a avea convicțiunea, că unul din fiii mei ar putea lua asupra-și rezolvarea acestei probleme, și cu toate că aceasta ar suna a ambițiune și grandomanie de a impune sieși și la ai săi a domina o situațiune atât de grea și a combate asemenea dificultăți și încurcături, totuș întreaga cestiune nu se reazimă, după a mea opiniune, numai și numai pe partea personală, ci mai ales pe cea reală.

«Prusia, al căreia viitor nu e încă bine limitat, trebuie, în afară de orice motive politice, să aibă un interes eminent a-și asigura amicitia Principatelor Dunărene. De nu ar fi altceva, dar viitoarele relațiuni comerciale, asigurarea unei oarecare influințe în regiunile mărețe ale Dunărei de jos, în fine necesitatea ce se resimte în țările românești de a avea în Prusia un reazăm spiritual, vor forma legăminte, cari în mod nesilit și natural vor stabili între amândouă țările relațiunile cele mai intime.

«*Situațiunea Europeană a Prusiei nu poate decât câștiga, dacă pe calea cea mai pacinică dintre toate, pe aceea a Conferințelor, s'ar ajunge la un rezultat care, prin originea sa consfințită de o înțelegere între Puterile cele mari, ar putea da Coroanei Prusiene o influință mai înaltă, fără a-i produce vreodată disicullăși de natură periculoasă.*

«Indrăznesc a mai înșiră la aceste vederi, altele cari sunt rezultatul deselor mele cugetări asupra viitorului fiilor mei.

«*Nu poate să corespundă cu dorința Maiestății Voastre și a Casei Sale Regale, ca gloriosul nume de «Hohenzollern» să se generalizeze cu timpul prea mult. Prin înalta grație a Maiestății Voastre și prin mijloacele materiale de cari dispun, m'am silit să port cu demnitate strălucirea acestui nume.*

«Conform cu Legile și Regulamentele Casei, întărite de predecesorii Maiestății Voastre, numai cel mai în vârstă din linia mea va avea o pozițiune mai înaltă.

«*Nu e dar o ambițiune nejustificată, ci mai ales o îngrijire îndreptățită dacă caut a întrebuiță și a fixa prilejuri și constelațiuni momentane,*

cari pot fundă pentru ceilalți fii ai Casei mele situațiuni nouă, cari nu numai nu stau în contradicție cu interesele Coroanei și ale Statului, ci din contră le vor servi.

«Rog pe Maiestatea Voastră să binevoască a țineă în seamă aceste considerațiuni și a-mi face cunoscut, dacă Ea este dispusă a se interesă mai de aproape de afacerea în cestiune sau dacă o consideră ca «neavenită».

«După cum îmi veți indică Inalta Voastră voință, voiu supune pentru acest caz o formulare mai amănunță și rugămintea de a convorbî și a negocia mai departe cu Ministrul de Stat, Comitele de Bismarck, și mai târziu cu Ministrul Casei Regale, Baronul de Schleinitz.

«Toate acestea însă numai pentru cazul, când Camerele din București vor prezintă Conferințelor din Paris pe unul din fiii mei în calitate de Candidat la tronul României, și când această propunere ar fi luată fără vreo influințare sau acțiune din parte-mi.»

În 24 Martie (5 Aprilie), Principele Carol și tatăl său fac o excursiune la Ramersdorf, lângă Bonn, pentru a vizită pe Baroneasa de Franque, o nepoată a Principelui Salm-Dyck. Baroneasa a fost crescută în aceeaș școală cu d-na Mathilda, soția d-lui Drouyn de Lhuys, și păstrase relațiuni intime cu familia acestuia. Baroneasa e rugată a căută să afle, care va fi atitudinea Franciei oficiale în fața chemărei Principelui Carol la Tronul României.

În 27 Martie (8 Aprilie), Principele Carol pleacă la Berlin și în aceeaș zi merge la Rege, la Principele Regal și la Principele Frederic Carol.

În 29 Martie (10 Aprilie), Principele Carol scrie tatălui său:

«La prezentarea mea, Regele nu a vorbit cu mine un singur cuvânt despre cestiunea românească. Principele Coroanei însă mi-a vorbit mult și nu se pareă că dezaprobă lucrul; numai un punct îi displăcea, că candidatura s'a pus de Franța și el se temeă că pentru această amabilitate să nu se ceară dela Prusia o rectificare de fruntarii. I-am răspuns că, după a mea părere, Impăratul Napoleon nu se gândește la asemenea afaceri de schimb, ci a fost condus la această propunere mai mult de priviri de înrudire. Principele Coroanei de altfel găsiă că este o foarte mare onoare, că s'a propus o problemă atât de grea unui membru al Casei Hohenzollern. Principele Frederic Carol a vorbit imediat și în amănunte de cestiunea românească; el se pareă bine orientat, însă opiniunea sa eră, că aș fi mai bun pentru altcevă, decât a domni în Principate tributare; de aceea el mă sfătuește să nu primesc propunerea. Eu i-am răspuns foarte simplu, că lucrul nu e nici de cum în acel stadiu, ca să fie vorba de primire sau de refuz;

lăsând a zice că războiul e la uşă, şi prin aceasta chiar cestiunea nu mai e de actualitate.»

In 29 Martie (10 Aprilie), Baroneasa de Franque primeşte prin Doamna Matilda Drouyn de Lhuys următoarea notiţă din însăş cancelaria Impăratului Napoleon III :

«Nici o alegere nu ar putea fi mai plăcută Impăratului ca aceea a persoanei în cestiune. Din nenorocire, un Tractat se opune la alegerea unui Principe Străin. Dacă celelalte Puteri ar voi să consimţă la anularea acestei dispoziţiuni, Franca s'ar bucura; dar ea întâmpină în acest punct mare opunere.»

In 30 Martie (11 Aprilie), Ion Ghica trimite lui Ioan Bălăceanu următoarea telegramă :

«Brătianu sosit aci la Bucureşti. Guvernul vă autoriză a propune oficial Coroana Principelui Carol. Răspundeţi dacă primeşte. In acest caz, vom procede imediat la numirea Sa de ţară.»

In 30 Martie (11 Aprilie), Consiliul de Miniştri propune Locotenenţei Domneşti înstituirea Plebiscitului :

«Astăzi în 30 Martie, 1866.

«Luând în consideraţiune Raportul DD. Comisari Vasile Boerescu, Scarlat Fălcoianu şi Ludovic Steege şi Corespondenţa între aceşti domni cu Ministrul Afacerilor străine al Belgiei, Rogier, prin care se constată că Majestatea Sa Regele Belgiei a declinat acceptarea tronului României pentru Comitele de Flandra;

«Consiliul de Miniştri în unanimitate propun Inaltei Locotenenţe Domneşti următoarele deciziuni, ce sunt a se lua:

«I. Poporul român este chemat a se pronunţa, prin un Plebiscit, dacă voeşte să suie pe Tronul Ereditar al Principatelor-Unite pe Principele Carol-Ludovic de Hohenzollern, sub numele de Carol I.

«II. Plebiscitul să se facă în următorul mod:

«*Art. 1.* Vor vota toţi Românii în vârstă de 25 ani, cari se bucură de drepturile lor civile şi politice şi cari, prin Legea Electorală, însuşesc condiţiunile de alegători în comunele rurale şi urbane.

«*Art. 2.* La primirea acestui decret, autorităţile urbane şi rurale din toată România vor deschide registre pentru înscrierea votului în cele 48 de oare după primirea acestui decret. Prefecţii şi Şefii de Poliţie prin oraşe şi Subprefecţii prin oraşele şi sate se vor transporta în toate comunele jurisdicţiunei lor, spre a priveghia şi asigura înfiinţarea şi deschiderea acestor Registre.

«*Art. 3.* Aceste Registre vor rămâne deschise în toate cancelariile comunale ale României, dela 8 ore dimineața până la 6 ore seara, și aceasta din ziua de 2 Aprilie până la 8 Aprilie seara.

«Cetățenii vor înscrie înșiși, sau neștiind singuri a serie, prin alții, votul lor în Registre, cu arătarea numelui și pronumelui lor.

«*Art. 4.* La sfârșitul termenului de mai sus și în cele dintâi 24 ore cel mult, numărul voturilor date se va constată în ședință publică și se va adevăra la sfârșitul Registrului de Autoritatea Comunală, care apoi va trimite Registrul la Prefectura județului.

«*Art. 5.* În reședința fiecărui județ, Tribunalul de întâia instanță, față fiind Prefectul județului, și în București Prefectul Poliției, va face de îndată recensământul voturilor date în cuprinsul județului. Rezultatul acestei lucrări se va adresa Ministrului de Interne, prin calea cea mai repede.

«*Art. 6.* Recensământul general al Voturilor date de poporul român se va face la București în sânul unei Înaltei Comisiuni, care se va institui prin un alt decret.

«Rezultatul se va promulga prin Puterea Executivă.

«*Art. 7.* Ministrul de Interne este însărcinat a activa și a regulariza formarea, deschiderea, ținerea, închiderea și trimiterea Registrului Plebiscitului.»

In 30 Martie (11 Aprilie), Locotenența Domnească publică următorul Decret pentru instituirea Plebiscitului :

«Locotenența Domnească a Principatelor-Unite Române. La toți de față și viitori sănătate!

«Luând în considerațiune Raportul d-lui Comisar Ion Brătianu; luând în considerațiune Depeșile d-lui Agent al Principatelor-Unite Române la Paris Ioan Bălăceanu; luând în considerațiune Raportul DD. Comisari Vasile Boerescu, Scarlat Fălcoianu și Ludovic Steege și corespondența între acești domni și Ministrul Afacerilor Străine al Belgiei, Rogier, prin care se constată că Majestatea Sa Regele Belgiei a declinat acceptarea Tronului României pentru Comitele de Flandra; luând în privire jurnalul Consiliului de Miniștri;

«Am decretat și decretăm:

«*Art. 1.* Poporul Român este chemat a se pronunța prin un Plebiscit, dacă voește să suie pe Tronul Ereditar al Principatelor-Unite Române pe Principele Carol Ludovic de Hohenzollern sub numele de Carol I.

«*Art. 2.* Vor vota toți Românii de 25 de ani, cari se bucură de drepturile lor civile și politice, și cari prin Legea Electorală însușesc condițiunile de alegători în comunele rurale și urbane.

«*Art. 3.* La primirea acestui Decret autoritățile comunale urbane și

rurale din toată România vor deschide Registre pentru înscrierea votului. În cele 48 de ore după primirea acestui Decret, Prefecții și Șefii Poliției în Orașe și Subprefecții prin Orașele și Sate se vor transporta în toate comunele jurisdicțiunii lor, spre a priveghia și a asigura înființarea și deschiderea acestor Registre.

«Art. 4. Aceste Registre vor rămâne deschise în toate cancelariile comunale ale României, dela 8 ore dimineața până la 6 ore seara, și aceasta din ziua de 2 Aprilie până la 8 Aprilie seara.

«Cetățenii vor înscrie înșiși sau, neștiind a scrie, prin alții votul lor în Registre, cu arătarea numelui și pronumelui lor.

«Art. 5. La sfârșitul termenului de mai sus și în cele dintâi 24 ore cel mult, numărul voturilor date se va constata în ședință publică și se va a-deveri la fînitul Registrului de Autoritatea Comunală, care apoi va trimite Registrul la Prefectul județului.

«Art. 6. În reședința fiecărui județ, Tribunalul de întâia instanță, față fiind Prefectul județului și în București Prefectul Poliției, va face de îndată recensământul voturilor date în cuprinsul județului. Rezultatul acestei lucrări se va adresa Ministrului de Interne prin calea cea mai repede.

«Art. 7. Recensământul general al voturilor date de poporul român se va face la București în sânul unei Inalte Comisiuni, care se va institui prin un alt Decret.

«Rezultatul se va promulga prin Puterea Executivă.

«Art. 8 și cel de pe urmă. Ministrul de Interne este însărcinat a activa și a regula formarea, ținerea, închiderea și trimiterea Registrului Plebiscitului.»

In 30 Martie/11 Aprilie, Locotenența Domnească publică următoarea Proclamațiune către popor:

«Români! În curs de zece ani ați dovedit de trei ori în fața Europei, prin Actele și Voturile voastre, că sunteți o națiune, care aveți conștiință de drepturile și trebuințele voastre, că voiți Unirea și ca scut al naționalității noastre un Domnitor Străin; și fiecare afirmare a voastră a fost aplaudată de toate națiunile, fiecare Act al vostru a fost recunoscut și confirmat de Puterile Garante.

«Faptul dela 11/23 Fevruarie, fiind o nouă și mult mai puternică afirmare, v'a atras și admirarea și iubirea mai a unanimității Puterilor celor mari. Această iubire, acest respect al Autonomiei și al Suveranității noastre, ele le-au arătat prin oprirea oricărei interveniri, prin primirea oficială a Reprezentantului nostru și a Comisarilor de către Maiestatea Sa Sultanul și a Agentului Guvernului nostru de către Maiestatea Sa Impăratul France-

zilor, și prin amânarea Conferințelor, până ce, în fața nouălor împrejurări, veți fi vorbit din nou, veți fi pus cea de pe urmă mână la săvârșirea măreței voastre lucrări.

«Dacă însă Puterile cele mari v'au lăsat deplină domnie asupra voastră înșivă, ele au ochii țintii spre noi; căci de destinele României sunt legate și interese mari ale Europei și este dovedit până la evidență că acele interese nu pot să le lase a permite ca gurile Dunărei să fie date în mâna unei națiuni desbinate, trunchiate, slabo, prin urmare și cu totul departe de a fi bulevardul puternic, pentru rădicarea căreia Puterile Garante au vârsat sângele și comorile lor.

«Pentru consolidarea acestui bulevard, națiunea a cerut, cum ziserăm, în 1857 și 1859 un Domnitor Străin.

«Cel ales însă la 11/23 Fevruarie, declarând oficial că, din cauze de familie, nu poate primi, noi, autorizați de voința națională, conduși de datoria ce avem de a pune frâu tuturor intrigilor și uneltirilor ce au de scop zugrumarea naționalității noastre, și siguri că de astă dată voința națiunii va fi încoronată de cea mai deplină izbândă, — supunem la alegerea directă a națiunii ca Domnitor al Românilor pe Principele Carol-Ludovic de Hohenzollern, care va domni sub numele de Carol I.

«Români! Dorința voastră nestrămutată de a fi o națiune tare, lumina ce ați dobândit prin atâtea lungi și dureroase suferințe, prăpastia dela gura căreia ne-a depărtat Actul dela 11/23 Fevruarie, și în care inimicii se silesc neconținut a ne prăvăli, ne dă credința că veți da în unanimitate Coroana Principelui Carol I, și veți face astfel ca peste puține zile Europa întregă să repete unanima noastră strigare — *Trăească România una și nedespărțită.*»

In 1/13 Aprilie, Consulul Mării Britaniei la București adresează d-lui Ion Ghica următoarea scrisoare:

«Sunt însărcinat de Guvernul Majestății Sale Britanice a comunica Guvernului provizoriu al Principatelor o hotărîre luată de Conferința din Paris în ședința dela 4 Aprilie, a cărei copie veți găsi-o aci alăturată.

«Veți vedeà din ea, că în fața evenimentelor ce s'au săvârșit la București, Conferința a socotit nimerit să aștepte informațiuni ulterioare, înainte de a se gândi la măsurile de luat. Ea este prea puțin informată de împrejurările ce au însoțit ultimele Acte ale Guvernului provizoriu, pentru a aprecia cu dreaptă judecată cauza și importanța lor; astfel, ea lasă toată răspunderea Actelor pe seama acelor care le-au plănuit, dar e foarte necesar ca nici Guvernul provizoriu, nici populațiunile Moldo-Valahe să nu se înșele asupra adevăratei lor pozițiuni.

«Sunt însărcinat a mă folosi de orice ocaziune pentru a aminti membrilor Guvernului și fruntașilor fărăi Înțelegerile Internaționale și a-i abate dela orice act, care ar tinde să schimbe relațiunile între Principate și Curtea Suzerană. Dar tot ceace se va face de noua Adunare, ca reprezentantă a dorințelor populațiunilor, în conformitate cu aceste relațiuni și cu înțelegerile internaționale, va fi obiectul unei atențiuni binevoitoare din partea Puterilor, reprezentate în Conferință și mereu inspirate de dorința de a ajunge la o stare de lucruri, care va întări odihna, bunul traiu și prosperitatea Principatelor Moldo-Valahe. — Vă rog, Domnule Ministru, să binevoiți a aduce la cunoștința Guvernului provizoriu hotărîrea aci anexată.»

In 2/14 Aprilie, Consiliul de Ministri publică următoarea Proclamațiune:

«Români! Inalta Locotenență, prin proclamațiunea Sa, v'a dat în cunoștință că dela voi numai depinde acum fericirea României și putem zice ființa ei.

«Sunt zece ani, de când în trei rânduri și în cele mai mari și mai solemne ocaziuni ați declarat, ați volat în unanimitate, că cunoașteți că împrejurările politice și pozițiunea noastră geografică cer imperios: — sau să fim o națiune unită și tare, sau să perim, și că nu vom putea fi o națiune, de nu vom avea pe tronul României un Domnitor, care să fie membru al uneia din familiile domnitoare în Occident. Astăzi dorința voastră e împlinită, mai mult încă decât cea mai mare ambițiune națională ar fi putut pretinde.

«Principele Carol I este membru a două familii domnitoare, și cari încă sunt din cele mai strălucite, din cele mai puternice. Este rudă de aproape, și încă din ramura de sus, cu familia Regească a Prusiei, cu acea familie ce totdeauna a născut din sânul său eroi, și care a dat pe Frederic cel Mare, care prin știința și voința sa prefăcù Ducatul cel mic ce i-a încredințat națiunea într'unul din cele mai puternice Regate ale Europei.

«E rudă prin două ramuri cu Napoleon III, și încă considerat ca făcând parte din însăș acea familie Bonaparté, însemnată de mâna lui Dumnezeu, ce dete lumii încremenite doi Napoleoni, cari-i adorați ca niște semizei, o conduseră, cum conduce magnetul fierul, la democrație, la respectul naționalităților, la gloria cea adevărată și neperitoare.

«E fiul Alteței Sale Regale Carol-Anton-Ioachim Principe de Hohenzolern, capul partidei liberale a națiunii celei mai liberale și celei mai învățate din lume, a națiunii germane. Fiul singurului Principe din lume, care pentru Unirea, pentru Unitatea Germaniei, a știut a merge cu sacrificiul până a se coborî de pe tron, și care astăzi stimat, adorat de glo-

rioasa Germanie, este unul din cei mai de căpetenie conducători ai ei spre libertate și unitate.

«*Carol I al Românilor este el însuș unul dintre cei mai stimați și iubiți Principi ai Europei, pătruns de cele mai nobile și liberale principii, modest cum este totdeauna virtutea, și tare ca credința, când are o datorie de împlinit.*

«Români! Cu mâna pe conștiință, în acest moment sacru, în care în adevăr cerul se deschide pentru România spre a înregistra nemurirea ei ca națiune, jurăm înaintea voastră, înaintea lui Dumnezeu și a Europei, că avem asigurarea că Carol I al Românilor va conduce România pe calea dreptății, a virtuții, a libertății, și că numai prin El și prin El ea va putea fi și își va putea îndeplini misiunea ce i-a însemnat Provedința. În picioare dar, Români! Oara mântuirii a sunat. Cartea vieții României s'a deschis înainte-vă: cu o mână pe rancele voastre cele sângerânde, și cari erau în ajun de a cangrenă, și în cealaltă cu pana vieții, mergeți și scrieți în plebiseit — Carol I Domn al Românilor. Provedința, voind a ne lumina prin semne chiar, a făcut ca în ziua de 8 (20) Aprilie, în care se încheie plebiscitul, Carol I împlinește 27 ani. Provedința, voind a ne deșteptă, a făcut ca Dunărea, acest fluviu căruia datorim protecțiunea Europei, să iea naștere, să aibă izvorul în țara chiar unde s'a născut Carol I, Domnul României. Votați dar, Români, cu vechea voastră credință, votați cu țaria românească, votați în unanimitate și fără un minut de șovăire, și intrigile toate se vor nimici, și cu proclamarea votului vostru se va proclama, se va afirmă Ființa Patriei Române.»

In 2/14 Aprilie, Principele Carol cetește în Cazino Regimentului său din Berlin următoarea telegramă adusă de ziare:

«*București 1/13 Aprilie.* — Locotenența Domnească și Ministerul au propus astăzi prin afișe pe Principele Carol de Hohenzollern ca Principe al României, sub numele de Carol I. Circulă svonul că Principele va sosi curând. Pare că poporul simte o bucurie foarte vie.»

In 2/14 Aprilie, Regele Wilhelm al Prusiei trimite Principelui Carol-Anton de Hohenzollern următoarea telegramă:

«*Dacă ai primit știrea din București din 13, atunci răspunsul, sprijinindu-se pe mine, nu poate fi decât negativ. Iți scriu astăzi.*»

In 2/14 Aprilie, Regele Wilhelm al Prusiei trimite Principelui Carol-Anton de Hohenzollern următoarea scrisoare:

«*Am amânat din zi în zi acest răspuns la scrisoarea ta din (23 Martie) 4 ale luni curente. N'am crezut necesar a-l grăbi, fiindcă știrile dela Con-*

ferința din Paris, ca și cele din Constantinopole, lăsau a se înțelege, că cestiunea română va fi amânată, pe câtă vreme Poarta s'ar opune în mod hotărît a admite vreodată un Prințipe Străin, și ar refuză chiar a mai luă parte la Conferință, dacă cumvâ o asemenea candidatură ar fi propusă. Așa steteau lucrurile, când azi dimineață am fost surprins de o telegramă din București, care m'a făcut să-ți scriu la rândul-mi pe aceea ce ți-am trimis. Întăiu, în ceeace privește această fază cu totul nouă a afacerii, nu s'ar putea așteptă de pe acum o hotărîre din parte-ți, dacă un demers oficial din București nu te obligă la aceasta în mod direct. Cum depeșa de astăzi nu vorbește decât de o propunere pentru fiul tău, a cărei primire, acolo în Principate, cât și la Constantinopole și Paris, trebue mai întăiu așteptată, *mi se pare foarte prudent să fim din parte-ne cu băgare de seamă în răspunsul nostru.*

«Cât despre modul tău de a privi chemarea la tronul român, făcută fiului tău Carol; am fost firește surprins a vedea, că tu ai examinat-o în toate amănuntele ei. Inainte de toate datorita unui părinte este a-și spune părerea asupra soartei copiilor săi. Tocmai aceasta ai făcut tu, supuind această părere la aprecierea mea ca Șef al Familiei.

«Înțeleg perfect modul tău de a privi cestiunea din punctul de vedere politic, care reiese din comunicările lui Brătianu; îl înțeleg mai ales întru atât întru cât e vorba de Prusia, ca Statul care nu este direct interesat în cestiune, prin urmare cel mai nimerit pentru a chemă un membru al Casei lui domnitoare la Tronul Român. *Dar răspunzând la un apel, Prusia de aci înainte n'ar mai putea păstră în fața vreunui conflict în Orient aceeaș situațiune neutră, pe care a observat-o până în prezent;* căci chiar dacă fiul tău ar ieși din cercul relațiunilor mai deaproape cu Casa noastră, ar rămâncă totuș un fel de obligațiune morală de a interveni în favoarea sa în caz de pericol. Inșă nu s'ar putea prevedea până unde o astfel de legătură morală ar putea să ducă Prusia; odată mijloacele diplomatice rămase fără succes, n'ar rămâneă decât a-i refuză orice sprijin material, dată fiind situațiunea noastră geografică față de acele țeri. Tocmai pentru acest motiv Prusia s'ar vedea constrânsă să respingă o astfel de obligațiune morală, ceeace pe de altă parte ne-ar pricinui de sigur un simțimânt dureros.

«Deci din punctul de vedere politic prusian, n'aș putea dorî ca un Hohenzollern să fie chemat la Tronul României.

«Dar și în ceeace privește pozițiunea fiului tău și a urmașilor săi, fi-va ea așa de îmbucurătoare, cum și-o poate cinevâ închipui? Inainte de toate Suveranul viitor al României rămâne Vasal Porții. Este aceasta pentru un Hohenzollern o situațiune acceptabilă și demnă? Chiar dacă se poate speră, că în viitor ea se va transformă într'o situațiune independentă, suverană,

momentul de a realiza acest țel este încă foarte depărtat. Și el ar putea fi precedat de svârcoliri politice, cari poate nu ar îngădui nici chiar Suveranului Principatelor Dunărene a se mănține în situațiune. În fața unor asemenea perspective, situațiunea actuală a fiului tău și viitorul său nu sunt oare mai fericite? *Pus fiind cazul că eu consimt la acceptarea alegerii, dacă unul din fiii tăi va fi ales la Tronul României, există vreo garanție ca această monarhie electivă, chiar dacă ar fi constituită în mod ereditar, să rămână credincioasă Principelui ales acum?* Trecutul acestor țări mărturisește contrariul, și experiența altor State cu tron electiv, atât vechi și puternic stabilite, cât și din nou întemeiate, arată cât sunt de nestatornice în timpul nostru niște asemenea edificii.

«Ceeace înainte de toate trebuie luat în băgare de seamă în cestiunea aceasta, este atitudinea luată față de ea de către Puterile reprezentate la Conferința din Paris. *Sunt două cestiuni, cari încă nu s'au rezolvat: — Unirea, da sau nu; — Principele Străin, da sau nu.*

«*Rusia și Poarta sunt contra Unirei; dar pare-se că Anglia s'ar uni cu majoritatea, dacă aceasta s'ar rosti pentru Unire, și în acest caz Poarta va trebui să se supună.*

«Aceste două State sunt deasemenea contrarii alegerii unui Principe Străin ca Suveran al Principatelor Dunărene. Am și amintit la început acest fapt, în ceeace privește Poarta; cât despre Rusia, am avut ieri o comunicare că ea nu se unește de loc cu proiectul numirii fiului tău și va reclama ca Conferința să-și reiea din nou lucrările. Toate acestea nu fac să se întrevadă o deslegare simplă a cestiunei. De aceea trebuie să te îndemni a supune cazul unei nouă examinări. Chiar dacă Rusia, firește contra voinței sale, ar trebui să consimtă la alegerea unui Principe Străin, e de prevăzut că vor fi în România intrigi peste intrigi între Rusia și Austria; și cum aceasta din urmă ar votă mai bucuros pentru o astfel de alegere, ar fi indicat ca România să se spriine pe Austria în contra Rusiei. Ar rezultă din aceasta, că *Regatul din nou întemeiat cu dinastia sa s'ar afla dela început în partea principalului adversar al Prusiei, care, cu toate acestea, trebuie să-i dea un Principe!*

«Din cele ce am spus, vei înțelege că, pentru considerațiuni dinastice și politice, nu-mi înfățișez această importantă cestiune în coloare așa de roză, ca tine. *Oricum, trebuie să așteptăm ce ne vor aduce zilele viitoare din București, Petersburg și din Constantinopole, și dacă Conferința din Paris se va întruni iarăși în curând.*

«*P. S. O comunicare primită astăzi dela Ambasadorul francez dă dovada, că Împăratul Napoleon e în dispozițiuni favorabile planului. Dar situațiunea n'ar putea fi asigurată decât dacă Rusia aderă; în puterea co-*

munității de religie, a vecinătății geografice și a vechilor relațiuni, Rusia posedă o influență în contra căreia un Principe nou n'ar putea să se mențină în mod durabil într'o țară slabă și sfâșiată. Deci dacă tu vrei să urmărești mai departe această afacere, fiul tău ar trebui înainte de toate să câștige adeziunea Rusiei. În tot cazul, până în prezent perspectiva de reușită în această direcțiune nu e favorabilă.

«Primește chiar acum o telegramă importantă. Aștept scrisoarea ta...».

În 3/15 Aprilie, la 11 ore antemeridiane, *Ion Brătianu* trimite *Principelui Carol-Anton de Hohenzolern* următoarea telegramă, sosită la 12 ore 40 minute în aceeași zi la Düsseldorf:

«Cinci milioane de Români aclamă ca Suveran pe Principele Carol, fiul Alteței Voastre Regale. Toate bisericile sunt deschise și vocca clerului se înalță împreună cu a poporului întreg către cel Etern, ca să-l roage a binecuvânta pe Alesul Lor și a-l face demn de Străbunii săi și de încrederea ce națiunea întreagă a pus în El.»

Imediat *Principele Carol-Anton de Hohenzolern* telegrafiază lui *Ion Brătianu* următorul răspuns:

«Primit cu vie emoțiune știrea ce-mianunțați cu atâta vioiciune a inimei. Judecata asupra oportunității și hotărîrea cestiunei sunt acum în mâinile Regelui, căruia i-am supus îndată comunicarea D-Voastră.»

În 4/16 Aprilie, *Principele Carol* primește la 8 ore dimineața următoarea scrisoare autografă a *Regelui Wilhelm*:

«Tatăl tău îți va fi trimis alăturata depeșă a lui Brătianu. Ai să păstrezi o atitudine cu totul pasivă, căci sunt mari greutăți, Rusia și Poarta fiind până acum în contra Principelui Străin.»

Îndată după ce a primit scrisoarea autografă a Regelui cu depeșă alăturată, *Principele Carol* a răspuns prin următoarea scrisoare:

«Imi permit a remite Maiestății Voastre cu cel mai profund respect ce ați binevoit a-mi trimite cu respectuoasele mele mulțumiri. Conținutul ei m'a cuprins adânc, și recunosc că stau în față de mari greutăți, cari acum ies la iveală. Indicațiunile Maiestății Voastre vor fi continuu sprijinul meu.»

În aceeași zi *Principele Carol* care primise aceeași știre direct dela *Principele Carol-Anton* răspunde tatălui său imediat:— „că e foarte hotărît a primi Coroana Română, și a merge imediat la București, chiar în contra voinței Conferinței din Paris.

In 4/16 Aprilie, Principele Carol trimite din Berlin următoarea scrisoare Principelui Carol-Anton de Hohenzolern:

«Astăzi dimineață, la 8 ore, am fost surprins de o scrisoare a Maiestății Sale Regelui cu conținutul următor: — «Tatăl tău îți va fi trimis alăturata telegramă Brătianu. Ai să observi cea mai completă rezervă, fiindcă sunt mari obiecțiuni, Rusia și Poarta declarându-se până acum în contra Principelui Străin — ». Poți să-ți închipuești ce impresiune mi-a făcut telegrama. Hotărîrea pe care ți-am comunicat-o ieri stă astăzi încă mai tare.

«Am scris Maiestății Sale următoarele: — «Supun cu cel mai profund respect Maiestății Voastre mulțumirile mele cele mai devotate pentru telegramele ce ați binevoit a-mi trimite și pe cari le înapoez. Conținutul acestora m'a mișcat adânc; dar îmi dau bine seama de obiecțiunile politice cele mari, cari stau în primul plan. De aceea mă voiu povățui totdeauna de prescripțiunile Maiestății Voastre — ».

«Sperez că ești mulțumit cu acest răspuns și că nu am făcut vreo greșală. Aci cestiunea a devenit «une cause célèbres» și este absolut de nevoie, ca să mă absentez de aici, până lucrurile se vor potoli. Cred totodată, că e necesar și bine, ca în asemenea momente să fiu lângă tine. Indată ce mă întâlnesc cu cunoscuți, nu se mai sfârșesc întrebările: Ai să primești? Trebuie să primești! Nu trebuie să primești! etc.

«Dacă nu ai cerut Regelui un concediu pentru mine, te rog cere-l prin telegraf și dă-mi de știre, ca să pot porni mâne seară».

In 4/16 Aprilie, Doamna Hortensia Cornu trimite Principelui Carol următoarea scrisoare:

«O depeșă sosită la Paris la 1 Aprilie, și care mi-a fost comunicată în urmă de Agentul României, mi-a dovedit că erați satisfăcut; dar ziarele nu vorbise și deci m'am abținut a vă scrie. Acum însă, când Sufragiul Universal e consultat în România și până în prezent răspunde—Carol de Hohenzollern,— pot să vă spun toată bucuria mea. Doriați atât de mult un rol activ, ceva care să vă scoată din viața voastră monotonă și puțin utilă. Sper că sunteți satisfăcut; veți avea o frumoasă, dar și foarte grea sarcină. Nu veți cădea sub ea, sunt sigură. *Aveți dragostea pentru bine, o judecată dreaptă și nimic din acea copilărie care se mulțumește cu foloasele exterioare ale unei mari pozițiuni. Aceste foloase le aveați și nu erați mulțumit. Veți veni fără îndoială în Franța înainte de a vă duce în România; veți voi să vedeți pe Impărat, care dela 1856 este protectorul viitorului vostru Principat și care va fi încă, cu atât mai mult că voi veți fi șeful acelu Principat. A nu veni să-l vedeți s'ar luă poate în nume de rău. — Se dorește*

să vă căsătoriți. România are nevoie de exemplul unui Principe moral și al unei căsnicii princiare. Imoralitatea, aceasta e rana mare a acelei țări și urma îndelungatei ei atârnări de Turci.»

In 5/17 Aprilie, Ion Ghica, Președinte al Consiliului de Miniștri și Ministru al Afacerilor Străine, trimite următoarea Circulară Agenților și Consulilor Străini la București:

«Poporul român al Principatelor-Unite se pronunță în acest moment printr'un Plebiscit pentru un nou Principe, care trebuie să domnească cu titlu ereditar peste această țară. În orașe și prin sate toată lumea votează cu cel mai mare entuziasm: până în acest ceas, națiunea, aproape în unanimitate, a și destinat Coroana Principatelor-Unite Alteței Sale Principelui Carol-Ludovic de Hohenzollern. Vin, Domnule Agent, a vă expune pe scurt motivele cari au dictat Guvernului provizoriu hotărârea ce a luat.

«*Declarațiunea oficială, prin care d-l Ministru al Afacerilor Străine al M. S. Leopold II a făcut cunoscut Delegaților, că d-l Comite de Flandra a crezut că nu poate răspunde la chemarea poporului român, a făcut să se nască iarăș speranțe amăgitoare în spiritul câtorvâ ambițioși. Acești oameni și partizanii lor, interpretând refuzul A. S. R. Comitelui de Flandra într'un chip rău voit, aduceau îndoeala, turburarea și descurajarea în spiritul populațiilor.*

«Activitatea uneltirilor, datorite scopurilor personale sau având de obiect satisfacerea de interese politice, nu puțin contribuia a inspiră neliniște Guvernului. Eră cu atât mai greu a mai aveà vreo îndoeală asupra gravității uneltirilor în cestiuine, cu cât urzitorii acestora, prin numele și protecțiunea lor, făceau pe câțivă creduli să le atribue un sprijin din afară; și dealtmintelea, cum dâșii dispuneau de mijloace mari bănești, într'un moment de criză și chiar de mizerie, pot zice, le eră ușor a face înrolări pentru întreprinderea lor vinovată.

«Lipsit de autoritatea morală — însușire exclusivă a puterilor recunoscute, — guvernul provizoriu se află, veși binevoi a recunoaște, într'o pozițiune pe care numai simțământul adânc al datoriei sale îl poate face s'o tolereze.

«Considerațiunea tuturor acestor cauze de pericol, unite cu aserțiunile unor ziare răspândite cu profuziune de către colportori interesați a prezintă zadarnicele aprecieri ale unor organe de publicitate europeană ca expresiunea fidelă a Puterilor respective, — *toate aceste motive au făcut ca Guvernul să se grăbească a propune Alegerei directe a țarei un Candidat nou în persoana Principelui Carol-Ludovic de Hohenzollern.*

«Pentru acest scop și pentru a tăia scurt cu un moment mai curând

umeltirile și intrigile de tot felul, Guvernul s'a crezut îndatorat a face, pe de o parte, demersuri pe lângă un nou candidat la tron, și pe de altă parte a supune această candidatură la aprecierea națiunii. *Calitățile personale ale Principelui Carol-Ludovic de Hohenzollern, strălucirea numelui Său, înaltele alianțe ale familiei Sale, convingerea că pe lângă acestea El întrunește condițiunile voite pentru a atrage aprobarea generală a Puterilor, au fost atâtea motive cari au călăuzit Guvernul provizoriu în alegerea, asupra căreia națiunea se pronunță în acest moment cu entuziasm, pe calea unui Plebiscit.*

«Fără a căuta să știe dacă nu cumva împrejurările alegerii A. S. R. Comitelui de Flandra de către o Adunare, a cărei formare putea pune în bănuială calitatea ei, n'au participat întru câtva la motivele, cari au făcut pe Ales să refuze Coroana,— Guvernul provizoriu a socotit că oricare să fi fost autoritatea unei viitoare Adunării ieșite din liberul sufragiu, totuș aceea autoritate n'ar putea să fie deopotrivă cu aceea care conține manifestarea unei dorințe exprimate direct de totalitatea națiunii însăș, prin urmare o manifestare în afară de orice idee de influință internă sau externă, și care deci oferă toate caracterele sincerității celei mai puțin contestabile.

«Aducând această hotărîre la cunoștința D-voastre, îmi place să sper, Domnule Agent, că motivele cari au dictat-o vor fi înțelese și apreciate de Guvernul ce aveți onoarea a reprezintă, și că rezultatul ce noi așteptăm dela ea va fi cu atât mai bine și mai general primit, cu cât acel rezultat, nelîind de natură a aduce vreo modificare în relațiunile noastre cu Sublima Poartă și cu Puterile Garante, e menit a pune capăt unei situațiuni, ale cărei pericole noi le-am arătat în atâtea rânduri.

«Recurgînd la singurul mijloc în stare de a face să între Principatele într'o cale de ordine, de liniște și de prosperitate, Guvernul crede că corespunde intențiunilor binevoitoare exprimate de Conferință și că atrage și mai mult asupra Țării-Românești o bunăvoință, de care ea va ști să se facă vrednică.

«Avem ferma convingere — că Conferința din Paris, chemată să decidă de soarta Principatelor, va ști să facă o deosebire între dorințele țării întregi și aspirațiunile ambițioase și vinovate ale răsvrățitorilor izolați, cari au reușit să atragă într'o manifestațiune, respinsă cu scîrbă de toată națiunea, pe câțiva nenorociți, mai toți străini, în contra cărora la Iași a trebuit să se întrebuițeze forța armată. Arătînd încă odată mai mult, cât de slab e acel partid, această încercare dovedește în acelaș timp adevărata voință a țării.»

In 6/18 Aprilie, Principele Carol-Anton de Hohenzollern răspunde la scrisoarea Principelui Carol din 4/16 Aprilie :

«Idea ta de a primi imediat și de a plecă vine dintr'un simțimânt drept, dar este irealizabilă din punctul de vedere al disciplinei de familie. Sunt în corespondență zilnică cu Regele și cu Ministrii și mă conving de marile dificultăți ce comportă în realitate situațiunea...

«Poimâini dimineața, Rauch pleacă la Berlin cu un nou Memoriu adresat Regelui, în vederea unei explicațiuni verbale. El e cu desăvârșire în curentul afacerii și se interesează de ea «cu inima și cu sufletul.»

Terminând Principele sfătuește pe fiul său să-și iea un concediu pentru a veni la Düsseldorf.

In 6/18 Aprilie Principele Carol-Anton de Hohenzollern trimite a doua scrisoare Regelui Wilhelm al Prusiei:

«Exprim Maiestății Voastre Regale bucuria mea cea mai recunoscătoare pentru prea grațioasa Sa scrisoare autografă. Din conținutul ei am putut din nou deduce, cât de mult Maiestatea Voastră se interesează de mine și de ai mei. Știu că interesele mele și ale Casei mele au în Maiestatea Voastră un puternic sprijin, sunt totdeauna privite cu bunăvoință; de aceea, pentru liniștea conștiinței mele n'ar putea fi o mai mare satisfacțiune decât a mă supune cu încredere la judecata și la hotărîrea Regelui și stăpânului nostru prea grațios. *Nu e nici simțimântul unei mândrii ilegilime sau al unei ambițiuni nesatisfăcute, care m'a putut face să expun motivele ce s'ar putea aduce în favoarea luării în considerațiune a cestiunei Tronului Român. Mi s'a părut că respingerea imediată a propunerilor nu erà admisibilă din două puncturi de vedere, cari își căpătau semnificarea, mai ales când se gândește cinevã la viitor.*

«După comunicările ce mi-a făcut d-l Brătianu din viu graiu, ferma voință a întregii populațiuni în Principatele Dunărene este a nu se mai supune de aci înainte regimului de până acum al boierimei. De aceea, ca să scape de o formă de Guvernământ Republican, Românii țin exclusiv și cu tărie la Principele Străin ca obiect al Alegerei. Marile Puteri Garante vor trebui în cele din urmă să ajungă și ele să recunoască pe Principele Străin, pentru a ieși din situațiunea periculoasă a unui Guvern provizoriu, plin de mari pericole și de materii inflamabile pentru cestiunea orientală.

«Dat fiind numărul însemnat de membri ai Caselor Princiare, se va găsi totdeauna unul ori altul gata a fundă o nouă dinastie, asupra căreia ar putea urmã o înțelegere a Puterilor garante. E poate cert că o asemenea înțelegere nu ar aveã loc în cazul alegerei unui candidat austriac, rus sau francez; dar în Principatele Dunărene nu se îndoește nimeni, că o înțelegere va putea să intervie în cazul Alegerei unui Principe de Hohenzollern sau de Savoia.

«Al doilea punct de privire s'ar sprijini pe considerațiunea că, dacă ar putea fi primit ca Principe al României, de exemplu, al doilea fiu al Regelui Italiei, chiar din antipatie demonstrativă în contra Austriei, și dacă nu acesta, totuș Principele Alexandru de Hessa, Principele Nicolae de Nassau, Principele Cristian de Augustenburg, Principele Otto al Bavariei, Ducele Elimar de Oldenburg; ar putea și un principe din Casa Liniei Princiare de Hohenzollern să îndeplinească chemarea ce i s'ar adresă.

«Nu mă încerc a susține a dorință pentru o pozițiune îndoiioasă, căci recunosc întreaga temeinicie a observațiunilor judicioase ale Maiestății Voastre în contra primirii Tronului Românesc, atât din partea cugetărilor adânci politice, cât și din partea îngrijirii ce aveți pentru familia mea. Cu cea mai mare liniște mă supun dar directivelor și hotărârilor Maiestății Voastre, privind într'însele, cu cea mai deplină convingere, fundamentul solid al binelui Casei mele.

«Dacă totuș îndrăznesc, cu cel mai profund respect, să vorbesc asupra unora din observațiunile Maiestății Voastre, O rog să nu creadă că aș vrea să intru în discuțiune cu Maiestatea Voastră asupra unui obiect, asupra căruia voința Voastră a dat hotărârea definitivă. Câteva expresiuni binevoitoare din scrisoarea Maiestății Voastre îmi permit a reveni asupra cestiunei pendinte.

Maiestatea Voastră este noliniștită de complicațiunile ce ar putea pricinui Prusiei alegerea și stabilirea unui Hohenzollern în România. Această preocupare, oricât de cinstitoare este pentru un membru al familiei mele, aș vrea pe cât posibil să o slăbesc într-o câtvă, punând înainte rațiunea de Stat prusiană, a cărei pază este lăsată la înțeleapta apreciere a Regelui, care singur are competența de a indica până la ce punct un interes mai mic de familie va putea sau va trebui să cedeze binelui general al Statului. Se pot închipui cazuri în cari numai preponderența Prusiei va pune capăt tuturor complicațiunilor; asemenea pot fi cazuri când aceasta nu va fi posibil. Astfel, într'un asemenea caz, va trebui, precum ne arată anume istoria timpurilor din urmă, ca interesul particular să se sacrifice interesului superior.

«Wittelsbachii nu s'au putut mănține în Grecia, și există asemenea perspective și pentru Habsburgii din Mexic. Aceste exemple și aceste precedente, în adevăr, nu pledează de loc în favoarea sorților ce prezintă România; dar demonstrează că s'au aventurat să întemeieze Dinastii noi membri mai apropiați de tronuri, ai celor mai vechi familii princiare, și anume rudeni de sânge, cu a căroră situațiune înaltă și înrudire nu se poate compară nici de departe, un membru al liniei mele.

«*Ca concluziune îmi permit a formulă aici dorințele mele. Maiestatea Voastră să binevoască a nu da un răspuns negativ, câtă vreme există po-*

sibilități de aranjament; dar tot asemenea a nu recomandă nici un răspuns afirmativ, câtă vreme nu vor fi bine stabilite cele mai solide garanții de succes.»

*

In 6/18 Aprilie, Agentul și Consulul general al Rusiei, Baronul Offenbergh, a remis Nota Verbală următoare Ministrului Afacerilor Străine al Principatelor-Unite:

«Onorabilul Minister al Afacerilor Străine va găsi aci alăturat duplicatul unei hotărâri luate de Conferință în ședința sa dela 4 luna curentă.

«In fața evenimentelor ce s'au săvârșit în București, Conferința a găsit de cuviință să aștepte informațiuni ulterioare, înainte de a se gândi la măsurile de luat. Ea e prea puțin instruită de împrejurările ce au însoțit ultimele acte ale Guvernului provizoriu, pentru a aprecia cu dreaptă judecată cauza și însemnătatea lor. Astfel ea lasă toată răspunderea Actelor pe seama acelora cari le-au plănuit. Dar e foarte necesar, ca nici Guvernul provizoriu, nici populațiunile Moldo-Valahe să nu se înșele asupra adevăratei lor pozițiuni.

«Subsemnatul a fost deci invitat a se folosi de orice ocaziune, pentru a aminti Membrilor Guvernului provizoriu și Fruntașilor țării Transacțiunile Internaționale și a-i sfătui a se abține de la orice act, care ar ținti la schimbarea relațiunilor ce există între Principate și Curtea Suzerană.

«Dar tot ce se va face de noua Adunare, ca reprezentând dorințele populațiunii, în conformitate cu aceste relațiuni și cu transacțiunile internaționale, va fi obiectul unei atențiuni binevoitoare din partea Puterilor reprezentate în Conferință și neîncetat inspirate de dorința de a ajunge la o stare de lucruri, care să întărească liniștea, bună starea și prosperitatea Principatelor Moldo-Valahe.

«Subsemnatul profită de această ocaziune pentru a reînnoi d-lui Ministru asigurarea înaltei sale considerațiuni.»

In 7/19 Aprilie, d-l de Saint Pierre, Agent și Consul al Prusiei la București, a remis următoarea scrisoare d-lui Ion Ghica, Ministrul Afacerilor străine:

«Din ordinul Guvernului meu, am onoarea a vă comunica aci alăturat copia unei hotărâri luate de Conferința din Paris în ședința sa dela 4 luna curentă.

«Veți binevoi a vedea din aceasta, că în fața evenimentelor ce s'au săvârșit la București, Conferința a socotit de cuviință să aștepte informațiuni ulterioare, înainte de a se gândi la măsurile de luat. Conferința este prea puțin instruită asupra împrejurărilor ce au însoțit ultimele acte ale Guver-

nului provizoriu, pentru a aprecia cu dreaptă judecată cauza și însemnătatea lor. Astfel ea lasă toată răspunderea pe seama acelor care le-au plănit, dar e foarte necesar ca nici Guvernul provizoriu, nici populațiunile Moldo-Valahe să nu se înșele asupra adevăratei lor pozițiuni.

«In acelaș timp sunt însărcinat a aminti Membrilor Guvernului și Fruntașilor țarei tranacțiunile internaționale și a-i sfătui să se abție dela orice Act, care ar tinde să schimbe relațiunile ce există între Principate și Curtea Suzerană. Dar tot ce se face de către noua Adunare, ca reprezentând dorințele populațiunilor, în conformitate cu aceste relațiuni și cu aceste tranacțiuni internaționale, va fi obiectul unei atențiuni binevoitoare din partea Puterilor reprezentate în Conferință și neîncetat inspirate de dorința de a ajunge la o stare de lucruri, care să întărească liniștea, bună starea și prosperitatea Principatelor Moldo-Valahe.

«Rugându-vă, Domnule Ministru, să binevoiți a aduce la cunoștința Guvernului provizoriu conținutul acestei comunicări, profit de această ocaziune pentru a vă reînnoi asigurarea înaltei mele considerațiuni.»

In 8/20 Aprilie, d-l Techio di Bayo, Agent și Consul al Italiei, trimitea următoarea scrisoare d-lui Ion Ghica, Ministrul Afacerilor Străine:

«Am onoarea a vă transmite, din ordinul Guvernului meu, copia unei hotărîri luate în Conferința din Paris în ședința sa dela 4 ale lumii curente, în urma disolvării Adunării legislative Române.

«Binevoiți a primi, Domnule Ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.»

*

Intrevederea Principelui Carol cu Comitele de Bismarck.

In cursul dimineții zilei de 7/19 Aprilie, Consilierul de Legațiune de Keudell se prezintă Principelui Carol, pentru a-l ruga din partea Președintelui de Consiliu, Comitele de Bismarck, să vină la dânsul, fiind împiedicat a ieși din odaia sa prin o durere de picior.

Principele Carol se anunță pentru ora 1 după amiazi.

Comitele de Bismarck a primit pe Principele Carol zicând:

— «Am rugat pe Alteța Voastră a veni să mă vadă, ca să discut sincer și deschis cu Ea, nu ca om de Stat, ci ca amic și sfetnic, dacă pot îndrăzni să întrebuițez această expresiune. *Sunteți ales Principe de o națiune întregă, cu unanimitatea voturilor: — Urmăți acestei chemări! Mergeți deadreptul în țara, asupra căreia sunteți chemat a domni.*

Principele a răspuns — «că aceasta este peste putință fără încuviințarea

Regelui, Șeful suprem al Familiei și Șeful său suprem militar, deși e aplicat spre această idee și simțește destul curaj de a lua această hotărîre.

«Cu atât mai mult atunci!» zise Ministrul-Președinte. *«In acest caz nu aveți trebuință de încuviințarea directă a Regelui. Cereți Regelui un concediu, un concediu pentru străinătate. Regele e destul de fin, îl cunosc prea bine. El vă va înțelege îndată și va pricepe intențiunea. Afară de aceasta, îl scăpați prin acest mijloc de obligațiunea de a lua o hotărîre, ceea ce îi va fi foarte plăcut, deoarece politicește are mâinile legate! Din străinătate veți da demisiunea Voastră din armată și vă veți duce în cel mai strict incognito la Paris, unde veți cere Impăratului Napoleon o audiență secretă, pentru a-i expune vederile Voastre, cu rugămîntea ca să se intereseze de afacerea Voastră și să o apere pe lângă celelalte Puteri. Iată, după părerea mea, singurul chip și mijloc de a lucra în această afacere, dacă Alteța Voastră gândește în adevăr să primească Coroana în cestiune. Dar dacă afacerea vine mai întîiu la Conferința din Paris, ea nu va trăgîna luni, ci ani întregi. Puterile cele mai interesate, Rusia și Poarta, vor protesta în chipul cel mai hotărîtor în contra alegerei Voastre; Franția, Anglia, Italia vor fi de partea Voastră; și Austria va întrebuița toate mijloacele pentru a face să cadă candidatura Voastră. Totuș nu e mare lucru de temut din partea aceasta, căci am de gând să dau de lucru Austriei pentru cîtva timp! In ce privește Prusia, ea dintre toate Puterile are o situațiune grea și ea s'a ținut în totdeauna departe de cestiunea Orientului, din cauza situațiunei sale politice și geografice, și n'a făcut decît să-și exprime votul, în Consiliul Marilor Puteri. In acest caz particular, voiu trebui, ca Ministru-Președinte Prusian, să mă pronunț în contra Voastră, oricît de greu mi-ar veni aceasta, căci n'aș putea în momentul de față să provoc o ruptură cu Rusia, nici să pun în joc interesele noastre de Stat, dînd preferința la interese de familie. Dacă Alteța Voastră va lucra din propria sa pornire, Regele ar ieși dintr'o situațiune penibilă, și sunt încredințat că n'ar fi nefavorabil acestei idei, pe care aș fi gata să I-o comunic verbal, dacă mi-ar face onoarea unei vizite, deși nu poate ca Șef al Familiei să dea încuviințarea Sa. Odată Alteța Voastră în România, cestiunea va fi curînd rezolvată, căci Europa va sta în fața unui fapt împlinit, și afacerea va intră atunci, în parte rezolvată, la Conferința din Paris. Puterile mai deaproape interesate vor protesta; dar protestul va rămînea pe hîrtie, și faptul nu va mai putea fi revocat!»*

D-l de Bismarck nu admite obiecțiunea Principelui Carol, că Rusia și Poarta ar putea recurge la ofensivă. — «Cele mai grele consecințe ar putea rezulta, mai ales pentru Rusia, din întrebuițarea acestei măsuri. Aș sfătui însă pe Alteța Voastră ca, înainte de plecarea sa, să scrie o scrisoare autografă Impăratului Rusiei, în care ați spune că considerați pe Rusia

ca cel mai puternic al Vostru aliat, cu care la timp veți putea rezolva marea cestiune a Orientului. O alianță de familie, care ar trebui să fie pusă îndată în lucrare, încă V-ar permite să găsiți în Rusia un mare sprijin».

La întrebarea *Principelui Carol*, — «care ar fi atitudinea Prusiei față de faptul împlinit»; — d-l de Bismarck declară: «Nu vom putea face alta decât a recunoaște faptul împlinit și a arăta pentru afacere tot interesul nostru. Hotărîrea Voastră curajoasă va găsi de sigur aici o primire favorabilă.»

Principele Carol a întrebat atunci pe d-l de Bismarck: — «dacă el însuș personal îl sfătuește a primi Coroana, sau dacă e de opiniune a lăsa să cadă afacerea cu totul.»

Răspunsul dat e următorul: «De n'aș și pentru afacere, nu mi-aș fi permis a-mi exprina părerea asupra cestiunei. Soluțiunea cestiunei prin faptul împlinit este după mine cea mai fericită și pentru voi cea mai onorabilă. Ce-ați pierde, chiar în cazul când n'ați reuși? Situațiunea voastră în Casa Prusiei ar rămânea aceeaș. V'ați întoarce înapoi aci și v'ați putea aminti în totdeauna cu plăcere o încercare, care niciodată n'ar putea să vă fie imputată. Dar dacă reușiți — ceea ce cred — această soluțiune poate să vă dea foloase incalculabile. Sunteți ales de unanimitatea unui întreg popor; răspunzând la acest apel, câștigați din capul locului încrederea națiunei întregi!»

La obiecțiunea *Principelui Carol* — «că nu are o încredere absolută în acest vot, pentrucă s'a dat prea repede», — d-l de Bismarck răspunde în acești termeni: — «Garanția sigură o puteți primi dela Deputațiunea, care trebuie să vină curând, și pe care n'o puteți primi pe teritoriul prusian: de altmîntrelea nu voi întârziă a mă pune, la Berlin, în relațiune cu Agentul român dela Paris. După ce am aflat că *Impăratul Napoleon* dorește să cunoască vederile noastre, am comunicat sub discrețiune această idee *Ambasadorului francez Benedelli*, și acesta mi-a declarat că în Franța s'ar pune la dispozițiunea voastră un vas pentru a întreprinde dela *Marsilia* călătoria în România; dar mi se pare preferabil a utiliză un vapor ordinar, pentru ca astfel afacerea să rămână cu totul secretă.»

În timpul acestei conversațiuni, *Ministrul-Președinte celi Principelui Carol* depeșile și documentele ce primise până în acel moment în privința candidaturii sale.

În aceeaș zi de 7/19 *Aprilie* *Principele Carol* are o întrevedere cu *Regele Wilhelm*, căruia îi comunică vederile Comitelui de Bismarck în cestiunea candidaturii la Tronul României.

Regele în genere nu împărtășește aceste vederi și insistă asupra dificultăților ce se opun întreprinderii. El crede că e mai prudent a așteptă rezultatul Conferinței din Paris. După părerea sa,

chiar dacă Conferința ar fi favorabilă; tot rămâne încă considerațiunea gravă, că e nedemn pentru un principe din Casa de Hohenzollern a se pune sub Suzeranitatea Sultanului.

La aceasta, *Principele Carol* răspunde: — «*Sunt gata de a recunoaște pentru moment suzeranitatea turcească, cu rezerva secretă de a mă liberă de ea cu arma în mână și de a cuceri pe câmpul de războiu întreaga Independință pentru țara care m'a ales astăzi; și rog să fii convins că voi face totdeauna onoare numelui meu, ori și unde și în orice situațiune m'aș afla*».

Regele Wilhelm acordă *Principelui Carol* un concediu pentru a merge la Düsseldorf, și îi zice la despărțire: — «*Dumnezeu să te ocrotească!*»

La orele 5, *Principele Carol* vizitează la Potsdam pe *Principele Moștenitor al Prusiei*, care nu se pronunță cu desăvârșire în contra întreprinderii, dar se declară convins că *Principele* este la înălțimea sarcinei ce iea asupra-și.

După această convorbire, *Principele Carol* pleacă la Düsseldorf.

*

Plebiscitul Principatelor-Unite Române pentru Alegerea Principelui Carol de Hohenzollern din 8/20 Aprilie 1866.

Numim Principe Suveran al Principatelor-Unite Române, cu drept de Moștenire, pe Alteța Sa Principele Carol-Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen sub numele de Carol I.

Noi subsemnații Membri ai Inaltei Comisiuni pentru numărarea voturilor Plebiscitului dela 30 Martie 1866, am constatat că alegerea Alteței Sale Principelui Carol-Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen ca Suveran al Principatelor-Unite Române, cu drept de moștenire, a întrunit 685.969 voturi afirmative, contra 224 voturi negative.

Pentru încredințarea căreia am semnat:

— Primatul României Nifon. — Primul Președinte al Curții de Casație, V. Sturdza.

— Președintele Curții Criminale dela Curtea de Casație — Al. Catargiu.

— Președintele Secției Civile dela Curtea de Casație — E. Predescu.

— Vicepreședintele Consiliului de Stat — I. G. Florescu.

— Președintele Curții de Conturi — A. Romalo.

— Șeful Diviziei teritoriale — Colonelul D. Kretzulescu.

— Decanul Facultății de Drept — C. Bozianu.

— Președintele Consiliului, Ministru al Afacerilor Străine — Ion Ghica.

*

In 8/20 Aprilie, Principele Carol-Anton de Hohenzollern adresează din Düsseldorf următoarea telegramă Comitelui de Bismarck :

«Las la absoluta apreciere a Excelenței Voastre de a trimite Ministrului la Constantinopole instrucțiunile ce veți crede de cuviință, pentru a hotărî, dacă audiența, ce fiul meu Anton ar cere eventual dela Sultan, ar fi admisibilă sau inoportună.»

In 9/21 Aprilie, Comitele de Bismarck adresează din Berlin următorul răspuns Principelui Carol-Anton de Hohenzollern la telegrama din 8/20 Aprilie :

«Telegrama Alteței Voastre Regale din 20 l. c. am crezut să o tâlcuesc astfel, că lăsați la aprecierea mea, dacă cererea unei audiențe eventuale a Principelui Anton făcută Sultanului ar fi considerată din punctul de vedere politic ca potrivită sau nu.

«După a mea supusă părere, ar bate la ochi dacă, în împrejurările actuale, fiul numit al Alteței Voastre Regale s'ar abține de a se prezenta Sultanului, în trecerea sa prin Constantinopole. De aceea am încunoștințat pe Ministrul regal din Constantinopole, că nimic nu se opune în contra unei audiențe a fiului Alteței Voastre Regale la Impăratul Turcesc și l-am autorizat să facă demersurile necesare, dacă Principele Anton ar cere-o».

*

In 8/20 Aprilie, renumitul Profesor de istorie și Director al Arhivei Regatului Prusiei, Max Duncker, adresează Principelui Carol-Anton de Hohenzollern următoarea scrisoare :

«Aduc Alteței Voastre Regale cele mai respectuoase ale mele felicitări pentru alegerea Principelui Carol în Principatele Dunărene. Veți fi neîndoios pătruns de considerațiunile, ce nasc din toate părțile împrejurul unui eveniment atât de important. Mi-ați dat totdeauna o binevoitoare atențiune, și de aceea cred că pot să vă expun aprecierile mele.

«Ieau ca punct de plecare, că originea cestiunei se află la Paris. Acolo e voința serioasă de a stabili naționalitatea românească, și convicțiunea că ea se poate fundă numai de un membru al unei Case princiare. Este acolo și intențiunea de a da Alteței Voastre Regale o dovadă de bunăvoință și totodată Prusiei o dovadă că sunt gata a sprijini în criza actuală interesele ei. Poate că se mai are în vedere la Paris că, desemnând pe un principe prusian, se va izbuti, prin relațiunile intime dintre Prusia și Rusia, a hotărî și pe această din urmă Putere a primi Unirea Moldovei și a Valahiei sub un Principe Străin.

«Prusia nu are nici un interes a luă, în cestiunile ce i se ivesc în Orient, o pozițiune bine accentuată și care ar prejudecă viitorul. Aceste cestiuni sunt pentru Prusia de o natură secundară. Prusia posedă într'însele oarecari mijloace și echivalente, pe cari le poate oferi Angliei și Rusiei, sau Franciei și Austriei, după cum una ori alta dintre aceste Puteri s'ar arătă gata a sprijini interese prusiane mai apropiate. Poate cinevă să-și închipuască, de exemplu, un caz, în care ar putea fi de dorit a abandona Austriei Principatele Dunărene, ca compensațiune pentru retragerea ei din Germania.

«Făcând abstracțiune do această necesitate a politicei prusiane, ar mai fi în contra primirei Coroanei și faptul, că Alteța Sa Principele Carol, chiar dacă Poarta ar admite Unirea sub un Principe Străin, nu ar putea rămâne Vasal al Porții fără o schimbare radicală a tractatelor respective. In fine, nici că e nevoie de a mai aminti dificultățile extraordinare ce se opun în Principatele Dunărene întăririi unui guvern regulat și unei dinastii.

«Cu toate aceste mi se pare că nu ar fi în interesul politicei prusiane de a respinge cercrea Românilor.

«Este un avantaj că Austriei văd peste tot locul inimici. Ziarele vieneze dovedesc că acest efect s'a și produs.

«Mai departe Prusia, pe cât pot judecă lucrurile, are a țineă socoteală de Francia în criza actuală a afacerilor orientale. Rusia vine numai în al doilea rând.

«Prusia trebuie să se încerce a susțineă, în marginile posibilității, constituirea naționalității românești, care se dorește la Paris, pentru a atrage, de va fi cu putință, pe Impăratul Franciei spre constituirea națiunei germane. Pentru concesiunea făcută, i s'ar cere un contraserviciu. Aceste considerațiuni arată că ar fi indicat, ca primirea Coroanei Române să atârne de condițiunea consimțământului tuturor Puterilor, cari au semnat Tractatul de Paris și Convențiunea din 18 August.

«Fără de acest consimțământ, stabilirea unui guvern regulat în Principatele Dunărene este imposibilă. Agenții Puterilor cu opiniuni opuse vor mări dificultățile interne până la imposibilități, și se vor socoti îndreptățiți a atăta partidele în solda lor, unele în contra altora, și în contra guvernului. Inscenarea tristă din Grecia, la care Guvernul Regelui Otto a fost expus prin luptele dintre partide, conduse de Ministrii Plenipotențiarilor ai Angliei, Franciei și Rusiei, s'ar repetă într'un grad mai mare în România. Dar mai departe: Rusia s'ar crede îndreptățită a nu se mai socoti legată de Tractatul de Paris și de constituirea Principatelor Dunărene prin acest Tractat și prin Convențiunea din 1858, îndată ce Franța, sau Franța și Rusia, s'ar retrage unilateral din hotărârile formale ale acestor acte internaționale. Rusia atunci ar reclădi Sevastopolul, ar reînființa flota Mărei Negre și, în împrejurări date, ar luă din nou în stăpânire teritoriul cedat dela gurile Dunărei.

«Astfel apare indispensabil prealabilul consimțământ al tuturor Puterilor. Cestiunea românească nu poate fi considerată și rezolvată în mod singuratec, ci în legătură cu actualul sistem al politicii prusiene. Această cestiune nu prezintă prin ea însăși o greutate îndestulătoare, pentru ca, urmărindu-se în mod unilateral și deosebit, situațiunea europeană favorabilă să fie pusă în joc.

«Austria cu greu se va mai afla într'o situațiune de dezastru intern și de izolare europeană, ca în momentele actuale. Este cert că nici Anglia, nici Rusia nu vor împiedica Prusia de a rezolvă reforma confederațiunei germane, că Rusia din contră e mai aplecată a exercita asupra Austriei o presiune în favoarea Prusiei, că Prusia poate avea pe Italia ca un aliat, care nu-i va sta totdeauna la dispozițiune. În fine, Guvernul lui Ludovic Napoleon este, din toate guvernele ce se pot succede în Franța, cel mai puțin defavorabil unei reforme a Confederațiunei Germane.

«Impăratul s'a așezat odată pe principiul naționalităților. El a constituit Italia prin vot universal; a fundat însuș tronul său pe votul universal, tot astfel a împins România sub Cuza spre Unire, și tot astfel are să o împingă mai departe, după acest sistem, până la deplina ei independință.

«Cum ar putea el să se încerce să împiedice, ca Prusia să constituca în acelaș mod națiunea Germană? Dacă ar voi una ca aceasta, i-am opune o rezistență, lucrând în contra-i cu propriile lui arme, și s'ar rădica de sigur în contra unei întreruperi a acțiunei naționale o agitațiune națională, care n'ar putea fi oprită în mersul și în rezultatele ei. Sudul Germaniei, cu Camera din Baden în frunte, se pronunță de pe acum pentru reforma Confederațiunei; tot astfel organe importante ale presei berlineze. Demonstrațiunile contrarii ale partidului progresist nu sunt de luat în serios. Aud că nu se vor opune, dacă conservatorii vor luă în mânilor deslegarea problemelor naționale, căci astfel lucrează pentru democrație, și dacă nu izbutesc sunt eliminați pentru totdeauna.

«Opiniunea mea este că Coroana României ar putea fi primită, cu condițiunea consimțământului Puterilor Tractatului de Paris și Convențiunei din 18 August 1858. Această primire ar ajutură sistemul politicii actuale și nu l-ar zădărnici. Prusia ar putea declara, cu această ocaziune, că-și va da din parte-i toată silința de a obține consimțământul neapărat al acelor Puteri.

«Am expus în cele de mai sus o opiniune, precum ea se prezintă unei judecăți obiective. De altfel nu posed nici o informațiune diplomatică.»

*

In 9/21 Aprilie, Baronul Eder, Agent și Consul general al Austriei, trimite d-lui Ion Ghica, Ministrul Afacerilor străine, următoarea scrisoare:

«Din ordinul Guvernului meu, am onoarea a vă transmite aci alăturat copia unei hotărâri luate de Conferință în ședința sa dela 4, luna curentă.

«Veți vedeà în ea, că în fața evenimentelor ce s'au săvârșit la București, ea a socotit de cuviință să aștepte informațiuni ulterioare, înainte de a se gândi la măsurile de luat.

«Conferința e prea puțin instruită despre împrejurările ce au însoțit ultimele acte ale Guvernului provizoriu, pentru a aprecia cu dreptă judecată cauza și însemnătatea lor. Astfel ea lasă toată răspunderea pe seama acelor cari le-au plănit. Dar e foarte necesar ca nici Guvernul provizoriu, nici populațiunile Moldo-Valahe să nu se înșele asupra adevăratei lor pozițiuni.

«In acelaș timp am ordinul a aminti Guvernului provizoriu Transacțiunile Internaționale și a-l sfătui să se abție dela orice act care ar tinde să schimbe relațiunile ce există între Principate și Curtea Suzerană.

«Dar tot ceeace se va face de către noua Adunare ca reprezentând dorințele populațiunilor, în conformitate cu aceste relațiuni și cu aceste înțelegeri internaționale, va fi obiectul unei atențiuni binevoitoare din partea Puterilor reprezentate în Conferință și neconținut inspirate de dorința de a ajunge la o stare de lucruri, care să întărească odihna; bunăstarea și prosperitatea Principatelor Moldo-Valahe.

«Vă rog să aduceți la cunoștința Guvernului provizoriu hotărârea aci anexată.

«Binevoiați primi, Domnule Ministru, asigurarea înaltei mele considerațiuni.»

*

In 10/22 Aprilie, d-l Ion Ghica, Președintele Consiliului și Ministrul Afacerilor străine, trimite următoarea scrisoare d-lui Ion Brătianu:

«Am onoare a vă trimite aci alăturat două scrisori—una destinată Alteței Sale Regale Principelui Carol-Anton de Hohenzollern—și cealaltă Augustului său fiu, Principelui Carol-Ludovic, Alesul națiunei române.

«Sunteți invitat a îmmană personal aceste scrisori și a sta la dispozițiunea și la ordinea A. S. Principelui Carol-Ludovic.

«Imi fac o adevărată plăcere a vă anunța în acelaș timp, că continuați și sunteți confirmat în misiunea de membru al Deputațiunei delegate de diferitele Corpuri, pentru a notifică dorința națiunei.

«Indată ce vor fi sfârșite formalitățile ce rămân de îndeplinit pentru a da actului rezultat din Plebiscit caracterul cerut pentru validitatea lui, veți avea a vă uni cu d-nii Manolache Costache Epureanu, Ludovic Steege și Ioan Bălăceanu, pentru a îndeplini, atât pe lângă Altețele lor, cât și pe lângă Curțile Puterilor garante, misiunea patriotică cu care sunteți însărcinați.

«Urgența împrejurărilor și simțământul ce de sigur aveți despre această urgență mă dispensează a insista asupra necesității unei plecări imediate.

«Primiți cu această ocaziune, împreună cu expresiunea dorințelor mele pentru un succes, la care cu toții ținem, asigurarea înaltei mele considerațiuni.»

In 9/22 Aprilie, Scrisoarea lui *Ion Ghica*, Președintele Consiliului și Ministru al Afacerilor străine, adresată *Principelui Carol-Anton de Hohenzollern*:

«*Alteță Regală!* Subsemnatul Președinte al Consiliului și Ministru al Afacerilor străine al României, luând în dreaptă considerațiune votul solemn prin care poporul român, stăruind într'o dorință care trebuie să realizeze tăria și stabilitatea sa, a ales în mod solemn pe calea unui *Plebiscit un Principe Străin, cu titlu ereditar, în persoana Alteței Sale Principelui Carol-Ludovic de Hohenzollern, Augustul Vostru fiu, sub numele de Carol I* — s'a grăbit a provoca numirea unei deputațiuni, însărcinate a depune în mâinile Sale Actul, care constată această dorință și a solicita consimțământul Alteței Voastre Regale pentru această acceptare. Subsemnatul are deci onoarea a recomanda primirei Voastre binevoitoare pe onorabili membri ai acestei Deputațiuni—pe d-nii Ioan Balaceanu, Ion Brătianu și Ludovic Steege.

«Subsemnatul ar fi prea fericit a spera că Alteța Voastră Regală și Alteța Sa Principele Carol-Ludovic veți binevoi a îndeplini o dorință îndreptățită atât prin calitățile personale ale Alteței Sale, Augustului Vostru fiu, prin virtuțile și strălucirea Casei Sale, prin prestigiul foarte firesc ce se leagă de ea, cât și prin toate conveniențele de natură a atrage aprobarea Puterilor ce se interesează cu adevărat de soarta României.

«Exprimând o speranță care îi este atât de scumpă, subsemnatul are onoarea a fi, cu cel mai profund respect, al Alteței Voastre Regale prea umilit și prea supus servitor.

In 10/22 Aprilie, *Ion Ghica* adresează *Comitelui de Bismarck* următoarea scrisoare:

«Poporul român, stăruind în dorința a cărei realizare îi pare singurul mijloc de a-și da puterea și stabilitatea ce-i lipsese, a ales în mod solemn printr'un *Plebiscit*, ca Suveran al României, cu titlu ereditar pe A. S. Principele Carol-Ludovic de Hohenzollern, sub numele de Carol I.

«Legăturile ce unesc pe Alesul națiunii române cu glorioasa familie a Prusiei au deșteptat în inimile noastre convingerea de a vedea întemeindu-se la Dunărea de jos o Dinastie, care să ilustreze națiunea noastră și familia de Hohenzollern.

«Acest Plebiscit s'a exprimat prin 685.969 de voturi afirmative, față de 224 voturi negative.

«Luând în considerațiune acest vot solemn, subsemnatul, Președinte al Consiliului, Ministrul Afacerilor străine, s'a grăbit a provoca numirea unei Deputațiuni însărcinate a depune în mânilor Alesului țarei Actul care constată această dorință.

«Recomandând binevoitoarei Voastre primiri pe membrii Deputațiunei — d-nii Ioan Balaceanu, Ion Brătianu, Ludovic Steege, — invitați a expune acest fapt Excelenței Voastre, subsemnatul speră că Guvernul M. S. Regelui Prusiei nu va vedea într'insul decât un act în conformitate strictă cu stipulațiunile ce garantează poporului român liberul exercițiu al dreptului său intern și o soluțiune care n'ar putea să-i atragă o dezaprobare generală, fiind ea menită să aibă de efect, precum Principatele se așteaptă, a asigura pentru totdeauna liniștea și prosperitatea lor, la care Turcia și Puterile Garante sunt interesate ca și noi.

«Subsemnatul ar fi fericit a spera, că Guvernul M. S. Regelui Prusiei va binevoi să favorizeze o dorință, a cărei realizare, asigurând și bunăstarea României, nu poate decât să adauge încă recunoștința ce ea datorește Guvernului M. S. Regelui Prusiei pentru toată grija ce el a arătat, în diverse împrejurări, Principatelor-Unite.»

In 10/22 Aprilie, Ion Ghica, Președintele Consiliului și Ministru al Afacerilor străine, trimite următoarea scrisoare d-lui Drouyn de Lhuys, Președintele Conferinței din Paris și Ministru al Afacerilor străine al Franciei:

«După declarațiunea oficială, prin care d-l Ministru al Afacerilor străine al M. S. Regelui Leopold II a făcut cunoscut Delegaților Principatelor-Unite, că A. S. Monseniorul Comite de Flandra a crezut că nu poate răspunde la chemarea noastră; poporul român, stăruind într'o dorință, a cărei realizare îi pare singurul mijloc de a-i da tăria și stabilitatea ce-i lipsesc, a ales în mod solemn, pe calea unui Plebiscit, un Principe Străin ca Suveran al Principatelor-Unite, cu titlu ereditar, în persoana A. S. Principelui Carol-Ludovic de Hohenzollern, sub numele de *Carol I.*

«Acest Plebiscit s'a exprimat prin 685.900 de voturi afirmative, față cu 224 voturi negative.

«Luând în considerațiune acest vot solemn, subsemnatul, Președinte al Consiliului, Ministru al Afacerilor străine, s'a grăbit a provoca numirea unei Deputațiuni însărcinate a depune în mânilor Alesului țarei Actul, care constată această dorință.

«Recomandând binevoitoarei voastre primiri pe membrii Deputațiunei in-

vitați a vă expune acest fapt, subsemnatul vă roagă ca, în calitatea voastră de Președinte al Conferinței din Paris, să binevoiți a comunica acest fapt Domnilor reprezentanți ai Puterilor chemate a hotărî în privința dorințelor noastre. Subsemnatul speră că Excelența Voastră și colegii săi nu vor vedea în aceasta decât un Act în conformitate strictă cu Stipulațiunile ce garantează poporului român liberul exercițiu al dreptului său intern și o soluțiune, care nu va putea decât să atragă deplina lor aprobare, fiind menită, precum Principatele-Unite se așteaptă, a pune capăt unei stări de lucruri de natură a produce turburare în spirite și a compromite o liniște, la care Turcia și Puterile Garante sunt interesate ca și noi.»

O notă identică s'a adresat de *Ion Ghica* — *Principelui Gorceakoff*, Vicecancelarul Imperiului Rusiei, — *Comitelui de Mensdorf-Pouilly*, Ministrul Afacerilor străine al Austriei, — *Comitelui Russel*, Ministrul Afacerilor străine al Mării Britanii, — și *Generalului La Marmora*, Președintele Consiliului de Miniștri al Italiei.

*

Conferința a șasea din 12/24 Aprilie se încheie prin o Declarațiune pe care Consulii dela București vor fi însărcinați a o remite Guvernului provizoriu.

Remarcabil este că în această cestiune Turcia nu are nici un reprezentant la București, cu toate că și în această a șasea ședință, toți membrii Conferinței declară că vor cere instrucțiuni dela Curțile lor, și iarăș se amână Conferința până în ziua când aceste instrucțiuni vor sosi.

Protocolul VI al Conferinței din Paris din 12/24 Aprilie 1866.

Imputernicirile d-lui Ambasador al Turciei sosindu-i dela ultima ședință încoace, ele sunt prezentate Conferinței și recunoscute în bună și cuvenită formă.

D-l Plenipotențiar al Rusiei zice că și-a permis a provoca întrunirea Plenipotențiarilor, pentrucă *a primit ordinul de a le cere o depeșă, care expune vederile Guvernului său și de a cere înscrierea ei în Protocol*. Această comunicare, care poartă *data de 4/16 Aprilie*, este următoarea:

«Depeșile Excelenței Voastre dela 28 Martie (9 Aprilie), relative la cestiunea Principatelor Dunărei, au fixat atențiunea Maiestății Sale Impăratului: Depeșile expun situațiunea așa cum se prezintă, după cele trei dintâi ședințe ale Conferinței.

«Am ordinul Augustului nostru Stăpân de a preciza punctul de vedere sub care noi privim cestiunea. Dacă ne-am pus din capul locului pe terénul Convențiunii dela 1858, aceasta e numai ca un punct de plecare, de care trebuie în mod necesar să se lege orice examinare, în Conferință, a pozițiunii Principatelor.

«Dar nu pot să vă repet deajuns și d-voastră nu puteți întrebuința indetulă claritate într-o constată, că noi n'avem nici o hotărîre luată, nici pentru, nici contra Unirei.

«Antecedentele noastre mărturisesc aceasta destul de clar, ca să nu mai am trebuință de a insista asupra acestui punct.

«Noi am fost cei dintâi a pune bazele Unirei Administrative a Moldovei și a Valahiei, într'un timp când noi eram singurii a ne ocupa de soarta lor în înțelegere cu Curtea Suverană. Am aderat la acest principiu în Congresul dela 1856 și în Conferințele următoare, crezând că această fuziune a intereselor celor două Principate ar fi folositoare pentru prosperitatea lor.

«Cu toate acestea, încă din anul 1858 și mai târziu în 1859 și în 1861, noi am semnalat inconvenientele ce prezintă în ochii noștri modul cum această fuziune s'a săvârșit.

«Prevestiam că va ieși rău o operă bazată pe iluziuni, pe reticențe și pe obscurități.

«Ne-am învoit la ea ca la o transacțiune, menită a îndreptă încercături mai mari, și ca la o experiență de făcut.

«Actualmente experiența e făcută. Ea e dinaintea ochilor Moldo-Valahilor și a Puterilor cari se interesează de soarta lor.

«Aprecierile pot fi deosebite în această privință. Dar există fapte vizibile incontestabile.

«Dezordinele administrațiunei Principelui Cuza, căderea sa, aclamațiunile unanime ce au însoțit căderea, mizeria țării, foametea pricinuită de Legile Agricole ce el a promulgat; abuzurile, delapidările de tot felul, cari au fost semnalate, sunt de notorietate publică.

«Dacă aceste fapte nu sunt conchizătoare, cel puțin trebuie să facă pe Puteri cari, ca și noi, se interesează de bunăstarea Principatelor, a fi la îndoală, dacă Unirea a avut fructele folositoare ce se așteptau dela ea. Această îndoală s'a prezentat poate și în spiritul Moldo-Valahilor.

«Și aici aprecierile pot fi deosebite, dar faptele vorbesc. Măsurile administrative, militare și de poliție, luate de către Guvernul provizoriu din Moldova, de sigur că nu arată o completă unanimitate în dispozițiunile celor două Principate, în ceea ce privește Unirea.

«Deci convingerea noastră profundă este că cea dintâi datorie a Conferinței este a rezolvă îndoelile și nu a le perpetua.

«Atâta vreme cât eră de făcut o încercare, Conferința a putut, a trebuit poate, să primească această bază nesigură pentru opera ce aveă să întemeieze. Noi ne-am asociat la ea fără a ne face iluziuni.

«Astăzi, în fața rezultatelor constatate, noi nu credem că Puterile pot să

consimtă a prelungi această obscuritate. Rusia, ca putere limitrofă, ar putea mai puțin ca oricare alta să aprobe ca să se clădească în întunecime.

«Ceeace dorim noi, înainte de orice și în mod exclusiv, este lumina. Această lumină nu poate fi obținută decât printr'un nou recurs la votul celor două Principate, vot înconjurat de toate garanțiile ce pot să-i asigure sinceritatea.

«Am înțelege cu atât mai puțin ca Conferința să ezite a căuta lumina în acest izvor, cu cât Unirea n'a încetat de a fi în dorințele Moldo-Valahilor, precum alte Cabinete înclină a crede, după propriile lor date; ea ar primi dintr'un astfel de vot o nouă și strălucită confirmare care ar răsiți orice nesiguranță și ar pune la adăpost conștiința și responsabilitatea Puterilor.

«N'am putea admite, într'un asemenea caz, temerea că un recurs la votul populațiilor poate să aducă o agitațiune periculoasă.

«Dacă unanimitatea există, ea se va manifesta fără piedică. Dacă agitațiuni sunt de temut, aceasta însemnează că aceea unanimitate nu există, și atunci e pentru Conferință un motiv îndestulător pentru a dori să se lumineze.

«Dar pentru ca votul să fie sincer, prima condițiune cerută este, ca nici o nesiguranță să nu fie lăsată populațiilor Moldo-Valahe, în ce privește limitele între cari trebuie să se fie dorințele lor, ca să se poată împacă cu pozițiunea de drept ce Tractatele hotăresc și pe care Puterile înțeleg s'o mănțină.

«Avem convingerea că această nesiguranță este cauza principală a nestabilității, a agitațiilor și a pornirilor, cari s'au produs în aceste țări și cari au făcut și vor face încă imposibil orice guvern regulat. S'a lăsat să se nască în spiritul populațiilor speranța de a ajunge la independință sub un Principe Străin.

«Sub această impresiune, ele au întrunit voturile lor asupra Principelui Cuza, în speranță că această Unire, la început provizorie, ar conduce la Unirea definitivă, care ea însăși nu ar fi decât îndrumarea către independința sub un Principe Străin.

«Orice guvern care nu ar realiza acest scop suprem ale aspirațiilor lor, evident că n'ar fi în ochii populațiilor decât un provizorat fără prestigiu și fără garanție de stabilitate.

«Totuș Püterile consideră acest rezultat final ca incompatibil cu Tractatele, cari au regulat echilibrul Orientului și au consfințit Integritatea Imperiului Otoman și, de aceea, ele nu sunt dispuse a asigura Principatelor realizarea lui.

«Aceasta este o pozițiune echivocă, ce din parte-ne n'am putea-o primi.

«Este clar în ochii noștri, că atâta vreme cât populațiile Moldo-Valahe vor avea speranța de a ajunge la independință sub un Principe Străin, atâta vreme cât atitudinea Conferinței va fi de natură a le lăsa să creadă, că această combinațiune, a cărei încercare a fost primul act al Guvernului

provizoriu, nu întâmpină altă piedică decât refuzul candidatului asupra căruia s'a fixat alegerea, dar că o altă încercare ar putea fi mai fericită, populațiunile vor fi aduse să măntină Unirea cu toate inconvenientele sale, ca o scară necesară pentru a atinge încoronarea aspirațiunilor lor.

«Deci în aceste condițiuni ar fi imposibil a se bizui pe un vot sincer în cestiunea Unirei.

«Așa dar, dacă Puterile întrunite în Conferință dorește, ca și noi, să asigure Principatelor o organizare stabilă, conformă cu nevoile și cu dorințele lor reale și care să împace cerințele bunăstării lor cu pozițiunea politică ce Tractatele existente le-au dat lor; calea de urmat ni se pare că este a rezolvă, înainte de orice, în mod neted și categoric, cestiunea Principelui Străin, pentru ca populațiunile moldo-valahe să fie cu desăvârșire lămurite asupra limitelor între cari ele au să-și exprime dorințele lor; în sfârșit a consultă aceste dorințe separat în cele două Principate, prin votul unor Adunări alese într'acost scop, în afară de orice presiune morală sau materială, fie din lăuntru, fie din afară, sub controlul neadormit și nepărtinitor al Consulilor străini.

«In urmă Conferința va fi în măsură de a se pronunța cu toată siguranța conștiinței și în plină cunoștință de cauză.

«Aceasta este profesiunea noastră de credință. Ea ne este dictată de tradițiunile noastre simpatice pentru Principate, de interesele noastre ca Putere limitrofă și de datoriile noastre de Putere Europeană interesată la liniștea Orientului.

«Am fi fericiți a o vedea împărtășită de celelalte Cabinete.

«Augustul nostru Stăpân vă ordonă a ceti depeșa aceasta în Conferință și a cere alipirea ei la Protocol. Ținem a se constată că Rusia nu urmărește în această cestiune decât un scop imparțial, fără reticențe, fără gând ascuns, fără idei preconcepte, că ea nu are în vedere decât o operă trainică, întemeiată și pe dorințele reale ale Principatelor și pe necesitățile dreptului internațional, și că ea respinge orice parte de responsabilitate într'o operă trecătoare, care ar tinde să perpetueze printre Moldo-Valahi niște iluziuni irealizabile, și să-i măntină într'o stare de anarhie, care ar lăsa viitorului drept moștenire germenul unor grave complicațiuni.»

D-l Baron de Budberg adauge că, în rezumat, după părerea Guvernului său, ar fi vorba, în primul loc, de a înlătură formal Alegerea unui Principe Străin, apoi a consultă populațiunile, chemându-le să voteze separat— în Valahia și în Moldova.

D-l Plenipotențiar al Franciei, întrebând dacă cineva ar dori să ieă cuvântul asupra acestei propuneri, d-l Plenipotențiar al Marelui Britanici exprimă dorința ca d-l Ambasador al Turciei să facă cunoscut modul său de a vedea.

D-l Plenipotențiar al Turciei amintește rezervele ce a făcut dela început contra eventualității unui Principe Străin. Conferința a crezut că trebuie să amâne soluțiunea acestei chestiuni. Un Principe Străin a fost proclamat pentru a doua oară în Principate. Safvet Pașa adaugă că a primit instrucțiuni în privința acestui incident, și nu poate decât să stăruască în declarațiunile sale anterioare.

D-l Comite Conley întreabă dacă propunerea prezentată de Rusia ar trebui să aibă ca consecință — anularea a tot ce s'a făcut până în prezent în Principate; și la răspunsul afirmativ al d-lui de Budberg, întreabă — ce ar fi de făcut dacă Guvernul provizoriu ar refuza să considere ca neavenite măsurile luate de dânsul.

D-l Plenipotențiar al Rusiei răspunde că s'ar găsi atunci în cazul prevăzut de Protocolul din 6 Septembrie 1859; adică ar fi locul atunci de a se trimite la București un Comisar Otoman cu Delegații ai Puterilor Garante. Pentru moment, trebuie să se avertizeze Guvernul provizoriu, ca să iasă din drumul fals pe care a fost lăsat să intre.

D-l Plenipotențiar al Mării Britaniei observând că, dacă Comisarul și Delegații trimiși la București nu ar fi ascultați, ar fi nevoie să se facă un pas mai mult, — d-l Baron de *Budberg* amintește că acest caz a fost în adevăr prevăzut în transacțiunile precedente, — și *Safvet Pașa* cetește pasagiul din Protocolul dela 1859, care prevede că Delegații și Comisarul, dacă nu se dă ascultare intervențiunii lor — «vor face cunoscut Domnitorului, că față de refuzul de a li se da ascultare, se va aviza la întrebuițarea mijloacelor de constrângere; și că în acest caz Poarta se va înțelege fără întârziere cu Reprezentanții Puterilor Garante la Constantinopole asupra măsurilor ce vor fi de luat.» —

D-l Plenipotențiar al Rusiei adaugă că în genere toți s'au referit la acest articol. Socoate de altmintrelea, că o voință unanimă exprimată de Conferință ar fi de ajuns, ca să asigure executarea hotărîrilor ce ea ar lua. Insistă ca Conferința să transmită la București o Declarațiune, care să fixeze limitele între cari populațiunile vor trebui să se mărginească pentru a-și exprima dorințele lor.

D-l Plenipotențiar al Franciei zice că ceace se cere Conferinței i se pare că a fost dejă făcut, în măsura posibilității. Hotărîrea adoptată și transmisă la București, după propunerea d-lui Plenipotențiar al Angliei, n'a avut alt obiect decât de a aminti Guvernului provizoriu și populațiunilor Moldo-Valahe, că au a se conforma stipulațiunilor internaționale. Cât despre a doua parte a propunerii Rusiei, ea are ca obiect de a face separațiunea electorală; *d-l Drouyn de Lhuys* nu poate deci decât să amintească ceace a zis, într'o altă ședință, contra unei combinațiuni, care are gravul inconvenient

de a prejudecă soluțiunea cestiunei, și anume de a ști dacă Unirea va fi sau nu menținută. Se propune ca Deputații moldoveni să formeze o Adunare deosebită și să voteze în Moldova; dar faptele cari, foarte de curând, s'au petrecut la Iași, nu sunt oare de natură a provoca îndoeli asupra sincerității și libertății voturilor în acest Principat? D-l Plenipotențiar al Franciei se crede deci mai mult decât oricând întemeiat a mănține observațiunile sale precedente; mai mult încă, sistemul ce a avut ocaziunea să prezinte ar satisface toate interesele, pentru că, ținând socoteală, într'o dreaptă măsură, de demonstrațiunile de atâtea ori repetate în trecut în favoarea Unirei, acel sistem ar asigura garanțiile dorite Moldovenilor, cari ar voi astăzi să se pronunțe într'un sens contrar. D-l Drouyn de Lhuys n'ar putea deci să revină asupra celor ce a zis în această privință și să dea aprobarea sa unui mod de procedare ce îi pare în dezacord cu adevărata stare de lucruri. Cât despre eventualitatea privitoare la Principele Străin, aceasta se găsește cuprinsă în Hotărîrea adoptată de Conferință în 4 Aprilie, și d-l Plenipotențiar al Franciei nu crede că e necesar a se face mai mult în această privință.

D-l Plenipotențiar al Rusiei întreabă, dacă nu ar fi nimerit să se redacteze niște instrucțiuni, cari să se adreseze Agenților respectivi ai Puterilor în Principate, pentru a le recomanda să vegheze, ca operațiunile electorale să se facă în mod regulat.

După scurte explicațiuni schimbate între d-l *Comite de Goltz* și câțiva dintre colegii săi asupra cestiunei de a ști în ce măsură ultimul Plebiscit a putut să modifice caracterul nouăi Adunări convocate de Guvernul provizoriu, —

D-l Plenipotențiar al Mării Britaniei observă că propunerea Baronului de Budberg, trebuind să aibă ca consecință anularea acestei convocări, poate că n'ar putea fi aplicată fără a ajunge deadreptul la o intervențiune armată; în ceeace-l privește, nu se crede autorizat a merge până acolo.

D-l Plenipotențiar al Rusiei răspunde că recurgerea la măsuri de constrângere n'ar fi decât al doilea pas; mai întâiu nu e vorba decât a reproduce în termeni mai clari și mai formali hotărîrea dela 4 Aprilie.

D-l Plenipotențiar al Franciei, ca și d-l Comite Conley, nu poate aderă la un demers, care ar ajunge la o intervențiune. Mai mult încă, el n'ar putea să se pronunțe în mod definitiv în contra Principei Străin, fără a cunoaște rezultatul operațiunilor electorale începute în acest moment sau aproape de a se începe în Principate, și fără a fi în măsură de a aprecia, dacă combinațiunea finală, produsul unor elemente așa de complicate, va răspunde într'un mod satisfăcător la interesele politice generale și la ale țării puse sub Garanția Puterilor. Cât despre formarea a două Adunări, el o res-

pinge, pentrucă, cum a mai spus-o, nu se crede nici de cum autorizat a se asocia la o măsură care, fără a ține socoteală de trecut, pune în discuțiune mănținerea Unirei. De altmintrelea, alegeri separatiste s'ar putea oare face cu Guvernul ce este astăzi la București și care e partizan declarat al sistemului Unirei? Ar trebui deci schimbat, și în acelaș timp anulat tot ce s'a făcut de el; evident că aceasta ar fi o cauză de complicațiuni, care ar conduce la intervențiune, si Guvernul Impăratului dorește ca să nu ajungă lucrurile la această extremitate:

D-l Plenipotențiar al Rusiei zice că toți Plenipotențiarii voesc, fără îndoială, ca voturile să fie date cu sinceritate. Deci, e vorba de a se ști care dintre două sisteme este acela, care ar oferi cele mai bune garanții de sinceritate? În toate cazurile, ar trebui declarat mai dinainte, că Conferința exclude Principele Străin; fără aceasta, Conferința va continua a se învărti într'un cerc vișios. Atât timp, cât să va lăsa populațiunilor speranța de a avea un Principe Străin, e clar că vor vota neconținut în acest sens; ar fi altmintrelea, dacă Conferința s'ar pronunța în termeni formali.

D-l Plenipotențiar al Marei Britanii zice că, dacă ar fi a se conforma Tractatelor, n'ar mai fi îndoială; — ar trebui alegeri separate.

D-nii Plenipotențiar ai Franciei și Italiei răspund d-lui Comite Cowley că, dela Tractate încoace, au fost sapte împlinite și alte stipulațiuni internaționale, de cari încă trebuie ținută socoteală.

D-l Plenipotențiar al Prusiei amintește că, alături cu cestiunea Principelui Străin, este aceea de a se ști, dacă operațiunile electorale deja în curs de execuțiune vor fi anulate și dacă se vor provoca altele nouă. N'ar fi mai bine a se adresa Adunării, care e pe punctul de a se întruni, și a-i notifica declarațiunea Conferinței?

D-l Plenipotențiar al Rusiei răspunde că cestiunea Principelui Străin este, în ochii Guvernului său, prealabilă tuturor celorlalte și că dorește ca Conferința să se explice de pe acum cu Populațiunile, cât și cu Guvernul provizoriu din București.

D-l Plenipotențiar al Turciei aderă la observațiunea d-lui de Budberg; cestiunea Principelui Străin este și pentru el cea principală.

D-l Plenipotențiar al Austriei exprimă părerea de rău, că nu s'au putut preveni alegătorii dela început, declarându-le că nu trebuie să numească decât un Domn pământean.

D-l Plenipotențiar al Prusiei, făcând observațiunea că Conferința n'a avut timpul pentru aceasta și că a fost surprinsă de evenimente, —

D-l Plenipotențiar al Rusiei recunoaște aceasta, dar este de părere că s'ar putea adresa astăzi Consulilor o Depeșă Telegrafică, pentru a face să se știe la București, că Puterile n'au renunțat nici decum la aplicarea Ar-

ticolului XIII al Convențiunei dela 1858. Aceasta ar fi o măsură, la care toată lumea se poate asocia.

D-l Plenipotențiar al Franciei crede că ar fi mai bine a rămâne la hotărîrea adoptată în ședința dela 4 Aprilie. *In orice caz, nu poate admite a priori nici excluderea Principelui Străin, nici Separațiunea; și declină din capul locului răspunderea demersurilor ce pot conduce la întrebuintarea măsurilor de constrângere.*

D-l Plenipotențiar al Austriei se teme că dacă Curțile Garante nu au grija de a se gândi la ce e de făcut, vor izbucni inevitabil complicațiuni și dezordine, cari vor pune Puterile limitrofe în obligațiunea de a se gândi, prin comună înțelegere și pentru propria lor siguranță, la luarea măsurilor ulterioare.

D-l Plenipotențiar al Marei Britaniei crede că toți sunt de acord asupra întregii cestiuni, așa precum rezultă din hotărîrea, cu care toți Plenipotențiarii s'au unit în ultima ședință. Pentru ce d-l de Budberg ar refuză să adere la sistemul unei singure Adunări, cu facultatea de vot separat pentru Deputații Moldoveni?

D-l Plenipotențiar al Rusiei zice că n'ar putea să facă aceasta, fără să refere Guvernului său, Depeșa ce i-a fost adresată reclamând două Adunări.

D-l Plenipotențiar al Italiei, insistând asupra importanței ce există, ca Conferința să ia o hotărîre chiar astăzi; — *d-l Principe de Metternich* se asociază la această dorința și ar dori mult, ca să fie posibil a o satisface, unindu-se cu părerea exprimată de d-l Plenipotențiar al Franciei.

D-l Drouyn de Lhuys, după cererea câtorvâ dintre colegii săi, propune un proiect de declarațiune, a cărei redacțiune, după ce a dat loc la diverse observațiuni din partea membrilor Conferinței, e stabilită în termenii următori:

«Proiect de Declarațiune a Conferinței, pe care Consuli dela București vor fi însărcinați a o remite Guvernului provizoriu:

«Adunarea ce are să se întrunească la București este chemată a procede la Alegerea de Domn. Alegerea nu va putea căde decât asupra unui Pământean, după termenii Articolului XIII al Convențiunei dela 19 August 1858.

«Dacă Majoritatea Deputaților Moldoveni din Adunare ar cere, ei vor avea facultatea de a vota separat. In caz când Majoritatea Moldoveană s'ar pronunța contra Unirei, acest vot ar avea ca consecință separarea celor două Principate.

«Consuli sunt însărcinați a veghiu în comun acord la libera exprimare a voturilor, și vor semnală Conferinței orice atingere s'ar aduce liberei expresiuni.»

Conferința hotărăște ca această declarațiune să fie adresată în numele său colectiv diferiților Agenți la București.

S'a convenit, afară de aceasta, ca fiecare Plenipotențiar să supună Proiectul fără întârziere Guvernului său, și că Conferința se va întruni din nou, de îndată ce toți membrii săi vor primi Instrucțiunile Curților lor.

D-nii Plenipotențiarilor ai Austriei, Mării Britanii, Franței, Italiei, Prusiei și Turciei anunță că Guvernele lor au aderat la propunerea făcută în ședința dela 28 Martie, de a prelungi cu cinci ani durata Comisiunii Europene a Dunărei de jos. D-l Baron Budberg face aceeași declarațiune, adăugând că Guvernul său adoptă acest termen ca ultimul, care în nici un caz nu trebuie să fie depășit.

«In ceea ce privește propunerea făcută de Comitele Cowley de a întinde până la Brăila autoritate Comisiunii Europene, Plenipotențiarilor nu sunt încă în măsură a face cunoscută opiniunea Guvernelor lor, cărora ei au referat.

In 13/25 Aprilie D-na Baroneasa de Franque trimite Principelui Carol de Hohenzolern la Düsseldorf următoarea scrisoare :

«Noutățile nu sunt atât de favorabile, pe cât sperasem. Dacă aș fi putut porni așeară, aș fi adus cu înșămi telegrama închisă în această scrisoare care va sosi mâine dimineață, de nu chiar astăzi. — Se pare că Consiliul de Miniștri s'a ținut astăzi, căci telegrama a pornit din Paris la o oră, la care Consiliul de ordin e terminat. — Această telegramă nu răspunde decât la chestiunea pusă de mine, și anume — *dacă Impăratul ar încuviința un fapt împlinit, dacă l-ar susține în mod secret sau pe față și dacă ar da oarecari garanții, în caz când Principele Carol s'ar hotărî să primească îndată Suveranitatea, ce i se oferă, și să se ducă în mod secret în România, sau direct, sau pornind pe o corabie dintr'un port francez.* — Iată în puține cuvinte punctul la care se răspunde. In ce privește celelalte chestiuni, ele devin firește secundare, din momentul răspunsului de neprimire sau puțin favorabil făcut primului punct, baza tuturor celorlalte. *E probabil că mi se vor face în zilele acestea comunicări amănunțite prin scrisoare.* Indată ce o scrisoare va sosi, fără întârziere, precum sperez și cu informațiuni mai multe, voi comunica-o imediat, să nu vă îndoiiți un moment, sau venind singură la Düsseldorf sau prin scris, dacă ora ar fi prea înaintată ca astăzi. — Sunt foarte întristată de aceste împotriviri, cel puțin pentru *momentul actual*, căci situațiunile politice se schimbă iute, pe cât mi se pare. — In tot cazul sunt la ordinele Alteței Voastre în orice moment și în orice împrejurare.»

Telegrama d-nei Matilda Drouyn de Lhuys, adresată din Paris Baronesei de Franque la Ramersdorf:

«Lucrul e imposibil. Trebuie să vă abțineți a realiza planul, de care îmi

vorbești. Acesta este avizul marelui avocat, care a fost consultat și care nu ar putea primi apărarea acestei afaceri.»

In urma telegramei de mai sus, Baroneasa de Franque a primit următoarea scrisoare a d-nei Mathilda Drouyn de Lhuys:

«Precum v'am spus, Guvernul francez nu ar dori mai bine decât să vadă pe Principele Carol Suveran al Provinciilor-Unite; însă un articol formal al Tratatelor interzice Alegerea unui Principe Străin. Pentru a revoca acest articol, ar trebui consimțământul tuturilor semnatarilor. Mai toate se pronunță într'un sens contrar, și Turcia e bine hoțărîtă a nu da investitura.

«Planul pe care mi-l comunicați ar fi deci absolut o aventură, nedemnă de persoana în cestiune. Franția nu l-ar putea sprijini în nici un mod.»

In 13/25 Aprilie, Colonelul de Rauch adresează din Berlin scrisoarea următoare Principelui Carol-Anton de Hohenzollern:

«După o telegramă a Comitelui de Goltz, Conferința din Paris a hotărît cu cinci în contra trei voturi, că Adunarea ce se va întruni la București va păși la alegerea unui Domn Pământean. Româniilor se opun până acum. Ei persistă a fi pentru un Principe Străin și mănțin Alegerea în persoana Principelui Carol. Franția a declarat că nu va suferi măsuri coercitive din partea altor Puteri (Rusia și Poarta). Aceasta este situațiunea momentului.

«In această stare de lucruri încurcată, Comitele de Bismarck mănține opiniunea sa, comunicată Principelui Carol: a se duce imediat în România, a serie Impăratului Rusiei și a primi Coroana. Pe altă cale nu e nimic de făcut, căci Puterile fiind unite pentru un Principe indigen, Româniilor vor trebui să cedeze.

«La observarea mea în privirea consimțământului Regelui, Comitele mi-a zis că Regele nu poate da consimțământul său, dar în fața faptului implinit, el va consimți. Dacă Principele Carol va simți în sine destulă energie și deciziune, pentru a realiză lucrul pe această singură cale posibilă, aceasta se poate hotări firește numai de dânsul singur.

«Am adresat azi dimineață Majestății Sale întrebarea, dacă pot să pornesc din Berlin, și am căpătat ordinul să mai aștept. Deputatul român Bălăceanu a fost ieri seară la Președintele Consiliului, care i-a vorbit în sensul celor mai sus expuse, că Regele nu poate acum hotări singur și încuviința alegerea Principelui Carol, pentru a nu produce încurcături politice.

«Comitele Bismarck a încheiat zicând: — Acum la Paris și de acolo, cu consimțământul lui Napoleon, la București; și să scrie Impăratului Alexandru. Dacă Rusia e câștigată, cestiunea e câștigată. O acțiune fizică a unuia ori a altuia din Puterile Protecătoare nu e de temut.»

In 13/25 Aprilie, sosește la Düsseldorf Ofițerul Lenș cu următoarea scrisoare a d-lui Bălăceanu, adresată Principelui Carol :

«Monsiorenne! — Sosit la Berlin pentru a oferi Alteței Voastre omagiul profundului meu respect, O rog a-mi face cunoscut, dacă dorește să o aștept aci sau dacă trebuie să mă duc la Düsseldorf. Domnul Lenș, ofițer de stat-major, atașat la misiunea cu care sunt însărcinat, va avea onoarea a lua și a-mi transmite ordinele Alteței Voastre.»

In 14/26 Aprilie, Principele Carol-Anton de Hohenzollern trimite următoarea scrisoare Colonelului de Rauch :

«Am primit astăzi mult interesanta Domniei-tale scrisoare. Cu toată judecata foarte dreaptă și bine fundată a Comitelui de Bismarck, totuș mă voiu abține de a-i da pentru moment o urmare, pentrucă știrile ziaristice din Principatele Dunărene sunt de natură foarte alarmantă. Pe cât timp nu se știe cu certitudine că Plebiscitul nu e falsificat, întreprinderea rămâne o aventură și fără fundament. Cestiunea fiind încă deschisă în Conferință, în urma celor petrecute în ultima ședință, e în tot cazul mai înțelept și mai prudent a aștepta rezultatul unei nouă întruniri a Conferinței Puterilor. *Mai e absolut necesar a cunoaște dispozițiunile Impăratului Napoleon, înainte de a face un pas îndrăzneș.*»

In aceeaș zi de 15/27 Aprilie, Locotenența Domnească trimite Principelui Carol următoarea scrisoare :

«Românii chemați să aleagă pe Principele lor, vă oferă Coroana României! Până ce Plebiscitul va fi investit cu formele prescrise de Lege și proclamat, d-l Ioan Constantin Bălăceanu este însărcinat cu marea onoare de a aduce acest mare fapt la cunoștința Alteței Voastre și de a O saluta în numele nostru și în numele României.

«Chemat de Divina Prevedință și de Voturile unui Popor întreg a lua locul Vostru printre marii Principi înțelecitori de Dinastii Europene, geniul Vostru, Principe, Vă va da, fără îndocală, puterea de a învinge dificultățile diplomatice, ce pot să Vă încunjure în prezent. Mijlocul cel mai sigur de a învinge acele dificultăți, de a le înlătura, este a le preîntâmpina, a le pulea opune faptul împlinit, a lua cât mai curând posibil în stăpânire Tronul, pe care cu începere de azi nimenea nu Vi-l mai poate răpi. Numai ezitarea, dacă ea ar fi posibilă într'o inimă mare, ar putea da loc la dificultăți reale.

«Principe! Cinci milioane de Români Vă așteaptă cu brațele deschise, cu entuziasm. O lume întreagă salută de pe acum cu avânt pe Sueranul României!»

In 15/27 Aprilie, Locotenența Domnească trimite Principelui Carol-Anton de Hohenzollern următoarea scrisoare:

«D-l Ion C. Brătianu, trimis anume pe lângă Augustul Vostru fiu, Principele Carol I, Alesul națiunei române, este în acelaș timp însărcinat a fericită respectuos pe Alteța Voastră în numele nostru și în numele României. Alteța Voastră a jertfit Coroana Sa pentru realizarea marei Unități a glorioasei Sale patrii. Dumnezeu Vă răsplătește astăzi, punând prin mânilor poporului român, o altă Coroană pe capul fiului Vostru prea iubit.

«Principe! Lunga Voastră experiență și legitima Voastră influință, dobândită de Alteța Voastră pe lângă Maiestatea Sa Regele Prusiei, prin patriotismul Vostru exemplar, ne sunt chezași că Maiestatea Sa va binevoi să dea învoirea și aprobarea Sa pentru alegerea atât de fericită a poporului român.

«Alteța Voastră, care a știut să renunțe la o Coroană în favoarea unei mari idei, va ști să aprecieze importanța votului pronunțat de poporul român, care aspiră la realizarea unei idei nu mai puțin mărețe, aceea de a întemeia la gurile Dunărci un Stat, care să poată deveni de cea mai mare importanță pentru Europa și pentru Orient.

«Inaltele Voastre virtuți, iubirea Voastră pentru libertate și dreptate au dat tuturor Românilor convingerea, că Augustul Vostru fiu va ști să-i conducă pe calea prosperității și a măririi. Români așteaptă cu fericire ziua, când vor putea primi în mijlocul lor pe Principele Carol. Ar fi cea mai sigură cheazășie pentru un viitor fericit, dacă Augustul și adoratul lor Ales ar urcă treptele tronului, sprijinit de brațul Augustului și virtuosului Său părinte.»

In 15/27 Aprilie, Principele Carol-Anton de Hohenzollern și Principele Carol au o întrevedere cu d-l Ioan Bălăceanu la Ramersdorf, la Baroneasa de Franque.

D-l Bălăceanu dă socoteală despre întrevederea sa cu d-l de Bismarck, care ar fi declarat că nici Maiestatea Sa Regele, nici Guvernul Prusian n'ar putea împiedică pe Principele Carol a primi Coroană oferită. In ceace privește faptul împlinit, d-l de Bismarck ar înclină mai mult către această cale și n'ar ezită nici de cum a se pronunța pentru acest modus procedendi. Nici Regele n'ar putea să se opună unei serioase hotăriri în acest sens, cu condițiune ca Principele să se angajeze a renunța la situațiunea sa de rudenie.

Apoi d-l Bălăceanu anunță că Deputațiunea însărcinată a aduce rezultatul Plebiscitului va sosi în orice caz la Düsseldorf,

și că nu se va opri dinaintea a nici o considerațiune în executarea misiunii ce-i este dată de toată națiunea. *Un refuz ar fi pentru moment fără importanță, căci s'ar putea continua pur și simplu a guvernă în România sub numele de Carol I, și totdeodată s'ar vedea în sfârșit de ce mijloace de presiune ar dispune Puterile Garante. România nu va lăsa să fie sfărâmată.*

La aceste declarațiuni, Principele Carol-Anton și Principele Carol se arată amândoi foarte rezervați, căci, față de știrile senzaționale ale ziarelor din România, precum și față de recente încheieri ale Conferinței și de atitudinea îndoelnică a Impăratului Napoleon, li se părea indicat a aștepta, ca situațiunea să se lămurească.

Ziarul «Düsseldorfer Anzeiger» publică în 15/28 Aprilie următoarele:

«Știrea că Principele Carol de Hohenzollern a refuzat de a primi alegerea sa ca Principe al României e în tot cazul prematură, căci până în momentul de față nu s'a luat nici o hotărîre. Aceasta nu atărnă în nici un mod de Guvernul Prusian, care din capul locului nu a avut nimic a face cu această cestiune. Știrile cari arată Prusia ca foarte interesată și ca foarte activă în această cestiune, provin numai dintr'o temere nemotivată a Austriei, de a vedea pe Tronul Princiar al României un Hohenzollern. Interesele Statului Prusian stau foarte departe de faza cea mai nouă, în care se află astăzi Principatele Dunărene; iar interesele Casei Princiare nu se pot identifica întru toate cu ale Statului Prusian, și ele ar putea admite ca primirea alegerei să fie indicată. Lucrul esențial este, în ce grad de siguranță poate spera Principele Carol, că se va putea întări Domnia lui cea nouă.»

În 16/28 Aprilie, Principele Carol trimite la Paris următoarea scrisoare, adresată d-nei Hortensia Cornu:

«Afacerea Principatelor s'a complicat îndestul în ultimele zile. Am văzut ieri pe d-l Bălăceanu, Agentul politic al Principatelor-Unite, care vine de dreptul din Berlin, unde ați avut bunătatea a mi-l trimite și unde a fost primit de Comitele de Bismarck. Acesta i-a zis, că acum eu însumi am să hotăresc această cestiune, căci nici o Lege de Stat sau de Familie nu mă poate reține. D-l Bălăceanu vă va da cunoștință despre toată conversația sa cu Ministrul. Cunoașteți îndestul cestiunile noastre de familie, că Regele e Șeful nostru și că el judecă că e un ce aventuros pentru moment de a urmă consiliile Comitelui de Bismarck. D-l Bălăceanu vă va spune că Deputația trebuie să sosească cât de curând, pentru a-mi înmână rezultatul Plebiscitului, dar nu se dorește să treacă prin Berlin. Va trebui deci să o

primim noi aci. *Nu e de îndoit că Comitele de Bismarck, vorbind cum a vorbit, cunoșteă intențiunile Regelui; însă, precum Regele nu e singur a decide, ar fi foarte de dorit a ști, care va fi atitudinea Impăratului în fața unui fapt împlinit. Numai Domnia-ta poți să-mi dai o părere, care ne va ajuta a îndreptă hotărîrea noastră.»*

Ziarul «Mémorial Diplomatique» publică la Paris în 16/28 Aprilie, următoarea notă oficioasă:

«Pleibiscitul Român, care a chemat la tronul Principatelor-Unite pe Principele Carol de Hohenzollern, nu pare să fie urmat de primirea lui de către acela pe care l-a avut în vedere. Prin urmare, noua încercare a populațiilor Moldo-Valahe pentru a obține un Principe Străin poate fi considerată ca sterilă. Cu toate acestea, rezultatul va fi că se va constată încă odată tăria simțimântului românesc, de a mănține Unirea și de a închide gura acelor, cari nu se mulțumesc numai a vorbi în favoarea separatismului, demonstrat cu cheltueala răscoalei dela Iași.

«*Recunoaștem că Românii au tot dreptul de a cere Europei mai mult decât recunoașterea definitivă a Unirii lor, în urma crizelor politice, prin cari au străbătut. În ziua în care ei ar întâlni un Principe, dispus a primi tronul gospodarial în condițiunile ce-i sunt făcute prin Tractate, ei ar putea întreba Europa: întru ce alegerea unui Suveran Străin ar întrece dreptul ce li s'a recunoscut de Puterile Garante din 1864, de a modifica de aci înainte sau de a schimba Legile cari guvernează administrațiunea lor internă?*

«*Însă până acum cestiunea nu se pune astfel. Principele Străin reclamat de Principate nu e găsit; și cât timp lucrurile vor sta aci, se înțelege ușor, cum Articolul 13 al Convențiunei din 1858, care stipulează indigenatul pentru funcțiunile de Gospodar, stă în picioare întreg, în contra unei alte combinațiuni.*

«*Nu se ține destulă socoteală de pozițiunea Francei în această cestiune. Singură din toate Puterile, ea nu are nici un interes direct în ea. Aceasta explică, cum ea a putut recomanda în 1858 Unirea Română sub un Principe Străin și în acelaș timp a semna un Act de transacțiune.*

«*Ceeace a determinat atunci pe Francia, ca să facă acest sacrificiu al opiniunilor sale pentru a ajunge la o comună înțelegere, îi impune o rezervă cu totul deosebită în privirea eventualităților, cari ar altera caracterul Convențiunei din 1858.*

«*În principiu, Francia rămâne convinsă, ca și acum zece ani, că combinațiunea Principelui Străin este scumpă populațiilor Române; în realitate, ea e legată printr'un Act diplomatic, care înlătură această combinațiune. Tot ce poate face Franța, e de a recunoaște fără dificultate schimbările inte-*

rioare ce se vor întâmpla în România și de a respecta, acolo ca și aiurea, dorințele simțământului național, superioare în cugetarea sa tuturor Proto-coalelor și tuturor Firmanurilor. Dar se va înțelege, că inițiativa Franciei n'are de obiect decât faptele împlinite și nu faptele de împlinit! Ea nu poate în nici un mod impune ca regulă Puterilor purtarea sa, care persistă a da Convențiunei din 1858 o interpretare mai liberală».

Principele Carol solicită în 16/28 Aprilie prin scris un concediu suplentar dela Colonelul de Redern, Comandantul Regimentului Său.

In 16/29 Aprilie, Regele Wilhelm al Prusiei trimite Principelui Carol-Anton de Hohenzollern scrisoarea următoare prin Colonelul Rauch :

«Dela primirea scrisorii tale dela 18 ale acestei luni, afacerea română a intrat într'o nouă fază, în acest sens că Conferința s'a pronunțat. Hotărîrea sa trece cu tăcere alegerea fiului tău, considerând-o ca *neavenită*. Ea are cuprinderea următoare : — 1. Adunarea reprezentativă a Principatelor, care are să fie aleasă, trebuie să procedeze la alegerea unui Principe. — 2. Acest Principe trebuie să fie pământean. — 3. Dacă nu se poate ajunge la o înțelegere în privința mănșinerei Unirei, votarea se va face prin *itio in partibus*, și deciziunea majorității celor două fracțiuni deliberând separat (Moldovenii și Valahii) va hotărî de va fi Unire sau nu.

«Am trebuit să mă unesc cu această hotărîre a Conferinței, deși am făcut să încline discuțiunea pentru Principele Străin, fără a înclina pentru un Hohenzollern.

«*Prevăd de pe acuma, că Reprezintanții Principatelor nu vor primi această propunere a Conferinței, ci vor confirma mai curând Plebiscitul. Atunci Conferința va trebui să delibereze din nou, și mie mi se pare că n'ar putea atunci să se împotrivescă la dorința de două ori exprimată a Românilor. Atunci numai se va pune cestiunea confirmării alegerii fiului tău. Dacă el se decide să accepte, pe mine mă va privi atunci a deslegă cestiunea de a se ști, dacă, ca Șef al familiei, consimt sau nu la această alegere. Astfel mi se pare că este mersul evenimentelor ce trebuie să așteptăm.*

«*Deocamdată, d-l Bălăceanu a fost la Bismarck pentru a-l întreba, dacă eu aș primi o Deputațiune din București, cu misiunea de a mă ruga să aprob din parte-mi alegerea fiului tău. Am însărcinat pe ministru a răspunde că Prusia făcând parte din Conferință, eu nu pot face un demers izolat și că prin urmare nu pot primi o asemenea Deputațiune. Atunci Bălăceanu, înțelegând acest scrupul, a declarat numai decât că Deputațiunea în acest caz nu va veni. Dacă se va duce la Düsseldorf, nu știu ; de va fi*

așă, tu firește vei avea de luat o atitudine rezervată, ca și până acum, și în conformitate cu cele spuse mai sus.

«Observațiunile tale reînnoite în cestiunea motivelor exprimate de d-l Brătianu, motive pentru cari se reclamă un Principe Străin, sunt de sigur întemeiate, dar pentru un moment ele își găsesse concluziunea în desbaterele ce au avut loc la Paris. Nu cred într'un mod absolut, că Principii numiți de tine s'ar hotări să primească acest tron, pentrucă, ori cum, ar fi foarte penibil pentru un Principe creștin, și mai ales pentru un Principe german, de a fi supusul unui Suzeran. Mai e de observat, că la numiții principii *nu* intră la mijloc pozițiunea unei mari Puteri Europene, care e înrudită cu candidatul și care nu vrea să fie amestecată în conflictele orientale; tocmai de aceea *Capul de familie* al acelor principii poate da mai ușor consimțământul său.

«In ceea ce privește Rusia, ea este și acum, precum știi, adversarul cel mai hotărît al Unirei și al Principelui Străin. Dacă ea ar părăsi această atitudine, numai atunci s'ar putea gândi cineva la alte combinațiuni; până atunci este cu totul imposibil a face ceva.

«La observațiunea mea, că existența fiului tău ar fi continuu extrem de precară, tu opui exemplul Greciei și al Mexicului, la care ne-am putea aștepta eventual, și crezi că ar trebui în acest caz să ne supunem la astfel de lovituri ale destinului, cum a făcut Bavaria. Aceasta e cu desăvârșire drept; dar oare aceste nenorociri contribuiesc la gloria, la strălucirea și demnitatea Statului, căruia aparține un asemenea fugit? Oare o familie domnitoare, din care un membru al ei a fost îndepărtat dela tron și pentru scăparea căruia nu s'a putut face nimic, nu-și simte în inimă o rană sângerândă?

«Iată atâtea considerațiuni, cari mă fac neîncetat să mă gândesc cu neplăcere la riziurile de a ști pe un Hohenzollern într'o situațiune precară.

«In sfârșit, trebuie să așteptăm ce primire vor găsi la București propunerile Conferinței.»

«In aceste împrejurări, am acordat numai decât fiului tău un concediu de șase săptămâni și vă recomand încă odală cea mai mare prudență, dacă Deputațiunea — de altfel n'am nimic de obiectat ca s'o primiți — vine la Düsseldorf.»

In 18/30 Aprilie, d-na Hortensia Cornu trimite din Versailles, prin d-l Ubicini, două scrisori la Düsseldorf, la adresa Principelui Carol-Anton de Hohenzollern.

Prima scrisoare :

«Mulțumesc pentru scrisoare, cu toate că ea este cam scurtă și nu-mi spune care e deciziunea ce ați luat Domnia-Vastră și fiul Vostru.

«Scrisoarea lui Carol a fost mai explicită. Cel puțin am putut vedea că primirea tronului României e subordonată bunăvoinței Conferinței sau a cutărui membru al acesteia. Dă-mi voie, dacă lucrul stă astfel, să Vă spun că aceasta ar face un rău efect asupra opiniunii publice de aici și cred și din toată Europa. *Un popor întreg numește pe fiul Vostru, adecă pe un alt Voi înșivă, și ați refuză pentru o deferență de Curte? Cunoașteți cât interes am pentru tot ce privește pe Domnia-Voastră și pe familia Voastră, și știți cât de scumpă îmi este prosperitatea Voastră. Credeți-mă dar, primiți Plebiscitul care numește pe fiul Vostru, fără să Vă preocupați de Conferință. Tillul de Principe al României să rămână al Casei Voastre. Chiar dacă forța superioară l-ar împiedică să iea posesiune de acest Principat, tot el va rămâne voința a cinci milioane de oameni, și mai curând sau mai târziu această alegere va triumfa. Știu din vești dela Berlin, că Regele e favorabil acestui proiect. Dovadă este că Vă lasă liber în acțiunea Voastră. Și cum ar putea să nu fie favorabil? Prin Voi Prusia își va întinde influința, și i se va fi dat un ajutor moral în contra Austriei.*

«Încă odată, primiți pentru numele Vostru în istorie. Nu dați spectacolul de a da înapoi dinaintea considerațiilor, cari nu sunt decât mizerii, în comparație cu acest mare fapt: că o națiune chiamă sângele Vostru ca să guverneze, ca să fundeze la extremitatea Europei o monarhie; căci Suzeranitatea nominală a Porții va dispărea în puțini ani, iar Hohenzollernii vor dura, cât timp ei se vor inspira de înțeleptul Vostru liberalism, de simplitatea și onorabilitatea vieții Voastre, șeful lor. Nu știu dacă d-l Brătianu V'a văzut și V'a descris cum s'au petrecut lucrurile. Reputația Voastră și a fiilor Voștri, iertați-mi cuvântul, a pătruns până în România. Intr'o notă dată Impăratului se cerea un membru din familia Hohenzollern. Ei Vă doriau pe Voi, cari ați guvernat ca Principe și ca Ministru. Au înțeles însă că nu veți primi pentru Voi, că de vreme ce ați fost Suveran, nu puteți primi o suzeranitate, chiar trecătoare.

«Nu eră cu puțință de a avea pe fiul Vostru mai mare, căsătorit cu o Princesă prea credincioasă, cum se intitulează principii portugezi, căci nu ar fi putut plăti tribut necredincioșilor. Fiul Vostru Carol eră dar în situațiune de a primi, ca cel mai tânăr, nefiind căsătorit, și fără altă alianță ori angajament decât cu Voi și cu țara sa. Prin urmare el a fost ales. Vi s'au spus toate acestea? Și acum, când o întreagă nație Vă chiamă în persoana fiului Vostru, cum ați putea răspunde prin un refuz? E imposibil. Încă odată: nu puteți da înapoi. Lăsați pe Carol să primească și lăsați-l astfel să săvârșească faptul împlinit. Acesta este un element victorios, care știe să triumfe singur, și chiar de s'ar întâmplă să nu triumfe, ceea ce nu e posibil, veți avea pentru Voi adeziunea Europei. Aceasta ar vedea

semnul unei inimi mari din partea unui Principe, care primește pentru fiul său Apelul unei națiuni, care vrea să-i încredințeze destinele sale. *Un ziar francez — „Le Mémorial Diplomatique“ — zicea ieri, vorbind despre România — «Francia primește și proteje faptul implinit—». Acest articol a fost inspirat de ministrul de aci.*

«Primiți dar, Principe, și nu consultați decât pe Voi, pe fiul Vostru și interesele țării Voastre. Nu cereți aprobarea membrilor Conferinței, legați între dânsii prin legea majorității: *ei trebuie să se abfie.*

«*Aveți să consultați numai conștiința Voastră, inima Voastră. Lasă să vie ce va veni, iată deviza cea bună. Primiți! Datoriți aceasta unei națiuni, care a pus în Voi speranța sa. Lăsați să iasă din Conferință ce se va putea.»*

A doua scrisoare:

«Sfârșisem scrisoarea alăturată, când unul din amicii mei îmi anunță că se duce la Colonia pentru câteva zile. Ii dau scrisoarea. E mai sigur. El Vă va înmâna-o. Dorese foarte mult să-l vedeți și-mi ieau permisiunea a Vi-l prezintă.

«*Domnul Ubicini e Francez, cu toate că poartă un nume italianesc. El a scris mai multe cărți însemnate asupra cestiunilor orientale. Cunoaște foarte bine România. A călătorit de trei ori în această țară. Casa lui a fost aci totdeauna deschisă tuturor exilaților ai tuturor partidelor române. El Vă va vorbi despre ce este bun și despre ce este rău în această țară și în această situațiune. Credeți ce Vă spun eu: nimeni nu cunoaște mai bine Principatele decât el. Inteligența sa răspunde de dreptele sale observațiuni și de dreapta sa judecată. Voi și Principele Carol veți fi mulțumiți de dânsul. Binevoiți a-l prezintă Principesei, ca să-mi aducă știri proaspete și de visu.»*

In 20 Aprilie (21 Maiu), A. Ubicini adresează din Düsseldorf următoarea scrisoare Principelui Carol:

«Precum am avut oncarea a spune Alteței Voastre ieri, mă pornesc în astă dimineață la Colonia, de unde mă voiu reînturna aci pentru a primi ultimele instrucțiuni dela Alteța Sa Regală, precum și răspunsurile la scrisorile ce am adus. Dorese mult ca hotărârea ce veți lua în această împrejurare solemnă, în unire cu Augustul Vostru părinte, să fie conformă cu dorințele ce d-na Cornu mi-a exprimat atât de des pentru mărirea și prosperitatea Casei Voastre, precum și cu așteptarea legitimă a acestui popor de cinci milioane de suflete, care Vă ales și care Vă așteaptă ca pe un al doilea Mesia. Nu se poate ascunde că criza a ajuns la terminul ei

extrem și că e de o necesitate absolută, ca ea să se deslege în puține zile, ori spre bine, ori spre rău. Măsura dilatorie, adoptată de Conferință, nu e de bun augur. Ea este una din măsurile ordinare ale diplomației, care crede că a ieșit din încurcătură câștigând timp. A câștiga timp adesea devine a-l pierde. Se dă astfel puțința influințelor externe, ostile combinațiunii Principelui Străin, de a agită și de a neliniști țara, — partidelor cari dezarmase, de a-și strânge forțele, — tendințelor separatiste, cari în Moldova au ieșit la lumina zilei, să se accentueze tot mai tare și să realizeze schisma, care ar fi ruina tuturor speranțelor noastre. *Fără Unire Principele Străin e imposibil, precum și fără Principe Străin Unirea nu poate fi mănșinulă. Amândouă propunerile sunt solidare.* A le desface precum vrea Conferința, și a le prezintă izolate primirei națiunii, aceasta este a provoca răul. Poate că aceasta este și scopul.

«Alteța Sa Regală a binevoit a-mi zice ieri, că a autorizat pe d-l Brătianu a anunța la București primirea eventuală. Oricât de importantă este această declarațiune, ar putea ea să înlătore toate pericolele situațiunii? Să admitem că ea va reuși a mănșine liniștea în țară, întreținând speranța în fundul inimei națiunii. Situațiunea îmbunătățită în lăuntru se complică în afară. Primirea Voastră, chiar condițională, fiind cunoscută, nu mai este un principiu, ci persoana Voastră însuș e pusă în discuțiune. Atunci nu va mai fi vorba în sânul Conferinței de Principe Străin, ci de Principele de Hohenzollern, și cestiunea pusă astfel va deveni mai delicată și mai grea de rezolvat.

«Ar mai fi, mi se pare, un alt inconvenient de a aștepta ca Conferința să-și formuleze un nou program; și anume, că acest program odată cunoscut face încă mai greu de executat hotărîrea discutată și care în adevăr e vrednică de Voi, și anume aceea de a lua imediat în stăpânire tronul, la care ați fost chemat; căci pe când acum nu ați face decât a prejudeca deciziunea Conferinței, atunci aveți o acțiune direct contrarie. Prin aceasta pasul făcut ar fi mai delicat. Cu atât mai mult revin la idea pusă înainte, cu cât ea nu este numai a mea, nici numai a persoanei cunoscute, atât de devotată intereselor Voastre și totodată în cea mai bună pozițiune a judecă în mod sănătos lucrurile. Am auzit expunându-se aceeaș idee de oameni foarte competenți, foarte în curent cu afacerile și cari prin caracterul și pozițiunea lor nu sunt aplicați spre fapte romantice. *Președintele Senatului Serbiei*, care în momentele de față e la Paris, și cu care am vorbit de aceste afaceri, ce îl interesează foarte viu, îmi zise, mai acum vreo opt zile, după ce a vorbit cu toți membrii Conferinței: — Majoritatea e ostilă Principelui Străin și această majoritate nu se va schimba, afară de evenimente neprevăzute. Insuș d-l Drouyn de Lhuys nu e pentru principiul pe

care e însărcinat să-l apere. Conferința va pierde tot. Numai Principele poate salva totul. În locul lui, eu n'aș ezita. M'aș porni imediat. Aș merge să mă pun în fruntea poporului meu, zicându-i — M'ați chemat. Iată-mă-s! Europa în primul moment va fi cuprinsă de mirare, dar în urmă toți vor aplauda, și diplomația va fi silită să recunoască faptul împlinit. Singur mi-ați vorbit de o scrisoare a d-lui de Breda, în care idea era exprimată sub o altă formă.

«Acest asentiment aproape universal nu e el ca o manifestare a vederilor secrete ale Provedinței și a hotărârilor luate de ea pentru Voi?»

«Alteța Sa Regală și voi înșivă ați făcut ieri oarecari obiecțiuni bazate pe considerațiuni de pozițiune și de familie. Nu mă pot decât înclina dinaintea lor și nu-mi rămâne decât a Vă ruga să scuzați că am îndrăznit să Vă vorbesc cu francheță, în măsura largă de tot, pe care ați binevoit a mi-o acorda.»

În 21 Aprilie (3 Maiu), d-l A. Ubcini trimite Principelui Carol următoarea scrisoare din Paris:

«De abia sosit acasă și în momentul de a mă duce la Versailles, primesc vizita Agentului României, care mi-a comunicat o conversație foarte interesantă ce a avut azi dimineață cu d-l Drouyn de Lhuys. Autorizat de d-l Bălăceanu a nu țineă secretul asupra acestei comunicări, cred de a mea datorie a Vă trimite o relațiune despre dânsa.

«D-l Bălăceanu a găsit pe Ministru foarte iritat în urma votului Plebiscitului, și i-a vorbit foarte de sus și cu un fel de emfază de Convențiunea din 1858 și de faimosul Articol 23 (acela care zice că Gospodarul va fi Moldovean ori Muntean), de respectul datorit tractatelor, de angajamentele cari leagă Puterile, și în fine de rezoluțiunea luată în ședința de ieri de Conferință, de a publică un fel de declarațiune amenințătoare.

— «Vezi dar bine, a adaos Ministru, că idea de a alege un Principe Străin este o himeră; ați face mai bine să renunțați.

— «Și pentru ce, vă rog, domnule Ministru?»

— «Pentru că Conferința refuză a Vă da consimțământul.

— «Atunci noi ne vom găsi în penibila necesitate de a nu ne ocupă de acest consimțământ.

— «A! foarte bine, domnul meu, și vă închipuiți că Principele pe care l-ați ales va primi?»

— «Domnule Ministru! Nu avem nici un motiv să credem că el va refuză; dar va primi ori va refuză, țara nu va consimți niciodată nici la numirea, nici la alegerea unui Principe Pământean, oricare ar fi acesta și sub orice titlu ar fi. Mi-ar fi permis a adresă Excelenței Voastre o întrebare în această privire?»

— «Care, domnul meu?»

— «Acea, dacă e adevărat, că ați autorizat pe d-nii Știrbei și Bibescu a scrie și a zice (Guvernul Român are în mâni numeroase Acte, cari dovedesc aceasta), că ei sunt candidații pe față ai Guvernului Impăratului, și că agenții de sub ordinele voastre au primit instrucțiuni de a-i susține în țară.

«La această interpelare directă, Ministrul nu a putut disimula o ușoară turburare.

«După ce s'a recules: — «Nu, domnule, Guvernul Impăratului n'a autorizat pe nimeni a răspândi asemenea șvonuri, și de altfel nu are nici un candidat pe față ori ascuns.

— «Foarte bine, domnule Ministru, voi comunica acest răspuns Guvernului meu și vă mulțumesc că mi l-ați dat. Peste două zile el va fi inserat în «Monitorul Român». Fiindcă Excelența Voastră este atât de binevoitoare, mă voi încumeta să fac o altă cestiune, și această cestiune o fac în numele Guvernului meu. Vorbiți de o notificare oficială, lovind alegerea Principelui Străin cu un vot suspensiv: Aveți un mijloc de a face ca acest vot să fie respectat?

— «Nici unul».

— «Veți interveni cu mâna armată?

— «Nu noi, nici altcineva».

— «Atunci, domnule Ministru, îmi pare rău de această hotărâre. Ați ars ultimul vostru cartuș. De acum înainte suntem noi stăpâni pe câmpul de bătălie.

— «Ministrul, care nu era obicinuit cu un asemenea limbajiu dela fostul Agent al Principatelor, a rămas interzis și-si pierduse cumpătul. În fine el se puse pe un scaun, făcând o mie de complemente, o mie de protestări de bunăvoință personală, vorbi mult de interesul Impăratului pentru România, și convorbirea se sfârși, cel puțin din partea sa, pe un ton foarte cordial.

«Vă arăt faptele astfel, precum mi-au fost spuse. Voi veți putea trage morala ce ele conțin. Pentru mine, văd confirmarea ideii, ce am avut totdeauna, și anume că Românii sunt stăpânii situațiunei; dar Românii și Voi sunteți astăzi una.»

In 21 Aprilie (3 Maiu), Ion Ghica telegrafiază din București lui Bălăceanu la Paris :

«Refuzul lui Carol de Hohenzollern ar fi o catastrofă. Nu poate fi vorba de Principe Pământean. Consecința ar fi separațiunea. Evitați prin toate mijloacele un refuz absolut. Goleșcu nu poate face nimic pentru o înțelegere cu Poarta, fără o presiune din Paris asupra lui Aali Pașa.»

In aceeaș zi, Ion Brătianu telegrafiază din Düsseldorf Locotenentei Domnești din București :

«Să nu aveți nici o teamă. Lucrați deci fără ezitare. Ordine, energie, stăruință pentru a susține pe Alesul nostru. Nu lăsați să fiți intimidați nici de amenințări, nici de intimidări. Sunteți expresiunea națiunii. Fiți executorii energici ai voinței ei.»

In 22 Aprilie (4 Maiu), se înmânează Nota Colectivă a Agenților Consulari ai Puterilor Garante la București, adresată lui Ion Ghica, Președintelui Consiliului și Ministrul Afacerilor străine, pentru a-i comunica Declarațiunea Conferinței din Paris dela 2 Maiu :

«Conferința, instruită despre evenimentele ce s'au petrecut în Principate, a socotit necesar a face Declarațiunea anexată, declarațiune ce sunt însărcinat a o remite în copie Guvernului provizoriu din București.

«Dorința Conferinței este a lăsa Principatelor-Unite întreaga libertate de acțiune, potrivit cu îndatoririle internaționale ce ea este chemată a face să se respecte.

«Conferința crede că Guvernul provizoriu și populațiunile vor înțelege intențiunile sale binevoitoare în privința lor și că Adunarea își va conforma actele în sensul declarațiunei.

«Pe lângă aceasta sunt însărcinat a invita Guvernul provizoriu să publice în ziarul oficial textul Documentului anexat.

«In consecință am onoarea de a mă înștiința despre publicarea lui în Monitor.»

In 22 Aprilie (4 Maiu), Principele Carol-Anton de Hohenzollern trimite următoarea telegramă Regelui Wilhelm al Prusiei :

«Cu voia Maiestății Voastre voiui fi în Berlin mâne dimineață.»

In aceeaș zi, Principele Carol-Anton de Hohenzollern telegrafiază Comitelui de Bismarck :

«In urma încuviințării Maiestății Sale sosesc mâne dimineață la Berlin. Aș fi recunoscător Escelenței Voastre, dacă mi-ați da de știre la Palat, la ce oră aș putea să vă vizitez Sâmbătă.»

Punctele menite a fi comunicate Regelui Prusiei și Ministrilor de Bismarck și de Schleinitz de către Principele Carol-Anton de Hohenzollern, relativ la forma sub care Regele ar putea considera ca acceptabilă primirea Tronului Românesc :

1. Maiestatea Sa, ca Mare Putere și ca Garant al Tractatului de Paris din 30 Martie 1856, refuză a da consimțământul său Alegerei Principelui Carol ca Principe al României, alegere făcută de Principatele-Unite Dunărene.

2. Maiestatea Sa, în calitate de Șef Suprem al Casei Regale și Princiare de Hohenzollern, se abține a da consimțământul său expres pentru această alegere, însă — *considerând* că prin primirea acestei alegeri Principele Carol nu mai aparține Casei de Hohenzollern,

— *considerând* mai departe, că prin această alegere Principele Carol a primit în mod tacit și necontestat naționalitatea românească,

— *considerând* în fine, că unanimitatea alegerii și stăruința ce se pune în ea pot fi motive de a nu împiedică pentru acest Principe crearea unei existențe cu totul nouă și independentă,

— *se acordă Principelui Carol liberul arbitru al acțiunii sale*, declarându-se întru nimic răspunzător de orice urmări s'ar putea ivi.

3. Maiestatea Sa acordă, pur și simplu, Principelui Carol demisiunea din Armata Regală, în urma respectuoasei sale cereri.

4. Maiestatea Sa admite ca Principele Carol să iasă din legămintele familiei de Hohenzollern, pe baza unei renunțări formale din partea sa, prin care drepturile sale de moștenire fideicomisare trec asupra Principelui Anton, ca urmaș după vârstă.

5. Maiestatea Sa lasă în sarcina Șefului Casei Princiare a liniei Hohenzollern-Sigmaringen facerea acestor renunțări și acte ulterioare, având Capul acestei linii a declara că nu este nici o cauză binecuvântată a se opune dorinței Principelui Carol de a primi Alegerea la Tronul Român, această renunțare fiind îndreptată numai și numai asupra ieșirii sale din legămintele de familie și din drepturile sale, aceasta cu atât mai mult cu cât Principele Carol de trei ani de zile a atins majoritatea în privirea vârstei.

6. Maiestatea Sa încuviințează ca, în caz când Principele Carol, din împrejurări politice sau din propria sa hotărîre, ar fi silit sau ar voi să se demită din Guvernul României, atunci să se considere articolele 4 și 5 ale acestor condițiuni ca anulate, reintrând pe deplin în drepturile sale de naștere.»

În 23 Aprilie (5 Maiu), Principele George Știrbei, unul din Membrii Delegațiunii însărcinate a remite Principelui Carol Plebiscitul Alegerei sale, sosește la Düsseldorf, și neaflând acolo pe Principele Carol Anton de Hohenzollern, dus la Berlin, Consilierul de Werner îl primește. Principele Carol nu poate să-l primească, pentrucă dânsul face parte din Deputațiunea românească.

In 23 Aprilie (5 Maiu) au loc la Berlin intrevederile Principelui Carol-Anton de Hohenzollern.

Ministrul de Schleinitz declară că și el este de opiniunea unui fapt accompli și sperează din punctul său de vedere, că nu se va ivi nici o împiedicare.

Comitele de Bismarck rămâne hotărît la opiniunile emise mai înainte și sfătuește ca faptul împlinit să fie realizat cât de curând. In cât privește punctele propuse, el e absolut de părerea de a nu le prezintă Regelui, pentrucă se fac din capul locului multe condițiuni. Toate se reduc a căpătâ dela Rege un asentiment verbal și tacit.

Conversațiunea Principelui Carol-Anton de Hohenzollern cu Regele are loc între Charlottenburg și Berlin. Regele va închide ochii asupra unui fapt accompli. Principele Carol să trimită demisiunea Sa din armată dela ultima stațiune de fruntarie.

Principele Carol-Anton de Hohenzollern scrie Principelui Carol, că Regele e foarte bine dispus, că trebuie ținut secretul cel mai mare și că să cheme prin telegramă dela Paris la Düsseldorf pe Brătianu și pe Bălăceanu, pentru a se sfătui cu dânșii asupra dispozițiunilor ulterioare.

Telegrama Principelui Carol adresată la Paris lui Brătianu:

«Dacă poți, vino aci numai cu Bălăceanu, însă fără Deputațiune. Por-nesc chiar astă seară.»

In 24 Aprilie (6 Maiu), Regele Prusiei trimite Principelui Carol-Anton de Hohenzollern un bilet, primit la gara din Potsdam, in momentul plecării Principelui la Düsseldorf:

«Conferința anulând alegerea fiului tău, orice pas înainte pare a nu putea fi consiliat, până nu se va cunoaște, ce efect a făcut acolo anularea. In tot cazul reîntoarcerea ta aici nu trebuie să coincideze cu ceilalți.»

In 24 Aprilie (6 Maiu), d-l A. Ubicini trimite Principelui Carol următoarea scrisoare:

«Am remis chiar în mâinile d-nei Cornu scrisoarea Alleței Sale Re-gale, însoțind-o de comentariile ce eram autorizat să adaug. Afecțiunea ce ea are pentru Alteța Voastră, dorința ce are de a Vă vedea luând o pozi-țiune, care Vă poate conduce la destinele cele mai înalte, o fac foarte îm-pacientă de a cunoaște rezultatul Colonelului la Berlin. Românii sunt foarte îngrijiți de soarta lor. Pentru dânșii e vorba de a fi ori de a nu fi. Am vă-zut ieri pe d-l Brătianu, care sosiă dela Düsseldorf. Conversațiunea lui nu mi-a adus nimic nou, ce nu știam. Azi dimineață am avut vizita d-lui Bălăceanu și a celor doi delegați români, d-nii Boerescu și Steege. Colegul

lor Costaforu a sosit ieri cu Plebiscitul, Epureanu e așteptat astăzi. Se zice că d-l Știrbei e la Düsseldorf.

«Alegerile în România sunt toate în favoarea cauzei naționale, d-l Bălăceanu a fost ales în două colegii, în Valahia și în Moldova.

«D-na Cornu mă însărcinează să Vă aduc la cunoștință următorul fapt mic: *Acum trei zile, D-na Cornu se află într'un salon ministerial (nu este acela al d-lui Drouyn de Lhuys). Se agită tocmai cesiunea primirei Voastre, Ministrul, care veniă dela Consiliu, se apleacă la urechea d-nei Cornu și-i zice foarte încet: — Dar să pornească odată!*

«Aud că o înțelegere cu Poarta nu ar fi tocmai grea. D-l Drouyn de Lhuys însuș a spus Ministrului român, că a trimis Ambasadorului nostru la Constantinopole instrucțiuni în acest sens.»

In 25 Aprilie (17 Maiu), Marele Vizir al Sublimei Porți, Fuad Pașa trimite următoarea scrisoarea Membrilor Guvernului provizoriu al Principatelor Unite:

«Știți că Sublima Poartă, Suzerană a Moldo-Valahiei, a manifestat în totdeauna via sa îngrijire pentru bună starea lor.

«Numeroasele concesiuni, dinaintea cărora ea nu s'a dat îndărăt, de îndată ce a putut să le creadă proprii a fi spre folosul real al țării, mărturisesc statornicia sa bunăvoință. Dispozițiunile sale sunt astăzi aceleași, și în numele lor Guvernul Imperial se adresează patriotismului luminat al Moldo-Valahilor în general și al D-voastre în particular, în momentul când Puterile întrunite în Conferință la Paris vin să deschidă Principatelor calea, pe care ele pot să reintre în ordine și legalitate.

«Punctele la cari s'a oprit Conferința sunt următoarele:

«1. Adunarea care se va întruni la București este chemată a proceda la alegerea gospodarală și nu poate fi aleasă decât persoana unui pământean, după terminii Articolului 13 al Convențiunei dela 19 August 1858;

«2. Dacă majoritatea Deputaților Moldoveni din Adunare cere, acești Deputați vor avea facultatea de a vota separat; în cazul când majoritatea Moldovenească se va pronunța în contra Unirei, acest vot va implica Separațiunea.

«Aceste puncte, conforme în bazele lor cu principiile puse din capul locului de către Sublima Poartă și stabilite prin bună înțelegere între ea și Inaltele Puteri semnatare ale Convențiunei dela 19 August 1858, au primit adeziunea completă a Majestății Sale Imperiale; și am ordin, Domnilor, de a vă exprima oficial, că Guvernul Imperial așteaptă și speră, că nu veți lipsi a dovedi cât de mult meritați încrederea, cu care v'a onorat Curtea Suzerană și Puterile Garante, lăsând în grija D-voastre executarea conștiințioasă și leală a hotărârii de care e vorba.

«Cred că trebuie să adaog, Domnilor, că orice încercare de a mai face alegerea unui Principe Străin și de a face să izbutească astfel o combinațiune pe care Guvernele Garante, ca și Sublima Poartă, au respins-o hotărît și unanim, n'ar ajunge la altceva decât să compromită țara D-voastre.

«Sublima Poartă ține să declare, în acelaș timp, că e ferm hotărîtă, în calitatea sa de Putere Suzerană, a face să se respecte zisa hotărîre a Conferinței, care e totodată și a sa, și a nu se depărta în nici un caz de stipulațiunile internaționale, cari precizează condițiunile necesare pentru a putea deveni Gospodar al Principatelor. Dealtmintrelea, o soluțiune, care ar avea de bază numirea unui Principe străin, n'ar putea aduce nici un folos țarei; din contră, primul rezultat al ei ar fi de a face să piardă imensa binefacere a garanției Tractatelor, de care se bucură actualmente.

«In consecință, Guvernul Imperial nu se îndoeste, Domnilor, că împreună cu concetățenii D-voastre luminați și înțelepți, nu veți vedeà în această declarațiune decât via noastră dorință de a feri Principatele de complicațiunile, pe cari nelipsit le-ar pricinui un dispreț arătat solitudinii binevoitoare a Curții Suzerane și a Puterilor Garante.

«Terminând, Vă conjur a nu pierde un timp prețios, pe care țara are dreptul de a dori să-l vadă consacrat îngrijirii de a ușura suferințele, la cari au expus-o de prea mult timp pasiunile politice.»

In 25 Aprilie (7 Maiu) are loc întrevederea Principilor Carol-Anton de Hohenzollern și Carol cu Bălăceanu și Brătianu, veniți dela Paris.

Principii le comunică, spre marea lor bucurie, ultimele știri dela Berlin și deciziunea unui fapt aaccompli.

Principele Carol le anunță că e decis a plecà fără întârziere în România pentru a luà frânele guvernului. Se preitinde dela Delegați secretul cel mai absolut în interesul afacerii.

Itinerariul, discutat provizoriu, va fi hotărît a doua zi.

In 26 Aprilie (8 Maiu) dimineța, Principele Carol-Anton de Hohenzollern are o întrevedere cu Bălăceanu, cu Brătianu și cu Consilierul de Werner. Călătoria prin Austria pare riscată, așteptându-se dintr'un moment într'altul Declarațiunea de războiu dintre Austria și Prusia, și Principele Carol putând să fie arestat ca Ofițer prusian și reținut. Drumul maritim prin Marsilia și Genova prezintă dificultăți analoge, Principele expunându-se a fi arestat la Constantinopole. Călătoria prin Rusia încă este puțin recomandabilă.

Principele Carol se decide în fine pentru itinerarul prin Viena și Baziaș, ca fiind cel mai scurt. S'a stabilit atunci că: — Bălăceanu se va întoarce la Paris și va trimite la München pasapoarte românești prin Locotenentul Lenș, — 2) Principele Carol va plecă singur cu Consilierul de Werner, iar d-l Mayenfisch va urmă după 24 de oare. După alte 24 de oare, Locotenentul Lenș va plecă dela München cu tot bagajul, și va întâlni pe Principe la Turnu-Severin. Brătianu se va întoarce în Paris.

In 27 Aprilie (9 Maiu) sosește dela Turnu-Severin o telegramă, felicitând pe Principele Carol de apropiata Sa sosire.

Imediat se telegrafiază la Paris lui Bălăceanu și lui Brătianu :

«Călătoria amănată și compromisă, pentrucă o telegramă din Turnu-Severin, primită în acest moment, dovedește că sosirea este cunoscută. Trimiteți pe Lenș cu explicațiune.»

In urma indiscrețiunii ce s'a comis, călătoria este din nou discutată în privirea itinerarului.

Comandantul Principelui, Colonelul de Redern, roagă prin scrisoare pe Principele Carol a se întoarce îndată la Berlin, Austria amenințând a intra în Saxonia, ceea ce ar fi considerat ca un *casus belli*.

Mai sosesc 14 telegrame din România, din Moldova și Țara-Românească, exprimând bucuria lor pentru apropiata sosire a Principelui. Toată Europa are acum cunoștința de primirea definitivă a alegerii.

In 28 Aprilie (10 Maiu) sosește dela Paris la Düsseldorf Locotenentul Lenș cu următoarea scrisoare a lui Ioan Bălăceanu către Principele Carol :

«Telegrama prin care Alteța Voastră mă informează că plecarea Sa este amănată și compromisă m'a sdrobit. Nu pot să-mi explic faptul ce s'a produs decât printr'o indiscrețiune, în care eu sunt sigur că n'am nici o parte și nu țin de mine a-i căută autorul.

«Cu toate acestea, aș crede că lipsesc dela datoriile mele, dacă aș ascunde Alteței Voastre, că scăparea Principatelor atârnă de grabnica Sa plecare și de sosirea Sa în mijlocul poporului său. Itinerariul la care S'a oprit ieri Alteța Voastră nu mai e cu puțință; dar prin chiar faptul că el poate fi cunoscut, drumul pe mare devine mai sigur. Din moment ce Alteța Voastră este așteptată la Turnu-Severin, ea nu trebuie să ezite a merge să debarce la Brăila.

«Am onoarea a adresă Alteței Voastre două pasapoarte, și termin această scrisoare, cum am început-o, rugând pe Alteța Voastră să plece cu o oră mai curând. Dumnezeu știe ce ne păstrează ziua de mâne!

«*Cel mai bun itinerar ar fi: Elveția, Genova (punct de ambarcare), Messina, Constantinopole, Brăila.* Această călătorie și această sosire neașteptată vor da poporului român o idee adevărată despre caracterul Alteței Voastre.»

Ion Brătianu însoțește această scrisoare cu următoarea telegramă dela Ion Ghica:

«*Deputații Moldoveni vor veni toți: vor vota ca un singur om. Publicarea Declarațiunii Conferinței nu va produce nici o dezordine; ea nu va schimbă hotărîrea noastră. Dacă Principele Carol vine, entuziasmul și devotamentul poporului vor fi fără margini, va da bani și oameni pentru apărarea țării.*»

Principele Carol, întărit în hotărîrea Sa prin această telegramă, preferă, între toate itinerariile propuse, să iea drumul prin Austria, ca cel mai scurt, dar trecând mai întâiu prin Elveția, ca să-și procure un pasaport elvețian cu destinațiune pentru Odesa.

Principele își petrece în 28 Aprilie (10 Maiu) ultima seară cu părinții săi la Düsseldorf.

Principele Carol își iea rămas bun dela părinții săi și în 29 Aprilie (11 Maiu) pleacă din Düsseldorf, înlocărușit de Consilierul de Werner.

Protocolul VII al Conferinței din Paris din 20 Aprilie/2 Maiu 1866.

D-l Plenipotențiar al Franciei amintește că membrii Conferinței trebuiau să supună Guvernelor lor Proiectul de Declarațiune propus în ultima ședință, și le cere să binevoască a face cunoscute instrucțiunile lor.

D-nii Plenipotențiar ai Austriei, Italiei, Prusiei și Turciei declară că sunt autorizați a aderă la Proiect.

D-l Plenipotențiar al Rusiei aderă de asemenea. Cu toate acestea el crede că trebuie să reamintească nota ce a avut onoarea de a prezintă Conferinței la 4 Aprilie și Depeșa Principelui Gorceacoff din 4/16 ale aceleiaș luni, pe care a cetit-o Conferinței în ședința dela 24. Obiectul principal, pe care acele comunicări îl aveau în vedere, eră, adaoge d-l de Budberg, a împrejmui exprimarea dorințelor populațiunilor Moldo-Valahe de toate garanțiile posibile de sinceritate și independință. Acest țel ar fi fost fără nici o îndoială mai complet atins prin mijlocul convocărei a două Adunări deosebite. In

lipsa acestei combinațiuni, s'ar mai fi putut face, fără a suspenda alegerile deja începute, ca să voteze Deputații Moldoveni la Iași, unde dânsii ar fi fost puși în contact direct cu spiritul general al celor ce i-au ales. Declarațiunea, pe care Plenipotențiarii, în ultima lor întrunire, au fost de părere s'o adreseze Consulilor Puterilor la București, cuprinzând o mențiune anume despre necesitatea de a îndepărta orice presiune de natură a împiedica libera exprimare a voturilor, d-l Plenipotențiar al Rusiei, asociindu-se pe deplin la această mențiune, aderă în numele Guvernului său la Proiectul propus Conferinței.

D-l Plenipotențiar al Turciei declară că se unește cu modul de a vedea exprimat de d-l Baron de Budberg.

D-l Plenipotențiar al Mării Britaniei zice că, supunând Guvernul său Proiectul de Declarațiune, adoptat *ad referendum* de către Conferință, și-a permis a exprima oarecari îndoeli asupra redacțiunii acestui document. Deci, *Guvernul Majestății Sale Britanice crede că e imposibil, ca Conferința să treacă sub tăcere Plebiscitul, prin care Guvernul provizoriu din București a provocat numirea unui Principe Străin. I se pare mai logic a se explica înainte de a aminti principiul Domniei Pământene.* D-l *Comite Cowley* propune în consecință redacțiunea următoare: Declarațiune. Guvernul provizoriu din București, provocând printr'un recent Plebiscit numirea unui Principe Străin, s'a abătut dela Convențiunea din 19 August 1858, care prin Articolul XIII dă Adunării sarcina Alegerei de Domn. Conferința, referindu-se la hotărîrea sa dela 4 ale luni trecute, decide că grija de a rezolva cestiunea menținerii Unirei trebuie să fie lăsată Adunării ce are a se întruni. Dacă Majoritatea, fie a Deputaților Moldoveni, fie a Deputaților Valahi, ar cere, și unii și alții vor avea facultatea de a vota separat. In caz când Majoritatea fie moldovenească, fie valahă, s'ar pronunță în contra Unirei, acest vot ar avea de consecință Separățiunea celor două Principate. Această cestiune isprăvită, Adunarea va procede la Alegerea de Domn, care, după terminii Articolului XIII al Convențiunei, nu trebuie să se facă decât dintre pământeni. Consulii sunt însărcinați a veghiă în comun acord la libera exprimare a voturilor și a semnală imediat Conferinței orice atingere s'ar aduce acestei libertăți.

D-l Plenipotențiar al Rusiei zice că această redacțiune i se pare mai completă și că aderă cu totul la ea.

D-nii Plenipotențiar ai Franciei, Austriei, Prusiei o aprobă deasemenea.

D-l Plenipotențiar al Italiei aderă asemenea, din moment ce ceilalți Plenipotențiar i s'au pronunțat în acest sens.

D-l Plenipotențiar al Mării Britaniei crede că ar fi util a însoți Declarațiunea cu o Instrucțiune sumară adresată Consulilor; el a redactat

deci un *Proiect de depeșă* pe care o cetește Conferinței și care, după câteva modificări, e adoptată în terminii următori:

«*Domnule, Conferința, instruită despre evenimentele ce s'au petrecut în Principate, a socotit necesar a face Declarațiunea anexată la această depeșă, și pe care sunteți însărcinat a o remite în copie Guvernului provizoriu din București. Dorința Conferinței este de a lăsa Principatelor-Unite toată libertatea de acțiune compatibilă cu îndatoririle internaționale, ce ca este chemată a face să se respecte. Conferința crede că Guvernul provizoriu și populațiunile vor înțelege intențiunile sale binevoitoare față de ei, și că Adu-narea își va conforma actele sale în sensul Declarațiunii. Declarațiunea pre-scrie linia de purtare, pe care consullii au a urmă, și Conferința nu se îndoește de zelul ce veți pune, dimpreună cu colegii D-voastre, a veghia la executarea hotărârii ce ca vă aduce la cunoștință. Veți binevoi a invita Guvernul provizoriu să însereze în ziarul oficial textul documentului aci anexat și a mă informa prin telegraf despre aceasta publicare.»*

Plenipotențiarii Curților Garante fiind autorizați a adresa direct Consulilor respectivi Declarațiunea și Depeșa adoptate de Conferință, se ica înțelegerea, că transmiterea acestor documente se va face imediat în numele tuturor prin telegraf. Afară de aceasta, fiecare Plenipotențiar le va adresa, cât mai curând posibil, pe calea ordinară, Agentului Guvernului său la București.

D-l Plenipotențiar al Turciei atrage atențiunea Conferinței asupra utilității ce ar fi, ca *Poarta să poată trimite în Principate un Comisar sau Delegat, care ar avea misiune a veghia, în înțelegere cu Agenții Curților Garante, ca să asigure libertatea și sinceritatea volurilor, și care ar procura în acelaș timp Guvernului Otoman informațiunile directe de cari ar avea nevoie.*

D-l Plenipotențiar al Prusiei crede că *Poarta* trebuie totdeauna să poată fi în măsură de a-și procura informațiuni în Principate, dar dacă e vorba de o autoritate de exercitat în numele său, atunci e cu totul altceva.

D-l Plenipotențiar al Rusiei face observațiunea, că nu poate fi cestiunea despre trimiterea unui Comisar Otoman, căci ar trebui în acest caz ca Curțile Garante să trimită Delegați, și nu este locul de a lua această măsură.

Conferința adoptând acest mod de a vedea, nu se dă urmare propunerii d-lui Ambasador al Turciei.

D-nii Plenipotențiar ai Italiei și Prusiei anunță că Guvernele lor își dau aprobarea pentru propunerea făcută de d-l Comite Cowley, de a întinde până la Brăila autoritatea Comisiunii Europene a Dunărei de jos. *D-l Plenipotențiar al Franciei* se pronunță într'un sens favorabil pentru acelaș proiect.

Adunarea numită „Constituantă“ se deschide în 28 Aprilie (10 Maiu) prin următorul Mesagiu al Locotenenței Domnești:

«Domnilor Deputați,

«Sesiunea care se deschide astăzi are să fie una din cele mai însemnătoare în Analele patriei noastre; misiunea ei este mare și glorioasă; ea are să însemne o eră nouă în Analele României; cestiunile cele mai vitale pentru existența noastră politică și națională vor fi supuse chibzuirii Domniilor-Voastre și dela Domniile-Voastre atârnă ca faptele ce va avea să înregistreze istoria să fie strălucite. Soluțiunea ce veți da lucrărilor, asupra cărora sunteți chemați a desbata, va asigura în viitor o soartă stabilă și prosperă pentru țara noastră.

«De șapte secolii României au căutat să așeze un Stat puternic, întemeiat pe instituțiuni solide și liberale; luptele lor în această privință au fost eroice și nici o istorie nu este mai bogată în fapte mari, în sacrificii și abnegațiuni, ca istoria noastră.

«De când Radu Negru și Dragoș au aruncat temelile a două Principate, istoria acestor țări surori a fost semănată de un șir de lupte sângeroase pentru libertate, pentru naționalitate și pentru existența neamului român, a cărui seminție a aruncat-o Traian, ca să dea roade strălucite sub Mircea cel Bătrân, sub Mihaiu Viteazul, sub Ștefan cel Mare și sub Alexandru cel Bun și ca să se deștepte, puternic și setos de drepturile sale, la 1821, la 1848, la 1859 și la 1866.

«Toți suntem mândri de istoria țării noastre. Puși între neamuri numeroase și cotropitoare, pozițiunea noastră geografică a făcut ținta noastră mai anevoie de atins decât a celorlalte națiuni. României, dela fundarea patriei noastre și până acum, au avut a se lupta cu multe obstacole, cu multe ambițiuni, cu multe aspirări de cotropiri; ei au avut a combate și intrigi, cari semănau discordia între dâșii, și cercări cu mână armată; ei au avut a înlătură și năvălirile barbarilor și lăcomia națiunilor puternice de prin prejur de a-i încorporă; și din toate aceste lupte ei au ieșit triumfători; tari de credința și de voința lor, tari de originea și de bărbăția lor, trecând prin toate vicisitudinile, ei au rămas Latini, mai Latini decât frații lor din Italia și din Spania.

«In toate epocele, în toate fazele prin cari au trecut ei, dela fundarea acestor țări și până acum, Unirea a fost aspirațiunea principală, ținta urmărită de dâșii ca o cestiune de viață politică și națională. Unirea a existat de fapt; o găsim strălucită și puternică în mai multe din fazele istoriei noastre, și luptele cele mai stăruitoare au fost pentru a o conserva sau pentru a o redobândi, când ea a fost pierdută. Vicisitudinile politice, prin cari au trecut

Românii, au putut să-i despartă pentru un timp mai mult sau mai puțin provizoriu, dar niciodată să-i desnaționalizeze; dovadă de aceasta este că, după nenumăratele pierderi, după ani îndelungați de zugrumări politice, nimic nu a putut schimba nici limba, nici tradițiunile, nici drepturile noastre de autonomie.

«*Aspirările Românilor către Unire, deși manifestate cu energie și tăria dreptului, nu s'au putut realiza într'un mod definitiv. decât la începutul anului 1859; după ce țara întreagă fusese consultată, nu a avut decât o voce ca să o ceară, decât o unanimă înfrățire în dorința și în voința de a o realiza.*

«*Ziua de 11 Februarie a fost cea mai puternică dovadă despre simțimintele Românilor pentru Unire; intriga, inimică românismului, s'a cercat a ne-o smulge; dar Dumnezeu, care protege România și care a împlântat în inima fiilor ei credința naționalității, nu a iertat și nu va ierta ca o mână sacrilegă să se atingă de dânsa și să ne răpească ceea ce s'a dobândit cu atâtea sacrificii. Din contra, cercările acelora, ale căroră intrigă și egoism au secat în inima lor dulcea simțire a iubirei de patrie, a întărit mai mult credința națiunii în Unire.*

«*Unirea este astăzi un fapt puternic, intrat în dreptul ginților; l-am susținut cu prețul a imense sacrificii și voim să-l mănșinem neatins în viitor. Dar acestui fapt îi lipsia până acum consolidarea aceea, care are să facă din România o națiune, care să aibă rangul ce i se cuvine în lucrarea progresului și a civilizațiunii; consolidarea aceea pe care au dorit-o Români în toate timpurile, pe care au cerut-o Divanurile ad-hoc, pe care au cerut-o toate Corpurile constituite ale Statului în toate ocaziunile, pe care în cele din urmă au cerut-o și Adunările Legiuitoare și Comisiunea Centrală în mai multe rânduri; consolidarea aceea, în sfârșit, care a făcut pe Români, în urma căderii celui din urmă Domnitor, să puie capăt perturbărilor și sfâșierilor, proclamând un Domn dintr'o familie regească.*

«*Idea de a avea un Principe Ereditar dintr'una din familiile suverane ale Europei este o idee de iubire și de înfrățire între Români, este o idee de stabilitate, de întărire națională, este o pavăză în contra aspirărilor și ambițiunilor hrănite de speranțe nesocotite, este garanția cea mai asigurătoare în contra vicisitudinilor ce am cercat până astăzi. Această idee, care a găsit ecou în toate inimile Românilor, a făcut să tacă toate ambițiunile, a stins toate pasiunile, a înfrățit toate taberele, a unit toate inteligențele și dela un capăt la celălalt al României cu o singură voce a realizat volurile Divanurilor ad-hoc în persoana Comitelui de Flandra.*

«*Deși Plenipotențiarrii mai multor Puteri vedeau în cererile Divanurilor ad-hoc singura soluțiune raționabilă, ce se putea da unei cestiuni arzătoare*

care a mișcat toată Europa, singura garanție de a se înființa la gurile Dunărei un Stat durabil; deși această idee a găsit apărători călduroși în oamenii cei mai eminenți, ca Comitele Walewski, Cavour și ca Generalul Kisseleff, bărbat care cunoștea România, și a cărui memorie este între noi înconjurată de respect și de recunoștință; deși acești bărbați s'au pronunțat atunci să ni se acorde un Domnitor din una din familiile domnitoare ale Europei, ca singurul mijloc de a înlătura pe viitor orice împrejurări ulterioare de complicațiuni și de turburări; dar opozițiunile aduse de Inalta Poartă și de Austria au reușit a înlătura adevărata soluțiune și a se adopta în Convențiunea din 19 August o soluțiune care, nesocotind trebuințele noastre, eră condamnată din cea dintâia zi, chiar de acei cari ne supuneau la o nouă încercare de Domnitor Pământean.

«Ca să vedem cât idea de un Principe dintr'o familie domnitoare din Europa este salutară și de indispensabilă pentru prosperitatea și liniștea țării, nu avem decât să ne aducem aminte cele petrecute la Alegerea celui din urmă Domnitor și nenorocirile cari amenințau țara, dacă principiul Unirei nu ar fi venit să puie capăt tristelor scene și sfâșierilor, ambițiunilor și luptelor înverșunate, ce s'au ivit atunci într'un grad așa de mare, încât întrepusesse ura și discordia în societate, și al căror rezultat a fost Alegerea unui om care eră negațiunea a orice convicțiuni, a orice principiu, a orice credințe.

«Toți avem întipăriți în mintea noastră șapte ani de înjosire, de suspiciuni, de persecutări, în cari instituțiunile țării, compromise, erau aduse la o desăvârșită decădere, în cari administrațiunea ajunsese la culmea arbitrarului și a corupțiunei, în cari toate drepturile, toate legile, toate libertățile erau violate, sfâșiate, călcate în picioare și înlocuite cu un sistem de guvernare desbrăcat de orice respect uman, de orice capacitate, de orice simț de justiție. Toți avem încă în fața noastră acei șapte ani de umiliri, de delapidări și de suferințe; toți știm câtă resemnațiune și câtă abnegare a trebuit, cu câtă bărbăție României au suferit acea nenorocită stare de lucruri, numai și numai că se temeau ca nu cumva perturbațiunea ce putea să aducă răsturnarea Domnitorului să vatăme Unirea. Această considerațiune a ținut pe Români pironiți în suferințele lor, căci această religiune politică fusese compromisă de către acel guvern, și într'un așa de mare grad, încât oamenii de rea credință putuse exploata credulitatea publică în unele localități și făcuse a se atribui acestui principiu măreț al Unirei ranele dureroase, cari proveniau din rătăcirile unei administrațiuni cupide și incapabile.

«La 11 Februarie, aduși la culmea desperării și nevoind să lase să piară o țară, pentru care străbunii lor au vărsat eroicul lor sânge, României, indignați de a vedea drepturile și libertățile lor batjocorite și nimicite; Ro-

mâinii, *popor și armată în unanimitate*, setoși de a scăpa țara, au dărâmat o stare de lucruri ucigătoare și, deodată cu aclamarea principiului de Domnitor dintr'o familie regească, au scris pe frontispiciul național, în locul arbitrarului și al prevaricațiunii — *justiție și libertate*.

La 11 Februarie, Corpurile Statului au proclamat principiul stabilit de Divanurile ad-hoc. Înalta Poartă, întemeindu-se pe Protocoalele dela 1859 și dela 1861, a invitat îndată pe reprezentanții Puterilor Garante, cerând ca o Cameră să se adune la București și alta la Iași, să aleagă pentru fiecare din vechile Principate câte un Domn. *Europa întregă însă într'o glăsuire a judecat cesiunea deschisă în ziua de 11 Februarie, o cesiune de drept internațional, că trebuie cercetată acolo unde a fost tractată întâiu, și astfel Conferințele s'au convocat la Paris.*

«Camera, Senatul și Guvernul au numit șase delegați, cari să stăruască pe lângă Înalta Poartă, pe lângă Puterile Garante și pe lângă Conferință, pentru realizarea votului dela 11 Februarie.

«Aci oarecari aspirații și temeri, izolate în adevăr, dar îngrijitoare, se manifestară. Știrile dobândite despre dispozițiunile Conferinței, interpretate cu rea credință, într'un sens defavorabil, de oameni rău intenționați; imposibilitatea în care s'a crezut Comitele de Flandra de a primi Tronul României ce i se oferia, au început a frământă spiritele acelora, pe cari Dumnezeu i-a condamnat a nu crede nici în iubire de țară, nici în lealitate, a nu mai crede nici în virtute, nici în devotament, nici măcar în zile solemne și critice. O luptă de opozițiune serioasă se pregătiă repede în Cameră, luptă care ar fi compromis viitorul țării, de nu s'ar fi izbutit la timp, cu atât mai lesne, cu cât în afară se zicea, pe de o parte că reprezentanții națiunii nu mai erau în unire cu guvernul în privința principiului dela 11 Februarie, iar pe de altă parte se negă acelei Camere dreptul de a vorbi în numele națiunii. În fața unei asemenea situațiuni, guvernul a crezut de datoria sa să facă apel la națiune, și această datorie a împlinit-o.

«*În intervalul convocării colegiilor electorale pentru alegerile Camerei, Tronul României a rămas vacant prin Declarațiunea făcută de Majestatea Sa Regele Belgiei, că fratele său nu poate primi Coroana României.* Tot într'acest interval, intriga nu încetă manoperele sale, ea vărsă chiar bani, și bani mulți, și se gătiă a face să izbucnească în țară o acțiune fatală, o acțiune de moarte politică și națională pentru noi, a cărei încercare fu durerosul eveniment din Iași. Laudă și onoare însă patriotismului Bărbăților Români! La orice om de valoare s'au adresat Agenții acestei intrigi, la orice cetățean matur și cu conștiință s'au adresat instigatorii ei, au fost respinși cu indignațiune. Armata noastră a probat încă odată, că știe să apere drepturile și instituțiunile patriei.

«In aceste condițiuni situațiunea deveniã și mai grea. Aceste manopere culpabile și sedîtoase, deși nu aveau nici un ecou, nici o putere în țară, îngrijirã însă în străinãtate chiar și pe cei mai binevoitori ai cauzei noastre. Cabinetele și presa în străinãtate începurã a se preocupã de dãnsele și ini-micii cãutarã a le exploata, dând un sens defavorabil aspirãrilor și voinței Romãnilor, și mai cu deosebire unanimitãții ce existã în aceste aspirãri și voințe.

«In urma disolvãrei Adunãrei, Conferințele întreprinse dupã încheierea fãcutã în ziua de 4 Aprilie—*pãnã se va vedeã ce va face noua Camerã, ale cãrei arãtãri despre dorințele populațiunilor sã facã obiectul unei aten-țiuni binevoitoare din partea Puterilor, toldeaua animate de dorința de a ajunge la o stare de lucruri, care sã consolideze liniștea, bunã starea și prosperitatea Principatelor,*— furã convocate, prin stãruința Baronului de Budberg, îndatã ce știrile întãmplãrei dela Iași au ajuns la Paris.

«*Imprejurãrile devenind astfel din ce în ce mai complicate, o datorie nouã nãșteã din ele pentru Guvern, datorã de a curmã cu un fapt îm-plitit toate consecințele vãtãmãtoare ce ele ar fi putut aveã și de a le stãrpi prin o inițiativã energicã și serioasã, care sã aibã o impor-tanță în balanța deciziunilor Europei și sã ridice orice bãnuealã despre ezitațiunile ce ar fi putut fi despre dorința și stãruința Romãnilor în Unire.*

«Indatã ce avũ știință despre aceste intrigi, Guvernul, urmând nestrãmutat pe calea ce și-a tras la 11 Fevruarie și credincios angajamentelor sale cãtre națiune, a luat toate mãsurile, ca sã nu lase sã se compromitã existența noastrã politicã și naționalã. *Dupã indicațiunile Agentului sãu la Paris și ale Delegașilor numiți de Puterile Constituite ale Statului,*— a supus Volului Universal candidatura Principelui de Hohenzollern, sub numele de Carol I; și mulțumitã patriotismului, înțelepciunii și credinței națiunii—685.969 voturi au rãspuns la acest apel și s'au pronunțat pentru, pe cãnd numai 224 au respins soluțiunea salvatoare, aceastã soluțiune de vieatã pentru noi.

«Astãzi, în urma determinațiunii Principelui Carol de Hohenzollern de a primi Coroana ce-I oferim, și în urma declarãrei din urmã a Confe-rinței, declarațiuni cari vi se vor depune la biurou, soarta țãrei este în mâinile Domniei Voastre, și este în mâni bãrbate. Guvernul nu are cea mai micã îndoealã, cã veți perseverã și cã veți încoronã opera începutã de noi. Rãspundeți la marea misiune ce aveți, strigãnd într'un singur glas — Sã trãeascã Carol I, Alesul Poporului Român întreg! — Fiți tari în cre-dința, cã glasul Vostru va fi auzit.

«Domnilor Deputați,

«Chiar în urma Plebiscitului, care a dovedit într'un mod atât de solemn persistența națiunii în a voi un Principe dintr'o familie regească și a făcut dintr'această voință un fapt împlinit în persoana Principelui de Hohenzollern sub numele de Carol I, tot nu se curmără încercările, tot pare că în afară nu sunt încă ridicate pe deplin toate greutățile. Inalta Poartă crezând a vedeă în suirea pe tron a lui Carol I o lovire a Articolului XIII al Convenției dela Paris, Puterile Garante, spre a se asigura prin toate modurile de voința națiunii și a dobândi astfel negreșit unanimitatea dorită de Conferință, au hotărît ca națiunea să fie consultată încă odată prin Domniile Voastre, aleșii ei de astăzi. Totodată Inalta Poartă și Puterile Garante s'au pronunțat în două rânduri, că vor țineă seamă de voința popoarelor și vor acordă Românilor tot ce va voi această Adunare, pe cât ea va sta în limitele legăturilor internaționale ce există între Inalta Poartă și Puterile Garante.

«Avem încredere că Carol I va veni între Români și va domni asupra țării, ai cărei locuitori L-au ales, și că acest fapt spre a fi îndeplinit nu cere decât sancțiunea votului Domniilor Voastre.

«Cu această alegere, în care pentru noi nu poate fi un minut îndocoală că Adunarea va persista, ca să arate că ea este adevărata și sincera expresiune a națiunii; cu acest fapt noi credem că nu se ating întru nimic drepturile Puterilor Europei, că toate ezitațiunile Cabinetelor vor dispărea, și că atât Inalta Poartă, cât și Puterile Garante vor vedeă în stăruința noastră nestrămutată dorința de a intra pe calea adevărată și serioasă a progresului și civilizațiunii, care nicăieri nu s'a dobândit, decât după ce s'a asigurat viitorul națiunii.

«Domnilor Reprezințați! Putem zice cu mândrie lumii întregi, că în ceceace atinge acele două mari principii de stabilitate, de putere, de viciață pentru România, Unirea și Domnitor dintr'o Familie Suverană, și națiune și guvern și-au făcut datoria, și națiune și guvern au fost nestrămutați într'această dorință, care a devenit o religiune politică și națională pentru Români.

«Națiunea astăzi v'a delegat puterile sale, și v'a făcut reprezentatiunea ei legală: ea așteaptă dar, ca și guvernul, cu nerăbdare, dar cu cea mai neclintită credință, să dați aspirărilor, voințelor și Actelor ei, consecrațiunea Domniilor Voastre, ca să puneți astfel un capăt bănuelilor, neliniștei, ca să curmați îndată toate durerile ce ne bântue de ani lungi, toate pericolele de cari neconținut am fost amenințați.

«Reprezințați ai Poporului Român! Desbaterile Adunării sunt deschise.

Deliberați în cea mai deplină liniște. Să afirmăm înaintea Europei, a națiunii și a lui Dumnezeu, că s'a deschis o viață nouă pentru România.

«Dat în București. În 28 Aprilie, Anul 1866.

«Generalul Nicolae Golescu.

«Colonelul Nicolae Haralambie.

«Lascar Catargiu.

«Ion Ghica, Președintele Consiliului de Miniștri, Ministru de Externe.

«Dimitrie Ghica, Ministrul de Interne.

«Petru Mavrogheni, Ministrul Finanțelor.

«Constantin A. Rosetti, Ministrul Instrucțiunii publice și al Cultelor.

«Ioan Cantacuzino, Ministrul Justiției.

«Dimitrie Lecca, Ministrul de Răsboiu.

«Dimitrie A. Shurdza, Ministrul Lucrărilor publice.»

*

În 29 Aprilie (11 Maiu), Principele Carol-Anton de Hohenzollern trimite Regelui Prusiei următoarea scrisoare:

«Biletul Maiestății Voastre din 6 Maiu l-am primit în momentul pornirii mele la Düsseldorf și mi-am impus datoria de a supune observațiunile Sale unei reinnoite deaproape și conștiințioase cercetări.

«Telegrama biuroului Wolff din București din 5 Maiu cuprinde numai hotărîrea cunoscută a Conferinței din Paris din 1 Maiu. Această hotărîre amintă, precum nici nu se putea altfel—Respectul și mănținerea Tractatelor; ea are dar numai un caracter formal.

«Cevă nou nu s'a petrecut între convorbirea memorabilă, ce am avut onoarea a avea cu Maiestatea Voastră în 5 Maiu, și momentul actual, dacă de altfel nu s'ar considera ca ceva nou faptul, cunoscut de mult, că situațiunea de acolo a rămas continuu arzătoare și că deciziunea de mai în urmă de a face un fapt accompli a devenit încă mai urgent de executat. Fiecare minut de întârziere ar fi putut compromite întreaga situațiune.

«Pentru a nu aduce vreo relațiune între întoarcerea mea dela Berlin și faptul îndeplinit, s'a întârziat pornirea până astăzi, și ea s'a desăvârșit într'un mod atât de acoperit, încât nici nu s'a putut presimți nemărginita importanță a acestei acțiuni pentru inima părintească.

«Numele Prea Înalt al Maiestății Voastre nu a fost numit nicăieri, și toată răspunderea o poartă în prima linie fiul meu, în a doua linie eu ca părințele său, și în a treia linie nimeni mai departe!

«Jeau asupra mea toate câte se vor întâmpla, nu însă disgrăția Maiestății.

*

Voastre, care în împrejurările actuale m'ar atinge în modul cel mai nesuferit și mai dureros.

«Inchideți Maiestatea Voastră, cu bunătate, ochii Voștri.»

In aceeași zi, Principele Carol-Anton de Hohenzollern a adresat Comitelui de Bismarck următoarea scrisoare secretă:

«Trimit cu aceasta o copie de pe o telegramă din București, care nu poate fi decât liniștitoare (telegrama lui Ion Ghica din 6 Maiu).

«Alea iacta est.

«Pornirea astăzi cu Pasaporturi Elvețiene.

«Pozițiunea: neguțători.

«Țel: Odesa, unde locuiesc multe familii elvețiene.

«Dumnezeu să-l binecuvinteze, să-l ocrotească și să-l apere, precum a făcut-o în 7 Maiu pentru Excelența Voastră.

«Nu aștept nici un răspuns la această scrisoare cu totul personală».

*

Ședința din 1/13 Maiu 1866 a Adunării României numită «Constituantă».

Președintele Vicepreședintelui Manolache Costache Epureanu.

Ședința publică se deschide la 4 oare după miazăzi.

Prezinenți 115 deputați.

Nu răspund la Apelul nominal 21 deputați, și anume:

(16) Moldoveni

Alcaz Eugeniu	*Balș Alecu
*Cananău Sebastian	Catargiu Calimah
Gridov Neculae	Mavrocordat Nicu
Murguleț Costache	*Pilat V. Nicolae
Roznovanu George	Rufu Mantu
Sturdza Grigore Al.	*Sturdza Dimitrie C.
*Sturdza Ioan	Varlam Constantin
Vârnav George	Ventura Iancu

(5) Munteni

Bălăceanu Ioan	Brătianu Ion
Boerescu Vasile	Costaforu George
Știrbey B. George	

Sumarul Ședinței precedente se aprobă.

Vicepreședintele Manolache Costache Epureanu: Domnilor! Vă comunic rezultatul Apelului nominal, ca să fie bine cunoscut atât numărul complet al Adunării întrunite, precum și numărul Deputaților fiecărei Adunări separate.

Așa dară veți ști cum că Deputații aleși ai României de dincolo de Milcov sunt 75, din cari scăzându-se 10 îndoile alegeri și 3 alegeri a căror verificare s'a amânat, din cari doi sunt prefecți, rămâne dară numărul real al deputaților 62. Majoritatea absolută ce se cere ca Adunarea Moldovei

să fie completă este 32 deputați. Deputații din județele de peste Milcov, prezenți astăzi, sunt 39; prin urmare Adunarea Moldovei e completă (1).

Totalul Deputaților ambelor Adunări întrunite se suie la 115. Așa dară Adunarea e completă, atât întrunită din ambele Adunări surori, Moldova și Valahia, precum și separate.

Acum, Domnilor, mai înainte de a procede la ordinea zilei, vă rog să-mi dați voie cu această ocaziune, ca să vă adresez adâncă mea recunoștință pentru onoarea ce mi-ați făcut ca într'o zi atât de solemnă, care amintește atât de apropiat acea zi neferice a lui 2 Maiu 1864, acea zi nefastă în care libertatea acestei tribune s'a sfâșiat, că în această zi de astăzi mă găsesc Președintele Adunării. (Aplauze numeroase în Adunare).

Mă felicitiez îndoit, Domnilor, fiindcă votul ce aveți a da astăzi, va avea cea mai mare importanță în privirea viitorului României!

Domnilor, oricât de mare e credința noastră în Dumnezeuul părinților noștri, oricât de mare e credința noastră în devotamentul ce avem pentru binele public, cred că mă fac interpretul simțimintelor d-voastre, ca mai înainte de a păși la votul acesta solemn, cu toții, Domnilor, să mărturisim a noastră vie recunoștință atât Inaltei Porți (Ura! Ura! Să trăască Inalta Poartă! Ura!), precum și Puterilor Garante (Ura! Ura! Ura! Trăască Puterile! Trăască Puterile Garante! Ura!).

Totodată, Domnilor, fiindcă ne găsim în fața unui public așa de numeros, mă cred dator ca, în fața gravelor împrejurări cari ne înconjoară azi, să fac apel la dânsul, ca să se conforme în totul Regulamentului Adunării, să se abțină de orice manifestare aprobătoare sau dezaprobătoare, să dăm astfel pildă cu toții, că ca niște deputați liberi ai României, putem, în deplină libertate de conștiință, emite votul nostru pentru fericirea și mărirea Națiunii Române. (Prea bine! Prea bine!).

Se comunică Adunării:

1. O depeșă telegrafică din partea d-lui N. Bosie, alegător, prin care arată că a înaintat Adunării un protest contra alegerii de deputat a d-lui M. Kogălniceanu.

Adunarea decide a se comunică Comisiunii însărcinate cu verificarea acestei alegeri.

2. Depeșă telegrafică a d-lui D. Cozadini, prin care arată că a demisionat din funcțiunea sa de prefect și a optat pentru mandatul său de deputat.

Asemenea se comunică Adunării și următoarele depeșe:

(1) In cursul ședinței au mai venit 2 deputați (Iancu Rosetti dela Botoșani, Teodor Rosetti dela Dorohoiu), așa că la vot au luat parte 41 Deputați Moldoveni.

Bărlad.

«În fața grelelor împrejurări politice, cari amenință neatârarea noastră, în fața deciziunii Conferințelor dela Paris, care arată îndoință despre voința noastră de a fi, noi cetățenii urbei și ai județului Tutova, am salutat cu respect și admirare entuziasmul spontan, manifestat de d-nii Deputați la cetirea mesagiului, unde se menționează despre alesul nostru Carol I. Exortăm dară încă odată pe reprezentanții noștri în numele Prea Sfintei Treimi și a prea iubitei noastre Patrii, ca unirea României cu Alteța Sa Regală Carol I, Principe ereditar, să fie dogma credinței lor spre a binemerita dela Patrie și dela concetățenii lor. În această speranță salutăm pe aleșii națiunii, pe guvernul provizoriu, cari lucrează cu sinceritate și devotament pentru acest mare și patriotic rezultat. Trăească în etern România una și nedespărțită, sub sceptrul ereditar al lui Carol I.

«Ioan Paladi, G. Lambrino, Ganea, Apostoliu, Coroiu, V. Mitrea, I. Sturdza, N. Creșeanu, Racoviță, Carp, Lăpădatu și încă 100 subsemnături. 1866 Aprilie 30.»

Adunarea mulțumind colegiului electoral dela județul Tutova, decide ca depeșa citată să se înscrie în procesul verbal al ședinței.

Dorohoiu.

«Imprejurări neatârinate de voința mea mă opresc a veni acum îndată la Cameră; vă rog însă, ca mai presus de orice scuze, să faceți a se ști și a se constată în fața onor. mei colegi, că credința mea politică este pentru Unire cu Principele proclamat Carol I. Asta e mai mult decât o adeziune, este vocea sufletului și a conștiinței mele, despre care Dumnezeu și toți compatrioții mei sunt în drept a-mi cere socoteală; căci numai în realizarea acestui mare principiu văd adevărata mântuire și consolidarea țării mele.

«Deputat Pilat».

Adunarea primește cu aclamațiune această declarațiune.

După cererea Adunării se cetesc din nou și următoarele depeși telegrafice comunicate în ședința dela 30 Aprilie:

Iași.

«Concetățenii mei în genere și colegii mei din Adunare în special, căți au avut prilejul a mă cunoaște, vor afirmă că numai o necesitate imperioasă mă poate opri a fi la postul meu ori când se atinge de a luptă pentru interesele țării. Vă rog dară, dacă alegerea mea este validă, și dacă prin urmare votul meu poate avea vreo greutate în deliberațiunile onor. Adu-

nări, să declarați în numele meu, că precum dela început, așa și acum, votez pentru Unirea completă și definitivă a Pincipatelor Moldova și Valahia într'un singur stat, sub denumirea de România și pentru Alteța Sa Regală Principele Carol de Hohenzollern, ca Domnitor ereditar al Românilor sub denumirea de Carol I. Binevoii, d-le Președinte, a primi și transmite onor. Adunări ce prezidați asigurarea prea înaltei mele considerațiuni.

«*Deputatul jud. Vasluiu, I. Sturdza*».

Iași.

«Necesități imperioase oprindu-mă a fi față la deschiderea Adunării, vă rog, dacă alegerea mea este validă, să binevoiți a declară în numele meu Onor. Adunări, că prin votul de acum reînnoesc și întăresc votul dat prin plebiscitul din 2 Aprilie, pentru Unirea definitivă a țărilor noastre sub domnia ereditară a Principelui Carol I-iu.

«Binevoii, Domnule Președinte, a primi și transmite Onor. Adunări ce prezidați asigurarea prea înaltei mele considerațiuni.

«*Deputatul jud. Cahul, Em. Filipescu*».

Iași.

Telegramă cu conținut identic dela *deputatul orașului Roman, D. C. Sturdza*.

Iași.

«Neputând porni acuma spre a luă parte la lucrările Camerei, din cauză de boală, vă rog să înaintați Camerei cererea mea pentru un concediu cel mult de trei săptămâni. Prin poștă am expediat atestatul medical. Dați-mi voie a vă exprima părerea de rău a nu fi în Cameră spre a aclamă cu țara întregă pe Carol I-iu ca Domn ereditar al României, singura mântuire a iubitei noastre patrii.

«*Deputatul jud. Putna, A. Balș*».

Botoșani.

«Oprit de împrejurări grave, în neputință de a fi prezent la deschiderea Adunării, mă găsesc în foarte mare părere de rău. Vă rog, Domnule Președinte, să binevoiți a anunța Onor. Camere încredințarea adeviziunii mele pentru Unire și Domnia ereditară a Prințului Carol I-iu. Măine plec la București.

«*Deputat, Sev. Cananău*» (Aplauze).

Vicepreședintele Manolache Costache Epureanu: Domnilor, Rămâne bine constatat că domnii Deputați de peste Milcov, cari până azi din diferite împrejurări n'au putut veni la Adunare (în număr de 6), declară a d-lor adeviziune la votul ce veți da în privința Domnitorului.

Totdeodată, Domnilor, sunt dator a constată în public, în plină ședință, că în ședința secretă ce s'a ținut, s'a făcut o întrebare domnilor Deputați din partea României de dincolo de Milcov, precum și d-lor Deputați din partea de dincoace de Milcov, dacă voesc a se despărți spre a volă Unirea, și că în urma acestei întrebări toți au declarat că voesc să voteze împreună alăt cestiunea Unirei cât și a Principelui străin. (Aplauze prelungite).

Această declarațiune a domnilor Deputați odată constatată, nu ne rămâne decât să pășim la ordinea zilei, la care nu avem alt nimic, decât comunicarea făcută de Guvern, prin care s'a depus pe biroul Adunării — *âmbele declarațiuni ale Conferinței dela Paris, ale Pulerilor Garante și la care hotărîre Camera este chemată azi a da respectuosul său răspuns.*

Comisiunea ce ați binevoit a numi, spre a cercetă toate actele și a face un proiect de răspuns, a depus pe birou lucrarea și această lucrare este subserisă de 101 domni Deputați și asupra căreia urmează să vă roștiți.

Se celește Proiectul de Răspuns al Adunării Principatelor-Unite la Mesagiul Locotenenței Domnești din 28 Aprilie:

«In considerațiunea deferenței ce datorează Inaltei Porți și Pulerilor Garante, Adunarea, interpretă fidelă a voinței naționale necurmăte și afirmate cu atâta tărie de Divanurile ad-hoc, de toate Adunările ulterioare și, acum în urmă, de Corpurile Legiuitoare la 11 Februarie, precum și de Plebiscitul din 2—8 Aprilie;

«Declară pentru ultiua oară, înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, că voința nestrămălată a Principatelor-Unite este de a rămâneă pururea ceeace sunt, o Românie una și nedespărțită sub domnia ereditară a unui Principe străin, luat dintr'una din familiile suverane ale Occidentului și că Principele ereditar al României una și nedespărțită este Principele Carol-Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen, pe care și Adunarea la rândul său îl proclamă sub numele de Carol I-ii».

Subsemnați:

30 Deputați din Moldova.

Adrian Gh.	Forăscu V.	Morțun Em.	Romalo V.
Brăescu Al.	Golescu St.	Pascal Aristide	Sihleanu Al.
Cantacuzin A. I.	Gridov N.	Plagino Al.	Strat I.
Ciolac G.	Iosefescu G.	Pogor V.	Sutzu N. C.
Ciurea L.	Lapati A.	Rășcanu G.	Tufelcică Panait
Cnezovici G.	Lecca Casian	Rosetti S. D.	Vucinic I.
Costache Epureanu M.	Mărzescu G.	Rosetti I.	
Filipescu Em.	Mavrogheni Sc.	Rosetti St.	

70 Deputați din Muntenia.

Arghiropol Gr.	Cezianu S.	Lahovari Em.	Polizu Dr.
Arion Anton	Ciocârlan C.	Lahovari Gr.	Poroianu I.
Bălteanu Al.	Costacopol N.	Lahovari N.	Racotă Hariton
Berindei D.	Enescu G.	Lapati C.	Racoviță C.
Berindei Gr.	Fălcoianu S. I.	Laurian Tr. A.	Racoviță D.
Blarenberg C.	Fălcoianu St.	Magheru G.	Racoviță N.
Blarenberg N.	Filipescu Gr.	Măldărescu N.	Romanescu C.
Brăiloiu C.	Fussea C.	Marcovici Al.	Scărlătescu G.
Brătianu D.	Grădișteanu C.	Mărgăritescu Al.	Serurie P. Gr.
Budurescu S.	Ghica Gr. C.	Mihăilescu Sim.	Sutzu Gr.
Buescu Pană	Ghica I.	Niculescu I.	Tătăranu N.
Cantacuzin Adolf	Ghica Vladimir	Olănescu Pană	Theohari Ahil
Cantacuzin C.	Golescu Al.	Opran P.	Turnavitu Sc.
Cantacuzin Gr. Gh.	Grigorescu T. C.	Paciurea Leonida	Văleanu G.
Cantacuzin Gr.	Iliotiu V.	Păcleanu N.	Văleanu C.
Cantar N.	Iatropol V.	Petrescu S. A.	Zissu T. A.
Caramanlău C.	Ionașcu I.	Pleșoianu N.	
Cernătescu I. P.	Ionescu Radu	Polizu V. D.	

(Aplauze prelungite și repețite în toata Adunarea).

D-l M. Kostache, Vicepreședinte: Domnilor! Aclamațiunile D-voastre sunt negreșit o încurajare pentru toți accia cari au subscris această propunere; însă eu ca președinte, înainte de toate, sunt chemat a lăsa tuturor opiniunilor cea mai mare libertate. Prin urmare această propunere, în conformitate cu Regulamentul, o pun în discuțiunea D-voastre.

Domnilor, Vă fac cunoscut că această propunere, conform Regulamentului, e declarată de urgentă. Așa dar, după art. 81 din Regulament, când se cere urgența, urmează a se suspenda ședința. Consult dar Adunarea, dacă voește a se mai suspenda ședința pe un sfert de oră.

Voci foarte numeroase: Nu, Nu.

Se pune la vot urgența și se primește de Adunare cu unanimitate.

D-l Manolache Kostache Vicepreședinte: D-l Tell are cuvântul.

D-l Tell: Domnilor! Nu sunt mulțumit cu redacțiunea acestei propuneri; aș fi vrut să fie astfel, cum o cer împrejurările, să fie astfel cum suntem chemați a ne rosti. De ce este vorba aci? De două lucrări: să ne pronunțăm asupra Unirei și asupra unui Principe indigen, și aceasta în urma comunicărei ce ni s'a făcut despre declarațiunea Conferințelor dela Paris. In cestiunea Unirei nu mai este trebuință să se pronunțe cinevă, pentrucă și țara și noi toți suntem și vom fi pentru Unire. Este vorba acum să ne pronunțăm pentru Principe străin sau indigen. Domnilor! Nimeni din noi, căți suntem aici, nu suntem în putere să ne pronunțăm într'aceasta, fiindcă țara s'a pronunțat

odată: țara a ales pe Carol I. Și a veni noi să afirmăm sau să infirmăm votul țării nu este de competența noastră. Așa dară nu avem să ne pronunțăm dacă avem să alegem Prinț străin sau indigen.

Cu toate acestea, Conferințele ne impun a ne pronunța pentru Principe pământean, fără a lua în considerațiune Plebiscitul. Este dară cestiunea acum, să vedem dacă putem să hotărîm noi asupra acestei cestiuni, dacă putem noi infirmă Plebiscitul, și cu zic că nu putem.

Dară să presupunem, Domnilor, că ar fi cinevă dintre noi, care ar voi să se conforme cu totul Declarațiunei Conferințelor dela Paris; să vedem ar fi aceasta cu puțință sau nu?

Suntem puși într'un impas, pe care țin să-l constat. Dacă am infirmă Plebiscitul, am fi necredincioși votului aceloră cari ne-au trimis aici. De altă parte fiind credincioși aceloră cari ne-au trimis, ne punem în pozițiune de a nu ne supune Conferințelor, a nu ne supune Puterilor Garante, și a nu ne supune este a ne declară... nu găsește terminul... a ne declară că nu luăm în considerare Hotărîrea Inaltelor Puteri Garante. Pozițiune dificilă!

Acum, Domnilor, pentrucă suntem învățați să mergem drept, vă voi spune opiniunea mea despre alternativa în care ne aflăm.

De ne-am supune Conferințelor, ne-ar dezavuă națiunea întregă; de nu ne supunem Conferințelor, am putea să fim amenințați, să fim atacați. Iată două pericole, două amenințări, una din afară și alta din lăuntru; fiindcă după spiritul tuturor, este un pericol de a nu ne conformă cu voința națiunei. Așa dară, Domnilor; dela noi se cere o hotărîre matură, trebuie să punem în cumpănă deciziunile noastre, ca să nu ajungem la pericol, și D-voastră știți, Domnilor, că înțelepciunea națiunilor a zis că din două pericole, cel mai mic e mai preferabil. E vorba dară să vedem acum care pericol e mai mic. De nu ne vom supune Puterilor Garante, vom avea pericolul de a fi amenințați. Dară cu Europa nu avem ce face; să facă ea ce va voi cu noi. A nu ne supune însă voinței naționale, avem Răsboiu Civil și răsboaele civile sunt cele mai teribile.

Acum, Domnilor, după ce v'am expus toate aceste considerațiuni, n'am trebuință să vă mai spun votul meu... Mă pronunț cu națiunea! (Aplauze prelungite).

Dară, Domnilor, am avut onoare a vă spune că nu sunt mulțumit cu redacțiunea propunerei.

După părerea mea, dacă nu mă înșel, această propunere trebuie să fie redactată în forma aceasta, care am avut onoare să vă spun. Dacă credeți, Domnilor, că se poate redactă în felul acesta, ca să poată servi de un răspuns conform atât comunicațiunei Guvernului, cât și comunicațiunei Conferințelor dela Paris, faceți-o. Dacă credeți însă că putem trece peste forma

aceasta, căci deși nu e redactată astfel cum am avut onoare să vă spun, însă e în opiniunea tuturor D-voastre, atunci puteți să o lăsați așa; să se știe însă bine, că aceasta este intențiunea noastră, acesta e cugetul nostru, adică să răspundem la două cestiuni cari le pune Guvernul: cestiunea Unirei asupra căreia nu ne despărțim nici de cum și cestiunea Domnului străin, pe care l-a ales națiunea și pe care alegere noi nu o putem să o infirmăm. (Aplauze).

D-l Vicepreședinte Manolache-Kostache: Voiu să vă comunic, Domnilor, că în momentul de față au sosit și au luat parte la lucrare încă doi deputați din Moldova, frații Roseteștii, cari amândoi au aderat la propunere. (Aplauze). Atâta grăbire care o pun d-nii deputați din Moldova a veni de a lua parte la ședința de astăzi, precum și depeșile telegrafice ce vi s'au cetit, prin cari unii din d-lor, cari nu au putut veni în persoană, exprimă adeziunea d-lor, este o dovadă vie, că d-lor nu au fost supuși vreunei presiuni a capitalei, despre care diplomația manifestase oarecare îngrijire.

D-l N. Ionescu: Domnule Președinte, am luat cuvântul ca să exprim în numele a câțiva, foarte mic număr din colegii noștri, o opinie diferită într'un sigur punct din cele atinse în propunerea în deliberare.

Am onoare și eu, ca onor. reprezentant dela Gorj, a spune că Unirea este fapt îndeplinit și irevocabil; voiu zice mai mult, Unirea este o lege de Stat, este trecută în deprinderile noastre politice, e trecută în legislațiunea noastră; mai mult decât atâta, Unirea realizată, așa cum a fost până acum, este o dorință seculară a națiunei noastre, a acestor două trunchiuri ale aceleiaș naționalități. Noi suntem uniți și voim a fi uniți cu orice preț, pentru că voim a păstra scump și neatins patrimoniul părinților noștri dela Radu Negru și Bogdan Dragoș, până la cei din urmă principii pământeni, cari au păstrat independința patriei. Suntem în unire, pentru că în acest secol de desvoltare a naționalităților, cum am putea fi dezuniți, când suntem aproape a avea războiu pentru această idee a unirei naționalităților? Noi cești mai mici cu atât mai vârtos trebuie să ne strângem inimă la inimă, suflet la suflet, pentru ca în ziua când toți caută unirea, noi să nu fim despărțiți.

De aceea, Domnule Președinte, dau adeziunea mea din tot sufletul la partea întâia a propunerii, Unirea fiind o dorință seculară a națiunei române, o dorință realizată prin sânge de Domnii noștri cei glorioși, realizată prin voturile Adunării din 1859, Unirea este și va rămânea în ființa noastră, în sufletul sufletului nostru.

Dară, Domnule Președinte, e o altă cestiune mai gravă și chiar decât această întrupare a naționalității noastre, este intrarea noastră în familiile popoarelor europene, pentru că după cum nu e bine omul să trăească ne-

sociabil, astfel națiunile trebuie să trăască în societate cu celelalte națiuni. De aceea dela 1857 încoace, pentru a intra în acel concert al națiunilor, pentru a câștiga alianța altor națiuni, s'a pus înainte, nu zic Unirea, Unirea eră pusă înainte, s'a pus Codificarea realizării Unirii sub un Principe Ereditar dintr'una din Familiile Domnitoare ale Europei; au vrut Divanurile ad-hoc, ale căror voturi se invoacă totdeauna, ca țara noastră să intre în familia popoarelor libere și independente.

Aceasta a fost cugetarea adâncă a tuturor acelor care la 1857, în fața Europei, au exprimat dorința Unirii sub un Principe Ereditar. Precum foarte bine s'a zis atunci în actul explicativ al dorințelor emise de Divanul ad-hoc din București, noi am voit să dăm Europei o garanție că suntem un popor care are conștiință de existența sa, că suntem un popor care simțim în sânul nostru elemente puternice de vitalitate și că sub protecțiunea Europei putem deveni în scurt timp o națiune civilizată; dară Europa atunci a răspuns cu un refuz la această magnanimă dorință a noastră. Europa în înțeleptele ei deciziuni, privind cestiunea Orientului, a zis: nu e bine ca să se constituie România liberă și independentă, pentrucă deodată, fără o matură dezvoltare a acestei june naționalități, dacă i s'ar acordă independința, s'ar aruncă aceeaș ardoare în toate celelalte naționalități ale Orientului, cari asemenea sunt aprinse de acelaș dor de independință,—ne-a condamnat din nou a zăceă șapte ani lungi și amari sub un regim, pe care Divanurile ad-hoc îl condamnase, îl stigmatizase, precum această Adunare l-a stigmatizat astăzi — Regimul Domnilor Pământeni, Vasali și Servi ai Străinilor.

Să punem dară cestiunea pe adevăratul ei tărâm: voim sau nu ca astăzi să declarăm această independință națională? Atunci să cerem franc la Europa un principe dintr'una din familiile domnitoare.

D-l M. Kostache, vicepreședinte: Dați-mi voie, d-le Ionescu, să vă amintesc că în propunerea prezintată Adunării nu se pomenește nimic de aceasta.

D-l N. Ionescu: Imi pare că amintirea ce mi-ați făcut, Domnule Președinte, nu este meritată, pentrucă eu nu sunt dator să mă știu numai de ceace ni se spune în propunere, eu îmi sprijin opiniunile mele. Eu cred că D-voastre toți sunteți geloși a lăsa ca opiniunile fiecăruia să se exprime în deplină libertate.

D-l Vicepreședinte: V'am amintit propunerea, d-le Ionescu. D-voastră acum sunteți liber a vă exprima opiniunile D-voastră.

D-l N. Ionescu: O cunosc foarte bine din câte am auzit în ședință. Pentrucă mi-au făcut onoare colegii mei, fiindcă eram într'un punct în diferință cu d-lor, de a mă crede opus; sunt opus numai într'un punct: că eu răspunzând la deciziunea Conferinței, așa precum se cere a i se răspunde, cred că nu e nici franc, nici demn de această Adunare de a răspunde pieziș prin-

tr'o tangentă. Nu e demn, Domnilor, de națiune a o pune pe astă cale periculoasă; trebuie să spunem Europei cu curaj și cu franchetă, că respectăm independența noastră națională, că această independență am avut-o de drept și astăzi Europa să n'o nege, să n'o micșoreze. . . (O voce: Nu, nu se poate). Nu se poate! Dară noi ne punem pe tărâmul faptelor îndeplinite. Ni s'au comunicat documente diplomatice, din cari am luat convicțiunea, unii din noi, că îndată ce vom avea un fapt îndeplinit prin votarea Prințului Străin, acest Prinț trebuie să fie numai decăt. De aceea să nu mi se zică, că nu se poate; când cor să fim franci, să fim franci pe tărâmul independenței naționale, și aici nu înțeleg să se zică că nu se poate: s'a putut pentru Grecia, se va putea și pentru România! (Sensațiuni; mai multe aprobări).

Domnilor! Tocmai în numele deferinței ce trebuie să avem pentru interesele generale ale Europei, pentru aceste interese cari în deosebi sunt legate cu marea cestiune a Orientului, tocmai pentru această deferință, zic că noi astăzi, după a mea opiniune, nu ar trebui să privim discuțiunile Conferinței cu altă manieră, decăt a declară pur și simplu, că Unirea nu mai e pusă în cestiune de nici un Român: Unirea s'a făcut și Unire va fi cu orice preț, fie și cu un Principe ales de națiune. . . Unirea, Domnilor, Unire cu orice preț. (Aplauze).

Dacă acum d-l Președinte mi-ar da voie, aș cere prin d-lui favoarea acestei Adunări, ca să-mi permită a dezvoltă considerările generale pe cari le susțin prin un amendament, ce aș dori să se adauge la propunerea făcută.

Domnilor! Noi nu cerem, cred, Prinț străin, pentru ca acesta să continue a guvernă în aceleași condițiuni în cari au guvernat, dela un timp încoace, Prinții noștri indigeni; pentrucă eu unul am ferma convicțiune că străinii, ca și indigenii, aflându-se în aceeaș pozițiune în fața politicei din afară și a intereselor Puterilor, oricare ar fi Prințul, fie cel mai mare din Europa, nu poate fi acel gigante politic, înarmat cu atâta forță ca să curne nu sfâșierile noastre din lăuntru, dară invidia Puterilor vecine asupra acestei țări.

Puterile garante ne-au zis: Recunoaștem relațiunile voastre seculare cu Poarta; Poarta le va respectă asemenea și noi le vom înscrie în Dreptul Public European, și întrucât vă veți ținea în marginile acestei politice, noi vă garantăm independența voastră interioară, garantându-vă libera reformare a instituțiunilor voastre.

Cu acest preț Europa ne-a acordat și acordă încă și astăzi garanția sa. Așă dară cestiunea pentru noi este, dacă astăzi, la 1/13 Mai 1866, putem zice Europei, că mai scumpă ne e consolidarea Unirei sub un Principe Străin, decăt Garanția Colectivă și Politică noastră seculară. Pentrucă, Domnilor, nu trebuie să uitați că de secole politica noastră națională a fost aceea de a trăi

în bune relațiuni cu Turcii, de îndată ce aceștia și-au făcut o putere în Constantinopole. Bătrânii noștri Prinți cari, cu sabia la coapsă, au apărat ani îndelungi teritoriul și independința noastră națională, ne-au lăsat un testament precis. Ei ne-au zis: Trăiți în relațiuni cu Turcii, căci Turcii niciodată nu vor răpi naționalitatea voastră, și în momentul când veți avea a vă teme pentru legea și religiunea voastră, în acel moment să periți cu toții și să nu vă supuneți lor. Știți pentru ce bătrânii noștri ne-au lăsat acest testament? Pentru că bătrânii noștri Prinți au văzut un pericol mai mare pentru naționalitatea noastră de a ne uni cu statele vecine, cu Polonia și cu Ungurii. Astăzi dară, dacă vecinii noștri cei puternici, dacă Puterile Europei nu primesc combinațiunea Prințului Străin, eu unul sunt de părere, ca să nu sacrificăm Garanția Colectivă a Puterilor Europene pentru Principele Străin. Aceasta e opiniunea mea, Domnilor. Iată dară pentru ce o combinațiune, care astăzi n'ar îndeplini nici condițiunea de bună vecinătate cu puternicii noștri vecini, nici condițiunea de a fi respectați în deplina noastră independință, o asemenea combinațiune ne-ar face mai mult rău decât bine. De aceea noi să despărțim în totdeauna aceste două cestiuni, precum le-au despărțit și Conferințele.

Unirea o vom mântineă cu orice preț cu instituțiunile libere, iară nu despotice, ca acelea cari s'au sfărmat pentru totdeauna cu aprobarea unanimă a națiunii în ziua de 11 Fevruarie. Unirea a trecut în deprinderile noastre publice, a trecut în vieța noastră civilă și politică. Unirea s'a făcut și va fi pentru totdeauna; noi înșine chiar n'o mai putem desface, necum o intervențiune străină. În punctul acesta nu e Român, dela Gorj până la Dorohoiu, dela un capăt al țării până la altul, care să n'o dorească și să n'o mântie.

Dară în cealaltă cestiune, Prințul străin, această parte a considerațiunilor mele este cea mai grea. S'a zis, Domnilor, că Plebiscitul e deasupra acestei Adunări, că noi, Adunarea, nu putem nici infirmă, nici confirmă un decret al poporului. Dară tocmai aici este nodul cestiunii. Eu, Domnilor, trebuie să vă spun franc opiniunile mele; respect foarte mult decretul poporului, dară numai în principiu, fiindcă până acum la noi aplicarea s'a făcut în niște condițiuni, încât poporul nu avea deplină cunoștință de cauză. (A! A!) Socotesc că îmi împlinesc o datorie de a face această declarațiune, pentru că aş dori că, dacă plebiscitul este să treacă în instituțiunile noastre constituționale, apoi să facem așa ca să dea mai multe garanții de libertate, de independință individuală și de matură delibereare. Un plebiscit negreșit că este mai mult decât o alegere. Ei bine, D-voastre cu toții știți și țara întreagă mărturisește, că alegerile generale din urmă nu s'au făcut bine și că legea Statutului, o lege despotică, nu s'a aplicat acum bine, decât numai

pentru că a fost un spirit liberal, care a insuflat plebiscitul dela 8 Aprilie și că a fost destul o aplicare sinceră, pentru ca să dea acestei Adunări o vieață liberă.

Vedeți dară că o instituțiune rea ieri, astăzi s'a făcut bună, fiindcă spiritul libertății a insuflat-o.

Ei bine, Domnilor, eu cer ca acest spirit al libertății, această protecțiune a constituționalismului luminat, aceste deprinderi în adevăr politice și liberale să treacă în sângele nostru, să treacă în popor, și numai în asemenea condițiuni să mai facem plebiscite, pentru că altmintrelea ne expunem că chiar noi înșine să nu profesăm pentru un principiu salutar respectul absolut ce datorim.

Dară se poate ca Europa, care știe foarte bine, ca și noi, ce va să zică Plebiscit, să nu țină seamă de dânsul, ca noi.

Plebiscitul dela 2 Maiu 1864 n'a scăpat pe Domnitorul de atunci de a cădea în cea mai completă inconsecvență și în dezafecțiunea poporului, ba tocmai aceasta a făcut de a întrunit toate spiritele generoase în contra sistemului său.

Ei bine, fără a asemăna câtuș de puțin Plebiscitul dela 2 Maiu 1864 cu acesta dela Aprilie 1866, voi zice că oricum țara este acum surprinsă, când se chiamă deodată sub o formă neregulată, aclimatată de ieri, de alaltăieri la noi, să se pronunțe asupra destinatelor ei. Această generațiune nu are dreptul să lege toate generațiunile, fără o matură cugetare, fără ca să i se fi pus de mai înainte cestiunea în cunoștință. De aceea, zic că prea bine a făcut Conferința Pulerilor Garante de nu a lăsat ca Plebiscitul să fie unica noastră lege, cerând deciziunea sa să se pronunțe această Adunare, Adunarea liberă, care este produsul unor alegeri libere. Când dară Adunarea vine astăzi și zice: «voi ceeace a zis Plebiscitul», Europa poate să țină cont de aceasta, dară să nu se zică că cu aceeaș conștiință s'a votat și legea plebiscitului.

Acum rămâne ca D-voastre cari votați astăzi, D-voastre apărătorii Plebiscitului, D-voastre, cari votați în cunoștință de cauză, D-voastre cari sunteți luminați, să luați toată răspunderea asupra-vă. (Voci: O luăm!).

Cât pentru mine mă înfierez de asemenea responsabilitate. În lupta care întreprindem astăzi pentru consolidarea națiunii și pentru dobândirea libertății noastre, în lupta aceasta o să avem furtuni de petrecut, pentru că independința unei națiuni nu se face cu apă de roză, de aceea poate soarta să ne aducă în momente de acelea, unde să trebească tot așa de matură delibereare pentru cestiunile cele mai simple, cele mai mici, ca și pentru cele mai mari.

Așa privind lucrul, chem serioasa D-voastre atențiune asupra consecin-

țelor cari ar avea persistința D-voastre de a lega aceste două cestiuni, pe cari istoria noastră le-a deslegat, adică Unirea Principatelor și Unirea cu un Prinț străin.

Eu v'aș rugă, v'aș conjură să le despărțiți, pentru că dacă în starea lucrurilor de față Puterile Garante nu ar socoti de cuviință ca să exercite o presiune asupra Porții, pentru ca Poarta să încuviințeze acest nou fapt îndeplinit, atunci noi ne aruncăm în nouă dificultăți. Noi suntem într'un provizoriu de nestabilitate și o să avem toate dezavantagiile unei stări de lucruri pe care o deplorăm, fără să avem nici unul din avantajile stărei de lucruri pe care o dorim.

Afară de aceasta mai este încă o considerațiune, care-și are valoarea sa.

In urma declarațiunei Conferințelor dela Paris dela 2 Maiu, nu avem din partea Principelui Carol nici o declarațiune, cum că acceptă de a veni între noi pentru a lucra la consolidarea Patriei.

În punctul acesta nu ne-a dat Guvernul nici o lămurire, suntem cu totul în întunec, nu vedem dată o singură confirmare, care poate astăzi ar determina pe alesul plebiscitului să vie. Înțeleg că este gelos, cum trebuie să fie, de a intra pe carul triumfal al suveranității în România; este trebuință însă ca și națiunea care l-a ales să se îngrijească de accețiunea sa.

Ei bine, dacă D-voastre socotiți că astăzi Conferința se poate deszice în punctul acesta, votați; dacă socotiți însă că nu este așa lesne de a se deszice, atunci abțineți-vă.

Iată cum se prezintă cestiunea. *Unirea să o mănțineți, pentru că este un fapt irevocabil și îndeplinit, însă de dânsa să nu legăm nici o altă cestiune, pentru că fundarea unei nouă dinastii, relațiunile ce această dinastie va avea cu Poarta, este o cestiune care aparține nu numai dorințelor noastre, ci ne trebuie să împăcăm încă și dorința Europei.*

Ei bine, dacă Europa cu aceeaș persistință, cu care cerem noi un Prinț străin, va zice că este incompatibil acest Prinț străin cu interesele sale, ce ați avea atunci de zis?

Domnilor! Eu vă voiu cită un singur cuvânt din desbaterile ce au avut loc în parlamentul Marei Britanie, puțin mai înaintea Conferințelor de Paris din 1858. D-l Gladstone, marele vister de astăzi, eră atunci în opoziție și ceruse ca Guvernul englez să meargă de acord cu cel francez în cestiunea Unirei, cerută de Divanurile ad-hoc. D-l Gladstone zise: Ce e adevărat, Românii au cerut Unirea cu un Principe străin, dară dacă aceasta nu convine Europei, să dăm cel puțin Unirea cu un Principe indigen. Aceasta ne-au și acordat Puterile mai în urmă, pentru că e o cestiune de organizațiune interioară.

Dară după opiniunea răposatului bătran diplomat, Lordul Palmerston, o

dinastie care s'ar întronă în România, care în curând s'ar da în partea uneia sau alteia din Puteri, nu convine Puterilor Occidentale. Eu din deferință pentru opiniunea bătrânului diplomat englez, Lord Palmerston, din deferință pentru protecțiunea inteligentă și luminată, pe care Englitera o acordă Imperiului otoman, aş zice că trebuie să ne aducem aminte totdeauna de acele cuvinte ale Lordului Palmerston, că sub un Principe străin Principatele ar fi trase în voia uneia din Puterile cele mari și atunci n'ar mai atrage interesul Europei de a le garanta o protecțiune colectivă.

Voiți să avem simpatia Puterilor occidentale? Voiți să aveți totdeauna protecțiunea obligată a tuturor Puterilor Garante? Voiți ca să trăim în bună armonie cu Puterile vecine, pentru ca să putem crește și să ne facem mari? Atunci despărțiți de votul Unirei votul Principelui Carol!

D-l I. Ghica, Prim-Ministru: Orice cuvinte de depreciare a tractatelor cari ne leagă cu Inalta Poartă, adică de tendința la independință, prin cari d-l N. Ionescu a voit să facă ca un reproș Guvernului, Guvernul le respinge dela sine.

Mai multe voci: Și Camera.

D-l A. Sihleanu: Domnilor, nu voiu întreprinde să urmez pe d-l N. Ionescu pe calea pe care a apucat, căci aş intra, sunt sigur, într'un labirint, de unde Dumnezeu știe dacă voiu putea găsi un fir de ieșire. Eu am luat cuvântul numai ca să exprim tot aceeaș opiniune ca și d-l Tell, ca să-mi fac confesiunea mai înainte de a luă comuniunea cea mare, însă în alt mod decât d-sa.

D-l Tell a arătat Adunărei și națiunei întregi, că astăzi, în ziua cea mare, ne găsim între două pericole și că, după zisa înțelepciunei națiunilor, din două pericole rele să preferim pe cel mai mic. Un pericol, a zis d-lui, e națiunea, care a votat odată pe Carol I, și celălalt pericol sunt Conferințele, cari ne chiamă să alegem pe Principele indigen; și că de e să fim în pericol, d-l Tell zice să fim mai bine în pericol cu națiunea decât cu străinii...

Mai multe voci: Din contra, din contra!

...Mai bine să împărtașească pericolul împreună cu națiunea, care e amenințată, cred, Domnilor, că aceasta a înțeles d-l Tell. D-lui se va explica, dacă a zis altceva.

In cât pentru Unirea țarilor, precum au zis toți, credeam că nu vom mai reveni; această cestiune e adânc săpată în inima tuturor Românilor; Unirea este trecută în registrele lui Dumnezeu și nu este putere care să o poată atinge.

Cât pentru pericolul care ni-l pune înainte d-l Tell, eu declar că, pe cât timp suntem garantați de Puterile Europei, nu mă tem de orice pericol din

afară; în lăuntru fie să pier, voiu pieri cu cea mai mare mulțumire cu națiunea și voiu fi fericit. (Aplauze).

D-l Tacu: Domnilor, nu e un moment mai solemn în viața națiunilor și a popoarelor, decât acel moment când ea e chemată a se pronunța asupra unor cestiuni mari, cari au să serve de bază, de fundament Statului nostru politic și social. In această stare se află astăzi națiunea română, specialmente această onor. Adunare, care are a se pronunța asupra unor cestiuni foarte mari, asupra Unirei și asupra Principelui, dacă trebuie să fie străin sau indigen. Domnilor, o idee frumoasă, națională, se arată între Români, un principiu salutar, principiu Unirei, Unirea țărilor Moldova și Țara-Românească. Au fost tendințe naționale neîntrerupte, mai cu seamă dela 1857 încoace și s'a lucrat ca această idee să nu fie numai o idee, dară o realitate. Printr'o impulsione comună, Românii—Munteni și Moldoveni—au fundat un singur Stat, o Românie nedespărțită pentru totdeauna. Domnilor, împrejurări politice au adus ocaziunea ca astăzi să fie iarăș discuțiune asupra acestui punct, adică asupra Unirei. Dară cu o vie mulțumire am văzut că s'a manifestat înaintea D-voastre, că toți sunteți uniți, suntem și vom fi. Asemenea declar și eu înaintea Adunării naționale și înaintea D-voastre, că voesc și voiu mănține Unirea. (Aplause).

Dară e încă o cestiune de deslegat, cestiunea Prințului. România unită va aveă ea un Domn român? Domnilor, când vorbesc aici despre Principe, vreău să fac abstracțiune de persoane și pun în discuțiune numai persoana Principelui român față cu idea Principelui străin. Am auzit, Domnilor, că s'a cetit o propunere, prin care se zice că Românii primesc să fie uniți și nedespărțiți sub un Principe străin ereditar. Două considerațiuni de o mare însemnătate mă fac pe mine a nu mă uni cu această propunere. Prima considerațiune e pentru mine o considerațiune curat națională și a doua o considerațiune politică internațională, aș zice o considerațiune care merge pe calea diplomatică. Considerațiunea națională, Domnilor, totdeauna am susținut-o, când am avut ocaziune, înaintea concetățenilor mei: Unirea n'are a face cu Principele; trebuie să despărțim aceste două cestiuni, dacă în adevăr vrem a fi o țară unită. Să despărțim aceste cestiuni, căci unindu-le, vine separatismul. (O! O! numeroase dezaprobări). Noi trebuie să dorim Unirea numai, căci numai Unirea e singura noastră speranță de mântuire.

D-l I. Strat: Cer cuvântul.

D-l Tacu (continuând): Domnilor, libertatea opiniunii este cel mai mare cuvânt ce un deputat e dator să reclame dela colegii săi, mai cu seamă în asemenea momente. (O aveți, vorbiți!).

Am zis că eu nu unesc cestiunea Unirei cu cestiunea Principelui, chiar și pentru considerațiunile mari politice, pe cari fiecare dintre noi trebuie să

le înțelegem și să le cunoaștem. Nu! popoarele nu se regenerează prin Domnitor, dară prin ele însele; numai ele singure își pun fundamentul naționalității, și aceasta se conservă prin puterea morală, care deșteaptă spiritul public, care face să aibă o vicață liberă și independentă. Avem dovadă istoria, Domnilor, că popoarele se regenerează singure, singure au declarat dreptul omului în lume, singure au dat lumii libertatea, acest cuvânt așa de sacru pentru umanitate.

Ei bine, Domnilor, dacă poporul numai el singur e în drept de a-și crea vicața lui politică, atunci nu văd care ar fi necesitatea imperioasă în momentul de față, ca să avem un Principe străin. Se zice că sunt lupte interioare cari opresc pe Români să aleagă Domn român. Va să zică considerațiunea numai că în lăuntru țării suntem amenințați de turburare, este rațiunea care chiamă aducerea Prințului străin. Dară această turburare este numai imaginară și nu se mai poate întâmpla, cu atât mai mult când rațiunea are prudență și când această Adunare mănținând guvernul actual va face să iasă guvernul ce va plăcea națiunii și nouă. Dară se mai zice că Principele străin între Români aduce stabilitate, aduce justiție bună, legi bune, instituțiuni bune. Nu e așa, stabilitatea nu poate depinde decât dela noi; dacă noi vom iubi stabilitatea, va fi stabilitate pentru țară și supliciu pentru străin, căci străinul totdeauna a dorit nestabilitatea noastră, spre ajungerea scopurilor sale. Intrucât noi nu o vom iubi, o repet, stabilitatea, să fim singuri că ea va fi cu atât mai puțin sub Principele străin. Așa dar, Domnilor, adevăratul pericol, la care ne expunem, nu e de loc, cum s'a zis, rebelul civil, guerra civile, este votul ce vom da contra deciziei Conferinței.

Am văzut cu părere de rău că unii domni preferă a se declara contra Puterilor, decât a admite un rebel civil. Ei bine, am curajul să vă spun că eu unul nu mă tem de rebelul civil... (O! O! Întreruperi)... Mă tem însă de rebelul din afară, care în adevăr ne amenință; sabia venită din afară, aceea va fi sabia care, după dreptul internațional, ne va ridică naționalitatea... (mare sgomot; dezaprobări din toate părțile).

Deși întrerupt, cu toate acestea nu-mi voi pierde curajul de a continua, pentrucă, Domnilor, atunci când e vorba de drepturi naționale, nime nu trebuie să-și piarză curajul, ci toți suntem datori să-l avem aici, în acest sanctuar național. Când se pun în joc, când se pun în discuție drepturi de ale națiunii, precum sunt acestea: dreptul de a avea Principe român sau dreptul de a avea Principe străin, nu trebuie să fim așa de ușori în deciziunile noastre, nu trebuie să nesocotim diplomația; din contra, când avem a face cu diplomația Europei, cu acest haos nedesfinit, atunci trebuie să mergem pe o cale bine cunoscută, să ne facem calcule matematice.

«N'ar fi, Domnilor, o politică prudentă când n'am merge pe această cale.

Mănțin dar Unirea ca singurul punct pentru Români, dară nu admit un Principe străin. Aș dori, Domnilor, din suflet, ca această idee să-și aibă locul ei, pentrucă n'aș mai dori ca națiunea să fie expusă diplomației Europei. Eu unul nu vreau să o mai expun. După convicțiunile mele vreau să fundez un stat român. Să facem așa dară legile acele constituționale, cari să ne aducă vicia publică și națională și atunci, fiți siguri, vom scăpa și de anarhie și de despotism și vom duce vicia liberă, care au dus-o strămoșii noștri, după dreptul lor cel vechiu strămoșesc.

D-l G. Mărzescu: Domnilor Deputați! Din urna colegiului elector al districtului Iași a ieșit d-l Tacu împreună cu mine. Tribuna aceasta, care odinioară n'a fost nici cum liberă, astăzi a dat exemplul cel mai brillant de libertate, căci dela dânsa d-l Tacu a exprimat astăzi o opiniune cu totul alta decât aceea ce a exprimat la Iași, adică înainte de a veni aici. Libertatea totală de opiniuni o înțeleg; înțeleg ca un om astăzi să aibă din eroare o convicțiune și mâne să și-o schimbe, crezând că e greșită...

D-l Laleș: Protestez în contra unor asemenea cuvinte în cunoștință de împrejurări, fiindcă și eu sunt de acolo dela Iași.

D-l G. Mărzescu (continuând): D-l Laleș, onor. profesor de filozofie dela colegiul din Iași, protestează. Domnia-sa protestează însă în contra unei probe evidente. Vedeți, Domnilor, am aici un document cu care susțin zisele mele și atunci nu mai încape vorbă. Imi cer permisiune dela d-l Tacu, dară, a scoate acest document în care d-sa este subscris dimpreună cu d-nii Pogor și Maiorescu... (Bravo! Să se cetească! Să se cetească!).

Il voui ceti, Domnilor:

«Rezoluțiune.

«Subscrișii cetățeni români din Iași recunoaștem că mântuirea țării noastre «în împrejurările de față este Unirea și Principele străin de viță latină, două «puncte nedespărțite și în cari trebuie să persistăm cu energie, ca să vadă «Europa iarăș și iarăș că aceasta este, și astăzi ca totdeauna, cea mai scumpă «dorință a națiunii și singura ei speranță de viitor...» (Aplause frenetice pe toate băncile).

V'aș rugă, Domnilor, să nu mă întrerupeți cu aplausele D-voastre binevoitoare, căci cu aceasta eu nu fac decât să-mi împlinesc o datorie de conștiință către d-l Tacu, fiindcă d-sa m'a ajutat ca să fiu ales la Iași, după cum l-am ajutat și eu pe d-sa. (Aplause).

«Declarăm încă că Unirea o înțelegem cu deplină descentralizare și totodată, pentru asigurarea deplinei realizări a acestor dorințe ale noastre, că «vom da deputaților aleși de noi mandat imperativ de a vota pentru Principe Străin de viță latină și Unire cu descentralizare». (Aplause).

Și acum, Domnilor, cer cea mai serioasă luare aminte a Adunării asupra cuvintelor ce urmează :

«*Și de a nu volă în nici un mod vreun Principe Indigen*, oricare ar fi, «căci acest vot ar rămâneă dela sine nul, ca fiind făcut în contra voinței «expresse a mandanților alegători». (Aplause unanime, ilaritate).

Domnilor, Documentul ce am avut onoare a vă ceti nu este certificat de nici o instanță judecătorească, dară fac apel la onor. d-l Tacu să mărturisească dacă nu este iscălitura d-lui aceasta.

D-l Tacu: Cer cuvântul, Domnule Președinte, cer cuvântul

Sunt iscăliți, dimpreună cu d-l Tacu, d-l Pogor și d-l T. L. Maioreseu, care nu a fost ales. Am zis. (Aplause). Dați-mi voie, Domnilor, să depun acest document pe biuroul Adunării, ca o dovadă că Adunarea astăzi a dat curs liber la orice discuțiune. (Aplause prelungite).

D-l Tacu: Domnilor, am văzut pe onor. d-l Mărzescu viind la tribună și prezintănd Adunării o hârtie, în care aș fi iscălit și eu. Prin aceasta d-l Mărzescu însă nu a dovedit că credința mea politică ar fi fost pentru Prințul care e pus în discuțiune. Eu am iscălit pentru Prințul Străin de viță latină. (A! A! A! ilaritate pe toate băncile).

Al doilea punct...

O voce: Mai e și alt punct? (Sgomot).

D-l Tacu: Este, cari sunt împrejurările în cari ne aflăm astăzi? Noi știm că Conferințele au decis ca să ne alegem un Prinț Român și noi astăzi trebuie să ne gândim, de este mai bine a alege pe unul sau pe altul. Aici este cestiunea și această cestiune cuprinde în sine existența naționalității noastre. Așa dară vedeți, Domnilor, că departe de a nu mă ținea de credința mea politică, din contra nu există nici o contradicțiune.

D-l Manolache-Kostache, Vicepreședinte: Onor. Adunare voește ca să se treacă în procesul verbal acest document în întregul său. (*Voci*: Negreșit. Da, da.) Onor. d-l Tacu recunoaște că subscrierea de pe acest document este a sa; învoește și d-sa a se trece în procesul verbal?

D-l Tacu: Primesc, și, dacă ar fi cestiunea de Prinț latin, îl votez și acum. (Iilaritate).

D-l I. Strat: Domnilor, vă rog să mă scuzați dacă, în momentele aceste solemne, cuvintele mele nu vor avea puterea aceea ce aș voi să le dau, căci nu pot să-mi stăpânesc emoțiunea. (Bine, bine, prea bine!).

Au vorbit doi din membrii acestei onor. Adunări în contra propunerii prezintate la biurou: D-l Ionescu N., onor. d-l deputat de Dorohoiu și d-l Tacu. Nu voi mai răspunde nimic d-lui Tacu, căci i-a răspuns îndestul d-l Mărzescu. (Da, da, da). Voiu răspunde dară numai obiecțiunilor d-lui N. Ionescu. Eu îl cred pe d-l Ionescu fervent, cel mai fervent apărător al

Unirei, dară să-mi permită a-i spune cu francheță, că d-sale se întâmplă astăzi cu Unirea tocmai ca unei mame, care din multă dragoste își strânge la piept copilul atât de tare, încât îl omoară. (Iaritate). D-l Ionescu crede că putem avea Unirea astăzi cu un Domn pământean. Eu cred aceasta cu neputință în momentul de față. Nu am de zis nimic asupra credinței, convicțiunii ce are fiecare, cred însă că fiecare din noi trebuie să facă apel la un judecător mai mare decât noi, la acei cari ne-au trimis aici. Fac apel dară la toți D-voastre și mai ales la acei din D-voastre, cari încă se numesc deputați de dincolo de Milcov, să declare aici în conștiință, ei cari vin de acolo, sub impresiunile locale, să declare, zic, dacă este cu putință Unirea astăzi cu un Domn indigen. (Nu, nu).

Domnilor, Noi cu toții știm că, din nenorocire, în țara noastră sunt prea mulți candidați la domnie; noi știm asemenea că nimic nu e mai teribil decât sfâșiarea partidelor pentru a ajunge la tron și nimic nu distruge mai mult prestigiul autorității, decât lupta intenstină a tutorora pentru a ajunge la tron.

Domnilor, Această luptă continuă între partide, această luptă, căreia D-voastre i-ați da întâiul semnă, dacă ați pune astăzi pe tapet cestiunea alegerei unui Domn indigen, această luptă va avea de cel dintâiu rezultat desbinarea ambelor țări și pe urmă peirea fiecăreia în parte. (Aplause).

Dacă, Domnilor, recuzați arbitrul meu, recuzați judecata colegilor D-voastre, atunci de sigur că nu veți recuza arbitrul unei puteri mai mari decât noi: istoria. Așa dară istoria are să se pronunțe între onor. D-l Ionescu și mine.

Acum, Domnilor, e cu putință ca în curs de 10 ani — căci pornesc dela 1857, de atunci de când țara aceasta a fost pusă în pozițiune să spered a fi cunoscută de Europa, — e cu putință, zic, ca în curs de 10 ani, când s'au schimbat atâtea oameni la guvern și țara a trecut prin atâtea faze și bune și rele, e cu putință să presupunem ca națiunea să vie și să repele cu necontenire Unirea sub un Principe străin (aplauze), fără ca aceasta să fie adevăratul simțământ ieșit din fundul inimei sale?

Dară, Domnilor, cea mai mare putere despotică din lume ar fi fost incapabilă de a întoarce prin presiune asemenea manifestări repeșile; și dară putem afirmă că Principele străin este credința unanimă a țării.

Domnilor, Adevărat că această credință a devenit o religiune, și dacă onor. D-l Ionescu vine și pune, până la oarecare punct, la îndoală sinceritatea votului dela 8 Aprilie, atunci nu va putea să pună la îndoală voința expresă de atâtea ori în țară, repetată cu atâtea tărie de caracter, care indică profunditatea convicțiunii.

Așa dară, fiindcă nu voeșe să fac un discurs lung, voi zice: că noi suntem astăzi convinși că această Unire la care pare că țineți atât de mult,

și mă adresez mai cu osebire la D-l Ionescu, că această Unire nu e cu puțință să o avem decât atunci, când vom îndeplini voturile memorabile dela 1857. (Aplause).

Domnilor! De îndestul timp, cred că s'a pus în joc naționalitatea noastră, existența noastră ca Stat român și cele mai sacre drepturi ce poate și trebuie să aibă o națiune; de îndestul timp, Domnilor, rătăcim întocmai ca un vas lăsat în prada valurilor și a furtunilor, fără ca să putem intra în port; ei bine, pânzele s'au rupt, catarturile s'au sfărâmat și dacă nu vom intra în curând în port, sigur ne vom duce în fundul mării. (Aplauze prelungite). Ei bine, Domnilor, acel liman, acel port e Principele Străin.

Domnilor! Sfârșese cu o considerațiune, care mi-a inspirat-o chiar D-l Ionescu. D-sa a zis mai alaltăieri niște cuvinte, cari mi-au rămas adânc gravate în inimă și în memorie, a zis: «In politică erorile nu sunt nimica, inconsecințele sunt totul». Dară, Domnilor, e cu puțință ca să greșim, pentrucă suntem oameni și ni se iartă; dar ceace nu ni se poate iertă ar fi inconsecința; prin urmare când noi mandatarii națiunei am veni să dăm o desmințire voinței națiunei, de atâtea ori și cu atâtea tărie repetată, nu ar fi cea mai mare inconsecință politică, care în adevăr ar avea de efect peirea acestei țări? (Aplause).

Dară, Domnilor, mă țin de argumentul D-lui Ionescu, mă închin la această credință: «inconsecința e totul». Și, Domnilor, un stat mic ca al nostru, care nu poate pune 100.000 de baionete în contra forței brutale din afară, care ar veni să ne impună voința sa, un asemenea stat nu are altă forță, decât a veni cu demnitate de a arăta Puterilor Garante, că știe a-și respecta voința sa. (Aplause).

Domnilor! Onor. d-l Ionescu vine și zice că e un pericol serios, la care trebuie să vă gândiți, e pericol că votând această propunere, vom fi lipsiți de acea Garanție Colectivă a Puterilor Garante, care este cel mai puternic scut al existenței noastre.

Două cuvinte, Domnilor, pentru ca să lămuresc pe D-l Ionescu. Noi suntem cei dintâi cari trebuie să ne felicităm de protecțiunea și sentimentele cari ne-au arătat totdeauna Puterile Garante. Puterile Garante totdeauna au manifestat pentru noi dorința ca să fim un Stat.

Ei bine, când țara astăzi, prin mandatarii săi legali, vine și supune respectuos Puterilor, că după convicțiunea noastră a tuturor, acest Stat Român nu e cu puțință să fie fără un Principe Străin, ele vor consimți pentru dânsul și vor privi această mare cestiune, ca cestiunea unui bulevard de asigurare pentru Orient.

Să votăm dară, Domnilor, această propunere, în credința că geniul cel

bun al Românilor, care ne-a ajutat totdeauna, ne va ajuta și de astă dată. (Aplause prelungite).

D-l I. Negură: Domnilor, s'a făcut mare caz de contradicțiunea, în care se pare că e d-l Tacu, și poate că și este. Dară aș întrebă și eu pe toți acei cari au subscris în câmpul libertății pentru Principele Român, mai au și astăzi aceeaș credință? Și mă adresez mai cu osebire la onor. d-l Rosetti, care atunci a fost cel mai cuprins de entuziasm.

D-l C. A. Rosetti, Ministrul Culelor: Nu va găsi niciodată nimeni o singură subsemnătură a mea, care să nu fie consecinte cu toată vieța mea. Pe câmpul libertății am subscris: Libertatea și niciodată pentru Domn. (Aplause).

Se cere închiderea discuțiunei.

D-l M. Costache, Vicepreședinte: Domnilor, In conformitate cu Regulamentul, întreb dacă voește cinevă a luă cuvântul pentru sau contra închiderii discuțiunei.

Mai multe voci: Inchiderea discuțiunei.

D-l M. Kostache, Vicepreședinte: Este Camera dispusă pentru închiderea discuțiunei?

Voci numeroase. Nu, nu, să urmeze discuțiunea.

D-l M. Costache, Vicepreședinte: Discuțiunea urmează, Domnilor. D-l Lecca are cuvântul.

D-l I. Lecca: Domnilor, Contra dreptului nu există drept; n'am eu drept să desființez instituțiunea cea mai veche a țării mele: Domnia pământeasă. Pentru acest drept strămoșii mei au pierit în Câmpia Turdei, și-au vărsat sângele peste Dunăre și peste Nistru. Am de datorie către strănepoșii mei să le transmit patrimoniul strămoșesc. Noi nu suntem trimiși ca să renunțăm la drepturile țării, ci să-i mai căpătăm, de se poate; nu voesc să implic țara mea în complicații, contra voinței întregii Europe, când aceea voință și legalitatea ne asigură viitorul. D-voastre sunteți mai îndrăzneți, faceți, de aveți curajul; eu n'o fac, și sănătate.

D-l N. Ionescu: Domnilor, Voiu urmă pe d-l deputat de Tecuciu în argumentația sa. Nu pot admite a se zice că este imposibilă Unirea cu un regim național, căci aceasta a fost posibil în timp de atâtea secole, și a zice azi că Unirea este imposibilă fără Domn străin, este a nu recunoaște toată existența noastră trecută, existență atât de glorioasă. Când d-l Strat invoacă istoria, se bazează pe un singur fapt, pe Divanul Ad-hoc, care este un mic, prea mic fragment al istoriei noastre. Eu ieau istoria întreagă și nu văd nici o adunare, nici un singur om, care să fi dorit Domn străin; nu numai că n'a dorit, dară țara a respins orice străin și chiar pe candidații susținuți de străini. Astfel dară istoria ne spune din contra, că nu se poate Unire fără

Domn pământean. Ei bine, Domnilor, când domnia națională a fost susținută cu atâta tărie, este ingraturdine din partea noastră, către trecutul nostru chiar, ca să zicem că nu se poate Unire cu regim național.

Voci: Nu cu regim național, ci cu Domn pământean.

D-l N. Ionescu: Dacă onor. Cameră nu mai are paciența să mă asculte.

Voci numeroase: Să vorbească, să vorbească!

D-l M. Kostache, Vicepreședinte: Domnilor, Vă rog să lăsați pe oratori să vorbească, fără a-i întrerupe.

D-l N. Ionescu: Nu pot să admit că Unirea este imposibilă cu un regim național și din alt punct de vedere. Noi nu suntem ca Papa, numai Papa poate să răspundă Europei: Non possumus. Când însă noi vom spune această vorbă de voința Europei, mă tem să nu vie Europa să ne arate că se poate, precum s'a putut dela 1859 până acum.

Când Divanurile Ad-hoc au cerut Domn Străin, au vrut să arate dorința de a intra în familia statelor occidentale, punând în capul său un Principe de sânge monarhic. Dară când Europa ne-a spus: se poate să aveți o monarhie și cu Principe indigen, pentru ce atunci să mai cerem Principe străin?

Dară se zice că am avut triste experiențe cu Domnii indigeni. Ei bine, dacă am avut câteva domnii rele, trebuie oare să zicem că Unirea este imposibilă cu Domn pământean? Contestez aceasta în numele istoriei întregi, care ne arată că domnia indigenă, bazată pe sistemul electiv, cum a fost în toate țările la început, a fundat și dezvoltat instituțiunile țării noastre.

Trec acum la alte două puncte atinse de d-l deputat de Tecuciu. Unul este Garanția Colectivă a Europei. D-l Strat zice că Europa nu ne va retrage protecțiunea ei, dacă contravenim în hotărîrea ei. În aceasta eu cred că Europa este cel mai bun judecător. Când ea ne zice: «Mănțineți Unirea cu principe pământean», noi să-i răspundem: «N'ai dreptate; noi vrem cu Principe Străin». În asemenea caz, mi se pare că precum Europa ține cont de dorințele noastre, tot asemenea și noi ar trebui să ținem cont de interesele generale ale Europei.

Pentru întâia dată am intrat și noi sub garanția europeană; este un moment unic în viața noastră; trebuie deci să ținem cont de deciziunile ei și să nu continuăm a merge din bravadă în bravadă, căci se va sătura Europa de bravadele noastre, și cred că de astădată nu are să le mai treacă cu vederea.

Mai este un argument al d-lui Strat, la care țin particularmente să răspund. Am zis că erorile în politică nu sunt nimic, dar inconsecințele sunt grave. Aceasta am luat-o și eu dela școala mare diplomatică, de unde aș vrea să învățați și D-voastre respectul pentru garanția colectivă. Erorile dară nu sunt nimic. Am făcut eroarea cu Plebiscitul, să nu facem inconsecința

de a ne uni numai cu Principe Străin. Aceasta e o inconsecință, comparând istoria noastră. Inconsecința în politică e mai rea decât eroarea. Ce zicem noi în propunerea aceasta? Avem cel mai mare respect pentru Garanția colectivă, cu o singură condițiune — de a nu respectă cece ne vine dela garanția colectivă.

D-l Strat a făcut o comparațiune destul de justă, cu toate că puțin cam gravă. A zis că eu iubesc Unirea așa de tare, încât o strâng în brațe, până când o înăbușese, și că aceasta e o inconsecință din partea mea, fervent unionist, ca să nu dorească Unirea numai cu Principe Străin. Când cineva respectă ceva, mi se pare că nu începe prin a-l călca în picioare; când iubim și respectăm Garanția colectivă, mi se pare că n'ar trebui să o desfidem.

Eu nu strâng Unirea în brațe, pentru ca să o ucid; eu, cel mai umil fiu al României, strâng România întreagă în brațe, pentru ca să mă pot însuflă de spiritul ei secular; nu pot să-i dau eu vicia, pentru că noi Românii, cari aspirăm la independință, noi avem mai mult nevoie de vicia care o are Unirea, dară nu Unirea are nevoie de a-i da vicia. Dară cestiunea este de a înțelege spiritul Unirei și când ne punem pe tărâmul absolutului, când ziceți D-voastre, că nu putem trăi altfel, decât cu Principe Străin, mi se pare că D-voastre strângeți pe Principele Străin în brațe așa de tare, încât îl omoriți. (Ilaritate). Inconsecința nu e din partea noastră. Noi cerem Unirea, precum au cerut-o părinții noștri, precum au realizat-o Ștefan și Mihaiu, precum am realizat-o noi sub un Principe, care n'a răspuns la cugetările noastre.

Declar însă că noi nu suntem chemați aici ca să votăm pe cutare sau cutare Principe. Această Adunare nu trebuie să voteze nici Principe străin, nici pământean; misiunea sa e de a face constituțiunea, de a da respectul cuvenit garanției colective europene și tradițiunilor noastre naționale și apoi, după ce vom face constituțiunea, va veni altă Adunare, care să voteze pe Principe. (Dezaprobări). Noi, Adunarea Constituantă, n'am venit să votăm pe Principe, și întru aceasta așa zice și eu Conferințelor, că ne-au cerut un lucru, pe care nu putem să-l dăm.

Așa dară, ca să mă rezum, zic: Să mântinem Unirea cu orice preț, ca realizarea dorințelor seculare ale națiunii noastre, să o mântinem chiar cu pericolul de a ne agita în elecțiunea Principelui, căci nu voim să ne jucăm cu destinele României. D-voastre cari vreți Unirea numai cu Principe Străin, apărați cauza Unirei ca o cauză desperată. Pentru mine însă Unirea nu este o cauză desperată, fiindcă mântinând-o astăzi și cu Principe pământean, nu suntem supuși a pierde prețioasa garanție a Europei.

Mai multe voci: Nu o vom pierde.

D-l I. Eliade-Rădulescu: Domnii mei, Sunt de 64 de ani, sunt eu acela care, împreună cu onor. d-l Tell și cu onor. d-l Ștefan Golescu, la 1848, am

ridicat stindardul la Islaz. Acolo am dat o constituțiune, am subscris-o și am jurat pe dânsa. Acea e credința mea. Am respectat credința tuturor, cu condițiune însă ca să mi se respecte și a mea, și până acolo am respectat credințele tuturor, încât le-am iertat și fanatismul. Rog dară să mi se respecte și credințele mele, fără a fi fanatic întrînsele.

La Islaz, Domnilor, acolo am jurat pentru Prinț român pe cinci ani; astăzi dară nu pot să calc acest jurământ.

Religiunea mea politică, din copilărie, a fost aceea de a nu cunoaște nici un stăpân, decât singură națiunea mea. Națiunea dară este suverana mea. Acum dacă mă întreb: Cine suntem noi? Ce rol avem noi aici? Opiniunea mea este că noi suntem aici solii națiunii, veniți a ne da cuvântul de ceeace ne-a ordonat națiunea. Ca soli dară n'avem dreptul nici a infirmă, nici a confirma votul națiunii, care nu-l pot numi Plebiscit, ci Sufragiu Universal. Deci națiunea pronunțându-se și alegându-și de Demn al ei pe Carol I, a veni eu astăzi să votez și să confirm ceeace Suveranul meu a hotărît, este a-l socoti mai jos decât mine; a veni să votez în contra deciziunii națiunii aș fi un apostat către Suveranul meu. Aici dară nu e cestiunea de a vota, ci e cestiunea de a răspunde că Românii au hotărît cu toții să moară susținând Unirea și pentru ceeace va fi să răspundă Puteților, națiunea a hotărît că va răspunde...

(Voci: Cu noi împreună).

Așa dară, în cât pentru mine, nu mă simt competente nici a infirmă, nici a confirma hotărîrea Suveranului meu, căci mi-e teamă, Domnii mei, a nu periclită viitorul națiunii. D-voastre, cari aveți sentimente și inimi îndestul de nobile, din cari aș dori să mă inspir și eu, D-voastre, cari sunteți junii și aveți viitorul înainte, cari la orice pericol puteți decide de soarta și fericirea țării, puteți face totul; eu însă care mă găsesc în vârsta în care vedeți, eu... mi-am făcut rândul meu.

Sunt 48 de ani, de când lucrez neîntrerupt pe fiecare oră, pe fiecare minut pentru fericirea acestei țări. Vedeti ruinele caselor mele, ele sunt astfel, căci n'am avut chip a mă ocupa de starea mea; și astăzi cu cinci copii umblu din casă în casă și pe drumuri.

Hotărîți dară cu toții, faceți ceeace credeți că e mai bine, dară respectați bătrânețele mele, convicțiunea mea; nu cereți votul meu!

O voce: Dară ați subscris plebiscitul, domnule Eliad.

D-l Eliad: Da, acolo ca singur, aici însă sunt în plină Adunare generală și v'aș rugă, Domnii mei, să nu mă provocați. Am subscris cu poliția lângă mine. (Protestări din toate părțile: Nu e adevărat!).

D-l D. Ghica, Ministru de Interne: Cer cuvântul.

(D-l Eliad părăsește tribuna).

D-l M. Kostache, Vicepreședinte: D-l Ministru de Interne are cuvântul.

D-l D. Ghica, Ministru de Interne: Domnilor, Eram hotărît să nu ieau cuvântul în această sesiune, fiind sesiune așa de justă și așa de simțită de D-voastre toți, încât n'avea trebuință de vocea mea; dară sunt nevoit a vorbi văzându-mă provocat și astfel vă rog să-mi acordați ascultarea D-voastre pentru câteva minute.

Am fost provocat, Domnilor, de bătrânul d. Eliad. Credeam că în etatea în care a ajuns, acest bătrân nu va veni înaintea națiunii întregi să susțină un lucru pe care putem a-l desmînji cu toții. Fac apel la sentimentele de dreptate și de adevăr ale D-voastre tuturor să spuneți, vă rog, dacă Plebiscitul s'a subscris prin presiunea poliției.

(Voci unanime: Nu, ei în cea mai mare libertate).

Domnilor, A veni cineva să susție pe această tribună lucruri cari se pot proba până la un oarecare punct, aș înțelege; dară nu m'am așteptat dela un om în etatea d-lui Eliad să vie a susține, că poliția l-a silit a subscris Plebiscitul. Aceasta este peste toată așteptarea mea.

Dară, Domnilor, cine au fost comisarii Guvernului pentru plebiscit în Moldova? Iată: d-l Nicolae Ionescu, Negură și alții. Ei bine, se poate oare crede că d-l N. Ionescu să fi luat puterea armată, ca să întrunească sutele de mii de iscălituri cu cari s'a acoperit Plebiscitul?

(Voci: Nu, nu!).

D-l Eliad. Cer cuvântul. Rog să-mi dați dreptul să mă apăr.

D-l D. Ghica, Ministru de Interne: Putea d-l Eliade să vină să zică, că țara care i-a votat pensie și recompensă națională, îl lasă să moară de foame (Aplauze. Prea bine!); dară nu să vină să mă insulte pe mine, zicând că am întrebunțat forța armată ca să-l silească a subscris pe D-sa, care voește a îndemna națiunea a nega o dorință exprimată în timp de zece ani dearândul. (Aplauze).

Profit de această ocaziune, Domnilor, spre a răspunde d-lui N. Ionescu, că se înșală d-lui, crezând că astăzi Adunarea — precum a zis d-sa — voește să desfidă Europa. Nu, Domnilor, departe de noi a face o asemenea copilărie. Avem tot respectul și toată recunoștința către Europa. Noi, cari ne-am lăudat până azi de protecțiunea ei, nu facem decât a desvâli în toată libertatea opiniunea noastră și a demonstra înaintea Europei, că Unirea fără Prinț Străin este moartea României. (Aplauze prelungite).

Domnilor, Nu voesc să abuzez prea mult de aceste prețioase momente. Nu voesc a face un discurs. Am voit numai a răspunde la provocările d-lui Eliad, din nou să înțeleagă cât de tare m'am simțit mâhnit, văzând că acel om pe care l-am stimat, ca pe acela care mi-a pus, ca profesor,

cel dintâiu pana în mână, să-l auz zicând astăzi, că eu i-am pus pana în mână sa cu poliția, ca să subscrie în Plebiscit.

D-l Eliad: Nu, d-le Ministru, protestez; n'am zis aceasta: să mi se dea cuvântul să mă explic. (D-l Eliad se urcă la tribună).

D-l M. Kostache, Vicepreședinte: Rog pe d-l Eliad să se mărginească în cursul discuțiunei. V'am lăsat, d-le Eliad, toată libertatea în emiterea opiniunei D-voastre; D-voastră însă ați aruncat un blam d-lui Ministru, care a fost nevoit să vă răspundă. Vă rog dară să vă mănțineți în cercul discuțiunei.

D-l Eliad: Domnii mei, Am început cuvântul, arătându-vă religiunea mea la vârsta de 6½ de ani. Nu m'a văzut nime profesând vreodată credința de Principe Străin, ci totdeauna pe aceea de pământean, și cauza este că atunci când eram copil, am crescut sub regimul Principilor Străini, și când am început să cuget, să răsflu libertatea și naționalitatea, luând exemple dela Lazăr și dela Vladimirescu, aceasta a fost sub Principii pământeni, și eu cel dintâiu am fost acel care am felicitat pe Principele român, care a fost răposatul Gr. Ghica, tatăl d-lui Dimitrie Ghica. Și cuvintele mele de naționalitate, cu care am felicitat pe Domnul Pământean, au fost simțite.

De atunci am început să lucrez și eu pentru naționalitatea noastră sub Domnitori români.

Dacă astăzi, d-lor, am ajuns la ceace ne aflăm, este numai după urma Domnitorilor pământeni. Cine a plecat din Țara-Românească la 1822, când se află sub Domni străini, n'o mai cunoaște acum, atât de mare e progresul în care a ajuns.

Sub Prinți pământeni m'am învățat să văd progresul în țara mea și nu am decăt să vă enumăr ce am văzut făcându-se sub Prinții Ghiculești, Știrbei, Bibescu și chiar sub Cuza, căci cine a plecat din Țara-Românească la 1859, astăzi vede în Dealul Spirei turnătorii de tunuri, puști și celelalte.

(*O voce:* Vede sărăcie lucie!).

Nu s'au făcut multe poate, însă tot s'a făcut ceva în proporțiune.

Eu sub Prinți români am văzut progresul, căruia i-am fost martor ocular.

Eu am dorit și doresc Unirea încă dela 1856, am arătat că doresc Unirea, dară unirea vieței, iar nu unirea morții. Doresc să văd două surori îmbrățișate și în vicață, fără să aibă o barieră între dânsele, nu doresc însă să văd două surori într'un cosciug!

Apoi, după mine, ca să existe această Unire, ca să poată trăi în unire, îmi trebuie capul meu, d-lor: alt cap nu pot să am. (Ilaritate). Nu voesc ca două surori să fie puse sub un cap străin; nu voesc ca două corpuri în cari curge sângele românesc, să fie sub un cap, în care curge sânge străin. Aceasta nu poate să intre în convicțiunile mele.

Iată pentru ce am fost totdeauna pentru Prinț pământean.

Terminând adineaori cuvintele mele, poate să nu fi plăcut la toți; dară eu am zis că, cât pentru mine, însumi eu mi-am dat votul pentru națiune, însă nu pot să hotăresc viitorul ei cu mintea mea cea bătrânească și încă, socotesc, că nici nu suntem chemați astăzi aici să votăm pentru națiune, căci ea și-a dat votul odată și eu mă rog la Dumnezeu ca Puterile Garante să țină socoteală de votul națiunii. Din nenorocire însă am văzut că nu se ține în seamă și că l-au infirmat și nu pot să viu ca să-l mai infirm și eu acum. Acestea au fost cugetările mele.

Domnilor, în conștiința mea vă spun curat, că și astăzi votez în contra conștiinței mele, dacă aș ști că se face rebel civil, de n'am votat. Când cu Plebiscitul mi s'a spus că de nu voiu subscrie, se va desbină orașul în două, și eu am hotărât să sacrific sufletul meu, pentru ca să fiu acolo unde sunt și Românii ceilalți. Aceasta am spus-o și în jurnal. Nu pot să zic că am fost forțat, dară adevărul este al lui Dumnezeu. Din norocire sau din nenorocire, cel care a venit la mine a fost d-l Gheorghe Mihail Ghica, prefectul, familiei căruia am fost cel mai devotat amic. D-lui, când a venit la mine, a zis că mă roagă să merg să subscriu Plebiscitul, ca să nu se facă desbinare.

(*O voce*: Ca prefect de poliție a venit?).

Mi-a zis: Nene, Domnule, în fine m'a rugat foarte mult. Eu însă văzând că vine d-l prefect și îmi zice: «Nene, hai că mă duc fără d-ta, fiindcă subscrierea d-tale face mult, etc., atunci am fost în bănuială, de, știu și eu... (Ilaritate). Mi-am zis însă, ca să nu se facă sânge, eu merg. M'am dus deci la municipalitate și am găsit pe prefectul poliției stând acolo; mi-a părut rău pentru asta. Dumnealui însă a șezut lângă mine, până am iscălit, fără să fiu însă forțat.

Acastă subscriere, Domnilor, alături cu prefectul poliției, am socotit-o eu de execuțiune... Să mă iertați. (Ilaritate). A fost sau nu o execuție? Aceasta nu știu, dară lumea astfel a tălmăcit-o; au venit mulți acasă la mine să vadă dacă sunt închis sau nu. Nu, Domnilor, le-am zis: Eu sunt aici, n'am fost închis, nu m'a forțat nime, m'am dus și am scris, pentru ca să fiu și eu acolo, unde sunt și Românii ceilalți.

Acum dară, Domnilor, dacă astăzi cineva mă încredințează că se va face gueră civilă, dacă nu vom vota, atunci mai bine voesc ca toată Europa să treacă peste cadavrul meu, decât să se verse sânge între frații mei!

Cuvintele pentru cari am scris în Plebiscit contra convicțiunii și religiunii mele, tot acele cuvinte mă fac să fiu și astăzi cu națiunea. (Ilaritate).

Puteți să râdeți, Domnilor, dară respectați-mi convicțiunile mele.

Când scriam acestea în jurnal, am văzut că un alt jurnal a zis că mi-am luat vorba îndărăt printre linii, eu însă declar că nici printre linii, nici peste linii, nu mi-am luat vorba îndărăt.

Adineaori, Domnilor, provocat fiind, am spus că am fost silit a subscrie Plebiscitul. Nu însă, Domnilor, prin baionete, ci numai prin forță morală, care e mai mare decât cea materială. V'aș ruga să nu grăbiți întru a-mi interpreta rău cuvintele. Eu mi-am explicat declarațiunea prin ziare. Acum, dacă acel care m'a pus în contradicere cu religiunea mea, din norocire sau nenorocire, a fost prefect de poliție, eu fac însă abstracțiune de prefect și zic că a fost la mine fiul unei case, al căreia amic am fost în totdeauna, și acela conjurat în virtutea prieteșugului cel vechiu, și așa am subscris.

D-l M. Kostache, Vicepreședinte: In urma declarațiunei făcute de d-l Eliade, prin care desminte zicerea, cum că d-lui ar fi fost silit de putere pentru a subscrie plebiscitul, și că aceasta a făcut-o împins numai de forța morală a unui amic al d-sale, trebuie să constatăm că dacă d-l Eliade ar veni și astăzi a subscrie răspunsul Adresei, d-lui nu va putea zice că a fost împins la aceasta decât prin forță morală, supuinđu-se dorinței națiunii.

Se cere închiderea discuțiunei.

D-l M. Kostache, Vicepreședinte: Domnilor, Proiectul de răspuns din partea Adunării, ce vi s'a cetit, s'a transeris în un anume act. Așa dară d-nii deputați, cari vor fi pentru acest proiect, votând, vor binevoi a și subsemnă actul.

(*Voci numeroase:* Da! Da!).

Domnii deputați chemați unul după altul, subscriu actul următor:

«In considerațiunea deferenței ce datorează Inaltei Porți și Puterilor Garante, Adunarea, interpretă fidelă a voinței naționale, necurmată și afirmată «cu atâta tărie de Divanurile ad-hoc, de toate Adunările ulterioare și acum «în urmă de Corpurile Legiuitoare la 11 Fevruarie, precum și de Plebiscitul «din 28 Aprilie, —

«Declară pentru ultima oară, înaintea lui Dumnezeu și înaintea oamenilor, «că voința nestrămutată a Principatelor Unite este de a rămâneă pururea ceea- «ce sunt, o Românie una și nedespărțită sub domnia ereditară a unui Prin- «cipe străin, luat dintr'una din familiile suverane ale Occidentului, și că Prin- «cipele ereditar al României una și nedespărțită este Principele Carol-Ludovic «de Hohenzollern-Sigmaringen, pe care și Adunarea la rândul său îl pro- «clamă sub numele de Carol I.»

Votați 115.

S'au abținut dela vot 6.

Voturi exprimate 109.

Votează pentru 109, și anume :

35 Deputați Moldoveni :

Adrian G.	Lapati A.	Rășcanu G.	Vărgolici I.
Brăescu Al.	Lecca Casian	Romalo V.	Sihleanu Al.
Ciurea Lascăr	Mavrogheni Sc.	Rosetti I.	Pogor V.
Ciolac G.	Marcovici Al.	Rosetti D.	Lupașcu Al.
Cnezovici G.	Mărzescu Gh.	Rosetti St.	Kostache Epureanu M.
Filipescu Em.	Morțun Em.	Rosetti T.	Voinov N.
Forășcu V.	Pascal Aristid	Strat I.	Vucinic G.
Ghica Comănescu D.	Plagino Al.	Sutzu C. N.	Golescu St.
Iosefescu G.	Plesnilă I.	Tufelcic Panait	

74 Deputați Munteni :

Arghiropol Gr.	Cantar N.	Magheru Gh.	Racoviță N.
Arion Anton	Enescu G.	Mihăiescu S.	Racotă Har.
Bălțeanu Al.	Fălcoianu S.	Măldărescu N.	Romanescu C.
Berindei Gr.	Filipescu Gr.	Mărgăritescu Al.	Serurie Gr.
Blarenberg C.	Fussea C.	Negulescu Istr.	Scărlătescu G.
Blarenberg N.	Ghica C.	Olănescu Pană	Slăvitescu C.
Brăiloiu C.	Ghica Vladimir	Opran P.	Slăvescu N.
Budurescu S.	Golescu A.	Paciurea Leonida	Sutzu Gr.
Buescu Pană	Eliad R. I.	Petrescu Al.	Tătăranu N.
Cesian S.	Hiotu V.	Păcleanu N.	Turnavițu Sc.
Cernătescu I. P.	Ionescu R.	Pleșoianu M.	Teohari Ahil
Ciocărlan C.	Ionașcu I.	Polizu G.	Văleanu G.
Cantacuzin Adolf	Lapati Cornel	Polizu D.	Văleanu C.
Cantacuzin C. Gr.	Lahovari Em.	Poroineanu S.	Zissu Al.
Caramlău C.	Lahovari N.	Racoviță C.	Fălcoianu Al.
Costacopol N.	Laurian A. Tr.	Racoviță D.	Berindei D.
Cantacuzin Gr. Gh.	Iatropol P.	Ghica Gr. I.	Tell Chr.
Cantacuzin I. Al.	Lahovari Gr.	Cantacuzino C. G.	Grigorescu.
Grădișteanu C.	Brătianu D.		

Voturi exprimate prin telegrame: Balș A., Cananău Sev., Pilat N., Sturdza I., Sturdza C.

S'au abținut dela vot : Ionescu N., Lateș T., Lecca I., Negură I., Tacu D., Iamandi N.

D-l M. Kostache, Vicepreședintele : Domnilor, Proclam că Adunarea a adoptat propunerea cu 109 voturi, fiind 6 abțineri dela vot. (Ura! Aplause prelungite).

Acum, Domnilor, vă fac o propunere, că după cum am început ședința, asemenea să o terminăm prin exprimarea de recunoștința noastră către Ma-

iestatea Sa Sultanul și Puterile Garante, ca ele să fie bine convinse că din partea noastră a fost acesta un act de cea mai mare deferență și de încredere, că dela dânsule atârnă salvarea națiunii noastre.

Domnii Deputați se ridică în picioare și exclamă :

Să trăească Maiestatea Sa Sultanul !

Să trăească Puterile Garante !

Să trăească România una și nedespărțită ! Să trăească Carol I.

D-l I. Fălcoianu : Domnilor Deputați, Împlinirea tuturor dorințelor României o datorim Guvernului dela 11 Fevruarie. Să trăească Guvernul ! (Urale prelungite. Să trăească Guvernul !)

D-l M. Kostache, Vicepreședinte : Aș dori ca întru această zi să nu rămâe amărit sufletul nici unui deputat. Să trăească deci acei Deputați cari, deși au fost pentru Unire, nu au fost însă pentru Principele Străin (Ura ! Aplause).

D-l I. Ghica, Președintele Consiliului : Vă mulțumesc, Domnilor, de aprobarea ce ați dat Guvernului pentru osteneala lui. Guvernul și-a împlinit datoria și meritul nu e al lui, ci al națiunii, pentru că națiunea l-a susținut, căci altfel, Domnilor, slabele noastre puteri nu ne-ar fi putut pune în pozițiune a împlini un fapt așa de mare. Toată mulțumirea deci se cuvine Poporului Român, care a simțit atât de bine interesele naționale. Toată lumea poate mărturisi că o națiune, deși tânără, dară care a avut atâta maturitate, atât de mult simț politic, cum au avut Românii în aceste din urmă trei luni, merită să trăească. Să trăească dară România !

Adunarea aclamă : Trăească România !

Alle voci : Trăească Locotenența Domnească ! Trăească Guvernul !

O voce : Nu mai puțin suntem datori, Domnilor, să mulțumim și biuroului, și în deosebi d-lui Președinte M. Kostache, care a condus astăzi desbaterile noastre atât de bine. (Ura ! Aplause prelungite).

D-l M. Kostache, Vicepreședinte : Să nu uităm, Domnilor, o parte însemnată a națiunii, care a participat foarte glorios întru mănținerea ordinii și a libertății române : Armata Română. Să declarăm prin aplausele noastre, că ea a binemeritat dela Patrie ! (Trăească Armata Română ! Ura !)

D-l I. Ghica, Președintele Consiliului prezintă Mesagiul Inaltei Locotenențe Domnești, pe lângă care se trimite în desbaterea Adunării proiectul de Constituție. (Aplause prelungite în Adunare).

Ședința se ridică la 7¹/₂ ore după amiază, anunțându-se viitoarea ședință pe Marți, 2 Maiu.

Domnii Deputați părăsese sala în mijlocul uralelor entuziaste și aclamațiilor de bucurie.

Deputații Adunării Elective a României
dela 1/13 Maiu 1866.

Moldova.

			Alegeri Indoite
1. <i>Jud. Bacău</i> : Al. Lupașcu, I. Negură	2	}	5 * 1
Bacău (oraș): N. Ionescu, I. Lecca	3		
Tg. Ocna: *Chr. Tell			
2. <i>Jud. Belgrad</i> : *D. Ghica Comănescu, G. Rășcanu	2	}	4 * 1
Bolgrad (oraș): Aristid Pascal, G. Cnezovici	2		
3. <i>Jud. Botoșani</i> : N. Mavrocordat, I. Ventura	2	}	5
Botoșani (oraș): Seb. Cananău, G. Ciolacu	3		
Hărlău: Iancu Rosetti			
4. <i>Jud. Cahul</i> : Cassian Lecca, Em. Filipescu	2	}	4 * 2
Cahul (oraș): *N. Ionescu, *Chr. Tell	2		
5. <i>Jud. Covurluiu</i> : I. Plesnilă, Costache Varlam	2	}	4
Galați: Mantu Rufu, C. Varlam	2		
6. <i>Jud. Dorohoiu</i> : T. Rosetti, N. V. Pilat	2	}	6 * 3
Dorohoiu (oraș): *M. Kostache Epureanu, *N. Ionescu	4		
Mihăileni: *I. Strat			
Herța: Colonel G. Adrian			
7. <i>Jud. Fălciu</i> : St. Rosetti, I. Mărza	2	}	4 * 1
Fălciu (oraș): *N. Ionescu, I. Iamandi	2		
8. <i>Jud. Iași</i> : D. Tacu, G. Mărzescu	2	}	8
Iași (oraș): Eug. Alcaz, Gr. M. Sturdza, D. Rosetti Solescu, T. Lateș, A. Brăescu, Al. Lapati	6		
9. <i>Jud. Ismail</i> : Al. Plagino, Lascăr Ciurea			
Ismail (oraș): I. A. Cantacuzin, Em. Filipescu	2	}	4
10. <i>Jud. Neamțu</i> : C. N. Sutz, Calimah-Catargiu	2		
Piatra-N.: Colonel G. Roznovanu, N. Gridov	3	}	5 * 1
T. Neamțu: *Gr. Cozadini			
11. <i>Jud. Putna</i> : V. Pogor, Al. Balș	2	}	5
Focșani: Panait Tufelciță, N. Voinov	3		
Odobești: Al. Sihleanu			

12. <i>Jud. Roman</i> : I. Vucinic, D. Ghica Comănescu. Roman (oraș) : D. C. Sturdza, *I. Bălăceanu	2 } 2 }	4	* 1
13. <i>Jud. Suceava</i> : C. Murguleț, V. Forăscu Fălticeni : Em. Morțun, *G. Mărzescu	2 } 2 }	4	* 1
14. <i>Jud. Tecuciu</i> : St. Golesecu, I. Strat Tecuciu (oraș) : G. Iosefescu, I. Lecca Nicorești : *D. Copețchi	2 } 3 }	5	* 1
15. <i>Jud. Tutova</i> : M. Kostache Epureanu, Sc. Ma- vrogheni Bărlad : V. Romalo, I. Vărgolici	2 } 2 }	4	
16. <i>Jud. Vaslui</i> : T. Rosetti, I. Sturdza Vaslui (oraș) : *D. Cozadini, G. Vărnav	2 } 2 }	4	* 1
Deputați de județe 32 } » » » orașe 43 } 75			
Indoite alegeri 10 } Prefecți 2 } 13 Contestați 1 }			
Totalul deputaților		62	
<i>Muntenia.</i>			
1. <i>Jud. Argeș</i> : Al. Zissu, N. Slăvescu Pitești : G. Enescu, Radu Ionescu Curtea de Argeș : Al. Bălțeanu	2 } 3 }	5	
2. <i>Jud. Brăila</i> : Gr. Filipescu, N. Blarenberg Brăila (oraș) : Al. Știrbei, Al. Marcovici	2 } 2 }	4	
3. <i>Jud. Buzău</i> : I. Fălcoianu, M. Pleșoianu Buzău (oraș) : N. Cantar, D. Racoviță Mizil : N. Păcleanu	2 } 3 }	5	
4. <i>Jud. Dâmbovița</i> : V. Hiotu, S. Fălcoianu Târgoviște : Tache Poroianu, C. Fussea Găești : Pană Olănescu	2 } 3 }	5	

5. <i>Jud. Dolj</i> : Gr. Arghiropol, P. Opran . . .	2	}	5	
Craiova: G. B. Știrbei, N. Racoviță . . .	3			
Calafat: A. Treb. Laurian				
6. <i>Jud. Gorj</i> : Gh. Magheru, *Em. Crețulescu .	2	}	4	* 1
Târgu-Jiu: Chr. Tell, C. Brăiloiu	2			
7. <i>Jud. Ialomița</i> : Gr. Sutz, N. Costacopol .	2	}	4	
Călărași: Sim. Mihăilescu, C. Blarenberg . .	2			
8. <i>Jud. Ilfov</i> : C. Gr. Ghica, Adolf Cantacuzin .	2	}	9	* 1
București: I. Brătianu, D. Brătianu, Panait Ia-	7			
tropol, C. Ciocărlan, Gr. Serurie, *G. Adrian .				
Oltenița: C. Caramlău				
9. <i>Jud. Mehedinți</i> : I. Ionașcu, C. Romanescu .	2	}	5	
T. Severin: C. Racoviță P. Cernătescu, V.	3			
Boerescu				
10. <i>Jud. Muscel</i> : G. Costaforu, Sc. Turnavitu .	2	}	4	* 1
C.-Lung: I. E. Rădulescu, *Șt. Goleșcu . .	2			
11. <i>Jud. Olt</i> : Vladimir Ghica, C. Văleanu . . .	2	}	4	
Slatina: G. Văleanu, Dr. G. Polizu	2			
12. <i>Jud. Prahova</i> : Cornel Lapati, C. G. Cantacuzin	2	}	6	
Ploești: Anton Arion, C. T. Grigorescu . . .	4			
Văleni: Istrati Negulescu				
Câmpina: Gh. Gr. Cantacuzin				
13. <i>Jud. Râmnicu-Sărat</i> : C. Grădișteanu, I. Gr.	2	}	4	
Ghica	2			
R.-Sărat (oraș): D. V. Polizu, Al. Mărgăritescu				
14. <i>Jud. Râmnicu-Vâlcea</i> : A. Goleșcu, St. Bu-	2	}	6	
durescu	4			
R. Vâlcea (oraș): C. Slăvitescu, Gr. Lahovari .				
Ocele Mari: N. Lahovari				
Drăgășani: Al. Sc. Popescu				
15. <i>Jud. Romanați</i> : Ahil Teohari, Gr. Berindei .	2	}	4	
Caracal: V. Măldărescu, Stănuță Cezianu . .	2			

16. <i>Jud. Teleorman</i> : D. Berindei, I. Bălăceanu .	2	}	6
T. Măgurele: Hariton Racotă, Leonida Pa- ciurea	4		
Alexandria: G. Scărlătescu	4		
Roșiori: Gr. C. Cantacuzin	2	}	4
17. <i>Jud. Vlașca</i> : G. M. Ghica, N. Tătăranu . .	2		
Giurgiu: Pană Buescu, Em Lahovari	2		
Deputați de județe 34	}	84	
» » orașe 50			
Indoite alegeri 2	}	3	
Renunțări 1			
Totalul Deputaților		81	

*

Deputații Adunării Elective a României.

	Județe	Orașe	Total	Indoite alegeri, etc.	Total
Moldova	32	+ 43	= 75	— 13	= 67
Muntenia	34	+ 50	= 84	— 3	= 81
	66	+ 93	= 159	— 16	= 143

* * *

Scrisoarea Guvernului Provizoriu din 1/13 Maiu, adresată Sultanului:

«Sire,

«In urma abdicării Principelui Alexandru Ioan în 11 Fevruarie anul cu-
rent, Adunarea Generală a Principatelor-Unite, compusă de Deputații Țării-
Românești și ai Moldovei s'a întrunit în București.

«La 1 Maiu, Adunarea, interpretă fidelă a voinței naționale, exprimată
de Divanurile ad-hoc, de toate Adunările succesive și în ullimul loc de
Corpurile legislative la 11 Fevruarie și de Plebiscitul din 2 la 8 Aprilie,
a declarat că voința unanimă a Principatelor-Unite este de a rămâne
pentru totdeauna unite, și a aclamat prin 109 voturi contra 6 abțineri, ca
Principe Ereditar pe Alteța Sa Serenisimă Principele Carol-Ludovic de
Hohenzollern-Sigmaringen.

«Plină de încredere în Augusta bunăvoință a Maiestății Voastre Impe-
riale pentru Români, totdeauna fideli legăturilor seculare ce-i unesc cu
Curtea Suzerană, Adunarea vine, cu cel mai profund respect, a supune

această alegere la cunoștința Maiestății Voastre Imperiale, rugând-O să recunoască pe Alesul Țării.

«Dumnezeu să prelungească Augustele zile ale Maiestății Voastre Imperiale! Dumnezeu să protegă Imperiul Vostru! Aceasta este cea mai vie și cea mai statornică dorință a națiunii și a Adunării Române.»

Serisoarea Președinților Adunării Legislative către Principele Carol de Hohenzollern din 1/13 Maiu:

«Subsemnații, Președinți ai Adunării Naționale a României, vin respectuos a face cunoscut Alteței Voastre Regale, că Adunarea, în număr de 115 Deputați prezenți în ședința sa de astăzi, în prezența Agenților Inaltelor Puteri Garante, a votat cu 109 voturi pentru și 6 abțineri, prin apel nominal și înscrierea votului, rezoluțiunea următoare:

«In considerațiunea deferenței ce datorează Inaltei Porți și Puterilor Garante, Adunarea, interpretă fidelă a voinței naționale, necurmată și afirmată «cu atâta tărie de Divanurile ad-hoc, de toate Adunările ulterioare, și acum «în urmă de Corpurile Legiuitoare la 11 Fevruarie, precum și de Plebiscitul «din 2 la 8 Aprilie; — Declară, pentru ultima oară, înaintea lui Dumnezeu și «înaintea oamenilor, că voința nestrămutată a Principatelor-Unite este de a «rămâne pururea aceea ce sunt—o Românie una și nedespărțită, sub Domnia «Ereditară a unui Principe Străin luat dintr'una din familiile Suverane «ale Occidentului, și că Principele Ereditar al României una și nedespărțită «este—Principele Carol-Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen, pe care Adunarea, la rândul său, îl proclamă sub numele de Carol I-*iu*.»

«Aducând această Declarațiune la cunoștința Alteței Voastre Regale, Vă rugăm să primiți sentimentele de dovotament a întregii națiuni pentru Suveranul său.»

*

Principele Carol serie Regelui Wilhelm al Prusiei o Serisoare personală, însoțită de Demisiunea Sa din armata regală.

«Maiestatea Voastră Regală

«Va binevoi să primească cu o iertare și cu o indulgență particulară cererea mea de demisiune din serviciul regal, ce li adresez cu o adâncă emoțiune.

«Când această cerere va ajunge în mâinile Regelui meu, nu voiu mai fi credinciosul soldat al Maiestății Voastre, ci mă voiu așla în cel mai scurt timp în capul unei cârmuiri, la care votul unanim al poporului român m'a chemat.

«Plin de încredere în Dumnezeu și cu nestrămutată credință, că o inimă leală și o voință dreaptă compensează multe defecte individuale, ieau asu-

pră-mi acceptarea unei pozițiuni dificile, atacată din toate părțile; dar sper să izbulesc a-i da o temelie stabilă și durabilă, deși această sarcină este astăzi obscură încă și încurcată de politică.

«Pentru a ajunge la acest scop, bazându-mă pe o conștiință curată și liberă, am trebuință pentru liniștea mea morală de a putea cel puțin să mă bizui în totdeauna pe simpatia tacită, pe favoarea și grația neîntreruptă a Maiestății Voastre.

«A nu avea siguranța în această privință, aceasta ar îngreuiă în mod extraordinar marea mea sarcină și mi-ar răpi curajul de a-mi îndeplini cu bucurie datoria.

«Dumnezeu să binecuvinteze pe Maiestatea Voastră, pe toată Casa Regală și scumpa mea Patrie Prusiană.

«Victoria, gloria și onoarea să fie în totdeauna și pentru totdeauna oriunde falfăe drapelul prusian.

«*Cu o fidelitate nestrămutată, sunt în toată viața cu iubire și respect al Maiestății Voastre cel mai umil și mai supus servitor și văr,*

«Carol, Principe de Hohenzollern.»

Demisiunea Principelui Carol din Armata Regală a Prusiei:

«*Prea August și Prea Puternic Rege,*

«*Prea grațios Senior și Văr,*

«Rog prea umilit pe Maiestatea Voastră a binevoi să acorde demisiunea mea din Armata Regală. Aceasta este o hotărîre plină de consecințe, și pe care am luat-o numai cu mari lupte interioare. Ea mă obligă a mă departa dintr'o pozițiune, căreia îi aparțineam cu inimă și suflet.

«Ceeace-mi face îndoit de măhnitoare această hotărîre, este de a face acest pas într'un moment când aș fi putut, pe cât slabele-mi puteri mi-ar fi permis, să servesc pe Regele meu cu devotamentul cel mai fidel și cu cea mai mare abnegațiune.

«*Maiestatea Voastră să nu judece cu neînduplecata severitate a legii și disciplinei militare modul meu actual de a lucra, ci să se îndure a aprecia cu măsura Clemenței și Indulgenței regale o întreprindere pentru care cred că posed cu ajutorul lui Dumnezeu puterea de a reuși.*

«*Cu cel mai profund respect și în simțimântul intim simțit despre înalta gravitate a nouăi mele soarte, rămân pentru totdeauna, în toată iubirea și recunoștința, al Maiestății Voastre Regale cel mai umilit și cel mai supus servitor și văr,*

«Carol de Hohenzollern.»

Serisoarea adresată din Zürich în 1/13 Maiu Impăratului Napoleon III de Principele Carol:

«Sire,

«*Sufragiul Universal al României, fără să-l fi căutat eu, m'a chemat la cărmuirea Principatelor-Unite. N'am crezut că pot să declin această misiune, ce Provedința îmi impuneă.*

«*Am plecat, încrezător în Dumnezeu și în Maiestatea Voastră. Indrăznesc a spera că Ea nu va dezaproba hotărîrea ce am luat.*

«*Am în mine sânge de al Său și, deși într'o pozițiune mult mai modestă, am voit să urmez exemplul Maiestății Voastre.*

«*Ea sacrifică existența Sa țarei care, inspirată de Dumnezeu, a chemat-O la tron prin vocea Sufragiului Universal. Am crezut deci, după exemplul Său, că trebuie să merg a mă devota acelor populațiuni, cari m'au ales, amintindu-și înrudirea mea.*

«*Drepturile Porții vor fi respectate, și pulcrile și grijile mele vor lînde la mînșinerea concordiei și păcei și la aducerea prosperității în Principate.*

«*Indrăznesc deci a spera că Maiestatea Voastră va binevoi a păstra României și Principelui său puternica Sa protecțiune, care face să renască și susține naționalitățile asuprite.*

«*Impăratul să binevocasă a prezînta omagiile mele prea respectuoase Maiestății Sale Impărătesei și a mă recomanda Augustei Sale binevoînțe, etc., etc.».*

Serisoarea adresată din Zürich în 1/13 Maiu Impăratului Rusiei Alexandru II de Principele Carol:

Sire,

«*Maiestatea Voastră Imperială știe în urma căror eveneminte am fost chemat, într'un mod neașteptat, a mă pronunța asupra Plebiscitului, care mi-a încredințat Domnia României. Ales în mod spontan eu de un popor, pe care o lungă și dureroasă experiență nu-l lăsă să mai întrevadă o altă cale de mîntuire decât alegerea unui Principe Străin; recunoștința, onoarea, în privința căreia Maiestatea Voastră este un așa bun judecător, totul îmi făcea o datorie de a nu înșelă așteptarea și speranțele Românilor. Am acceptat deci tronul ce mi se oferîu, și astăzi, în momentul de a lua în stăpînire noul meu Slat, privesc ca una din cele dîntăi datorii ale mele a adresa această scrisoare Maiestății Voastre Imperiale, nu numai pentru a-I anunța venirea mea în Principate, ci mai mult pentru a-I explica, precum încerc s'o fac aci, motivele cari au determinat deciziunea mea într'o ocaziune așa de gravă și așa de neașteptată.*

«Inalta judecată a Maiestății Voastre Imperiale mă face să sper, că Ea va privi aceste motive sub adevăratul lor punct de vedere și că Ea va binevoi să-mi acorde, în noua condițiune în care Provedința m'a pus, Inalta Sa protecțiune, de care mă voiu face demn. Mulțumită lui Dumnezeu, Sire, interesul marelui Imperiu, la ale cărui destine prezidă Maiaestatea Voastră, și acela al României, nu sunt așa de deosebibile, încât să nu fie în stare a împacă datoriile mele de Principe Român cu venerațiunea și iubirea ce de mult timp am închinat Maiestății Voastre. Prin urmare nu va atârna de mine, ca înțelegerea, ce a subsistat atât de mult timp între cele două popoare, și la umbra căreia România a crescut, să nu se restabilească pe o bază solidă și stabilă, strângându-se din zi în zi, până înoara însemnată de Provedință pentru desrobirea Orientului și a Creștinătății.»

Serisoarea Principelui Carol, adresată Sultanului Abdul-Aziz, scrisă în Zürich în 1/13 Maiu și trimisă la Constantinopole, îndată după sosirea Principelui Carol la Turnu-Severin în 8/20 Maiu prin Locotenentul Sergiu Lenș:

«Sire,

«Ales Principe al României prin alegerea liberă și spontană a națiunii, am trebuit să răspund fără a șovăi la apelul acestui popor, care îmi făcea onoarea a-mi încredința destinele sale.

«In acelaș timp onoarea aceasta împune, cu privire la țara ce m'a ales, datorii pe cari sper că voiu ști să le împlinesc cu ajutorul lui Dumnezeu.

«Această acceptare îmi crează față de Maiaestatea Voastră Imperială obligațiuni ce nu le pot nesocoli. Naș putea uită, în adevăr, că Tractate seculare leagă Principatele de Imperiul Otoman.

«Aceste Tractate am ferma intențiune de a le respectă. Gelos de a măntine pe de o parte drepturile națiunii al cărei cetățean am devenit, voiu întrebuintă pe de altă parte toate silințele mele, ca să strâng legăturile ce unesc cele două State, pentru folosul lor mutual, și lealitatea cu care fac această declarațiune Maiestății Voastre Imperiale îmi dă puțința de a spera că din parte-I Ea va binevoi să-mi ușureze îndeplinirea îndoitei mele sarcini, continuând pentru România simțimintele de bunăvoință, ce în totdeauna a arătat față de ea.

«In această așteptare, am onoarea de a fi, Sire, al Maiestății Voastre Imperiale prea umilit servitor și credincios amic.»

In 5/17 Maiu, Principele Carol-Anton de Hohenzollern adresează din Düsseldorf următoarea scrisoare d-lui Ioan Bălăceanu la Paris :

«Fiul meu îmi trimite două scrisori, cari trebuie să ajungă la destinația lor.

«*Scrisoarea adresată Impăratului Francezilor poate fi încredințată Doamnei Cornu; dar scrisoarea pentru St. Petersburg nu o pot trimite eu, fiindcă nu mă pot servi de intermediarul Legațiunii Rusești din Berlin. Vei avea deci bunătatea a te însărcina să afli un mijloc pentru a o transmite.*

«*Mâne ori poimâne, după îndemănările călătoriei, fiul meu va ajunge pe teritoriul nouăi sale patrii. Dumnezeu să-l lumineze, ca să priceapă mărirea însemnătate a nouăi sale misiuni!*

«*Vei înțelege că inima noastră de părinte bate, în măsură ce fiul nostru se apropie de îndeplinirea datoriei celei sfinte, căreia va trebui să răspundă cu toată tragerea de inimă a unui bărbat onest.*

«*Știrile din ziare, privitoare la atitudinea Porții și Rusiei, nu sunt prea asigurătoare. S'ar părea că și Franția se retrage în urma articolului din «Le Constitutionnel». Pe de altă parte, votul Adunării, pe care ai avut bunătatea să mi-l faci cunoscut, și pe care mi l-a comunicat direct și Guvernul din București, dau curajul și avântul necesar, pentru a rezista la orice dificultăți se vor ivi. Aștept Deputațiunea pe Sâmbătă sau Duminică. Sper să-i pot anunța reușita faptului împlinit.»*

*

In 30 Aprilie (12 Maiu), Principele Carol trece prin Maiența și Darmstadt și sosește dimineața la Friburg, continuând călătoria prin Bâle, Waldshut, Turgi și Zürich, unde sosește la orele 2.

Baronul de Mayenfisch îl primește aci și apoi îl întovărășește, precum și doi servitori ai Casei părintești.

In 1/13 Maiu, d-nul de Werner trimite Principelui Carol-Anton de Hohenzollern o telegramă și o scrisoare.

Telegrama din Zürich :

«Manuscriptele vechi mi s'au promis pe Marți. După aceea pornesc.»

Scrisoarea din San Gallen :

«Sperez că Alteța Voastră Regală ați primit telegrama mea din Zürich. Călătoria noastră a mers bine până acum. Suntem sănătoși. Mayenfisch sosește cu o oră mai înainte și ne așteaptă la gară. Am telegrafiat imediat

lui Aepli la San Gallen și ni s'a răspuns că seara va fi la Zürich. Îndată după sosire, Mayenfisch și eu l-am întâlnit, și ne-a aratat toată bunăvoința; dar erau două dificultăți și anume, — că nu poate să se reîntoarcă acasă decât a doua zi seara și că șeful departamentului poliției e un coleg al lui. Pe acesta îl va ruga să pregătească hârtiile. Aceasta ne-a silit să mergem la San Gallen și sperăm să ajungem la München Marți, destul de timpuriu ca să ne pornim cu trenul de seara mai departe. Principele Carol e foarte bine dispus și scrie diferite scrisori, cari se vor trimite dela San Gallen la Düsseldorf, pentru a se trimite unde trebuie. Principele dorește să comunice că ziarele nu-l neliniștesc. În realitate, nici mie nu mi se par neliniștitoare. Mayenfisch mi-a spus că-și închipuie, fără a ști, de ce a trebuit să se pornească, și e foarte dispus. Zürich și împrejurimile lui sunt atât de frumoase, încât ne atrag, chiar în dispozițiunea în care suntem. Timpul este ploios. Ne gândim în ce dispozițiune sunteți la Düsseldorf. Lenș nu ne-a adus nimic nou. O nouă dificultate este, că nu s'a putut înscrie pe pasaportul său un servitor. Vom vedea ce vom face; în cel mai rău caz, va trebui să vie după noi. Pe pasaportul lui Mayenfisch e înscris numele Wachter de 54 ani, încât Seelos nu-l poate înlocui. Cu ajutorul lui Dumnezeu vom fi sosiți Vineri seara la țel.»

In 2/14 Maiu, d-l de Werner scrie Principelui Carol-Anton de Hohenzollern din San Gallen următoarea scrisoare :

«Ieri am făcut multe planuri și le-am părăsit unul după altul. Mayenfisch s'a pornit azi dimineața la München cu Seelos și va cere acolo pasaportul necesar. Și Lenș s'a pornit la München, și ne vom întâlni cu dânsul pe vapor. Ar fi fost de dorit să aibă o voie de a trece vămile; căci altfel nu poate lua nimic cu sine. Hârtiile cele mai importante le luăm cu noi, însă un portofoliu vom trimite dela San Gallen la Düsseldorf, unde sper că nu se va deschide, plătindu-se la vamă taxa cea mai urcată. Ar fi însă de nevoie ca acest portofoliu să se trimită cât mai iute la adresa tovarășului meu, îndată ce va sosi știrea că a ajuns la locul destinației.»

In 3/15 Maiu, Landanmanul Aepli trimite din San Gallen următoarea scrisoare Principelui Carol-Anton de Hohenzollern :

«Am onoarea a comunica Alteței Voastre Regale, că Principele Carol și d-l de Werner în acest moment ies dela mine cu hârtiile dorite. D-l de Werner m'a rugat să trimit Alteței Voastre la Düsseldorf, cu posta, alăturatele scrisori și un portofoliu mare cu hârtii. Pe acest din urmă îl voi remite la poștă după amiază.»

In 2/14 Maiu, Principele Carol se duce la San Gallen cu d-l de Werner. Ziarele aduc știrea că Rusia și Turcia vor să ocupe militărește România.

In 3/15 Maiu, Principele Carol își procură în San Gallen, prin intermediul Consilierului cantonal Aepli, un pasaport svizzeran — sub numele de Carol Hettingen, mergând la Odesa pentru afaceri. Principele își continuă drumul prin Rohrschach și Lindau și sosește prin Kempten la Augsburg, unde rămâne noaptea.

Insemnările autentice ale Landammanului de San-Gallen — Arnold Otto Aepli — asupra dărei Pasaportului Elvețian Principelui Carol de Hohenzollern.

Aepli eră Președintele unei Societăți patriotice elvețiane, care se pregătia a serba 50 de ani de existență prin o călătorie festivă la Zürich, Basel, Mühlhausen și Waldshut.

In seara de 12 Maiu membrii societății trebuiau să se pornească din San Gallen.

La 4 ore seara Aepli primi o telegramă din Zürich a Baronului de Mayenfisch: — «Te pot afla acasă mâne dimineață, trecând spre Weinburg? Sau unde te pot afla?»

Weinburg e Castelul Principelui Carol-Anton de Hohenzollern în Elveția.

Aepli a răspuns imediat, că seara la 9 ore va fi în Zürich.

Cum sosi la Zürich, la Otel Baur, Aepli a fost încunoștințat că doi domni îl așteptau în sala de întrunire. Acolo erau doi domni la o masă. Cel mai în vârstă se prezintă ca *Baronul de Mayenfisch*; al doilea ca *de Werner*. Amândoi exprimară dorința de a avea o convorbire secretă.

De Werner îmmâncează lui Aepli o scrisoare a *Principelui de Hohenzollern*. Totodată i se comunică că *Principele Carol*, al doilea fiu a Principelui, a primit să fie Principe al României, ales fiind de unanimitatea poporului românesc, și că prin urmare are de gând să meargă acolo îndată, trecând prin Austria. Temându-se că va fi oprit în Austria, dacă va călători ca Principe și pe numele său, El dorește a avea un pasaport de San Gallen. Dacă nu ar putea căpăta un asemenea pasaport, *Principele Carol* ar trebui să-și îndrepteze călătoria sa prin Constantinopole, cecace trebuie evitat. Un asemenea pasaport ar fi de nevoie și pentru *de Werner*. *Baronul de Mayenfisch* avea un pasaport prusian pe numele său.

Scrisoarea *Principelui de Hohenzollern* confirmând cele zise,

insistă ca *Aepli* să faciliteze această călătorie a *Principelui Carol*, nu numai pentru a îndeplini o dorință a acestuia, ci și o dorință a Românilor, cari speră că prin *acest Principe* vor ieși din certurile periculoase și din greaua situațiune în care se află în fața vecinilor lor.

Cererea eră greu de îndeplinit. Stă împotrivă iuțeala cu care se cerea îndeplinirea dorinței, serbarea condusă de *Aepli*. Reîntoarcerea la San Gallen ar fi produs neîndoios o senzațiune, cu atât mai mult că întreaga serbare se împiedică și că *Aepli* căpătase un pasaport francez pentru toată societatea, pentru a merge și la Mühlhausen. Mai eră împrejurarea, că trebuia dat un pasaport d-lui *de Werner* ca neguțător, călătorind la Odesa, în care să fie cuprins și *Principele* ca fiu al său. În fine, pasaportul eră dificil de obținut din cancelaria polițienească a Cantonului, unde nimeni nu cunoștea pe acei cari trebuiau să figureze în pasaport.

Cunoscând mai deaproape pe *Principele Carol-Anton de Hohenzollern* din relațiunile urmărite de *Aepli* cu Guvernul prusian și privitoare la construcțiunea unei căi ferate alpestre prin Lukmanier, cererea nu se putea ocoli ușor. Trebuia în tot cazul ca *Aepli* însuș să facă lucrul posibil.

Se hotări în comună înțelegere, că Luni în 14 Maiu se va țineă o nouă consfătuire în San Gallen.

Înainte de culcare, *Aepli* a ars scrisoarea *Principelui de Hohenzollern* după stăruința lui *de Werner*. Scrisoarea eră foarte agitată și atingeă și politica generală. Se ziceă între altele: — «Stăm sau în ajunul unui mare războiu dintre popoare, sau în fața unei nouă ere de pace». — Speranța întrunirii unui Congres, dorit de Impăratul *Napoleon*, nu se stinsese încă.

Scrisoarea și cererea au agitat foarte mult pe *Aepli*. La stațiunea Olten, *Aepli* ceti în ziare o telegramă din București, care anunță că *Principele Carol* a primit chemarea poporului român. Această știre a surprins pe *Aepli*, care își închipuia că primirea alegerei de către *Principe* nu eră cunoscută în România.

La reîntoarcerea sa dela serbare, trecând iarăș prin Zürich, *Aepli* întâlnește la gară pe *de Werner*, și-i comunică că-i va fi imposibil de a avea pasaportul fără a iniția în secret pe Șeful poliției din San Gallen. Această propunere a fost primită și se hotări a da două pasapoarte: — unul pe numele adevărat de *Frederic Werner*, particular din Thal, și altul pentru *Principe* sub numele de *Carol Hettingen*, fiindcă familia sa posedă un castel cu acest nume, și

că persoanele din familiile princiare, când călătoresc incognito, își ieau numele proprietăților lor. Afară de aceasta, *Principele* se înfățișă lui *Aeppli* ca o simplă persoană privată. Fiind proprietar în Cantonul San Gallen (prin Castelul Weinburg), și locuind adesea luni de zile în Canton, i se putea da un pasaport chiar fiind străin. Vreun pericol nu eră pentru Canton, ca ei să-și piardă drepturile de cetățeni, căci nu erau cetățeni elvețiani.

Se conveni deci, ca toți să iea trenul de noapte la San Gallen, și să se întrunească în 15 Maiu, la 9 ore dimineața, în biuroul lui *Aeppli*. Baronul de *Mayenfisch* pornise spre München, *Principele* și *de Werner* au mers la San Galen la otelul «zur Linde».

În 15 Maiu, înainte de 9 ore, *Aeppli* a inițiat în cestiune pe Consilierul de Guvern *Eduard Steiger de Flavil*, care arată toată bunavoința de a da concursul său. La 9 ore dimineața, *de Werner* și *Principele Carol* au venit în localul Guvernului.

Aeppli scrie despre această întrvedere următoarele:

«Principele, cu care numai atunci am făcut cunoștință, eră un tânăr amabil de 26 de ani. El mi-a spus că, îndată ce va pune piciorul pe teritoriul românesc, va anunța sosirea sa la București, și va trimite scrisori la Constantinopole și la San-Petersburg, pentru a anunța acelor Curți, că el nu are de gând a schimba ceva în relațiunile dintre Principate și Poartă. Principele credea cu siguranță, că intrarea sa în Principate va constitui un fapt împlinit, care va fi hotărîtor pentru rezolvirea cestiunei alegerei sale.

«Eu nu am putut să mă stăpănesc a observă, că Principele și-a luat asupra-și o grea problemă, nu numai în privirea călătoriei sale, ci și în privirea viitoarei sale pozițiuni. Il făceam atent, că e de mare importanță a se pune în relațiuni bune cu Rusia, și că Serbia va fi pentru dânsul un vecin neliniștit. Principele a aprobat prima parte a observațiunilor mele, dar pentru Serbia a zis că va fi un bun vecin.

«Mi s'a părut, că *de Werner* privia viitorul cu oarecare îngrijire. Consilierul *de Steiger* a însoțit pe amândoi domnii în camera poliției cantonale, unde s'au luat semnalamentele și s'au întocmit pasapoartele.

«Pasaportul Principelui purtă numele de *Carol Hellinggen*, particular din Thal, circumscripția Unterherenthal, pentru călătorie la Odesa. Semnalamentele, astfel cum se află în Arhiva Cantonului de San Gallen, sunt: — Vârsta 26 ani, Statura 5 picioare $7\frac{1}{4}$ zoli. Infățișarea înaltă, părul și sprincenele negre, ochii..., nasul ascuțit, gura mijlocie, bărbia rotundă, barba brună, fața lungăreață, semne — poartă ochelari. Data pasaportului: 15 Maiu 1866. Numărul 160. Pasaportul e semnat în numele Landammanului și al Consilie-

rului de Guvern, pentru Secretarul de Stat, de registratorul Bleiker. Sigiliul are inscripțiunea: *Republica Helvetiorum Foederata. Pagus Sangallensis.*

«Pasaportul *d-lui de Werner* eră pe numele *Frederic Werner*, particular din Thal, pentru a călători în Germania, Austria și la Odesa.

«Cred că domnii au desemnat astfel în mod diferit felurile călătoriei, pentru a fi despărțiți unul de altul, și a nu da loc la presupuneri.

«Pasapoartele au fost plătite de *d-l de Werner*, fiecare cu $1\frac{1}{2}$ franci, conform cu taxa. Am înlăturat a se da ceva jandarmului, care a îmmănat pasaportul. *De Werner* mi-a dat o scrisoare sigilată către Principele *Carol-Anton de Hohenzollern*. Ea conținea, după asigurarea dată, o scrisoare către Împăratul Napoleon. *De Werner* se temeă ca să nu i se cunoască scrisoarea pe adresă și prin aceasta să se trădeze că a trecut prin San-Gallen, dacă scrisoarea va fi remisă la poștă. Asemenea mi s'a îmmănat un portofoliu mare învălit cu pânză, cu observațiunea că el conținea Acte, cari nu se puteau lua în călătorie, fiind expuse la vizite vamale. Rugămintea mea eră a se trimite scrisoarea și portofoliul la adresa Principelui Carol-Anton la Düsseldorf.

«După ce pasapoartele au fost îmmănate, ne-am luat ziua bună în modul cel mai prietenesc. Am urat *Principelui* noroc bun în călătorie. Consilierul de guvern *Sleiger* își luă și el ziua bună, zicând *Principelui*, că ar fi preferat să rămână Principe de Hohenzollern, în loc să devie Suveran al Principatelor Dunărene.

«Imediat am scris o scrisoare scurtă Principelui *Carol-Anton*, în care îi anunțam, că Principele și d-l de *Werner* au ieșit în aceste momente dela mine «cu hârtiile dorite», și că cel de al doilea m'a însărcinat să-i trimit o scrisoare, pe care mi-a și îmmănat-o. Adăogeam că, după cum m'a rugat de *Werner*, îi voi trimite prin poștă un portofoliu mare.

«*Principele Carol* mi-a spus, că el sperează că Duminecă, în 20 Maiu, voi fi încunoștințat prin firul electric despre sosirea sa în București. Am primit Sâmbătă dimineața, în 19, următoarea telegramă dela Baziaș din 18 Maiu, 11 ore:— Nu ne putem porni spre Odesa înainte de Duminecă: dă de știre părinților mei. *Hettingen*». Această depeșă am trimis-o imediat, la 9 jore dimineața, cu o scurtă scrisoare la Düsseldorf, la adresa Princepelui de Hohenzollern.

«În 21 Maiu am cetit în ziarul «*Patrie*» din Paris, că Puterile întrunite în Conferințe (Austria, Prusia, Rusia, Anglia, Italia, Franța, Turcia) au trimis Consulilor din Principate o Declarație, prin care se hotărește că Adunarea este autorizată a alege un Principe Pământean, iar nu un Principe Străin. Cu toate acestea Camera, întrunită în București în 13 Maiu, a confirmat aproape în unanimitate alegerea *Principelui Carol*, puindu-se astfel în opozițiune cu Conferința. Din ziarele de astăzi, se vede că Turcia e gata să ocupe Prin-

cipatele cu armata sa și că pe malurile Dunărei s'au și întâlnit oștirile. Oare *Principele Carol* a ajuns în țara care-l cere ca Principe Domnitor? Nu am până în seara de 21 Maiu nici o știre dela Principe, nici dela tatăl său.

«In 23 cetese în ziarul «Baseler Nachrichten» o telegramă din 21 Maiu din București, cu știrea că Principele Carol a sosit în Valahia Duminecă seara în 20 Maiu. Surprindere plăcută. Incunoștințare la Poartă, că Principele respectează Tractatele cu Turcia. Astăzi Marți, intrarea solemnă în București.»

In 4/16 Maiu Principele Carol sosește la München, unde află pe d-l de Mayenfisch, care plecase cu El spre Salzburg și Viena.

In 5/17 Maiu Principele Carol sosește la Viena, de unde-și continuă drumul prin Pressburg, Pesta și Segedin la Baziaș.

In 6/18 Maiu, Principele Carol sosește la Baziaș și trimite imediat Landammanului Aepi la San Gallen telegrama următoare:

«Nu ne putem porni la Odessa. Dă de știre părinților mei.»

Hettingen.

In 7/19 Maiu, Principele Carol petrece ziua la Baziaș, pregătind scrisori și depeși a se expediă imediat după sosirea sa pe teritoriul românesc.

In 7/19 Maiu, Landammanul A. Aepi trimite următoarea scrisoare Principelui Carol-Anton de Hohenzollern:

«Am onoarea a trimite Alteței Voastre Regale telegrama următoare primită astăzi de dimineață. Aș fi încredințat-o telegrafului, dacă nu aș fi crezut că ar fi mai plăcut Alteței Voastre Regale să o căpătați prin scrisoarea aceasta. Sperez că veți fi primit scrisoarea recomandată, trimisă la Düsseldorf Marți în 15, precum și pachetul cel mare trimis în aceeaș zi, cu posta la adresa Alteței Voastre Regale, cu declarațiunea — «Scripte de valoare de 1.000 franci.»

In 8/20 Maiu, Alteța Sa Serenismă Principele Carol I sosește la Tarnu-Severin, însoțit de Ion Brătianu, de Locotenentul Sergiu Leuș, și de Consilierii Alteței Sale Regale Principelui Carol-Anton de Hohenzollern—Baronul de Werner și Baronul de Mayenfisch.

La 5 ore 40 minute A. S. S. Principele Carol I trimite la Düsseldorf următoarea telegramă, care a fost primită acolo la 7 ore 59 minute:

«Am sosit foarte bine și ne pornim imediat incognito la București.»

«Hettingen.»

In 9/21 Maiu, Principele Carol-Anton de Hohenzollern a trimis următoarea scrisoare d-lui Aepi la San Gallen.

«Mulțumirile mele călduroase pentru pachet și scrisoare, precum și pentru a doua scrisoare cu telegrama alăturată.

«Recunoștința mea însă în toată viața pentru concursul dat în călătoria la București, unde fiu-meu trebuie să fi luat în acest moment frânela guvernului, pe baza votului dat de popor.

«Ce să-ți spun de situațiunea noastră? Speranțele pentru mănținerea păcii atârnă de un fir subțire, deși nu sunt de tot excluse; însă în fața unui milion de ostași este aproape imposibil a face să stea locul soarta care se rostogolește înainte.

«Norocita Elveție, care astădată va rămâne neatinsă de ciocnire! Incurcăturile italienești vor putea să o înconjoare ușor, căci cestiunea italienească sau va ieși din luptele din valea fluviului Po, sau se va deslegă politicește, fără pulbere și fără plumb.

«Dumnezeu cu Domnia Ta și cu frumoasa Elveție!»

In 8/20 Maiu, ziarul „Kölnische Zeitung“ publică următoarele:

«Aflăm chiar acum, că *Principele Carol de Hohenzollern*, conștient de pasul important dinaintea căruia el sta, s'a decis iute a urmă chemării ce i se făcea, a lua în stăpânire tronul românesc. El este astăzi pe teritoriul românesc. Această hotărîre surprinzătoare, într'o cestiune care sta de câteva săptămâni în cumpănă, nu a fost influințată din nici o parte. Guvernul prusian nu stă în nici un fel de relațiune cu această cestiune, și toate știrile presei, cari vor ieși fără îndoială la iveală, că ea este legată de o acțiune dușmănoasă în contra Austriei, sunt lipsite de orice fundament real. Deciziunea *Principelui Carol* este rezultatul propriei sale convicțiuni, care nu i-a îngăduit a respinge o alegere aproape unanimă, mănținută cu o tenacitate credincioasă în contra tuturor împotriviților politice ce s'au ridicat în contra ei. Această deciziune mai este încă rezultatul unei speranțe bine întemeiate, că mănținerea energică de către noul Regent a punctului de plecare internațional al Principatelor Dunărene, precum și al respectului Tratatelor, cari sancționează formațiunea de Stat a acestor țări, le dă acea dezvoltare morală și acea dezvoltare culturală și liniștită, cari le vor ridica într'u a deveni un membru egal îndreptățit în familia Statelor Europene. Dacă în contra tuturor așteptărilor, întreprinderea nu va reuși din cauza desbinărilor și ciocnirilor de interese ale Puterilor Oerotitoare și Garante, atunci Românii își vor aduce aminte faptul împlinit, că un fiu de Principe

german, și anume un Hohenzollern, s'a încercat să fundeze dreptul său de a guvernă pe temelia votului liber al unui popor.»

*

Scrisoarea Locotenenței Domnești adresată lui Fuad Pașa în 8/20 Maiu:

«Alteță! Avem onoarea a Vă înștiința că am primit scrisoarea Vizirială cu data de 7 Maiu curent (25 Aprilie), prin care, atrăgând atențiunea noastră asupra hotărîrii Conferinței, Alteța Voastră ne invită a îndreptăți încrederea Curții Suzerane și a Puterilor Garante printr'o leală și conștiințioasă executare a hotărîrii de care e vorba.

«Cu simțimântul celei mai dureroase surprinderi am primit, Alteță, această invitare, care, mărturisind puținul efect al motivelor înaintate de noi în favoarea unei hotărîri contrare, ne siliă a deschide o luptă prea penibilă între dorința noastră foarte mare de a dovedi respectul nostru către Curtea Suzerană și între imposibilitatea prea evidentă de a da curs acestei bunevoînțe.

«Alteța Voastră va binevoi să dea Guvernului provizoriu această dreptate, că n'a neglijat nimic pentru a realiză aici, în marginile mijloacelor sale, o ordine și o liniște, cari erau importante pentru liniștea generală și pentru a îndreptăți prin aceasta o încredere care îl onorează.

«Dar că această sarcină nu eră ușoară pentru o putere, căreia nerecunoașterea sa de către cei în drept îi lăsă puțină autoritate, într'o țară încercată prin atâta crudă restriște și în sânul căreia fierbeau, atunci ca și azi, atâtea pasiuni grăbite a ieși la iveală, — convenind, zicem, în privința dificultăților acestei sarcine împlinite în mod fericit; Alteța Voastră nu trebuie să piardă din vedere aceasta, că liniștea relativă, ce noi am izbutit să realizăm, a fost obținută numai și numai mulțumită așteptării în care eră țara pentru o schimbare, pe care împrejurările și dreptatea o arătau ca singura în stare de a modifică serios o stare de lucruri desnădăjduită.

«Alteța Voastră, cu acel spirit imparțial și luminat pe care lumea întreagă îl stimează și la care noi cu multă stăruință facem apel, va binevoi să recunoască, prin urmare, că a da urmare hotărîrii Conferinței, adică o bruscă decepțiune a legitimei speranțe ce serviă ca punct de sprijin la o răbdare obținută cu atâtea sforțări, ar fi fost să se ica liniștei generale temelia sa cea mai sigură, ar fi fost să se trezească spiritul de dezordine și de intrigă, reaua voință înfrănată, nemulțumirea potolită; ar fi fost să se deschidă bariera pentru toate ambițiunile, pentru toate pasiunile lăcome de a se asvârli într'o luptă, care, pâna acum fără țel, ar fi reluat astfel toată rațiunea sa de a fi.

«De altmintrelea, după ce am reprodus în promisiunile noastre către țară încurajările date în 1857 de unele Puteri mai puțin pătrunse decât altele

despre dificultățile situațiunei, după ce ne-am înaintat până la acest punct, să venim să luăm îndărăt națiunei niște speranțe întemeiate, declarându-i că trebuie să înceapă din nou să îndure acele restriști strâns legate de Domnia pământeană, al căror șir ea se măguliă că l-a isprăvit; aceasta ar fi fost, veți binevoi a o recunoaște, Alteță, să primim un rol prea în afară de orice condițiune acceptabilă, un rol de natură a face să se pună în discuțiune desăvârșita lealitate a Actelor noastre de către Camere, pornite poate să ne învinuască de a nu fi lucrat deajuns în sensul dorinței naționale și de a nu fi rămas credincioși acestei dorințe. Exaltarea spiritelor, exploatate de toți acci cari sunt interesați a profita de ea, n'ar fi lipsit de a produce atunci o anarhie, care ar fi pus guvernul în imposibilitatea de a merge și care de sigur ar fi dat loc acelor complicațiuni, de cari Poarta tocmăi ține foarte mult să se ferească.

«Admițând, afară de acestea, că noi n'am fi ținut nici o socoteală de aceste considerațiuni foarte serioase, Alteța Voastră va binevoi să se gândească la insuficiența desăvârșită a mijloacelor noastre de acțiune asupra Adunărei, pentru a o face să dea un vot, pe care ea îl refuză atât de energic, împreună cu țara întregă. Căci, în sfârșit, la ce mijloace să se recurgă, Alteță, pentru a sili pe un popor ca să facă alegerea unui Principe pământean, atunci când prin manifestări repetate, cari dovedesc statornicia voinței sale, el refuză să-și dea de bună voie un regim, căruia îi atribue toate suferințele sale, întemeindu-și opiniunea pe datele irecuzabile ale unei experiențe pe cât de lungă, pe atât și costisitoare?

«Această imposibilitate prea manifestă, în care eram, de a executa hotărîrea Conferinței, nu ne pune ea, Alteță, mai întâiu cu desăvârșire la adăpost de învinuirile ce puteau să ne fie adresate în această privință? Astfel de învinuiri, admițând că ar fi juste, oare asupra noastră trebuie să cadă, nu asupra națiunei în viitor? I se poate face o crimă acestei națiuni, din faptul că ea aspiră la un viitor mai bun, respingând orice combinațiune care implică pentru ea reînnoirea stipulațiunilor, cari îi asigură libera exercitare a dreptului său intern, dându-și șeful care îi convine, atunci mai ales când e atât de puțin important pentru Sublima Poartă, ca viitorul Principe să fie de rasă română sau germană, și din moment ce e bine înțeles că această alegere nu trebuie să modifice întru nimic drepturile de Suzeranitate? I se poate face o crimă din faptul că se împotrivește a se așeză iarăș, de bună voie, pe o cale fără țel; din faptul că, după șapte ani de suferințe în pierdere curată, ea refuză a se condamna însăș ca să facă neconținut o mișcare fără progres într'un cerc desperat de vițios?

«Hotărîrea evidentă a Românilor fiind astfel clar exclusivă, în ce privește alegerea unui Principe pământean, s'ar avea oare în vedere a se recurgă la

forță, pentru a le impune acest Principe printr'o voință străină și superioară dorințelor țarei?

«În acest caz, Alteță, fără a prejudeca urmările imediate ale unui astfel de Act, în ce privește calea violentă și desnădăjduită, spre care el ar împinge poate națiunea doritoare de a afirma dreptul său, deși în neputință, fără îndoială de a răspunde la argumentele forței, fără a prejudeca, zicem, urmările imediate și posibile, e cel puțin îngăduit, mulțumită unei experiențe conchizătoare, a determina mai dinainte cele ce vor urma apoi din starea de lucruri, pe care ar realiza-o o hotărîre atât de regretabilă.

«În asemenea condițiune, ar fi posibil ca, nedându-și stabilitatea ce-i lipsește, țara să se ridice vreodată din discreditul fatal pentru finanțele sale; simțimântul provizoratului ar plană neconținut asupra situațiunei și, silit să cărmuească de azi pe mâne, noul guvernământ, lipsit de putere prin reprobarea fățișă sau tăcută a țarei, ar trebui, pentru a se mântui, să întrebuițeze eforturi neîndestulătoare, poate, pentru a obține chiar acest slab rezultat; neputînd găsi în lăuntru un razim indispensabil, ar fi fără îndoială adus prin forța lucrurilor să caute în afară sprijinul refuzat în lăuntru. Aceste condițiuni de slăbiciune neînlăturată l-ar împinge poate pe calea mijloacelor violente, a leacurilor eroice, și în acest caz nu e greu de prevăzut pentru viitorul guvern o soartă la fel cu a acelora de mai înainte.

«Afară de aceasta, Sublima Poartă ar vedea astfel perpetuându-se la nesfârșit necazuri periodice.

«Astfel este, Alteță, rezultatul, pe care experiența și cunoștința noastră intimă despre lucrurile românești permit a-l atribui hotărîrei mai sus zise, chemată prin urmare a dovedi odată mai mult, că oricare ar fi simțimântul ce prezidă la hotărîrile diplomatice, acestea sunt departe de a avea în mod exclusiv un caracter absolut de infalibilitate.

«Incredători în bunăvoința pe care o mărturisese numeroasele concesiuni ce Alteța Voastră binevoește să le amintească și dinaintea căroră Sublima Poartă niciodată nu s'a dat îndărăt, oridecâteori a putut să le creadă potrivite și spre folosul real al țarei, noi am fi fericiți a spera, Alteță, că și de această dată, Guvernul Maiestății Sale Sultanului, pătrunzându-se de foloasele învederate, ce ar rezultă pentru țară din realizarea dorinței sale neîncetate, nu va refuză a se învoi la o combinațiune care, pe de o parte, nu lovește întru nimic drepturile sale de Putere Suzerană și care, pe de altă parte, ar avea de efect, suntem convinși despre aceasta, a pune un capăt acelor suferințe, «obiect al îngrijirei binevoitoare» pe care Sublima Poartă ne-a arătat-o în mod statornic, așa precum ne facem o datorie a o recunoaște; această îngrijire nimeni dintre noi n'a uitat-o. Astfel, Alteță, Vă

puteți bizui pe devotamentul și fidelitatea poporului român care, aclamând pe Principele ce și-a dat, aclamă în același timp pe Suzeranul său.

«Oricare ar fi, Alteță, hotărîrea ce ar lua în această privință Guvernul Maiestății Sale Imperiale, în tot cazul ne place a gândi că el n'ar putea să refuze a da lealității Actelor noastre dreptatea ce credem că merită, și că va binevoi asemenea să țină socoteală și de dificultățile grave inerente împrejurărilor și de imposibilitatea materială, cât și morală, ce rezultă pentru noi din acele împrejurări, de a ne supune la cererea Sublimei Porți, așa precum am fi fericiți a o face, în orice ocaziune în care acest act de supunere s'ar fi menținut în limitele posibilului.»

În 9/21 Maiu, Ioan Bălăceanu din Paris adresează Principelui Carol-Anton de Hohenzollern la Düsseldorf următoarea telegramă:

«Alteța Sa Serenismă Principele Domnitor al României a sosit ieri la Turnu-Severin. Marți va intra în București. Entuziasmul provocat prin sosirea Sa nu se poate descrie.»

În 9/21 Maiu, d-nii V. Boerescu și G. Costaforu adresează la Düsseldorf Principelui Carol-Anton de Hohenzollern următoarea scrisoare:

«Am crezut, în momentul pornirii noastre, că ar fi de un interes istoric a publică în câteva ziare din Paris Plebiscitul, care conține alegerea Alteței Sale Regale Principelui nostru Domnitor Carol I-ii. Neavând o copie a acestui Act, rugăm pe Alteța Voastră Regală — dacă Ea aprobă această idee, — să binevoască a trimite la adresa d-lui V. Boerescu la Paris, Rue du Helder 10, o copie a textului francez, pe care îl vom publică imediat.

«Profităm de această ocaziune, pentru a mulțumi Alteței Voastre Regale și ilustrei Sale familii pentru afabilitatea ce a binevoit a ne arăta, și mai ales pentru buna primire ce a făcut dorinței țării noastre, care de astăzi înainte e strânsă prin legături indisolubile de nobila familie a Hohenzollernilor.»

Protocolul VIII al Conferinței din Paris din 5/17 Maiu 1866.

Comitele de Goltz crede că trebuie să se observe, că aprobarea, ce a fost autorizat să dea propunerii de a întinde până la Brăila autoritatea Comisiunii Europene, nu poate fi modificată prin dificultățile ce ar întâmpină executarea acestui proiect din partea Statelor Riverane ale Dunărei de jos.

«D-l Plenipotențiar al Italiei zice că aprobarea Guvernului său pentru aceeaș propunere este fără rezerve.»

D-l Plenipotențiar al Franciei spune că a primit, ca Președinte al Conferinței, o depeșă cu data de 16/28 Aprilie dela d-l Ion Ghica, Ministrul Afacerilor străine al Guvernului provizoriu din București, anunțând că Poporul Român a ales pe calea unui Plebiscit, ca Suveran al Principatelor-Unite, pe Principele Carol-Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen, sub numele Carol de I; — această Alegere ar fi întrunit 689.969 de voturi afirmative, contra 224 voturi negative. Rugând pe Președintele Conferinței de a aduce această alegere la cunoștința colegilor săi, d-l Ion Ghica exprimă speranța că d-nii Plenipotențiarilor o vor judecă conform cu stipulațiunile ce garantează Poporului Român liberul exercițiu al dreptului său intern, și vor da aprobarea lor unei soluțiuni, care va pune capăt unei stări de lucruri, de natură a aduce turburare în spirite și a compromite liniștea pe care toate Puterile, precum și Principatele, sunt interesate a o mănține.

Conferința, după ce a ascultat cetirea acestei comunicări, hotărăște că răspunsul ce se va face se va referi pur și simplu la Declarațiunea adoptată în ședința dela 2 ale luni curente, care amintește că numirea Gospodarului aparține Adunării, și că ea nu trebuie să aleagă decât un Pământean; că în consecință, Conferința nu poate recunoaște validitatea numirii Principelui de Hohenzollern.

D-l Drouyn de Lhuys, ca Președinte al Conferinței, se însărcinează, după dorința exprimată de Conferință, a adresa acest răspuns la comunicarea d-lui Ion Ghica.

D-l Plenipotențiar al Franciei, amintind că întrunirea de astăzi a fost provocată de d-l Ambasador al Turciei, —

Safvet Pașa zice că Guvernul Otoman, animat pentru populațiunile moldo-valahe de o binevoitoare îngrijire, care niciodată nu le-a lipsit, dorește să asigure odihna și liniștea Principatelor și să liniștească spiritele, dându-le timpul de a reveni la idei mai sănătoase și mai conforme cu adevăratele lor interese. În consecință, el a fost însărcinat, prin depeșă telegrafică dela 13 ale acestei luni, a face declarațiunea următoare, cerând ca ea să fie inserată în Protocolul Conferinței: — «Sublima Poartă este și astăzi pentru un Principe Pământean pe viață, dacă Unirea este cerută de Adunare, după ultima hotărîre a Conferinței. Ca consecință naturală a acestui punct de vedere, noi suntem pentru doi Gospodari tot Pământeni, în cazul când separațiunea ar fi votată. Guvernul Imperial Otoman n'ar face cu toate acestea nici o obiecțiune, ca Adunarea să aibă facultatea de a desemna pe un Pământean, sub titlul de Guvernator sau de Gospodar pentru trei, patru sau șapte ani, — dacă alegerea unui Gospodar pe viață întâmpină, pentru moment, dificultăți ce nu se pot înlătura». — Safvet Pașa adaugă că o altă depeșă telegrafică a fost adresată de Ministrul Afacerilor străine al Sulta-

nului, la 15 Maiu, adică după ce a avut cunoștință de votul Adunării în favoarea Principelui de Hohenzollern. Acest vot, după depeșă, ar fi pătat de mai multe ilegalități, cari vor putea fi dovedite la timpul și locul lor. Guvernul Otoman persistă în hotărârea sa de a nu accepta principiul pe care Guvernul provizoriu din București pretinde a-l mântui în contra Tractatelor și Hotărârilor Puterilor; și tocmai pentru a sfârși toate mijloacele de împăcare ce sunt în puterea sa, *Guvernul Otoman propune numirea unui Guvernator sau Principe pentru un termen pe care l-ar hotărî Conferința.*

«D-l Plenipotențiar al Rusiei combate această combinațiune sub raportul oportunității. Dacă ar fi fost cerut-o Moldo-Valahii, Conferința ar putea, deliberă asupra-i; dar ce puțință este de a fi ascultat, când li se oferă un sistem și mai puțin stabil decât Gospodaratul pe vicață, care, după a lor opinie, nu prezintă destule garanții de stabilitate? De altmintrelea la București s'a adus prea destulă atingere transacțiunilor existente: *rolul Puterilor Garante și Curții Suzerane n'ar putea fi de a luă inițiativa unei nouă abateri dela dispozițiunile adoptate în comun acord și de a slăbi astfel baza pe care stă existența Principatelor.*

D-l Plenipotențiar al Prusiei observă că d-l Ambasador al Turciei a vorbit de ilegalitatea votului Adunării, nu numai în ce privește rezultatul, ci și pentru modul în care s'ar fi petrecut lucrurile. El amintește terminii Declarațiunei de 2 a acestei luni, și întreabă dacă s'a contravenit în acest sens, spre exemplu, dacă votul ar fi avut loc înainte ca majoritatea Deputaților să fi fost prezentă?

D-l Plenipotențiar al Angliei răspunde că după informațiunile ce i-au venit, majoritatea Moldoveană a luat parte la vot: prin urmare în această privință nu e nimic de zis.

Cea mai mare parte din membrii Conferinței aderă la observațiunea Comitetului Cowley.

D-l Plenipotențiar al Italiei se exprimă în aceiași termini, și întreabă care este sensul comunicării d-lui Ambasador al Turciei? Este ea o propunere formală?

D-l Plenipotențiar al Turciei răspunde afirmativ: prima depeșă ce a primit implică o simplă sugestiune; a doua exprimă o propunere.

D-l Plenipotențiar al Franței observă că în propunerea d-lui Ambasador al Turciei există o îndoită protestare, una în contra modului în care a fost emis votul Adunării, cealaltă chiar în contra votului. E important a ști mai întâiu, dacă a fost un viciu în votare. Dacă votul a fost regulat, numirea Principelui străin tot ar fi contrară Tractatelor, dar Unirea ar fi un fapt câștigat, pentrucă a fost mântuită de Adunare. Din informațiunile Agențului Francei la București rezultă că procedurile votului au fost regulate.

«D-l Plenipotențiar al Turciei, invitat să arate ilegalitățile ce ar fi fost comise, zice că ele n'ar putea fi constatate decât prin mijlocul unei anchete la fața locului, și că până atunci Conferința ar trebui, după părerea sa, să constate infracțiunea comisă de Guvernul provizor și de Adunare.

D-l Plenipotențiar al Prusiei, observând că rezultă din ceea ce a spus d-l Ambasador al Turciei, că d-sa renunță a invoca viciile de formă, pentru a nu atacă decât rezultatul însuși al votului,—

Safvet Pașa zice, că în adevăr Sublima Poartă protestează în contra faptului numirii unui Principe Străin.

D-l Plenipotențiar al Franciei amintește că după declarațiunea dela 2 Maiu, cră de datoria Consulilor să denunțe Conferinței neregularitățile ce s'ar fi produs în vot, și dânsii nu au semnalat nici una. De altmintrelea, nu este nevoie a intra în discuțiune asupra acestui punct, fiindcă d-l Ambasador al Turciei nu insistă. Rămâne cestiunea rădicată de comunicarea lui Safvet Pașa, aceea a numirii unui Gospodar pe timp limitat. După ideea d-lui Plenipotent al Franciei, ar fi vorba, nu de a impune un Gospodar temporar, ci de a lăsa Principatelor-Unite facultatea de a-l adoptă. Această părere i se pare că are o adevărată valoare. Pentrucă Populațiunile pretind că nu există printre ele un om, care să ofere în mod invederat garanțiile de dorit pentru a-i da Gospodaratul pe viață, n'ar fi indicat ca ele să facă într-o câtvă o încercare, numind mai întâiu un Gospodar pentru câțiva ani? Dacă el ar răspunde la încrederea țarei, s'ar prelungi puterile sale, și s'ar putea confirmă pe viață printr'o nouă numire. Dacă, din contra, alegerea s'ar găsi că este rea, n'ar fi mai bine ca alesul să înceteze a domni, prin chiar expirarea mandatului său decât printr'o revoluțiune?

D-l Plenipotențiar al Turciei aderă la considerațiunile prezintate de d-l Drouyn de Lhuys.

D-l Plenipotențiar al Angliei asemenea.

D-l Plenipotențiar al Rusiei vede în aceasta inconvenientul de a se întoarce îndărăt către trecut și de a perpetuă Provizoratul, și vede pericolul că nu se dă toată importanța de dorit unei astfel de alegeri; în orice caz Populațiunile trebuie să ceară, dacă vor, Gospodaratul pe timp mărginit, Conferința nu are a-l propune. Dacă o asemenea cerere s'ar face Conferinței, Rusia ar avea să examineze dacă alegerea persoanei ar oferi garanțiile la cari, în calitatea sa de Putere mărginașă, are dreptul și datoria de a veghia.

D-l Plenipotențiar al Angliei crede că în adevăr Conferința poate să dea a înțelege că ar primi numirea unui Gospodar pe termin, dar că ea nu trebuie să facă mai mult. Pentru ce Poarta nu ar da ea ideea acestei combinațiuni la București?

D-l Plenipotențiar al Franciei este de aceeaș părere; ceea ce i s'ar părea

mai nimerit este ca Principatele și Poarta să se înțeleagă direct în această privire. O astfel de inițiativă ar fi cu totul în rolul Puterei Suzerane. Când ea va face cunoscută dorința populațiilor în această privire, Conferința va fi gata a o primi. Rămâne stabilit, și aceasta e ceva cert, că Conferința, precum și Poarta, nu ar avea vreo obiecțiune de făcut la această combinațiune.

D-l Plenipotențiar al Italiei, observând că prin urmare Conferința n'are decât să ia Act de Comunicarea lui Safvet Pașa, lăsând Porții de a da la București ideea combinațiunii propuse,—

D-l Plenipotențiar al Franciei adaugă că în adevăr nu e vorba nici de cum de a impune Principatelor un Gospodar pe timp mărginit, cum s'ar fi putut deduce din Declarațiunea prezintată de d-l Ambasador al Turciei, ei numai de a-l admite, dacă populațiunile l-ar cere; cât despre calea de urmat pentru a recomanda și a da ideea acestui sistem, Poarta va face așa precum va socoti mai nimerit; rămâne ca ea să se gândească la acea cale. — Cât despre protestarea Porții în contra proclamării de către Adunare a unui Principe Străin, d-l Plenipotențiar al Franciei este în obligațiunea de a se asocia la ea, ca și ceilalți membri ai Conferinței. Guvernul Impăratului este legat în această privire prin stipulațiunile internaționale pe cari le-a subscris. D-l Drouyn de Lhuys n'are nevoie să spună cu o adâncă părere de rău, că unele Puteri continuă a se pronunța în contra Principelui Străin; mai mult ca totdeauna el este convins de excelența acestei combinațiuni și se va recunoaște fără îndoială că votul solemn, care a exprimat încă odată dorința țării în această privință, nu este de natură a modifica opiniunea sa. El persistă a crede, că această rezistență în o dorință statornică, unanimă și îndreptățită de rațiune, poate provoca un conflict material și poate aduce complicațiunile cele mai grave în Orient. — În privința Principelui Străin, el întreabă dacă vreun membru al Conferinței ar fi în măsură să informeze pe colegii săi asupra adevăratelor intențiuni ale Principelui de Hohenzollern. Ar fi interesant de știut, dacă a refuzat formal titlul ce i-a fost conferit.

D-l Plenipotențiar al Austriei consideră această informațiune ca foarte importantă.

D-l Plenipotențiar al Rusiei adaugă că d-l Comite de Goltz ar putea, fără îndoială, să informeze Conferința asupra acestui punct.

D-l Plenipotențiar al Prusiei bănuiește, conform cu ceace s'a anunțat prin ziare, că demersuri au fost făcute pe lângă Principele de Hohenzollern în numele Principatelor-Unite, pentru a obține acceptarea sa. Alteleșă Sa are, precum se știe, legături cu familia regală a Prusiei; nici o îndoială, prin urmare, ca ea să nu fi înțeles obligațiunea de a se conforma hotărârii Conferinței, la care Prusia a luat parte. Protocoalele sunt față

pentru a mărturisi că, dacă Prusia a regretat, întocmai ca și Franția, că Puterile nu s'au înțeles pentru a recunoaște Populațiunilor Moldo-Valahe facultatea de a numi un Principe Străin, ca a anunțat în totdeauna intențiunea sa de a observă în această privire respectul Tractatelor. D-l Comite de Goltz crede prin urmare, că pozițiunea Principelui de Hohenzollern a fost aceeaș, care rezultă din înseși Protocoalele Conferinței.

D-l Plenipotențiar al Franciei crede că trebuie să atragă atențiunea Conferinței asupra svonurilor ce circulă, despre concentrări de trupe în vecinătatea Principatelor.

D-l Baron de Budberg zice că aceste svonuri sunt absolut lipsite de temei, în ceeace privește Rusia.

D-l Drouyn de Lhuys adaoge că informațiunea venită din București vorbește în particular despre concentrarea de trupe turcești, și amintește cu această ocaziune Articolul XXVII al Tractatului de Paris, după terminii căruia Turcia nu poate exercită nici o interverșiune armată în Principate.

D-l Plenipotențiar al Turciei răspunde că Populațiunile Moldo-Valahe, fiind dedate la oarecare agitațiune, Poarta se găsește firește nevoită să iea oarecari măsuri de precauțiune, dar cari nu au nimic neobicinuit.»

*

Călătoria Alteței Sale Serenisime Domnitorului României dela Turnu-Severin la București și luarea frânelor Guvernului țării.

In 8/20 Maiu — Turnu-Severin.

A. S. S. adresează din Turnu-Severin Locotenenței Domnești următoarea telegramă :

«Punând piciorul pe pământul României, noua Mea patrie, Mă grăbesc a exprimă membrilor Locotenenței Domnești simțimintele cele mai sincere. Fericit că Mă aflu în mijlocul națiunei care Ma onorat cu încrederea sa, adresez, înainte de toate, rugăciunile mele Cerului, pentru ca să-Mi ajute a împlini cu demnitate marea și frumoasa misiune ce Provedința Mi-a impus.»

Locotenența Domnească s'a grăbit a da următorul răspuns :

«Salutăm buna venire a Măriei Voastre pe tărâmul patriei noastre. Înălțăm mulțumiri către Dumnezeu, că a îndeplinit astăzi visul unui întreg popor. Să trăească Carol I, alesul națiunei!»

In 9/21 Maiu — Pitești-Slatina.

Sosirea A. S. S. Principelui Carol la Pitești.

Generalul Nicolae Golescu, membru al Locotenenței Domnești, și *Ion Ghica*, Președintele Consiliului de Miniștri, adresează A. S. S. Principelui Carol următoarea cuvântare :

«Principe ! Bine ați venit în Staturile Alteței Voastre Serenisime. Să domniți ani îndelungați și să faceți fericirea și mărirea acestui popor, care Vă primește cu urări unanime. Să trăească Principele Românilor».

A. S. S. Domnitorul răspunde :

«Vă mulțumesc că ați venit întru înlămpinarea Mea. Primiți expresiunea întregii mele gratitudini pentru membrii Locotenenței și ai Guvernului, cari, printre alătea încercări grele, au știut a mănține ordinea și unirea. Prin fermitatea și prudența Domniei-Voastre Mi-ați înlesnit greaua sarcină ce Mi s'a încredințat; cu concursul Domniei-Voastre sper a realiza aspirațiunile Românilor. Vieța mea întreagă va fi consacrată fericirii lor.»

Deputațiunea orașului Pitești adresează A. S. S. Domnitorului următoarea cuvântare :

«Prea Înălțate Doamne ! Reprezentanți ai Comunei Urbane Pitești, venim cu cel mai profund respect a Vă depune devotamentul nostru și a striga cu cel mai mare entuziasm : Să trăească România una și nedespărțită ! Să trăească Domnitorul ei Înălțimea Sa Carol I.»

A. S. S. Domnitorul Carol I răspunde :

«Sunt fericit de a mă afla în mijlocul unei urbe, care a susținut cu o atât de inteligentă energie spiritul naționalității și Unirii. Din minutul în care am pășit pe pământul nouăi Mele patrii, am devenit Român. Vieța mea întreagă o voi consacra pentru fericirea Românilor și pentru prosperitatea lor, cari de acum înainte au devenit compatrioții Mei.»

A. S. S. Principele Carol I adresează din Slatina telegrama următoare Principelui Carol-Anton de Hohenzollern la Düsseldorf :

«Cu inima mișcată, dar veselă, trimit prea iubiților mei părinți, scumpilor mei frați și surori, primele și inimoasele mele salutări din noua Mea patrie. Îi voi aparține din tot sufletul Meu, dar păstrând în totdeauna pentru țara în care n'am născut cele mai scumpe amintiri și simțimintele cele mai recunoscătoare. Chiar acum am avut la Slatina o primire cordială. Măne sosirea la București.»

In 10/28 Maiu. Intrarea solemnă a A. S. S. Domnitorului în Capitala București.

Cuvântarea Primarului Capitalei Dimitrie Brătianu :

«Principe ! Consiliul Comunal și Reprezintanții Corporațiunilor Orașului București, în numele concetățenilor lor, salută cu respect, prin organul meu, buna venire a Alteței Tale, și-I depun omagiul credinței și al devotamentului lor. In calitatea mea de Primar, am onoarea fără semenea ei, Principe, de a oferi Alteței Tale, după vechea tradițiune a țării, pâinea și sarea, simbolul îmbelșugărei, al bogăției României și cheile Capitalei, simbolul nemărginitei încrederi a poporului român în Augustul său ales. Placă lui Dumnezeu să se împlinească dorințele cele mai vii ale Românilor ! Placă lui Dumnezeu să fie Domnia Ta lungă, ferice, glorioasă !— Suverane al României ! Ți-am dat Coroana lui Ștefan cel Mare și a lui Mihaiu Viteazul, de astăzi înainte Străbunii Tăi ; redă-i și Tu antica sa splendoare ! Fă din această frumoasă țară sentinela înaintată a libertăților moderne, bulevardul nebiruit al Civilizațiunei Occidentale ! Trăească Domnitorul României ! Trăească Carol I.»

*

In 10/22 Maiu. Depunerea Jurământului A. S. S. Domnitorului în Adunarea Deputaților.

Jurământul A. S. S. Domnitorului Carol I :

«Jur a fi credincios Legilor Țării, a păzi religiunea Românilor, precum și integritatea teritoriului ei, și a domni ca Domn constituțional.»

Cuvântarea Președintelui Adunării Manolache Costache Iepureanu, adresată A. S. S. Domnitorului :

«Măria Ta ! In numele Adunării, al căreia organ sunt, vin a Vă prezintă mulțumirile ei entuziastice și urările ce face pentru fericirea Domniei Măriei Tale. Națiunea, ai cărei reprezentanți Vă încunjoară aci, jură a nu cruța nici silințe, nici sacrificii, pentru a consolida Tronul și Dinastia Măriei Tale, și a lucră împreună cu Măria Ta la nobila misiune ce Vă este dată, de a stabili pentru vecinicie mărirea și prosperitatea României !— Trăească Măria Sa Carol I.»

Adunarea de mai multe ori repetă : «Trăească Măria Sa Carol I.»

Răspunsul A. S. S. Domnitorului :

«Ales de către națiune, cu spontaneitate, Domn al Românilor, Mi-am părăsit, fără a sta la îndoeală, și țară și familie, spre a răspunde la chemarea acestui popor, care Mi-a încredințat destinatele sale.»

«Puind piciorul pe acest pământ sacru, am și devenit Român. Primirea Plebiscitului Imi impune, o știu, mari datorii; sper că Imi va fi dat a le îndeplini. Eu vă aduc o inimă leală, cugetări drepte, o voință tare de a face binele, un devotament fără margini către noua Mea patrie și acel neînvins respect către lege, pe care l-am cules în exemplul alor Mei.

«Celățean astăzi; mâne, de va fi nevoie soldat, Eu voi împărtăși cu Domnia-Voastră soarta cea bună, ca și pe cea rea. Din acest moment, totul este comun între noi; credeți în Mine, precum Eu în Domnia-Voastră!

«Singur numai Dumnezeu poate ști cecece viitorul păstrează patriei noastre! Din parte-ne să ne mulțumim întru a ne face datoria. Să ne întâlnim prin concordie! Să unim puterile noastre, spre a fi la înălțimea evenimentelor!

«Provedința, care a condus pe Alesul Domniilor-Voastre până aci și care a înlăturat toate piedicile din calca Mea, nu va lăsa neîndeplinită opera sa.

«Trăească România!»

In 10/22 Maiu, Adunarea, pentru a curmă orice opunere a Puterilor la recunoșterea faptului împlinit, votează Legea pentru naturalizarea Familiei Princiare de Hohenzollern.

Propunerea unanimă a Membrilor Adunării legislative:

«In considerațiunea recunoștinței ce datorăm Principelui de Hohenzollern-Sigmaringen, Carol I, Domnitorul României, care a binevoit a primi Coroana și a lucra dimpreună cu noi la statornicirea Statului român, și spre a stabili legături mai strânse între familia Sa și țară, mai cu seamă că prin votul Adunării s'a stabilit și principiul Eredității în familia Hohenzollern,—

«Subscrișii propunem ca Adunarea Generală să dea indigenatul Familiei Hohenzollern-Sigmaringen, acordând naturalizațiunea mare tatălui Domnitorului Carol I — Alteiței Sale Regale Principelui Carol-Anton-Ioachim-Zefirin-Frederic-Mainrad de Hohenzollern-Sigmaringen.»

Urmează 92 semnături.

Puindu-se la vot propunerea aceasta, se adoptă de Adunare cu aclamațiune.

Scrisoarea Președintelui Adunării adresată Principelui Carol-Anton de Hohenzollern în 10/22 Maiu.

«Augustul Vostu fiu intră astăzi în Capitala Sa, și un popor întreg adresează Cerului mulțumiri, văzând visul națiunei împlinit. Reprezintanții poporului român, în acest moment solemn, vin a Vă ruga să binevoiți a primi

marea naturalizare română, votată pentru Alteța Voastră Regală în unanimitate și prin aclamațiuni de Adunarea Națională.

«Primiți, Alteță Regală, simțimintele devotamentului celui mai sincer și ale respectului celui mai profund.»

In 11/23 Maiu se constituie primul Minister al A. S. S. Domnitorului Carol I, și se anunță Adunării Deputaților prin următorul Mesaj Domnesc:

«Domnilor Deputați,

«In urma demisiunii colective ce Mi-a prezentat Ministerul Locoteneței Princiare, —

«Eu formând noul Cabinet, după cum urmează:

«D-l Lascăr Catargiu, Ministru de Interne și Președinte al Consiliului de Miniștri,

«D-l Ion Brătianu, Ministru de Finanțe,

«D-l Ioan Cantacuzin, Ministru de Justiție,

«D-l Petru Mavrogheni, Ministru de Externe,

«D-l Constantin Al. Rosetti, Ministru al Instrucțiunii publice și al Cultelor,

«D-l General Ion Ghica, Ministrul de Răsboiu,

«D-l Dimitrie Sturdza, Ministrul Agriculturii, Comerțului și Lucrărilor publice,—

«Fac despre aceasta cunoscut Domniilor Voastre.

«Dat în București, la 11 Maiu 1866.

«Carol.

«Ministru Președinte, L. Catargiu.»

In aceeași zi, A. S. S. Domnitorul Carol I a adresat Poporului Român următoarea proclamațiune:

«Români,

«In destinele omeneshi nu este o datorie mai nobilă decât aceea de a fi chemat a mănține drepturile unei națiuni și a consolida libertățile ei.

«O misiune așa de însemnată M'a decis să părăsesc fără preget o pozițiune independentă, familia și țara, de cari am fost legat prin legămintele și suvenirile cele mai sacre, pentru a urmă apelului vostru.

«Primirea Plebiscitului, care a pus pe capul Meu Coroana lui Ștefan cel Mare și a lui Mihaiu Viteazul, Imi impune o mare răspundere. Sper însă că-Mi va fi dat, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu un întreg devotament, a asigura nouăi mele patrii o existență fericită și demnă de trecutul ei.

«Români! Sunt al Vostru din toată inima și din tot sufletul. Puteți să vă întemeiați pe Mine în orice timp, precum Eu Mă întemeiez pe voi.

«Dată în Capitala Noastră București, în 11 Maiu 1866.

«Carol».

«Ministri: Lascar Catargiu, Ion Brătianu, Ioan Catacuzino, Petru Mavrogheni, Constatin A. Rosetti, Ion Ghica, Dimitrie A. Sturdza.»

In 13/25 Maiu, Principele Carol-Anton de Hohenzollern adresează următoarea scrisoare Președintelui Adunării Manolache Costache:

«Sunt foarte măgulit de votul, prin care Adunarea Națională îmi acordă naturalizațiunea cea mare în momentul venirii fiului meu.

«Binevoii a fi interpretul simțimintelor mele către Adunare și a-i spune că am trebuință—înainte de a primi onoarea ce-mi face—să cer învoirea Regelui.

«Primiți, Domnule Președinte, expresiunea gratitudinii mele.

«Principele de Hohenzollern.»

Protocolul IX al Conferinței din Paris din 13/25 Maiu 1866.

D-l Plenipotențiar al Franței invită pe Safvet Pașa să facă cunoscut Conferinței obiectul, pentru care a provocat întrunirea Conferinței de azi.

D-l Plenipotențiar al Turciei zice că are misiunea de a protesta în contra actelor săvârșite de curând în Principate și anume contra luării în stăpânire a cârmuirii de către Principele de Hohenzollern. În consecință, prezintă o Notă, pe care o celește și care este astfel concepută:

«Conferința, în hotărîrea sa de a face să se respecte Tractatele, și în particular Convențiunea dela 19 August 1858, a declarat Plebiscitul, provocat de Guvernul provizoriu din București, ca să aleagă pe un Principe Străin la Gospodarat, precum și ratificarea acestei Alegeri de către Adunare, ca contrare spiritului și literei acestor Acte Internaționale. Guvernul Provizoriu din București și zisa Adunare n'au ținut nici o socoteală, nici de aceasă hotărîre a Conferinței, nici de sfaturile adresate de ea de a rămâne în marginile Tractatelor; și de altă parte primirea votului Adunării de către Principele Carol de Hohenzollern, intrarea sa neașteptată pe teritoriul Valahiei și luarea în stăpânire a Guvernământului Principatelor, sunt o serie de Acte nu numai pătate de mai mult de o ilegalitate, ci și o violare a stipulațiunilor Tractatelor și a voinței Curții Suverane și a Puterilor Garante. În consecință, cred de datoria mea a protesta, în numele Sublimei Porți, și într'un mod formal și solemn, în contra actelor ce am enumerat, declarându-le de ilegale, lovite de nulitate și neputând să aibă nici o tărie și

valoare în ochii Puterii Suzerane. Afară de aceasta, rezerv Guvernului Majestății Sale Sultanului dreptul ca, în fața acestor evenimente, să uzeze de facultatea ce i-o dau Tractatele, în vedere de a face să se respecte dispozițiunile lor și de a restabili o ordine de lucruri legală și conformă cu intențiunile binevoitoare ale Curții Suzerane și ale Puterilor Garante față de Principatele-Unite ale Moldovei și Valahiei.»

Partea din această protestare, unde se face mențiune de dreptul de intervențiune rezervat Porții de Tractate, dă loc la observațiuni din partea câtorvâ Plenipotențiarilor asupra întinderii acestui drept și a condițiunilor în cari el se poate exercită.

D-l Plenipotențiar al Franciei amintește că aceste condițiuni sunt regulate prin Articolele XXVII al Tractatului de Paris și VIII al Convențiunii dela 1858. El cetește aceste dispozițiuni, după cari Turcia, în cazul când ordinea ar fi turburată în Principate, trebuie să se înțeleagă cu Curțile Garante asupra măsurilor de luat pentru a o restabili, și nu poate exercită nici o intervenție militară fără o înțelegere prealabilă. În rezumat, Poarta nu ar putea lucra singură și ar trebui ca mai întâiu ea să se adreseze Curților Garante.

D-l Plenipotențiar al Mării Britaniei adaugă că de fapt nu există acum în Principate nici turburări, nici dezordine. Cazul actual nu este prevăzut de stipulațiunile existente; ar fi deci necesar ca Savfet Pașa și ceilalți membri ai Conferinței să ceară instrucțiuni dela Guvernele lor respective pentru un caz care este cu totul nou.

D-l Plenipotențiar al Austriei zice că nu este posibil a-și închipui că la Constantinopole nu este voința de a se conforma dispozițiunilor Tractatelor; după părerea sa, calea de urmat nu are nevoie de a fi reamintită.

D-l Plenipotențiar al Rusiei crede, și ceilalți Plenipotențiarilor ai Curților Garante dau semne de aprobare la acest mod de a vedeă, că Conferința trebuie, pentru moment, să se mărginească a luă Act de Protestarea d-lui Ambasador al Turciei. Fiecare Plenipotențiar ar putea în urmă să ia ordi-nelne Guvernului său.

D-l Plenipotențiar al Turciei crede că recursul la guvernele respective nu e necesar, Conferința fiind întrunită și având puterea de a aviză. De altfel, nu face nici o propunere.

D-l Plenipotențiar al Rusiei adaugă că suirea Principelui de Hohenzollern în Principate îi pare că trebuie să motiveze o comunicare a Guvernelor către Agenții acreditați la București, pentru a le prescrie să nu întrețină nici o relațiune oficială cu Altelea Sa. Cu această ocaziune, d-l Baron de Budberg ar dori ca d-l Plenipotențiar al Prusiei să binevoască a spune, cum se face că Principele de Hohenzollern, aparținând armatei prus-

siane, a putut să părăsească serviciul pentru a se duce în Principate; dacă a lucrat fără autorizare, s'ar afla în caz de dezertare, și atunci Guvernul prusian ar crede fără îndoială că trebuie să ia măsuri severe în privința Sa.

D-l Plenipotențiar al Prusiei răspunde că Principele Carol de Hohenzollern și-a trimis demisiunea de ofițer prusian. Pe lângă aceasta, tot ce mai știe încă d-l Comite de Goltz, este că Alteța Sa ceruse și obținuse un concediu pentru a se duce la părintele său la Düsseldorf, pentru a aștepta acolo ceeace ar decide Puterile în privința numirii sale. De acolo, Principele a plecat pe neașteptate în Principate. Prusia declină orice responsabilitate în această hotărîre a unui supus prusian, care a lucrat din propria sa pornire și n'a luat sfat decât dela el însuș. În ceea ce-l privește, d-l Comite de Goltz își rezervă toată libertatea sa de apreciere ca membru al Conferinței, fără socotință pentru calitatea persoanei. De altmintrelea se va înțelege, că nu e de atribuțiunea sa a discuta aici consecințele hotărîrei Principelui de Hohenzollern, în ceeace se atinge de pozițiunea Alteței Sale în Prusia și de raporturile sale față de Rege.

D-l Plenipotențiar al Marci Britaniei întrebă, dacă un ofițer Prusian este în drept a-și da demisiunea; ar dori să știe de cine a fost acordat concediul Principelui de Hohenzollern?

D-l Comite de Goltz răspunde că nu știe ce permit regulamentele în privința demisiunii unui ofițer. Cu privire la concediu știe numai că a fost acordat pentru a călători în lăuntru țării.

D-nii Plenipotențiar ai Turciei, Rusiei și Austriei cer să se ia Act de ceeace a spus d-l Comite de Goltz.

D-nii Plenipotențiar ai Turciei și Austriei sprijinesc părerea exprimată de d-l Baron de Budberg în ce privește oportunitatea unei comunicări de adresat Agenților rezidenți în București.

D-l Plenipotențiar al Franciei zice că Conferința e chemată, mai înainte ca să ia Act de protestarea d-lui Ambasador al Turciei, și apoi ca să determine alitudinea pe care Agenții acreditați la București vor trebui s'o aibă față de Principele de Hohenzollern. Acest Principe nefiind recunoscut și pozițiunea sa fiind nelegală, rezultă că raporturile Consulilor generali cu Guvernul său n'ar putea avea nici un caracter oficial.

Conferința decide că o Depeșă identică va fi adresată, fără întârziere, de fiecare Plenipotențiar către Guvernul său.

Această Depeșă este imediat redactată și adoptată în terminii următori:— «Conferința a luat Act de Protestarea d-lui Plenipotențiar al Turciei în contra luării în stăpînire a Guvernului din București de către Principele Carol de Hohenzollern. Recunoscînd ilegalitatea acestui Act, Conferința a decis că Agenții cari rezidă în București se vor abține dela orice de-

mers, care ar implica recunoaşterea Principelui Carol de Hohenzollern. În consecinţă relaţiunile acestor Agenţi cu administraţiunea moldo-valahă nu vor avea decât un caracter pur oficios.»

D-l Plenipotenţiar al Franţei fusese însărcinat, în ultima şedinţă, a răspunde în numele Conferinţei la scrisoarea, prin care d-l Ministru al Afacerilor străine al Principatelor-Unite anunţase numirea prin Plebiscit a Principelui de Hohenzollern. El spune că s'a achilat de această sarcină.

După dorinţa Conferinţei, se citeşte acest răspuns, care e astfel conceput:— «Domnule! Am primit scrisoarea ce mi-aţi făcut onoarea a-mi adresa la 16/28 ale lunii trecute, şi prin care, anunţându-mă că Poporul Român a ales, pe calea unui Plebiscit pe Principele Carol-Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen, sub numele de Carol I, exprimaţi speranţa că numirea Alteţei Sale ar obţine învoirea Plenipotenţiarilor întruniţi în Conferinţă la Paris. Conform cu dorinţa ce mi-aţi exprimat, am adus comunicarea D-voastre la cunoştinţa Reprezentanţilor Marilor Puteri, şi ei au fost de părere că eră cu cale de a se referi la Declaraţiunea cu data de 2, care aminteste că atribuţiunea Adunării e de a numi un Gospodar, şi că ea nu poate să aleagă decât pe un pământean. Conferinţa a decis, în consecinţă, în şedinţa sa dela 17 ale acestei luni, că ea nu poate recunoaşte validitatea Alegerii Principelui de Hohenzollern şi m'a însărcinat de a vă înştiinţa de hotărîrea sa. Primiţi, etc., etc. Făcut la Paris. În 25 Maiu 1866.»

*

În 15/27 Maiu, Landammannul de San Gallen Aepli trimite din Berna următoarea scrisoare Principelui Carol-Anton de Hohenzollern:

«Am primit scrisoarea din 21, în momentul de a mă porni spre Berna.

«Cu o seară mai înainte am aflat, spre marea mea linişte, dintr'un ziar, că Principele Carol a sosit bine la locul destinaţiei sale. Această ştire m'a liniştit foarte mult, căci până atunci eram cuprins de îngrijire, ca nu cumva un eveniment neprevăzut să li împiedicat călătoria. Urările mele cele mai sincere însoţesc pe Principe, şi am speranţa că curajul şi devotamentul, cu care a sburat spre deslegarea grelei probleme ce a luat asupra-şi, vor fi încoronate cu un succes meritat. Situaţiunea se pare a se însenina, căci cu toată amărăciunea cu care Austria a întâmpinat luarea în posesiune a guvernului de către Principele Carol, totuş voinţa naţiunii, energică şi hotărîtă, se va respecta de celelalte Puteri Garante, şi astfel se va putea întemeia un viitor mai bun pentru aceste ţări. Aici în Elveţia suntem într-atâta atinşi de criză, încât nu putem ascunde, că în caz de *răsboiu general* vom trebui să ne dăm mari silinţe şi să facem mari sacrificii, pentru a

susține neutralitatea noastră, pe care voim să o măntinăm cu toată hotărîrea și despre toate părțile. Unii se tem de urmările Congresului, crezând la o eventuală rectificare de fruntarii în Europa; Elveția nu va putea să nu fie și ea atinsă. Alții însă, și mă număr între aceștia, nu se tem de asemenea eventualități, având convicțiunea că Impăratul Francezilor — și numai din această parte ne-ar putea amenința o primejdie — nu are intențiunea să micșoreze teritoriul elvețian. În astă seară mă întorc la San Gallen.»

Protocolul X al Conferinței din Paris. Ședința din 23 Maiu/4 Iunie 1866.

D-1 Plenipotențiar al Franciei amintește că ședința de azi are loc după cererea d-lui Ambasador al Rusiei.

D-1 Baron de Budberg spune că Guvernul său, căruia i-a dat socoteală de rezoluțiunea luată în ședința dela 25 Maiu, i-a dat ordin a declara că nu consideră ca îndestulătoare linia de purtare, adoptată față de luarea în stăpânire a puterei de către Principele Carol de Hohenzollern. Instrucțiunile adresate Agenților la București le-au prescris a păstra față de Principele de Hohenzollern aceeași atitudine, care fusese luată față de Guvernul Provizoriu, adică de a nu avea cu el decât relațiuni pur oficioase. Dar între cele două situațiuni este o diferență esențială, de care e imposibil Conferinței să nu țină socoteală. Guvernul provizoriu eră produsul necesar al împrejurărilor aduse prin căderea Principelui Cuza, pe câtă vreme Principele Carol de Hohenzollern, profitând de pornirea necugetată a Moldo-Valahilor, nu prezintă Europei decât o putere stabilită cu violarea flagrantă a tuturor drepturilor. Încă dela deschiderea Conferinței, Plenipotențiarul Puterii Suzerane protestează dinainte în contra venirii unui Principe Străin. În cursul deliberațiunilor, Puterile semnatare ale Tractatelor au adresat în unanimitate Principatelor invitațiunea solemnă și repetată de a se conforma stipulațiunilor internaționale, cari conțin singura garanție a Imunităților de cari ele se bucură. Prusia s'a asociat la aceste demersuri și cu toate acestea, tocmai un membru al familiei regale, un ofițer din armata sa, a comis această uzurpare de putere. O astfel de stare de lucruri, prelungindu-se, amenință liniștea și prosperitatea Principatelor, pentru că măntinerea nouăi puteri nu poate fi tolerată; ea aduce în acelaș timp cea mai supărătoare atingere demnității Puterilor, a căror voință a fost nesocotită cu o îndrăzneală, care nu-și ia tăria decât în speranța nepedepsirei: în adevăr, nici o îndoeală nu eră cu putință, după ce Consulii amintise anume, în numele Conferinței, clauzele Articolului XII al Convențiunei dela 19 August 1858. E dar indicat de a intra îndată în previziunile Protocolului dela 6 Septemvrie 1859, care conține o dispozițiune astfel concepută: «Odată faptul abaterei constatată în împreună înțelegere cu Reprezintanții Puterilor Garante la Constantinopole,

Curtea Suzerană va trimite în Principate un Comisar ad-hoc, însărcinat a face ca măsura care a dat loc abaterei să fie retrasă. Comisarul Porții va fi însoțit de Delegații Reprezințărilor din Constantinopole, cu cari el va procedă împreună și de comun acord. Dacă nu se va da ascultare acestei reclamațiuni, Comisarul Porții și Delegații vor face cunoscut Domnului, că avându-se în vedere refuzul de a se supune, se va aviză la întrebuițarea mijloacelor de constrângere. In acest caz, Sublima Poartă se va înțelege fără întârziere cu Reprezințării Puterilor Garante la Constantinopole asupra măsurilor ce se vor lua.»—Astfel este, după d-l Plenipotențiar al Rusiei, calea prescrisă de o stipulațiune internațională. El o recomandă celei mai serioase atențiuni a colegilor săi, și crede că s'ar putea evita complicațiuni mai grave, dacă s'ar face cunoscut Guvernului stabilit de fapt în acest moment la București, că nu trebuie să se bizue pe o îngăduire nesfârșită. — *Prin urmare este indicat a se trimite în Principate un Comisar Otoman și Delegați ai Reprezințărilor Puterilor Garante la Constantinopole, cari ar fi însărcinați a reclama Anularea Actelor Ilegale, cari au conferit puterea Principelui de Hohenzollern.* Responsabilitatea Conferinței este direct angajată, ca măsurile de luat, pentru a face să dispară această cauză de îngrijiri și de turburări, să fie grabnice și eficace.

D-l Plenipotențiar al Mării Britaniei întreabă pe *d-l Baron de Budberg*, dacă ceace a spus constilue o propunere formală.

D-l Plenipotențiar al Rusiei răspunde că este însărcinat a recomandă acest mod de procedare; dar dacă Conferința ar avea un altul de indicat, ar fi gata să-l examineze.

D-l Plenipotențiar al Turciei amintește că a doua zi după revoluțiunea care a silit pe Principele Cuza să depună puterea, Sublima Poartă declarase că ea înțelegeă să se țină numai și numai de Tractatele, cari garantează Autonomia Principatelor Moldo-Valahe și Drepturile Curții Suzerane. Puterile Garante având acelaș mod de a vedea, Conferința hotărise că Guvernul provizoriu din București nu trebuia să depășească marginile acelor Tractate; dar în loc de a urmă linia de purtare ce-i eră trasă, el a provocat un Plebiscit pentru Alegerea unui Principe Străin, atribuindu-și astfel pe de o parte dreptul de alegere, care aparțineă Adunărei, și pe de altă parte luând asupra-și responsabilitatea unui Act contrar cu hotărîrea unanimă a Conferinței bazată pe stipulațiunile internaționale. In sfârșit, provocând intrarea Principelui Carol de Hohenzollern în Principate, Guvernul Provizoriu a agravat situațiunea. Mijloacele de convingere, întrebuițate dela început de către Guvernul Otoman, au rămas infructuoase, ca și sforțările făcute de Agenții Puterilor Garante la București. Guvernul Provizoriu n'a putut să fie întors de pe calea în care intrase, și în momentul în care Poarta eră să

facă o ultimă încercare, propunând la București, după idea Conferinței, un Gospodar pe timp mărginit, ca a aflat, spre marea sa uimire, sosirea Principelui Carol pe teritoriul românesc. În fața atâtor abateri, Poarta nu mai are decât să apeleze la simțimintele de dreptate și de demnitate ale Curților Garante cari, luând în considerațiune o stare de lucruri așa de anormală și ilegală, vor aviză, fără îndoială, la mijloacele cele mai eficace, pentru a operă restabilirea unei ordine legale de lucruri în Principate. *Acest rezultat, după d-l Plenipotențiar al Turciei, nu ar putea fi atins decât prin ocupațiunea Principatelor; totuș, Guvernul Otoman, vrând să dea o nouă dovadă de spiritul său de conciliațiune, a însărcinat pe Safvet Pașa să declare că Poarta e dispusă a lăsa Conferinței timpul de a căuta, în termenul cel mai scurt posibil, un alt mijloc care să poată duce la ținta ce este de atins, adică la retragerea Principelui Carol și la executarea Tractatelor.*

D-l Plenipotențiar al Franciei, rezumând cele două comunicări ce s'au făcut Conferinței, zice că d-l Plenipotențiar al Rusiei propune trimiterea unei Comisiuni în Principate, în timp ce d-l Ambasador al Turciei lasă a se înțelege că recurgerea deadreptul la intervenția militară ar trebui să fie întrebuintată din capul locului.

D-l Plenipotențiar al Turciei, la o interpelare a d-lui Comite Cowley, declară că trimiterea, mai întâiu, la București a unei Comisiuni i se pare preferabilă, și că se unește cu propunerea Baronului de Budberg.

D-l Plenipotențiar al Prusiei consideră cele două moduri indicate ca fiind în fond aceleași, căci țintesc la acelaș scop.

D-l Plenipotențiar al Austriei se întrebă ce s'ar întâmplă, dacă Comisarul și Delegații trimiși la București nu vor fi ascultați? E important a prevedea aceasta, și d-l de Metternich se conformă instrucțiunilor Guvernului său, emițând părerea că ar fi cu cale a recurge, în acest caz, la măsuri de constrângere. — Pe de o parte Conferința, constatând încă odată ilegalitatea Alegerei Principelui de Hohenzollern, a hotărât că Agenții rezidenți la București nu vor întreține nici o relațiune oficială cu noua cărmuire; pe de altă parte, câteva Puteri par a se pronunța în contra oricărei intervenții militare din partea Turciei. Cu toate acestea, în punctul în care au ajuns lucrurile, n'a rămas decât a se pleca în fața rezultatului votului Adunării din București, sau a recurge la măsuri de constrângere, pentru a face să precumpănescă hotărârile Conferinței. Dacă Puterile nu ieau această ultimă cale, vor trebui să se resemneze a vedea autoritatea lor cu totul nesocotită și să renunțe de aci înainte a exercită în Principate influința colectivă, pe care le-o atribue Tractatele. Dar, în acest caz, fiecare Putere, după părerea Guvernului Austriac, ar fi în drept a lucra izolat și a lua față de Moldo-Valahia atitudinea pe care i-ar comandă-o propriile sale interese.

D-l Plenipotențiar al Franciei cetește o depeșă telegrafică, a cărei copie i-a fost transmisă de Consulul francez din București. Această depeșă, adresată de Principele Carol Agentului său din Constantinopole, declară, din contra, hotărîrea sa de a mîntînea neatinse drepturile Puterii Suzerane.

D-l Plenipotențiar al Prusiei observă că în realitate nu există decât un singur interes, care trebuie să preocupe Conferința: acela al Suzeranității Turciei. El amintește diversele modificări, ce s'au făcut în starea organică a Principatelor dela 1858 încoace; toate au fost pe rând acceptate, și numai când a fost vorba de Principele Străin, a început a se face împotrivire. Cu toate acestea, interesul unic, pe care-l are Europa aici, este Respectul Suzeranității întru atîta, întru cât implică principiul Integrității Imperiului Otoman. Pentru ce deci să ne opunem Principelui Străin, din moment ce acesta se supune Suzeranității?

D-l Plenipotențiar al Marci Britaniei exprimând regretul că Poarta nu a căutat, încă dela originea evenimentelor, să se înțeleagă direct cu Guvernul provizoriu, —

Safvet Pașa răspunde că Guvernul său a încercat, dar fără succes; poate că Comisiunea ce s'ar trimite în Principate ar putea obține un rezultat mai bun, întrebunțând mijloace de convingere.

D-l Plenipotențiar al Italiei observă că nu e de făcut nici o iluziune despre ceace s'ar putea aștepta dela trimiterea Delegaților. Aceasta ar duce la ocupațiune. Această măsură ar fi fără îndocală conformă cu dreptul, dar Guvernul său e de părere că nu ar fi oportună.

D-l Plenipotențiar al Franciei, revenind asupra acestor precedente observațiuni, zice că mai întăiu eră o cestiune de drept. Conferința a pus-o întrucălvă la adăpost, dănd asupra acestui punct o completă satisfacțiune. Acum cade-se a merge mai departe, a pune acest drept, astfel recunoscut și ocrotit, sub protecțiunea forței materiale? O astfel de măsură n'ar putea fi pusă în execuție fără vărsare de sânge, și d-l Plenipotențiar al Franciei crede că nu există o hotărîre mai rea decât aceea care aduce un asemenea rezultat. Prin urmare, n'ar fi decât un câștig amănând cestiunea, căci nu e vorba de a o da la o parte în mod definitiv și pentru totdeauna. În adevăr Principele, astăzi în stăpînirea puterii, poate întămpină obstacole cari să-i aducă căderea; poate ajunge lucrul să se producă o atingere la dreptul de Suzeranitate al Porții, sau că turburări interne să izbucnească, sau că dezordinea și anarhia să turbure țara: ei bine, atunci s'ar interveni. — Pentru ce deci să nu se aștepte un act violent, material, o agresiune în sfârșit contra bunei ordine sau Suzeranității Porții? A interveni militărește astăzi, este a creă o turburare materială, ale cărei consecințe sunt imposibil de prevăzut, vrînd să se reprime numai o turburare simplă legală până acum.

D-l Plenipotențiar al Marelui Britanic zice, că aderă la considerațiunile prezentate de Președintele Conferinței; ele sunt, după părerea sa, de natură a satisface pe Sublima Poartă și pe membrii Conferinței.

D-l Plenipotențiar al Turciei nu împărtășește această opinie și zice că e vorba de a asigura executarea Tractatelor.

D-l Plenipotențiar al Rusiei întreabă, ce ar deveni, într'un astfel de sistem, dreptul Curților Garante.

D-l Comite Cowley răspunde, că discuțiunea este numai asupra cestiunei de oportunitate; în principiu nu se interzice nici o acțiune; din contra se rezervă de a lucra în urmă după împrejurări.

D-l Plenipotențiar al Rusiei crede, că Conferința nu poate refuza Turciei exercitarea dreptului ce-i aparține. În ceea ce-l privește, față cu opiniunile contrare cu a sa, trebuie să rezerve hotărârile Curții Sale, și nu știe până la ce punct va fi posibil Rusiei să continue a lua parte la Conferințe.

D-l Plenipotențiar al Franței răspunde d-lui de Budberg, că interesul esențial, capital, rezidă în cestiunea Suzeranității, care este acela al Integrității Imperiului Otoman. Pentru rest, nu există decât o cestiune de oportunitate. Este abatere și abatere; este vorba de a se ști, dacă ceea ce se produce e destul de grav, dacă prezintă un pericol destul de iminent, pentru a trage după sine o ocupațiune armată. A recurge la această măsură extremă în acest moment, ar fi să se producă în Principate dezordinea materială. *D-l Drouyn de Lhuys* nu exclude de altminterlea, o repetă, cazurile în cari ar fi în adevăr cu cale a interveni.

D-nii Plenipotențiar ai Rusiei și Turciei observă, că Tractatele fac un tot, și că nu este permis a le violă într'un punct mai mult decât într'altul.

D-l de Budberg adăoge că Tractatele nu stabilesc punct de deosebire între turburarea materială și turburarea legală.

D-l Plenipotențiar al Prusiei răspunde, că dreptul absolut nu este contestat; discuțiunea este asupra oportunității unei măsuri prevăzute, o știe, dar care oferă pericole grave. Cât despre trimiterea unei Comisiuni la București, el nu se poate asocia la aceasta. În tot cazul el ar trebui să refere Curții Sale.

D-l Plenipotent al Rusiei zice, că în ochii Rusiei oportunitatea există tot așa de bine ca și dreptul. După părerea sa, n'ar putea fi dezordine materială mai considerabilă decât aceea de a vedea nesocotindu-se neîncetat și nepedepsit dispozițiunile Tractatelor și hotărârile Conferinței.

D-l Plenipotențiar al Marelui Britanii recunoaște împreună cu *D-l de Budberg* gravitatea acestor abateri, dar trebuie luat seama ca remediul la care se recurge să nu fie mai rău decât răul. Impotrivirea la o intervenire va fi foarte energică; nimeni nu se poate îndoi de aceasta; este chiar în in-

teresul Porții însăș de a nu pripi nimic. Dacă se întâmplă ca purtarea noului Principe să fie respectuoasă față cu Turcia și proprie a asigură mănținerea liniștei, dacă el guvernează bine, n'ar fi deci cu puțință mai târziu pentru Poartă a-l recunoaște și a-i acorda investitura în condițiunile stipulate de Tractate ?

D-l Plenipotențiar al Rusiei contestă acest mod de a vedea, în numele Puterilor megieșe.

D-l Comite Cowley adaugă că nu vede interesul ce ar putea avea aceste Puteri de a continuă să respingă pe Principe, dacă el ar face binele Principatelor și ar asigură mănținerea bunei ordine. Cât despre propunerea făcută de d-l Plenipotențiar al Rusiei, Comitele Cowley, după declarațiunile prezintate de d-l Președinte al Conferinței, o consideră ca imposibilă; el so-coate inutil a referi despre ea Curții Sale.

D-l Plenipotențiar al Rusiei, după cererea Principelui de Metternich, zice că nu-i este posibil a referi Guvernului său asupra cestiunei de oportunitate. El se va mărgini a da socoteală despre ceeace s'a zis în ședință. El e dator să facă să se presimtă hotărârea Guvernului său; el crede că Guvernul său se va retrage din Conferință. D-l Baron de Budberg împărtășește de altmintrelea opiniunea exprimată mai înainte de Principele de Metternich, în ce privește libertatea de a lucra izolat, libertate ce ar trebui în mod eventual să aparțină Puterilor megieșe.

D-l Plenipotențiar al Austriei declară, că Guvernul său, făcând rezerve în această privință, n'are nici decum dorința a se afla în obligațiunea de a exercită această acțiune izolată. În ceeace privește cestiunea de oportunitate, el nu o poate lua decât *ad referendum*.

D-l Plenipotențiar al Franciei rezumează pe scurt discuțiunea și conchide zicând că, în ceeace privește pe Franția, el nu se poate asocia la măsurile propuse. Explicându-se apoi asupra rezervei prezintate de d-l Plenipotențiar al Austriei, amintește dreptul Curților Garante și pe acela al Franciei în particular. *Oricare ar fi forma în care sunt desbătute cestiunile, cari interesează Orientul, fie prin mijlocul unei Conferințe sau altmintrelea, Franția își păstrează și mănține dreptul său de a se amesteca în aceste afaceri și de a participa la regularea lor. Ea a cumpărat acest drept destul de scump, pentru a nu voi să renunțe la el.*

D-l Plenipotențiar al Austriei comunică Conferinței o depeșă dela d-l Ministru al Afacerilor Străine al Austriei, din care rezultă că Curtea din Viena aderă, cu oarecari rezerve, la propunerea de a întinde până la Brăila autoritatea Comisiunei Europene.

D-l Plenipotențiar al Turciei zice, că Guvernul său nu vede motive îndestulătoare pentru a autoriză asupra acestui punct o abatere dela stipu-

lațiunile Tractatului de Paris. El crede că cu atât mai puțin poate aderă la propunerea Comitelui Cowley, cu cât ea ar putea aduce atingere drepturilor Comisiunii Riverane, în care sunt interesate alte țări, nereprezentate în Conferință. Prin aceste considerațiuni, pe cari Conferința va binevoi să le aprecieze, Sublima Poartă se vede în obligațiunea de a declina propunerea Maiestății Sale Britanice.

D-l Plenipotențiar al Rusiei zice, că se asociază în întregime la acest mod de a vedea.

D-l Plenipotențiar al Franciei zice, că tot ce s'a propus ori s'a sugerat implică în fond ocupațiunea militară a Principatelor. Fără îndoială, Conferința nu se va mira, că Guvernul Impăratului se arată puțin favorabil acestei idei. Plenipotențiarul Maiestății Sale nu și-a ascuns urmările liniei de purtare adoptată de Conferință, și și-a permis a spune încă din prima zi, că hotărârile sale vor ajunge necesarmente la complicațiuni extreme. Totuș, legată de Tractate, Franția s'a asociat la rezoluțiuni cari aveau de obiect a da satisfacțiune dreptului, în ordinea faptelor morale. Acum se fac propuneri, cari cer întrebuițarea forței. Ei bine, înainte de toate, e aci o cestiune de apreciere politică, pe care Conferința în înțelepciunea sa trebuie s'o examineze, punându-se din punctul de vedere al oportunității. Poporul Moldo-Valah e astăzi într'o stare de surescitare națională: el se va apăra în contra intervenției trupelor turcești; lupta pare inevitabilă. Sângele creștin va curge; cine știe efectul ce va ieși din aceasta asupra celorlalte populațiuni creștine din Imperiul Otoman? Vor fi poate răskoale, și atunci ce va face Poarta? Va cere sprijinul Puterilor creștine în contra Creștinilor? Cine nu vede toate pericolele unei astfel de situațiuni, mai ales în împrejurările iminente ce preocupă așa de profund Europa? De altmintrelea, ce inconvenient este a aștepta? Inchipuiți-vă că Principele de Hohenzollern întâmpină la rândul său piedici pe cari nu le poate învinge, că guvernează rău, sau că face acte contrare datoriiilor sale către Poartă; dânsul va cădea sau se vor putea lua față de el măsuri de constrângere; — dacă din contra el cârmuește bine, dacă dă Suzeranității Porții, intereselor de bună ordine și de liniște, satisfacțiunile și garanțiile dorite, n'ar putea el să-și atragă bunăvoința Curților Garante și Puterei Suzerane și să merite a fi recunoscut de ele? — Dreptul este păzit, și se poate aștepta fără teamă ca acest drept să fie primejduit; pe când o intervenție militară va deschide ușa la cele mai periculoase eventualități. In ceace-l privește, Guvernul Impăratului n'ar putea să se asocieze la această propunere.

D-l Plenipotențiar al Rusiei crede, că poate întrebă pe d-l Drouyn de Lhuys, care ar fi întinderea practică a dreptului, dacă se exclude orice măsură de constrângere? Cât pentru Rusia, în calitatea sa de Putere megieșă,

ea are interese particulare, cari nu i-ar permite să aștepte, așa precum propune d-l Plenipotențiar al Franciei. Dacă s'ar vedea că Principatele ar fi dispuse să intre pe căi normale, aceasta ar fi îndreptățită, însă, din contra, din zi în zi ele tind a se îndepărta mai mult de aceste căi.

D-l Plenipotențiar al Mării Britanii declară, că se unește în totul cu modul de a vedea al d-lui Președinte al Conferinței. Cât despre întrebarea măsurilor de constrângere, el este convins că, mai ales în împrejurările actuale, ele ar putea da naștere la cele mai mari pericole și aprinde războiul în Orient, ceea ce n'ar lipsi să se întâmple dacă s'ar recurge la ocupațiunea militară a Principatelor. Prin urmare, e mai bine a amâna o astfel de măsură și a aștepta. D-l Comite Cowley se pronunță în contra trimiterei de Delegați ca și în contra Ocupațiunii militare. Prezența Delegaților la București ar fi, după părerea sa, fără folos; ei n'ar veni acolo decât pentru a fi martorii unei lupte sângeroase și inversunale.

D-nii Plenipotențiarilor ai Rusiei și Turciei nu cred, că e locul a se teme de un conflict de această natură.

Safvet Pașa adaugă, că crede că poate asigura Conferința în contra temerei despre o mișcare printre Populațiunile Creștine.

D-l Plenipotențiar al Rusiei zice, că era locul a crede că Principele de Hohenzollern a venit la București cu intențiunea de a se libera de orice legătură față de Sultan.

* * *

Astfel România a intrat în cercul marilor interese europene: întâiu în 1856, când idea Unirii și a Principelui dintr'o Dinastie domnitoare o legă de constituirea Italiei, și după un deceniu, când idea Unirii Principatelor luă un trup viu sub scutul unui mare războiu european, care a pregătit Unitatea Germaniei. În mijlocul acestei mari transformări a Statelor Europene, s'a ridicat Regatul României, care a scos din uitare seculară neamul românesc.

Chiar în întâiele zile ale lui Aprilie se stabilesc relațiuni zilnice între Principele Carol-Anton de Hohenzollern cu Regele Wilhelm al Prusiei. Greutatea cea mare a momentului era, a află, sub care formă concisă și sigură Împăratul Napoleon III și Regele Prusiei vor consimți a lăsa drum liber deciziunilor luate la București și la Düsseldorf.

La Berlin rezolvirea cestiunii a fost ușurată prin intrevederea din 23 Aprilie (5 Maiu) dintre Principele Carol-Anton de Hohenzollern cu Regele Prusiei și intervenirea prietenească a Comitelui de Bismarck. Se luă deciziunea, că Principele Carol își va trimite

demisiunea Sa din armata Prusiană dela ultima stațiune germană de cale ferată și că Regele Prusiei va închide ochii asupra faptului indeplinit.

Mai greu eră de a se ști, ce hotărîre va luă Impăratul Napoleon la Paris, unde eră întrunită Conferința Marilor Puteri, defavorabilă cerințelor românești.

In această constelațiune încurcată, trei femei au îmbrățișat cu căldură interesele României. Acestea sunt: — *Doamna Hortensia Cornu*, o amică din copilărie a Impăratului Napoleon III, având pe lângă acesta totodată o influență recunoscută prin inteligența și energia ei, nu mai puțin prin sinceritatea devotamentului ei, și care eră încă și amică devotată a familiei Principelui Carol-Anton de Hohenzollern; — *Baroneasa de Franque*, Germană de origine, locuind la Ramersdorf pe malul drept al Rinului, nu departe de Bonn, amică a familiei princiare de Hohenzollern, și amică din copilărie a Doamnei Mathilda Drouyn de Lhuys, soția Ministrului Afacerilor Străine al Franciei și Președintele Conferinței unde se desbătea despre soarta României; — și în fine *Doamna Matilda Drouyn de Lhuys*.

Acestor trei femei datorește România o recunoștință eternă, căci tustrele, cu Doamna Hortensia Cornu în capul lor, au muncit ca și cum ar fi fost Românce. Numele lor trebuie să fie cunoscut tuturor, cari poartă un interes pentru Regatul Român, și cari în zile de grea cumpănă ne-au dat un ajutor mare.

Prin un Român de inimă am fost fericit a căpăta portretele acestor trei femei, și rog Academia să le primească în colecțiunile ei ca o donațiune foarte prețioasă.

* * *

VERIFICAT
2002

In câteva zile vom serbă întreita mare sărbătoare națională de 10 Maiu, vom serbă în acea zi 46 de ani de Domnie a Regelui Carol I-ii, și totodată 35 de ani de Independență și 31 de ani de Regalitate.

In 10 Maiu 1913 vom serbă 47 de ani de Domnie, 36 de ani de Independență și 32 de ani de Regalitate a Regelui Carol I-ii.

Noiu aminti că Ștefan cel Mare a domnit (1457 la 1504) 47 de ani; Alexandru cel Bun (1400 la 1433) 33 de ani; Mircea cel Bătrân (1386 la 1418) 32 ani.

Să rugăm cu toții pe A Tot Puternicul Dumnezeu, ca Regele Carol I să împlinească peste patru ani, în 1916, jumătate secol de Domnie, și să treacă și mai departe până la adânci bătrânețe, iar România să-l iubească și să-l venereze, ca pe cel mai mare Suveran al ei, care cu credință, cu dragoste și cu o perseverență rară a fundat Regatul României și Dinastia ei, luând parte la un mare Războiu European alături cu Armata Marelui Imperiu al Rusiei, și ridicând Regatul României a fi un factor necesar și apreciat al Păcii și al Civilizațiunii Europene.

Institutul de Studii Istorice și Social-Politice
de pe lângă Universitatea
"ALEXANDRU I. CUZA" IAI

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI